

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Královéhradecká městská kancelář v letech 1648–1700

Diplomová práce

Autor: Bc. Martin Vašata
Studijní program: N7105 – Historické vědy
Studijní obor: Archivnictví – modul Archivnictví a pomocné vědy historické
Vedoucí práce: PhDr. Jana Vojtíšková, Ph.D.

Hradec Králové 2018

Zadání diplomové práce

Autor: Martin Vašata
Studium: F14NP0054
Studijní program: N7105 Historické vědy
Studijní obor: Archivnictví

Název diplomové práce: **Královéhradecká městská kancelář v letech 1648-1700**

Název diplomové práce AJ: Hradec Králové Municipal Office in 1648-1700

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Stručný obsah: Cílem práce bude na základě studia dochovaných pramenů úřední proveniencí přiblížit stav královéhradecké městské kanceláře ve sledovaném období. Práce se také pokusí nastínit personální složení královéhradecké městské kanceláře a typologii písemností, které kancelář vedla a vydávala. Metody zpracování: Diplomaticko-paleografická metoda, analýza, syntéza, transkripce.

Literatura nebo archivní fondy: Jaromír Mikulka, Dějiny Hradce Králové do roku 1850, sv. II/1, Hradec Králové 1994; Jiří Pavlík-Radek Pokorný, Osudy fondu města Hradce Králové se zřetelem na 17. století, in: Věnná města za třicetileté války a jejich poválečná obnova, ed. Jan Kilián, Mělník 2004, s. 129-130; Jeroným Jan Nepomucký Solař, Dějepis Hradce Králové nad Labem a biskupství hradeckého, Praha 1870; František de Paula Švenda, Třetí měděný obraz historie Království českého a paměti města Králové Hradce nad Labem, Rozdíl II.-IV., Hradec Králové 1808-1812; Jana Vojtíšková-Vít Šebesta, (Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620, Hradec Králové-Ústí nad Orlicí 2013; Národní archiv, fond Stará manipulace; Národní archiv, fond Nová manipulace; Archiv Národního muzea, Topografická sbírka F, Hradec Králové; Státní oblastní archiv v Zámrsku, Státní okresní archiv Hradec Králové, fond Archiv města Hradec Králové.

Garantující pracoviště: Katedra pomocných věd historických a archivnictví,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jana Vojtíšková, Ph.D.

Oponent: doc. PhDr. Věra Němečková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 12.6.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval PhDr. Janě Vojtíškové, PhD., za poskytnuté rady, cenné připomínky a odborné vedení. Děkuji i pracovníkům Státního okresního archivu v Hradci Králové, Národního archivu a Archivu Národního Muzea za jejich ochotu a vstřícnost. Veliký dík patří i mé rodině, která mě při tvorbě této práce nesmírně podporovala.

Anotace

Martin VAŠATA, *Královéhradecká městská kancelář v letech 1648–1700*, diplomová práce na Katedře pomocných věd historických a archivnictví Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové, Hradec Králové 2018.

Diplomová práce se na základě torzovitě dochovaných pramenů úřední provenience pokouší komplexně přiblížit činnost královéhradecké městské kanceláře v letech 1648–1700. V první kapitole jsou nejprve stručně nastíněny dějiny města Hradce Králové a představeny nejvýznamnější orgány městské správy ve sledovaném období. Stěžejní část práce se zaměřuje na centrální městskou kancelář, kancelářské zařízení radních písařů, v jehož rámci je zmapována kariéra radních písařů a kancelistů. V souvislosti s tím zde ani nechybí typologie městských knih a písemností listinného, listového, mandátového a spisového charakteru, jež byly vedeny. Pozornost byla dále věnována kancelářskému zařízení místních důchodních úředníků a kancelářskému zařízení městského rychtáře a jejich písemné produkci. Současně jsme se stručně zmínili i o diplomatické činnosti královského rychtáře, zeměpanského úředníka, který v zájmu panovníka dohlížel na chod věnného města. Součástí předkládané práci je také soupis hradeckých radních písařů a kancelistů a jmenný rejstřík.

Klíčová slova: Hradec Králové, městská kancelář, písaři, městské knihy, městská správa, úředníci

Annotation

Martin VAŠATA, *The Municipal Office of Hradec Králové in 1648–1700*, Diploma Dissertation, Department of Auxiliary Historical Sciences and Archive Studies, Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, Hradec Králové 2018.

Despite fragmentary state of the town archives of Hradec, this diploma thesis attempts to describe in depth activity Hradec municipal office and his divisions between 1648 and 1700. The first chapter briefly outlines the history of the town of Hradec and presents the most important authorities of the municipal administration during the period under review. The mainstay of the thesis focuses on the central office of the town, the office of council scribes, including of career of council scribes and their auxiliary staff. In connection with this, there is also typology of municipal books and types of written documents (chartres, patents, missives and records), that were kept. Attention was also paid to the office of income clerks and their scribes, and the office of the „town’s rychtář“ a his scribe, and their official books. At the same time, we briefly mentioned the diplomatic activity of the „royal rychtář“, a royal clerk, who in the interest of the sovereign supervised administration of the dowry city. This thesis includes an inventory of Hradec council scribes and their staff, and name index.

Keywords: Hradec Králové, municipal office, scribes, town registers, municipal administration, clerks

Obsah

Seznam použitých zkratk	8
Úvod	10
1 Historie města Hradce (Králové) v letech 1648–1700	13
1.1 Městská správa v Hradci v letech 1648–1700	20
2 Hradečtí městští písaři a jejich písemná produkce	25
2.1 Kancelářské zařízení hradeckých radních písařů v letech 1648–1700	26
2.1.1 Hradečtí radní písaři a kancelisté působící v letech 1648–1700	32
2.1.2 Úřední knihy vedené hradeckými radními písaři v letech 1648–1700	63
2.1.3 Písemnosti listinného, mandátového, listového a spisového charakteru vzešlé z kanceláře radních písařů	115
2.2 Kancelářské zařízení důchodních úředníků v letech 1648–1700	129
2.2.1 Důchodní úředníci	129
2.2.2 Hradečtí důchodní písaři	137
2.2.3 Písemnosti z okruhu působnosti důchodních úředníků	141
2.3 Kancelářské zařízení městského rychtáře a jeho písaře v letech 1648–1700	163
2.3.1 Hradečtí městští rychtáři	163
2.3.2 Písaři městských rychtářů a písaři krevní	165
2.3.3 Písemnosti vzešlé z okruhu působnosti městského rychtáře	168
3 Kancelář hradeckého královského (císařského) rychtáře	171
3.1 Hradečtí královští (císařští) rychtáři a adjunkti	171
3.2 Písemnosti vzniklé z okruhu působnosti královského (císařského) rychtáře	175
Závěr	176
Seznam použitých zdrojů	179
Rejstřík osobních jmen	188
Seznam příloh	200

Seznam použitých zkratk

- AMHK – (fond) Archiv města Hradec Králové
AUC – Acta Universitatis Carolinae
ČSPS – Časopis Společnosti přátel starožitností
d. – denár
ed. (edd.) – editor (editoři)
f. – florén (zlatý)
F. – fráter (řeholník)
FF – Filozofická fakulta
FÚ HK – Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové
fol. – folio
g. – groš
inv. č. – inventární číslo
J. M. – Jeho (Její) Milost
JMC (J. M. C.) – Jeho (Její) Milost císařská (císař)
JUC. – juris utriusque candidatus
kart. č. – číslo kartonu
kn. č. – číslo knihy
Kol. – Kolektiv autorů
kr. – krejcar
král. – královské (králové)
M. – mistr
míš. – míšeňský
neb. – nebožtík
NA – Národní archiv Praha
NM – (fond) Nová manipulace
p. – pan
P. – pater (řeholní kněz)
PA – Památky archeologické
pag. – pagina
r – recto (přední část listu)
s. – strana

SAP – Sborník archivních prací
sign. – signatura
SM – (fond) Stará manipulace
SMVK – Sběrka matrik Východočeského kraje
SOkA HK – Státní okresní archiv Hradec Králové
SOA Z – Státní oblastní archiv v Zámrsku
sv. – svatý
UHK – Univerzita Hradec Králové
UK – Univerzita Karlova
v – verso (zadní část listu)
V. M. – Vaše Milost
zl. – zlatý

Úvod

Torzovité archivní fondy obecně neposkytují příznivé zázemí pro studium kancelářských zařízení v městském prostředí. Ne jinak tomu je i v případě města Hradec Králové, kde dochované písemnosti úřední provenience, spadající do druhé poloviny 17. století, tvoří pouhý zlomek tehdejší diplomatické aktivity. Nastíněná problematika však není ve vztahu k vymezenému tématu neřešitelná. S využitím paleograficko-diplomatického rozboru a obsahové analýzy zdejších a komplementárních pramenů lze do určité míry zmapovat činnost městské kanceláře, její personální složení a produkci diplomatického materiálu.¹ S vědomím této možnosti se proto pokusíme přiblížit organizační strukturu královéhradecké městské kanceláře jako celku (kancelářského zařízení radních písařů, kancelářského zařízení důchodních úředníků a kancelářského zařízení městského rychtáře), poodkrýt jména a životní osudy těch, jež podíleli na diplomatické činnosti, a sestavit typologii městských knih a písemností listinného, listového, mandátového a spisové charakteru, vytvářených v místních kancelářských zařízeních v letech 1648–1700. Součástí tohoto přehledu bude i písemný materiál úřední provenience, jež se sice do dnešních dnů nedochoval, ale existují o něm zprávy z různých informačních zdrojů, nebo jenž lze s ohledem na potřeby města a jeho obyvatel předpokládat. Na závěr nahlédneme do samostatné kanceláře královského rychtáře. Přestože následující výčet nebude zcela vyčerpávající, doufáme, že budou alespoň některé otázky zodpovězeny.

Výběr lokality a sledovaného období nebyl nahodilý. Předkládaná práce má ambici navázat na publikaci Jany Vojtíškové, která se za dílčí spolupráce s Vítem Šebestou² komplexně zabývala (králové)hradeckými městskými kanceláři v období středověku a v době předbělohorské.³ Vzhledem k tomu, že Vít Šebesta ve své diplomové práci sledoval a analyzoval činnost zdejší městské kanceláře v době třicetileté války (1618–1648),⁴ naskytla se příležitost zpracovat stejné téma i v době poválečné. Zatímco byl počáteční rok předem jasný, ten koncový jsme si museli uměle

1 Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Městské kanceláře a jejich význam pro studium středověkých a raně novověkých urbánních dějin (na příkladu Čech a Moravy)*, Mesto a dejiny 5/1, 2016, s. 28–50, zvl. 38–41.

2 Spoluautor se zaměřil na studium písemných pramenů z let 1526–1620.

3 Jana VOJTÍŠKOVÁ – Vít ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, Ústí nad Orlicí 2013.

4 Vít ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, diplomová práce na Katedře pomocných věd historických a archivnictví Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové, Hradec Králové 2016.

vytyčit. Ačkoliv se nabízela významná léta, jako např. rok 1740, nebo rok 1784, mezníkem našeho výzkumu se stal rok 1700, neboť zhruba 50 let představuje dostatečně dlouhé období pro poznání charakteristických rysů a vývoje diplomatické aktivity kancelářského personálu před změnou pravomocí důchodních úředníků v roce 1706.⁵ Menší časový rozsah byl vybrán i kvůli tomu, aby bylo možné aplikovat induktivní metodu při studiu dochovaných pramenů úřední provenience. V neposlední řadě byl výběr tématu ovlivněn i tím, že se doposavad nikdo danou problematikou komplexně nezabýval.

Základními prameny pro zpracování této práce byly veškeré archiválie, vztahující se k vymezené lokalitě a časovému období a uložené v archivním fondu Archiv města Hradec Králové. Z hlediska diplomatických kategorií se jedná o všechny úřední městské knihy a písemnosti listinné, listové, mandátové a spisové povahy. Neméně důležitým zdrojem informací se staly spisy, shromážděné ve fondech Staré a Nové manipulace, jež jsou spravovány Národním archivem, a jednotlivosti uschované v Archivu Národního muzea. V obou pražských archivních institucích lze totiž najít řadu jedinečných písemností, vzešlých z hradeckých kancelářských zařízení.⁶ Pro vysledování životních etap písařů a jiných městských úředníků byly použity i hradecké církevní matriky, nacházející se ve Státním oblastním archivu v Zámrsku. Přestože nepokrývají celé naše sledované období (nejstarší dochovaná hradecká matrika pochází až z roku 1667, nepočítáme-li nejstarší dochovanou matriku z roku 1641, vedenou minority při kostele sv. Anny na Pražském předměstí), obsahují zajímavé údaje jak o jednotlivých osobách, tak i tehdejší městské společnosti a rodinných vazbách.

Nesmírně důležitým informačním zdrojem pro studium hradeckých městských kancelářských zařízení a jejich hlavních představitelů bylo několik svazkové dílo, pojednávající o dějinách města Hradce Králové a sepsané jezuitou Františkem de Paula Švendy.⁷ Zmíněný autor totiž vycházel z písemností královéhradecké provenience, z

5 Agenda městských financí a hospodářství měla být důchodním úředníkům odňata a nově ji měli vést zeměpanští úředníci, resp. hospodářští inspektoři. Srov. Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007, s. 220.

6 Nutno podotknout, že některé spisy či písemnosti, jež jsou součástí fondu Nové manipulace nebo Topografické sbírky F – Hradec Králové, nejsou ofoliovány. Aby v citacích bylo jasné, na který pramen odkazujeme, bývá zdroj informace uveden v kulatých závorkách.

7 Pro období 1648–1700 jsou důležité především tyto jeho svazky: František de Paula ŠVENDA, *Třetí měděný obraz historie Království českého a paměti města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl II., Hradec Králové 1808; TÝŽ, *Třetí měděný obraz historie Království českého a paměti města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl III., Hradec Králové 1811; TÝŽ, *Třetí měděný obraz historie Království českého a paměti města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl IV., Hradec

nichž již velká část dnes neexistuje.⁸ Doplňující informace o některých hradeckých městských úřednících ve sledovaném období také poskytl druhý svazek druhého dílu o královéhradeckých „dějinách“ z pera vojenského inženýra a archeologa Karla Josefa Bienera z Bienenberku.⁹ Střípky o hradecké městské kanceláři a jejich písařích, působících ve druhé polovině 17. století, lze také objevit v monografii Jaromíra Mikulky, která byla donedávna jedinou odbornou publikací shrnující historii Hradce Králové do roku 1850,¹⁰ a ve studii, věnované poválečné obnově města ve druhé polovině 17. století a zpracované Janou Vojtíškovou a Petrem Polehlou, v níž je v základních obrysech zmapována činnost hradeckých městských kancelářů a jež je součástí nejnovější syntézy hradeckých dějin, vydané v roce 2017.¹¹

Nesmíme opomenout práce, které byly přímo či zčásti věnovány městským kancelářím v době pobělohorské. Z těch nejnovějších a významnějších je třeba uvést studii Marka Ďurčanského,¹² Markéty Česákové,¹³ Vladimíra Spáčila¹⁴ nebo Antonína Maříka¹⁵.

Králové 1812.

- 8 Jiří PAVLÍK – Radek POKORNÝ, *Osudy fondu města Hradce Králové se zřetelem na 17. století*, in: Jan KILIÁN (ed.), *Věnná města za třicetileté války a jejich poválečná obnova*. Sborník příspěvků z konference konané v Mělnice ve dnech 4.–5. května 2004, Mělník 2004, s. 129–130. Ani Švenda neměl k dispozici veškerý diplomatický materiál, jenž vznikl v hradeckém prostředí. Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ, *Úvod*, in: J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 5–16.
- 9 Karl Joseph BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte der Stadt Königgratz II.*, Prag 1790. Čerpali jsme z českého překladu, který byl v elektronické podobě zpřístupněn Ladislavem Hosákem jako příloha č. 13. Srov. Ladislav HOSÁK, *Dějiny Hradce Králové: digitalizace a přepis díla Karla Josepha Bienera pomocí OCR softwaru PDF X-change Viewer*, diplomová práce na Katedře pomocných věd historických a archivnictví FF UHK, Hradec Králové 2015.
- 10 Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850*, sv. II/1 (dále jen *Dějiny Hradce Králové II/1*), Hradec Králové 1994; TÝŽ, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850*, sv. II/2 (dále jen *Dějiny Hradce Králové II/2*), Hradec Králové 1995.
- 11 Jana VOJTÍŠKOVÁ – Petr POLEHLA, *Poválečná obroda: konsolidace městských poměrů a utváření nových církevních struktur (1649–1740)*, in: Kol., Hradec Králové, Praha 2017, s. 219–266.
- 12 Marek ĎURČANSKÝ, *Česká města a jejich správa za třicetileté války. Zemský a lokální kontext*, Praha 2013. (Zde je uvedena další relevantní literatura k městským kancelářím, městské diplomacie a městské správě.)
- 13 Markéta ČESÁKOVÁ, *Rychtářské manuály města Náchod. Prameny k dějinám náhodské městské správy I. poloviny 17. století*, Praha 2013.
- 14 Vladimír SPÁČIL, *Písaři a kanceláře města Olomouc do roku 1786*, Olomouc 2001.
- 15 Antonín MAŘÍK, *Správa města, písaři a archiv Karlových Varů*, SAP 48, 1998, s. 105–187.

1 Historie města Hradce (Králové) v letech 1648–1700

Město Hradec (Králové) nad Labem se po vestfálského míru, uzavřeném 24. října 1648, nacházelo v zcela dezolátním stavu.¹⁶ Zkázou hradecké obce dostatečně přibližuje berní rula z let 1653–1655, tj. první český katastr. Zaznamenané údaje ovšem musíme brát s rezervou a nelze je s ohledem na nízkou vyspělost statistického šetření chápat jako zcela přesné. Ve vnitřním městě a na jeho předměstích bylo shledáno celkem 174 osedlých sousedů (tj. berních jednotek), 11 neobydlených stavení, 495 zničených domů, 16 panských obydlí a jeden farní kostel.¹⁷ Z celkem 221 domů v samotném jádru města bylo 64 stavení neobydlených, ve 132 domech bydleli měšťané, 9 budov patřilo jezuitům a 16 staveb drželi příslušníci šlechty.¹⁸ Devastaci neunikla ani rozlehlá hradecká předměstí. Berní komise je odhadla jen na 20 7/8 osedlého a bylo zjištěno, že přibližně 450 míst bylo pustých a pouze 64 domů obydlých.¹⁹ Podle výzkumu J. Novotného byl Hradec druhým nejvíce poškozeným královským městem²⁰ a téměř 70 % tamějších budov podlehl zkáze.²¹ Jak již bylo výše řečeno, berní rulu nelze pokládat za spolehlivý pramen, neboť se při oceňování panství a měst postupovalo mechanicky, na individualitu místa nebyl brán ohled a přihlíželo se více ke kvantitě orné půdy než její kvalitě. Zároveň se do výpočtu berně promítala i příležitost k jinému výdělku, nepěstoval-li poddaný či měšťan žádné plodiny.²² K menší revizitaci došlo již v roce 1656.²³ Větší úlevu od berního zatížení, současně i od kontribucí,²⁴ přinesla až revize z roku 1683, kdy byl Hradec berním úřadem oceněn na 105 osedlých, což mu v pořadí osedlosti královských měst vyneslo čtvrté místo.²⁵

Válečné události, morové epidemie a náboženská emigrace se neblaze promítly i

16 Definitivní tečkou za třicetiletou válkou byla až ratifikace vestfálských mírových dohod v Norimberku v červenci 1650. Na počest této významné události se v mnoha evropských zemích konaly ohňostroje, divadelní představení nebo církevní slavnosti. Např. Hradečtí uspořádali slavné procesí na kopec Rožberk, jenž byl přejmenován na Friedenberg (název se ovšem nevžil). Srov. F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 154. Nejnověji k poválečné obnově města J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., Hradec Králové, s. 219–266.

17 Iva ČADKOVÁ – Magda ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Berní rula. Svazek 15. Kraj Hradecký IV*, Praha 2011, s. 250–272.

18 J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 96. Téměř shodné údaje uvádí i Jiří SLAVÍK, *Hledání místa pro biskupskou rezidenci*, in: Biskupská rezidence v Hradci Králové, edd. Petr POLEHLA – Jan HOJDA, Hradec Králové 2010, s. 36–43.

19 J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 104.

20 Nejsou zde zahrnuta pražská města.

21 Jaroslav NOVOTNÝ, *Zdanění českých měst podle katastrů z r. 1654–1757*, Praha 1929, s. 8–9.

22 Josef PEKAŘ, *České katastry 1654–1789*, Praha 1932, s. 12–19.

23 Hradec byl odhadnut na 170 osedlých. Srov. J. NOVOTNÝ, *Zdanění českých měst*, s. 6–7.

24 Na základě jednoho osedlého se vypočítávala kontribuce. Srov. J. PEKAŘ, *České katastry*, s. 305.

25 J. NOVOTNÝ, *Zdanění českých měst*, s. 6–7; J. PEKAŘ, *České katastry*, s. 45.

do počtu obyvatel města. Zatímco se Hradec před událostmi na Bílé hoře řadil mezi hospodářsky a demograficky největší města v Čechách,²⁶ v roce 1645, kdy v souvislosti se schválením nové daně z hlavy byla královská města rozčleněna na větší a menší, se umístil až na 16. místě.²⁷ Krátce po třicetileté válce v roce 1651 vznikl v rámci protireformačního tažení velmi důležitý pramen hromadné povahy, jenž nese název Soupis poddaných podle víry. Zachycuje nejen konfesijní příslušnost poddaných i svobodných obyvatel,²⁸ ale i data, na jejichž základě lze studovat řadu demografických jevů.²⁹ Ze seznamu, který ve městech zpracovávali konšelé s pomocí radních písařů, se dozvídáme, že Hradec, včetně k němu příslušných vesnic a dvorů, čítal 2 533 osob.³⁰ Nepočítáme-li obecné vyjádření Balbína o mnoha tisících obyvatel města, podobné hodnoty uvedl jak hradecký arciděkan Pavel Žák, tak i jeho nástupce Jakub Zottines, kteří zaznamenali přibližně 2 500 – 3 000 duší.³¹ Zároveň je třeba říct, že obyvatelstvo bylo stále ohrožováno morovými epidemiemi. Hradec byl jimi postižen jen v roce 1650 a 1653. Mor, který v letech 1679–1680 zasáhl jižní a střední Čechy, se naštěstí na Hradecku neobjevil.³²

Mezi další charakteristické znaky poválečného období patřilo nesmírné zadlužení královských měst.³³ Dluhy pocházely jednak z období třicetileté války, jednak z doby vlády císaře Rudolfa II. a Matyáše, neboť se města musela stát ručiteli za jejich závazky. K řešení ožehavé situace byly zřizovány sněmovní komise, které měly obcím pomáhat při jednání s věřiteli a kterým měla města zasílat informace o svém obecném jmění a stavu zadluženosti. Hradečtí uvedli, že k roku 1651 mají dluhy ve výši 82 808 kop grošů míšeňských a že úroky dosahují 66 185 kop grošů míšeňských.³⁴ Vzhledem k

26 Jaromír Mikulka odhaduje, že v Hradci žilo přibližně 7 000 – 8 000 obyvatel. Srov. Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850*, sv. I/2 (dále jen *Dějiny Hradce Králové I/2*), Hradec Králové 1997, s. 217.

27 TÝŽ, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 102.

28 Soupis neeviduje (případně zřídka uvádí) vojáky, duchovenstvo, šlechtu a putující osoby.

29 Ludmila FIALOVÁ a kol., *Dějiny obyvatelstva českých zemí*, Praha 1998, s. 105–113.

30 Lenka MATUŠÍKOVÁ – Zlataše KUKÁNOVÁ – Magda ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Soupis poddaných podle víry z roku 1651. Hradecko-Bydžovsko*, sv. 3–4, Praha 2000, s. 337–405.

31 J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 175.

32 *Tamtéž*, s. 174.

33 Srov. např. Vladimír WOLF, *O Dvoře Králové nad Labem po třicetileté válce a o zpracování jeho dějin*, in: Jan KILIÁN (ed.), *Věnná města za třicetileté války a jejich poválečná obnova*. Sborník příspěvků z konference konané v Mělníce ve dnech 4.–5. května 2004, Mělník 2004, s. 56–59; Olga MERTLÍKOVÁ – Jan ČÍŽEK, *Důsledky válečných událostí na vývoj Jaroměře v období třicetileté války*, in: Jan KILIÁN (ed.), *Věnná města za třicetileté války a jejich poválečná obnova*. Sborník příspěvků z konference konané v Mělníce ve dnech 4.–5. května 2004, Mělník 2004, s. 101–110; Marek MADAJ, *Stavební podoba města Trutnova v 16. a 17. století*, in: Jan KILIÁN (ed.), *Věnná města za třicetileté války a jejich poválečná obnova*. Sborník příspěvků z konference konané v Mělníce ve dnech 4.–5. května 2004, Mělník 2004, s. 111–116.

34 Národní archiv Praha, fond *Stará manipulace*, sign. K27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 47r–

utrpeným škodám a nízkým obecním příjmům bylo nemyslitelné, aby město své závazky uhradilo, zvláště když si uvědomíme, že Hradečtí museli odvádět berně a kontribuce a nejednou ubytovávat a živit císařské vojsko.³⁵ Návrh podkomořího věnných měst Jindřicha Kustoše ze Zubřího a z Lipky, aby císař Ferdinand III. za své předchůdce převzal dluhy, se nerealizoval.³⁶ Ani změna na trůnu nepřinesla očekávanou pomoc. Nové žádosti o odpuštění některých dluhů odmítl císař Leopold I. s tím, že nepomůže-li komise, mají Hradečtí postoupit všechny své příjmy věřitelům, aby se vyhnuli hrozící exekuci. Vedle toho si město muselo nadále půjčovat, aby alespoň zaplatilo berně a kontribuce.³⁷

V roce 1661 požádala obec českou komoru, aby mohla prodat část svého pozemkového majetku, neboť neměla prostředky na jeho obhospodařování a navíc potřebovala hotové peníze na skoupení některých svých dlužných úpisů. Předmětem prodeje se stala jen ves Hřibsko, kterou si v roce 1665 zakoupil Ferdinand Bonaventura hrabě z Harrachu.³⁸ Mnohem větší úlevu přineslo rozhodnutí sněmovní komise v roce 1667. Dluh Hradeckých byl snížen o více než 39 000 kop míšeňských.³⁹ Od 70. let 17. století se i císař snažil hospodářský stav královských měst zlepšit nebo přinejmenším jejich stagnaci zastavit. Vedle již zmíněného berního zatížení a vysokých válečných kontribucí však působily jevy, které nepřispívaly k obrodě měst. Režijní šlechtické velkostatky se do sebe hospodářsky uzavíraly a vytvářely si vlastní místní trhy, docházelo k porušování městských privilegií a kvůli vysokým nákladům a nedostatečnému odbytu zboží stagnovala řemesla ve městech.⁴⁰ Přesto se některým městům podařilo na rozdíl od venkova dosáhnout ekonomické úrovně z počátku 17. století.⁴¹ Pravděpodobně k nim patřil i Hradec, ale pro potvrzení tohoto faktu by bylo

95r.

35 Václav LÍVA (ed.), *Prameny k dějinám třicetileté války. Regesta fondu militare Archiv Ministerstva vnitra ČSR*, Díl VIII, 1646–1648, Praha 1957, s. 246, 262, 265; J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., Hradec Králové, s. 221.

36 J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 94.

37 Obec byla nucena platit kontribuce i za sousedy, kteří na ni neměli, a také z pustých a opuštěných domů, dokud se je nepodařilo prodat. Srov. *tamtéž*, s. 13, 34 a 50.

38 J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., Hradec Králové, s. 237. Jaromír Mikulka datuje prodej vsi Hřibsko k roku 1664. Srov. J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 119. Dle výpisu z „druhého kvaternu trhového břeskové barvy“ se však opravdu uskutečnil v roce 1665. Srov. Státní oblastní archiv v Zámruku, Státní okresní archiv Hradec Králové, fond Archiv města Hradec Králové (dále jen SOKa HK, SOKa HK, AMHK), *Listiny a listy*, inv. č. 136, krabice č. 36.

39 J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 95.

40 Pavel BĚLINA, *Česká města v 18. století a osvícenské reformy*, Praha 1995, s. 12–15.

41 Václav LEDVINKA, *Česká města v době třicetileté války a problematika jejich vývoje v epoše baroka*, in: Jan KILIÁN (ed.), *Věnná města za třicetileté války a jejich poválečná obnova*. Sborník příspěvků z konference konané v Mělníce ve dnech 4.–5. května 2004, Mělník 2004, s. 22–31.

třeba detailnějšího výzkumu.

Obnova válečných škod probíhala pomalu. Ještě v roce 1661 se ve vnitřním městě nacházelo 33 pustých domů a dalších 39 bylo poškozených. Na předměstích se byla situace obdobná a oproti roku 1654 se toho moc nezměnilo. Městská rada uvedla, že pouze 68 budov bylo obývaných a více než 425 stavení leželo v troskách.⁴² Sama obec vynakládala finanční prostředky jen na to nejnnutnější. Například musela opravit mosty, cesty, dvory, mlýny (např. Rormajstrovský mlýn), vodovod a vodní věže, kašnu sv. Jiří na Velkém náměstí, střechu kostela Sv. Ducha (1655) a baň Bílé věže.⁴³ Někde však náprava nešla uskutečnit. Budova městské školy byla až po vrchol svých zdí zavalena hlínou a sutinami a stala se z ní jakási bašta pro dělostřelectvo.⁴⁴ Podobný osud postihl i řadu domů, které musely ustoupit novému bastionovému opevnění (tzv. švédské šance), jež začalo vznikat již za švédské okupace v letech 1639–1640 a bylo nadále využíváno císařskými vojáky.⁴⁵ Pro jeho výstavbu a obezdívání sypaných náspů se používaly cihly a kameny z rozbořených obydlí. Stromy byly posekány a vše, co bylo ze dřeva, se rozebralo a posloužilo jako palisády nebo jako palivo.⁴⁶ Hradečtí se o své opevnění jen starali a více již jej nerozšiřovali, neboť postupem doby ztrácelo svůj původní význam.⁴⁷ Rozvoj města ovšem zpomalovaly živelné katastrofy. Jak povodně,⁴⁸ tak i požáry stále ohrožovaly majetky a životy obyvatel Hradce.⁴⁹

Podoba města se sice proměnila, ale v základech zůstávala stejná.⁵⁰ Na vyvýšeném ostrohu pod soutokem Labe a Orlice, jejichž ramena vytvářela četné ostrůvky, se nacházelo vlastní městské jádro. Centrem společenského dění bylo trojúhelníkové prostranství zvané Rynek (dnešní Velké náměstí), kde po jeho stranách stála většina měšťanských domů, upravených stále ještě v renesančním stylu. Výjimku tvořily církevní stavby, a to především gotický chrám Sv. Ducha, který byl obklopen

42 J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 96.

43 *Tamtéž*, s. 123.

44 *Tamtéž*, s. 26, 78.

45 *Tamtéž*, s. 20, 56, 116.

46 *Tamtéž*, s. 26.

47 V roce 1674 byly opraveny městské hradby. Srov. *tamtéž*, s. 124.

48 Například povodeň z roku 1655 zdemolovala 5 mostů a zatopila velkou část Pražského a Mýtského Předměstí. Srov. *tamtéž*, s. 174. Povodně, které „několikrát každoročně“ přicházejí, jsou zmiňovány i k roku 1660, a to v souvislosti s počtem obecních mlýnů, v nichž kvůli vyšší hladině řeky „po každé dva, 3, 4, 5 i 6 týhodnův nic se mlíti nemůže“. Srov. NA, fond *Nová manipulace*, sign. K33/15, kart. 362, fol. 4v.

49 V 50. letech 17. století byl oheň zaznamenán hned třikrát (1652, 1653 a 1658). Vyskytl se především na hradeckých předměstích, kde spálil nebo vážně poškodil hospodářská stavení. Srov. *tamtéž*, s. 174; F. de P. ŠVĚNDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 165, 168, 215.

50 O podobě města v době středověku a v době předbělohorské více J. VOJTÍŠKOVÁ, *Počátky (králové)hradecké městské diplomatické činnosti a její středověký vývoj*, in: J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, (Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620, s. 17–21.

městským hřbitovem. V jeho blízkosti byla umístěna kaple sv. Klimenta a směrem na jihozápad sídlo městského faráře (děkana). Barokní architekturu uvedli do města až jezuité a hradečtí biskupové. Z veřejných staveb měla největší význam radnice, jež představovala symbol městské samosprávy. Východně od Rynku bylo náměstí zvané Koňský trh (dnešní Malé náměstí), do něhož se z vnějšku vcházelo Mýtskou branou.

Kolem návrší se rozprostírala předměstí, kde bychom našli nejen domy samotných obyvatel, ale i různá hospodářská stavení, jako například dvory, stodoly, mlýny a domky se zahradami, polnostmi a loukami. Na Mýtském Předměstí, ležícím východně od Mýtské brány, se nacházely zříceniny kostela sv. Antonína, který jako filiální kostel patřil ke chrámu Sv. Ducha a který se kvůli nedostatku financí obnovil až na počátku 18. století.⁵¹ Město dále spravovalo kostely sv. Pavla, sv. Jakuba s velkým městským hřbitovem a sv. Jana na Zámečku, jenž byl v 16. století vystavěn na kopci, v blízkosti vinic hradeckých měšťanů. Ten první, původně filiální kostel náležející ke sv. Antonínovi, byl také poškozen, ale v poválečném období nebyl patrně hned opravován. Zbývající dva byly rovněž ve špatném stavu a obnovy se dočkaly až v 70., resp. 80. letech 17. století.⁵² Severozápadně od města se nacházelo Pražské Předměstí, kde stál minoritský farní kostel sv. Anny (původně městský kostel a špitál) a filiální sv. Petr. Těmito místy vedla hlavní přístupová komunikace k Pražské bráně, jíž se vstupovalo do města. Odtud jsme se mohli vydat k bývalému Hradu (tzv. Starému a Novému), stojícímu u severozápadních hradeb, nebo jít východně uličkami k masným krámům nebo na jih na Plátenický rynek, jenž se napojoval na Velké náměstí a na ulici vedoucí za radnicí ke kostelu Sv. Ducha. Přístup na předměstí ještě umožňovaly dvě fortny (branky). První – Rybářská (Biřická) vedla z prostředku okraje Velkého náměstí na předměstskou čtvrť Rybáře, ležícího na pravém břehu Orlice, druhá – Soukenická se táhla uličkou od Rynku na jihozápad kolem vodní věže a školy (bašty) a směřovala k levému ramenu Labe, kde kdysi byla osada Soukenice.⁵³ Vynecháme-li všechny obecní a soukromé dvory, jež byly různě rozprostřené kolem Hradce, na jihovýchodě od něj se ještě nacházely městské lesy a rybníky.

Rekatolizace, jež byla zahájena po porážce stavovského povstání, mohla pokračovat po uzavření vestfálského míru mnohem účinněji a systematictěji. Na řadě míst v Čechách a na Moravě totiž existovaly skupiny obyvatel, jež nevyznávali v

51 J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 152.

52 *Tamtéž*, s. 153.

53 Radek BLÁHA, *Putování po hradeckých středověkých kostelech a kláštorech*, Hradec Králové 2011, s. 1–3.

souladu s Obnoveným zřízením zemským jediné povolené náboženství, a to římskokatolické. To již patrně neplatilo pro Hradec,⁵⁴ neboť se zde podle hlášení adresované místodržícím z roku 1653 nenacházejí žádní nekatolíci.⁵⁵ Jiná situace však panovala v Hradeckém kraji, v němž stále žili jak poddaní, tak i jejich vrchnost hlásící se tajně či veřejně k evangelickým církvím.⁵⁶ Kvůli nedostatku katolického duchovenstva a jeho materiálního zajištění se farní organizace obsazovala a obnovovala pomalu. Přestože měla katolická církev díky panovníkovi určitý podíl ze solného regálu jako náhradu za její ztracené majetky, nepostačoval jí a byla kromě svého ekonomického zázemí závislá na darech a odkazech štedrých podporovatelů a dobrodinců. Jejich zásluhou se například v Hradci roku 1636 usadil řád Tovaryšstva Ježíšova, který pak za získané peníze skoupil řadu pustých domů na jižní frontě Rynku (Velkého náměstí), zřídil zde své sídlo s latinskou školou (gymnáziem) a který v letech 1654–1666 postavil na místě několika zbořených nemovitostí kostel Nanebevzetí Panny Marie a později i vlastní budovu koleje.⁵⁷ Hradečtí měli s jezuitou v podstatě korektní vztahy. Přestože se objevily i menší spory, kdy řád jednal v rozporu s městskými privilegii a právy, uměli se mezi sebou dohodnout a brát ohledy na potřeby a zájmy těch druhých.⁵⁸

Mnohem větší a dlouhodobější konflikt vypukl v souvislosti se zřizováním královéhradeckého biskupství. Tento plán, jenž pochází již z roku 1616, se mohl uskutečnit až po třicetileté válce. Zatímco v Litoměřicích bylo biskupství ustanoveno v roce 1655, v Hradci se jej podařilo zřídit až 10. listopadu 1664, kdy papež Alexandr VII. vydal pro biskupství zakládající listinu (bulu). Důvodem tohoto zpoždění bylo zejména nedostatek finančních prostředků pro materiální zajištění biskupství a kapituly.⁵⁹ Počátkem sporu mezi Hradeckými a prvním biskupem Matoušem Ferdinandem Sobkem

54 Ještě v roce 1650 zde ale pobývaly dvě nekatolické šlechtičny. Srov. J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 60–61.

55 *Tamtéž*, s. 124 a 166. Otázkou však je, zda údaje o konfesijní situaci nebyly záměrně zkresleny a zda veškeré obyvatelstvo přijalo katolické vyznání (nikoli jen formálně).

56 Nekatolické měly být dvě panské rodiny, 35 rytířských rodin a mnoho dalších osob. Srov. *tamtéž*, s. 60–61.

57 Srov. Jaroslav MIKAN, *Kolejní chrám Nanevzetí P. Marie v Hradci Králové*, Hradec Králové 1940; J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 73–77 a 155–163. Podrobněji k hradeckým jezuitům a jejich činnosti Jaroslav MIKAN, *Usazení se řádu Tovaryšstva Ježíšova v Hradci Králové*, Časopis Společnosti přátel starožitností 47, 1939, s. 76–80 a 116–121; TÝŽ, *Jesuitské divadlo v Hradci Králové*, Hradec Králové 1939.

58 Jezuité si například zakoupili pozemky obce. Prodejce je jim však nesměl prodat, neboť jezuité s městem „netrpí“ (nebyli povinni odvádět městu šos). Ve prospěch řádu ovšem rozhodla císařovna vdova Eleonora, jejich velká podporovatelka. Dále si zřídili pivovar a šenk. Ten nakonec museli po dlouhém vyjednávání v koleji zrušit. Srov. J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 157–159.

59 V roce 1656 zakoupil císař Ferdinand III. pro hradecké biskupství panství Chrást a od roku 1662 měli tři kanovníci zajištěny příjmy z panství Skály, jež pro ně biskup koupil. Srov. *tamtéž*, s. 127 a 129.

z Bilenberka se stalo zakoupení Gallasových domů, z nichž se měla stát biskupská rezidence.⁶⁰ Město, které se odvolávalo na svá privilegia a práva, s tímto prodejem nesouhlasilo, neboť i původní majitel je získal protiprávně.⁶¹ Příslušníkům šlechty a duchovenstva (jak světského, tak i řádové) totiž nesměly být podle císařova nařízení z roku 1628 prodány domy a pozemky v okruhu města.⁶² K negativnímu postoji obce se ještě připojil fakt, že výše uvedené privilegované skupiny obyvatel nepodléhali městské jurisdikci a nebyli povinni platit městu daně (šos), čímž by mohlo dojít k dalšímu ekonomickému oslabení města. K vyhrocení situace ještě přispělo biskupovo zpochybnění⁶³ patronátního práva císařovny k městskému farnímu kostelu, resp. katedrále Sv. Ducha⁶⁴ a osoba městského faráře (arciděkana) Jakuba Zottinese (později i kanovníka), jenž byl podporován i samotným biskupem, než byl nakonec kvůli svému neomalenému chování vůči okolí a zanedbávání duchovní správy zbaven všech funkcí.⁶⁵ Vliv na jeho odstranění měl i podkomoří věnných měst Jan z Coenens, jenž stál od počátku konfliktu na straně obce. Po uvedení Sobka na biskupský stolec (29. července 1665; vysvěcen již 15. března téhož roku) rozeprě neutichly, naopak se stupňovaly⁶⁶ a pokračovaly i za jeho následovníků (Jan Bedřich z Valdštejna, Jan František Kryštof z Talmberka), kteří se v Hradci objevovali zřídka a raději sídlili v Chrasti.

Zájem o vyřešení konfliktu měla i sama císařovna Eleonora, neboť hodlala uplatňovat svá patronátní práva, aby se předcházelo těmto zmatkům. V roce 1672 vydal císař rozhodnutí, že právo navrhopat hradeckého městského faráře (arciděkana) přísluší městu, resp. jí, že biskup má jen potvrzovat navrženého kandidáta na výše uvedenou

60 K rezidenční povinnosti biskupa Tomáš PETRÁČEK, *Církev, biskupové a jejich rezidence*, in: Biskupská rezidence v Hradci Králové, edd. Petr POLEHLA – Jan HOJDA, Hradec Králové 2010, s. 14–24. Biskup chtěl původně sídlit na arciděkanství. To však bylo ve vlastnictví města.

61 Vzhledem k tomu, že Matyáš Gallas byl císařským generálem, neodvážilo se město proti němu v době války vystoupit. Srov. J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 129. K dějinám Gallasových domů J. SLAVÍK, *Hledání místa*, in: Biskupská rezidence v Hradci Králové, edd. P. POLEHLA – J. HOJDA, s. 41.

62 Tento zákaz byl opakován i podkomořím v roce 1647. Srov. *tamtéž*, s. 37.

63 Biskup se domníval, že královská města ztratila kvůli účasti na stavovském povstání všechna svá práva a že mu papežova bula o založení biskupství přiřkla veškerou správu nad katedrálou Sv. Ducha. Srov. J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 129.

64 Po porážce stavovského povstání měl patronátní právo k farám v královských městech až do své smrti pražský arcibiskup Arnošt Vojtěch z Harrachu (1598–1667). Srov. *tamtéž*, s. 137.

65 K tomu podrobněji *tamtéž*, s. 129–142. Srov. i Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Vztah města a královéhradeckého biskupství v době jeho založení*, in: 350 let královéhradecké diecéze, Petr POLEHLA (ed.), Červený Kostelec, s. 47–53.

66 Biskup Sobek například požadoval správu nad celým chrámem Sv. Ducha a vyčlenění jeho obvodu z městského práva, veškerý zádušní majetek a část hradeckého panství. Dále se pokusil postavit na arciděkanství stáj pro koně, což mu městská rada zakázala, i když jí hrozilo, že bude na ni uvalena klatba. Srov. J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 142–144.

pozici a že rozhoduje pouze v oblasti spirituální.⁶⁷ Stejný verdikt zazněl i v otázce správy zádušního majetku včetně ustanovování úředníků a kontroly zádušních „počtů“.⁶⁸ Spor ohledně Gallasových domů, jež prozatím sloužily k ubytování významných návštěvníků města, nebyl ještě v 90. letech 17. století vyřešen.⁶⁹ Biskup Jan František Kryštof z Talmberka proto zamýšlel vybudovat rezidenci v areálu bývalého Hradu. Zatímco s prodejem tzv. Nového hradu (někdejší budovou purkrabství Hradeckého kraje) by městská rada souhlasila, neboť původní uživatel zde již nesídlil,⁷⁰ tzv. Starý hrad mu nechtěla vydat kvůli tomu, že sloužil jako obecní solnice a stavební dvůr a od dob třicetileté války jako císařský sklad obilí.⁷¹ Teprve pátý hradecký biskup Tobiáš Jan Becker se zapsal do dějin biskupství tím, že v roce 1707 na místě Gallasových domů zahájil výstavbu reprezentativní biskupské rezidence.⁷²

1.1 Městská správa v Hradci v letech 1648–1700

Městská správa se ve sledované době nijak zásadně nezměnila. Přesto si nelze nevšimnout vzrůstajícího vlivu státní moci na chod města.⁷³ Z kanceláře české komory, krajských hejtmanů a místodržících vycházely různé příkazy, nařízení a patenty,⁷⁴ které více či méně ovlivňovaly životy hradeckých měšťanů.⁷⁵ Oblast městského soudnictví rovněž nezůstala ušetřena. Chtěl-li hradecký městský soud, jenž se nadále skládal z

67 Srov. *tamtéž*, s. 144–147.

68 Účty byly každoročně předkládány radě a podkomoří je schvaloval. Srov. *tamtéž*, s. 146–147.

69 Obec mu je byla bývala ochotna přenechat, ovšem s tou podmínkou, že v jejich blízkosti nebude přikupovat žádné domy, že pro výstavbu kanovníckých domů použije parcely za chrámem Sv. Ducha (město však chtělo všechny peníze najednou) a že nebude používat vodu z městského vodovodu k vaření piva či provozovat jiné živnosti. Biskup však požadoval mnohem víc. Srov. *tamtéž*, s. 133, 142–143 a 147.

70 Nový hrad nakonec získal roku 1706 biskup Tobiáš Jan Becker. O několik let později v něm ale nechal zřídit biskupský seminář. Srov. *tamtéž*, s. 148–149.

71 Proti prodeji se vyslovila i česká komora, jež argumentovala vysokými náklady na přemístění obou skladišť. Srov. *tamtéž*, s. 149.

72 Srov. *tamtéž*, s. 150. Ke koupi pozemků na stavbu kanovníckých domů rovněž došlo za jeho episkopátu. Doposud si kanovníci pronajímali pokoje v měšťanských domech. To však vedlo k jistým sousedským střetům. Srov. *tamtéž*.

73 *Tamtéž*, s. 85–90; J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., Hradec Králové, s. 223–229.

74 SOKA HK, AMHK, *Kniha pamětní 1532–1757* (kniha bude na základě diplomatického rozboru J. Vojtíškové citována jako Pamětní kniha cca 1540–1757), inv. č. 307, kn. č. 18, např. fol. 286r–287v, 293v; SOKA HK, AMHK, *Kniha pamětní 1638–1700* (kniha je na základě našeho diplomatického rozboru citována jako Pamětní kniha cca 1675–1700), inv. č. 308, kn. č. 19; SOKA HK, AMHK, *Kniha císařských patentů 1678–1685*, inv. č. 293, kn. č. 4; SOKA HK, AMHK, *Kniha císařských patentů 1687–1753*, inv. č. 294, kn. č. 5.

75 V souvislosti s tím bylo upřesňováno i tehdejší platné městské právo, zachycené v Koldínově zákoníku. Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., Hradec Králové, s. 229.

členů městské rady, použít právo útrpné nebo vykonat rozsudek v závažnějších kauzách (především v kriminálních), musel od apelačního soudu, fungujícího jako odvolací instance, získat kladné stanovisko.⁷⁶

Větší pravomoci získal i podkomoří. Roku 1688 mu dle instrukce připadl dohled nad hospodářskými, veřejnými a policejními záležitostmi všech měst.⁷⁷ V hradeckém prostředí se však podkomoří věnných měst Jan Karel hrabě z Valdštejna snažil zasahovat i do městské autonomie. Kupř. v roce 1691 požadoval od Hradeckých dar k Velikonocím „*ex obligatione*“,⁷⁸ o rok později měl v úmyslu jednak navrhnout osoby do městské rady, jednak potvrdit ve funkci radního písaře, který byl přijat na zkušební dobu;⁷⁹ v roce 1694 chtěl dokonce schvalovat nově ustanoveného správce špitálu a správce pivovaru.⁸⁰

Dozor nad hospodařením měst příslušel i české komoře, resp. císařovně. Např. v roce 1696 byl na základě jejího rozkazu vyslán do věnných měst buchhalter Jakub Ferdinand Antonín Vrba Nymburský, měšťan Nového Města pražského, který měl zkontrolovat jejich obecní počty.⁸¹ V tomto kontextu je třeba uvést i to, že v případě Hradce byla finanční a hospodářská správa města delegována na zdejší důchodní úředníky⁸² a že městská rada byla za tuto agendu zodpovědná.⁸³ Dokladem toho je i její žádost z roku 1694, adresovaná česká komoře. Hradečtí ji museli žádat, aby si mohli vypůjčit 2000 zl. ze záduší sv. Pavla a sv. Antonína, jež potřebovali k uhrazení berně, určené na válečné účely.⁸⁴ Česká komora podmínila svůj souhlas tím, že bude-li obec chtít si znovu půjčit, musí splatit tento dluh.⁸⁵

Nesmíme zapomenout i na zeměpanské úředníky, kteří v zájmu panovníka vybírali různé daně. Jak ještě bude zmíněno, máme doklady o tom, že zde působili výběřčí berně, kontribuce, pivního a vinného tácu (daně z vyrobeného piva a vína, určeného k prodeji), cla (především poplatek z prodeje soli), ungeltu (tržního poplatku) a akcízu (daň z dovozu zboží do města).⁸⁶

76 Tento postup měl být uplatňován již od roku 1637. Srov. J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 41, 91.

77 Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny správy*, s. 220.

78 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl IV., s. 45.

79 *Tamtéž*, s. 54–55.

80 *Tamtéž*, s. 67.

81 *Tamtéž*, s. 83.

82 O kancelářském zařízení důchodních úředníků srov. s. 129–162.

83 Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny správy*, s. 220.

84 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl IV., s. 67.

85 SOKA HK, AMHK, *Pamětní kniha cca 1540–1757*, fol. 293v.

86 J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 90; J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná*

Samosprávu královského věnného města nadále zajišťovala dvanáctičlenná *městská rada*.⁸⁷ Nejváženějším konšelem byl *primas* (primátor).⁸⁸ Ten jako první zastával post purkmistra. Konšelé se v této funkci střídali po dvou⁸⁹ či po čtyřech týdnech.⁹⁰ Městská rada byla obvykle jednou za rok obnovována, tj. potvrzována za přímé účasti podkomořího věnných měst, nebo hofrychtěře. Za tento úkon jim obec dávala určitou odměnu.⁹¹ Návrh na složení nové rady byl v kompetenci té odstupující. Konšelský sbor se někdy obměnil,⁹² jindy zůstával stejný.⁹³ Podmínkou členství v radě byl bezúhonný život a katolická víra.⁹⁴ Od roku 1700 zasedal v městské radě i jeden z představitelů jezuitské koleje.⁹⁵ Ke konci sledovaného období (v roce 1692) spatřujeme i pokusy o změnu v potvrzování hradecké městské rady. Dle návrhu podkomořího věnných měst Jana Karla hraběte z Valdštejna měl být nový konšelský sbor obnoven prostřednictvím misivu, tedy bez přímé účasti císařovniných zástupců na ceremoniálu. Pokud by tak učinili, měla jim za to náležet pevná taxa. Podkomoří by každý rok obdržel 100 zlatých, hofrychtěř 50 zlatý.⁹⁶

Podle Bienerových záznamů bývali spolu s městskou radou obnovováni i *obecní starší*.⁹⁷ V hradeckém prostředí měl sbor obecních starších po celé sledované období 12 členů.⁹⁸ Jejich jména nacházíme v řadě zápisů. V pozici svědků se účastnili uzavírání smluv mezi hradeckými sousedy⁹⁹ nebo sepisování testamentů.¹⁰⁰ Obecně lze ovšem říct, že obecní starší měli dohlížet na městskou radu v oblasti hospodářské (především

obroda, in: Kol., Hradec Králové, s. 223.

- 87 Srov. K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 386–387. K roku 1700 měla městská rada též 12 členů. Srov. *tamtéž*, s. 514–515.
- 88 Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny správy*, s. 215. Hradečtí primasové jsou jmenovitě uvedeni v nejnovější publikaci o dějinách města Hradce Králové. Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., Hradec Králové, s. 228.
- 89 SOkA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 130, krabice č. 36, nefoliováno; SOkA HK, AMHK, *Listiny a listy, Registra na příjem i vydání piva všestarského pšeničného, jako i co za ně peněz přijato a co z nich vydáno, a to od 1. Januarii až do 31. Decemb. A. 1690*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 2r–2v.
- 90 *Tamtéž*, fol. 2v. Srov. též Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny správy*, s. 219. Detailnější výzkum by odhalil, jak často se hradečtí konšelé v úřadu purkmistra střídali.
- 91 J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., Hradec Králové, s. 226.
- 92 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 408–409.
- 93 *Tamtéž*, s. 503.
- 94 Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny správy*, s. 219.
- 95 J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 90.
- 96 *Tamtéž*, s. 88; J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., Hradec Králové, s. 226.
- 97 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, např. s. 421.
- 98 *Tamtéž*, např. s. 501.
- 99 SOkA HK, AMHK, *Kniha smluv 1616–1706* (kniha je na základě našeho diplomatického rozboru citována jako *Kniha smluv 1620–1703* (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)), inv. č. 430, kn. č. 141, fol. Q3r.
- 100 SOkA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, inv. č. 418, kn. č. 129, fol. E29v.

kontrolovali hospodaření úřadujících purkmistrů).¹⁰¹ Tuto skutečnost dokládá i několik písemností. Např. na příkazu městské rady a obecních starších, v němž bylo nařízeno vydat deputát ve formě soli pro několik konšelů, spatřujeme podpis Lukáše Žáka, tehdejšího obecního staršího.¹⁰² Podpis obecního staršího můžeme také nalézt na příkazech městské rady a obecních starších z roku 1692 a 1693.¹⁰³ V obou případech bylo důchodnímu úředníkovi nařízeno, aby z městského důchodu vydali určitou sumu peněz na dorovnání celkového množství šosu, který se každoročně odváděl císařovně.

Podkomoří věnných měst dosazoval i *městského rychtáře*. Tento městský úředník, jenž podléhal městské radě, vykonával za asistence svých pomocníků (tzv. poručeného či přidaného rychtáře,¹⁰⁴ rychtářského písaře, jenž zpravidla býval i krevním písařem, posla práva rychtářského, biřice a kata) a patrně i ve spolupráci se čtvrtními hejtmany¹⁰⁵ pořádkovou a bezpečnostní službu ve městě. Kromě toho mu náležela soudní pravomoc v méně důležitých sporech a správa městské šatlavy. Městský rychtář měl i své kancelářské zařízení, o němž se ještě zmíníme.¹⁰⁶

Panovníkovy zájmy v městském prostředí hájil *královský (císařský) rychtář*.¹⁰⁷ Osoba, jež se jím chtěla stát, měla být „před jinými kvalifikovaná“,¹⁰⁸ při městě usedlá, zasloužilá a zběhlá „v právích království tohoto“.¹⁰⁹ Městská rada byla oprávněna navrhnout tři takové jedince.¹¹⁰ Na základě stanoviska podkomořího věnných měst (či hofrychtěře, nebyl-li podkomoří věnných měst ustanoven), jenž mohl

101 M. ĎURČANSKÝ, *Česká města a jejich správa za třicetileté války*, s. 117; J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 132–133.

102 SOKA HK, AMHK, *List Albrechta Maxmiliána Růžovského Václavu Františku Tejneckému z Újezdce, správci solního důchodu, ohledně rozdělení soli 1669*, inv. č. 5196, karton č. 1153.

103 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Vidimus z 18. září 1694 – příkaz městské rady z 31. prosince 1692; vidimus z 18. září 1694 – příkaz městské rady ze 13. října 1693.) Za sbor obecních starších je podepsal Frantz Kotečník.

104 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 295; V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 72–73.

105 O nich existuje jen málo zpráv. Např. jsou uvedeni v trhové smlouvě z roku 1648. Srov. SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha 1604–1690* (kniha je na základě našeho diplomatického rozboru citována jako *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*), inv. č. 336, kn. č. 47, fol. 300r. Blíže o nich hovoří F. de P. Švenda. V roce 1675 došlo ke smírné dohodě mezi čtvrtními (městskými) hejtmany, jež zastupovali měšťany uvnitř města, a podměstskými čtvrtními hejtmany, zastupujícími obyvatele hradeckých předměstí, ve věci šenkování piva a pálení „páleného“. Srov. F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 98–99. Měštští hejtmané také měli za úkol nerpouštět mimo trhové dny sedláky s obilím. Srov. *tamtéž*, s. 138. Jednou z jejich činností bylo oznamování usnesení městské rady, bylo-li určeno širší veřejnosti. V roce 1679 měli rozhlásit, že ten, kdo se nebude účastnit procesí slavnosti Těla a Krve Páně (Božího Těla), bude povinen zaplatit pokutu ve výši půl kopy (snad míšeňské). Srov. *tamtéž*, s. 140.

106 K tomu srov. s. 163–170.

107 Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny správy*, s. 219.

108 NA, NM, sign. K33/8/2, kart. 361, nefoliováno. (Koncept nařízení české komory z 8. června 1658.)

109 *Tamtéž*. (Misiv Hradeckých ze 26. června 1658.)

110 *Tamtéž*. Na funkci královského rychtáře byli městskou radou nominováni: primátor Samuel Suk, Mikuláš Tejnecký z Oujezdce a Samuel starší Sudlice.

navrhnout i jiného kandidáta,¹¹¹ si česká komora jednoho z nich vybrala. Když nastupoval císařský rychtář do úřadu, obdržel od ní instrukci, kde byly stanoveny jeho kompetence.¹¹² Především se měl účastnit zasedání městské rady, jejího soudního jednání, včetně vynášení rozsudků, informovat českou komoru o všem, co by mohlo poškodit pověst či zisky panovníka, zajišťovat agendu odúmrtí ve spolupráci se dvěma konšely a radním písařem, který měl vyhotovit soupis pozůstalosti, dohlédnout na to, aby osoby, které se dopustily vraždy, zhárství, loupeže, násilí, cizoložství a podvodů, byly potrestány, a aby jim za tyto činy byly ukládány pokuty, o něž česká komora jevila velký zájem, neboť šlo o významný zdroj příjmů.¹¹³ Spolu se svým pomocníkem, podrychtářem (adjunktem) uděloval tresty za menší přestupky (např. rouhání, hanobení panovníka jeho potomků, nebo porušení zákazu prodeje vína a piva o nedělích, svátcích a bohoslužbách). Zároveň měl dbát o to, aby byly dodržovány míry (jak duté, tak délkové) a váhy, a aby ve městě nezůstávali „*povaleči a lidé zahálčiví a podezřelí obojího pohlaví, nicméně i zdraví žebráci*“.¹¹⁴ V případě, že císařský rychtář neplnil své povinnosti anebo překračoval svoji kompetenci či zneužíval svého postavení, mohla jej česká komora zbavit funkce.¹¹⁵ Do doby, než byl jmenován nový císařský rychtář, měl jeho úřad dočasně spravovat primas.¹¹⁶

111 *Tamtéž*. (Misiv hofrychtěře věnných měst Kryštofa Turka z Rožmitálu ze 8. července 1658; misiv Jana z Coenens, nedatováno.) Např. hofrychtěř věnných měst Kryštof Turek z Rožmitálu navrhl na post královského rychtáře Blažeje Fridricha Fezera. Posledně jmenovaný se jím opravdu stal. Srov. s. 173–174.

112 Instrukce byla Jiřímu Kotečnickovi z Domislavě poslána 9. ledna 1654. Srov. NA, SM, sign. J18/18, inv. č. 1519, kart. 960, nefoliováno (Koncept instrukce se zápisy o jmenování císařských rychtářů z let 1639–1655 a z let 1676–1703). Její znění nalezneme v nejstarší dochované hradecké pamětní knize. SOKA HK, AMHK, *Pamětní kniha cca 1540–1757*, fol. 269r–272v.

113 *Tamtéž*, fol. 270r; NA, SM, sign. J18/18, inv. č. 1519, kart. 960, nefoliováno (Koncept instrukce se zápisy o jmenování královských rychtářů z let 1639–1655 a z let 1676–1703).

114 SOKA HK, AMHK, *Pamětní kniha cca 1540–1757*, fol. 270v; NA, SM, sign. J18/18, inv. č. 1519, kart. 960, nefoliováno (Koncept instrukce se zápisy o jmenování císařských rychtářů z let 1639–1655 a z let 1676–1703).

115 V této souvislosti je třeba poukázat na hradeckého královského rychtáře Jana Benedikta Dyringera, který byl v roce 1653 zbaven úřadu. O jeho životě a činech ve zdejším prostředí pojednává řada autorů. Srov. Jaroslav MIKAN, *Jan Dyringer, JMC rychtář a Hradečtí*, ČSPS 51–53, 1943–1945, s. 249–267; J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 30–38; V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 19–20; Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Ve víru třicetileté války (1620–1648)*, in: Kol., Hradec Králové, Praha 2017, s. 206.

116 NA, NM, sign. K33/8/2, kart. 361, nefoliováno. (Koncept nařízení české komory Hradeckým ze 14. září 1666; koncept nařízení české komory hradeckému královskému adjunktu ze 14. září 1666.); NA, NM, sign. K33/8/2, kart. 361, nefoliováno. (Koncept nařízení české komory Hradeckým ze 3. února 1680; koncept nařízení české komory hradecké obci ze 14. září 1705)

2 Hradečtí městští písaři a jejich písemná produkce

Nejprve učinme krátký historický exkurs do vývoje hradecké městské kanceláře. Její počátky je možné klást již na přelom 13. a 14. století, kdy zde pravděpodobně vznikají písemné záznamy o záležitostech projednaných před zdejším rychtářským soudem,¹¹⁷ kde působil rychtářův písař, jenž mohl leckdy fungovat i jako radní písař.¹¹⁸ Vedení městské knihy, zřejmě pamětního rázu a spadající do působnosti tamější městské rady (šlo by tedy o radní knihu), lze však doložit až k roku 1329.¹¹⁹ Důležitým dokladem o diplomatické činnosti města je užívání pečeti. V hradeckém prostředí je její používání bezpečně doloženo až k roku 1362.¹²⁰ V té době již ovšem kancelářské zařízení městské rady vykazuje vyspělejší rysy. V souvislosti s emancipací městské rady a poklesem vlivu královského rychtáře se diplomatická aktivita města nepochybně dále rozvíjela. Nasvědčuje tomu i existence hradecké radnice, jež byla zřízena v průběhu druhé poloviny 14. století.¹²¹ A právě zde sídlila centrální městská kancelář. Zpočátku v ní působil jen jeden písař, později, snad v posledních letech předhusitského období, byl ustanoven druhý písařský post. Od 30. let 16. století zaměstnávala hradecká městská kancelář bezpochyby tři radní písaře.¹²² Do jejich činnosti výrazně zasáhlo ustanovení, resp. instrukce z roku 1535. Veškerá finanční agenda, kterou do této chvíle vedli, připadla nově ustanovené kanceláři důchodních úředníků, úředníka deskových statků a jejich písařů,¹²³ čímž se Hradec odlišil od řady tehdejších měst.¹²⁴

Úpadek diplomatické činnosti nastal až v souvislosti s třicetiletou válkou. Chod centrální městské kanceláře zejména ochromil odchod dvou radních písařů v roce 1626.¹²⁵ Vzhledem k tomu, že již předtím bylo jedno místo neobsazené, nezůstal v kanceláři nikdo, kdo by zachoval kontinuitu v dosavadní písařské tradici, jež spočívala v předávání si nabytých zkušeností a vědomostí. Přestože městská rada v průběhu roku

117 J. VOJTÍŠKOVÁ, *Počátky (králové)hradecké městské diplomatické činnosti*, in: J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 44–45, 105. V této souvislosti nelze opomenout novobydžovskou soudní knihu z let 1311–1470.

118 *Tamtéž*, s. 54, 64, 105.

119 *Tamtéž*, s. 63, 105.

120 Existuje předpoklad, že již ve druhé polovině 13. století mohli mít Hradečtí svoji vlastní pečeť. Srov. *tamtéž*, s. 24.

121 *Tamtéž*, s. 58–59.

122 *Tamtéž*, s. 103.

123 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 278–279.

124 Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Městští zaměstnanci zajišťující provoz obecního majetku. Případová studie z předbělohorského „Hradce nad Labem“*, Sborník archivních prací 65, 2015, s. 401–402.

125 J. VOJTÍŠKOVÁ, *Ve víru třicetileté války*, in: Kol., *Hradec Králové*, s. 203. Ke stejnému závěru došel i V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 15.

jednoho radního písaře přijala, nebylo pochopitelně možné, aby sám o sobě zvládal všechny písařské práce. V důsledku toho nevznikl roku 1627 radní manuál, který se obvykle zakládal k počátku nového roku.¹²⁶

Válečné události se pravděpodobně promítly i do počtu písařských míst. Po osvobození města císařskými vojsky v roce 1640, působili v centrální kanceláři jen dvě osoby.¹²⁷ Vít Šebesta zároveň uvádí, že veškerou písařskou agendu mohl během 40. let zastávat i jeden radní písař.¹²⁸ Studium pramenů uložených ve fondech Staré a Nové manipulace však tuto domněnku nepotvrzuje, neboť ke 40. létům 17. století můžeme dohledat zmínky o dvou radních písařích.¹²⁹ K obnovení třetího písařské došlo až v průběhu 60. let 17. století.¹³⁰

2.1 Kancelářské zařízení hradeckých radních písařů v letech 1648–1700

Jak již bylo výše uvedeno, kancelář radních písařů (centrální městská kancelář) se nacházela v prvním patře budovy radnice. Polohu kanceláře dokonce přibližují samy prameny. Dočteme se z nich, že jedno pusté místo, na němž stály ruiny domu Kustošovského, bylo situováno „vedle rathauzu, od předku kanceláře až k obecnímu pivovaru“.¹³¹

Popsat podobu a vybavení kancelářského zařízení je velmi obtížné kvůli torzovitosti písemného a obrazového materiálu. Je však možné předpokládat, že v kanceláři jistě nechyběly skříně, almary, ladule, truhly, police, psací stůl, židle a kamna.¹³² Radní písaři nepochybně používali papír, o jehož provenienci se ještě zmíníme, pergamen, pečetní vosk, pečetidla, pera, nůžky či nože k jejich seřezávání, inkoust v kalamářích a posýpadla. V případě potřeby zapalovali svíčky, jež bývaly umístěny na svícnech. Pro orientaci v čase jim sloužily přesýpací hodiny a příruční kalendáře. Hradecká kancelář radních písařů jistě dále vlastnila důležité knihy či jejich opisy, potřebné pro výkon úřední činnosti. Především měla k dispozici Koldínův

126 J. VOJTÍŠKOVÁ, *Ve víru třicetileté války*, in: Kol., Hradec Králové, s. 203; V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 82.

127 *Tamtéž*, s. 83.

128 *Tamtéž*, s. 83.

129 Srov. s. 32–33.

130 Srov. s. 34.

131 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha 1575–1667* (kniha je na základě diplomatického rozboru J. Vojtíškové citována jako *Trhová kniha bílá 1575–1707*), inv. č. 335, kn. č. 46, fol. B23v.

132 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 133–134.

zákoník,¹³³ jenž bývá v pramenech úřední provenience označován jako „*práva městská*“,¹³⁴ Obnovené zřízení zemské,¹³⁵ doplněné deklaratorii, novelami a jinými ustanoveními, a dále patrně i tituláře, formuláře a jiné výtisky.

Přímé zmínky o základních předmětech denní potřeby kanceláře nejsou téměř žádné. Z torzovitě dochovaného purkmistrovského rejstříku z roku 1658 se dovídáme, že si městská rada za purkmistra Samuela Suka,¹³⁶ tehdejšího primátora, koupila za 1 kr. křídou a že za červený vosk zaplatila 8 kr.¹³⁷ Přestože zde není přímo zmíněna kancelář radních písařů, lze předpokládat, že i ona sama byla zásobena nejrůznějšími věcmi, důležitými pro písařské práce. Podobné nepřímé zprávy jsou zachyceny i v finanční knize obecního pivovaru a sladovny. Roku 1688 vydal za papír a inkoust 12 kr. a za „*spravování a do pořádnosti uvedení makuláře těchto počtů i přepisování*“ zaplatil neznámému písaři 2 zl. a 20 kr.¹³⁸

Jednou z nejběžnějších kancelářských potřeb byl papír. O jeho dovozu a prodeji se nepřímo dozvídáme z nedatované zprávy,¹³⁹ kterou sepsali hradečtí sousedé, jež sice provozovali kupeckou živnost, ale nebyli vyučeni v řemeslu kupeckém nebo šmejdiřském. Jeden z nich, konkrétně Jiří Václav Runkl uvádí, že „*jest sedlářského řemesla*“ a „*jeho manželka ve všelijakých plátních, mezuláních, cvilincích i v papíru, kterýž jí papírníci na vozích dovážejí, sama tíží*“.¹⁴⁰ Provenienci papíru je však možné zjistit na základě studia filigránů. V době předbělohorské používaly hradecké kanceláře papír, jenž pocházel z papírny trutnovské, novoměstské (pražské), lehnické, vídeňské, dušnické, eichstadtské, augsburské, starohorské (jihlavské), schaffhausenské, jáchymovské a jirkovské.¹⁴¹ V období třicetileté války se v hradeckém prostředí

133 Z roku 2013 pochází jeho nejnovější edice. Srov. Jiří ŠOUŠA – Jana VOJTÍŠKOVÁ – Klára WOITSCHOVÁ (edd.), *Práva městská Království českého 1579. Edice*, in: Karel MALÝ a kol., *Práva městská Království českého. Edice s komentářem*, Praha 2013, s. 51–622.

134 Odkazuje se na ně v opisu „*vejpovědi*“ hradecké městské rady z 12. března 1654. Současně je zde citováno Obnovení zřízení zemské a „*artikule z Nouvelle Declarati*“. Srov. NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Opis „*vejpovědi*“ hradecké městské rady z 12. března 1654.)

135 Hermenegild JIREČEK (ed.), *Obnovené právo a zřízení zemské dědičného Království českého. Verneuerte Landes-Ordnung des Erb-Königreichs Böhmen 1627*, Praha 1888.

136 Dle tohoto pramene zastával purkmistrovský úřad od 20. srpna do 3. září 1658.

137 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 130, krabice č. 36, nefoliováno.

138 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Počet na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu ječného, to vše z sladovně a pivovaru obecního v městě J. M. králové Hradci nad Labem od 1. Januarii až do ultima Decembris 1688*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 4v.

139 Na písemnosti je jen praesentatum z 15. června 1694. Odpověď tedy byla sepsána někdy před tímto datem.

140 NA, SM, sign. K27/14, inv. č. 1606, kart. 1138, fol. 38r.

141 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 134–140. Některé filigrány nebylo možné určit, a proto zde nejsou uvedeny všechny papírny.

vyskytuje i papír z Plzně.¹⁴² Jak bude uvedeno níže, některé kontakty zůstaly nepřetrhány.

Řada filigránů byla nalezena i na dochovaných písemnostech z let 1648–1700. Hradecká městská rada tedy neodebírala papír jen z jedné papírny. Opět se setkáváme s trutnovským filigránem, znázorňujícím dvě městské věže s bránou, pod níž leží drak a mezi nimiž letí pták.¹⁴³ Našli bychom jej například v knize svatebních smluv 1623–1850¹⁴⁴ a v tzv. trhové knize 1631–1651.¹⁴⁵ Na opisu rozhodnutí apelačního soudu z roku 1678, který vyhotovil hradecký kancelista Václav František Delinart,¹⁴⁶ se také objevuje trutnovský vodoznak, ale z pozdější doby.¹⁴⁷ Je nejen detailnější, ale i mnohem větší, což bývá typické pro barokní dobu. Nově je ve spodní části filigránu uveden název města (TRAVTENAW) a drak již neleží pod věžemi, nýbrž je zobrazen uprostřed brány.

Další významným dodavatelem papíru byla papírna v Pardubicích, jež byla založena královskou komorou v roce 1663.¹⁴⁸ Zpočátku používala filigrán v podobě písmene „L“ a římské číslice „I“, nad nimiž se nacházela koruna. Tato značka, jež je například doložena v misivu Hradeckých z 15. února 1664,¹⁴⁹ odkazuje na tehdejšího panovníka Leopolda I. Objevuje se i varianta filigránu, v němž schází římská číslice „I“. Obsahuje jej například misiv hradeckého rychtáře a městské rady z 26. května 1667.¹⁵⁰ K pardubické papírně patří i vodoznak, na němž je zachycen pan s pohárem a dáma s květinou, pod nimiž je pásek s nápisem: ALL MODE PAPIER. Součástí toho byla i protiznačka, jež znázorňovala dvouhlavého orla s korunou na hlavě a se srdcem na prsou. Oba filigrány můžeme dohledat např. v pamětní knize z let 1672–1783 (*Liber documentorum III.*),¹⁵¹ knize císařských patentů 1678–1685¹⁵² a na několika úvodních

142 V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 22.

143 Podrobněji o trutnovské papírně v 17. století František ZUMAN, *České filigrány v XVII. století*, *Památky archeologické* 35, 1926–1927, s. 458–459.

144 SOKA HK, AMHK, *Knihy svatebních smluv 1623–1850*, inv. č. 331, sign. 7, kn. č. 42, např. fol. B20.

145 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha 1631–1651* (pramen je na základě našeho diplomatického rozboru citován jako tzv. Kniha opisů z městských knih cca 1651), kn. č. 3801, inv. č. 5167, např. fol. 53.

146 Zjištěno dle paleografické analýzy. Jeho podpis tu není.

147 NA, NM, sign. K33/21, kart. 362, fol. 150.

148 O ní více F. ZUMAN, *České filigrány v XVII. století*, s. 454–455.

149 NA, SM, sign. K27/26/2, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 550.

150 *Tamtéž*, fol. 561.

151 SOKA HK, AMHK, *Knihy pamětní 1653–1783* (kniha je na základě našeho diplomatického rozboru citována jako Pamětní kniha azurová 1672–1783), inv. č. 309, kn. č. 20, např. fol. 50.

152 SOKA HK, AMHK, *Knihy císařských patentů 1678–1685*, např. fol. 441.

foliích knihy císařských patentů z let 1687–1753.¹⁵³ Další variantou pardubického vodoznaku je dvouhlavý orel s korunou na hlavě a se štítkem na prsou, v němž je majuskulní písmeno „L“. Tento druh filigránu je dohledatelný např. v žádosti hradecké obce ze října 1694, jež požadovala po české komoře postoupení poloviny dílu odúmrti po zemřelých zdejších sousedech.¹⁵⁴

Příležitostně se vyskytuje i papír z Českého Krumlova, jenž byl například použit k sepsání žádosti hradeckých vyslanců z listopadu 1660, přednesené traktační komisi v záležitosti obecních dluhů.¹⁵⁵ Filigrán této papírny má podobu městského znaku, jenž se skládá ze dvou věží s hradební bránou, mezi nimiž je pětিলistá rožemburská růže. Nad štítem se je umístěno písmeno „K“ a na levé straně znaku se nachází majuskulní písmeno „P“, na pravé straně majuskulní písmeno „C“. Pravděpodobně se jedná o iniciály jména papírníka.¹⁵⁶

Na konceptu listu přiznávacího města Hradce z roku 1653¹⁵⁷ a na misivu z 21. května 1658¹⁵⁸ máme doložen filigrán papírny v Benešově.¹⁵⁹ Pro ní bylo typické, že měla několik vodoznaků. V našem případě je zde zachycen dvouhlavý orel s říšským jablkem na prsou. Žádost císařského rychtáře Blažeje Fridricha Fezera z listopadu 1664 obsahuje nejen zmíněného orla, ale i protiznačku, jež má podobu korunovaného majuskulního písmene „B“.¹⁶⁰

Ke konci 80. let 17. století se objevuje varianta filigránu používaného jáchymovskou papírnu.¹⁶¹ Nalezneme jej např. na ověřeném opisu z 7. srpna 1687.¹⁶² Jedná se o vodoznak, jenž zobrazuje dělený štít, v jehož horní polovině jsou tři těžné věže, v dolní dvě zkřížená hornická kladiva.

Během pramenného výzkumu však vždy nebylo možné určit provenienci filigránu. Zmiňme např. takové vodoznaky, které se nám podařilo rozeznat a které se objevují na papíru používaném hradeckými písaři. V specializované pamětní knize cca

153 SOKA HK, AMHK, *Knihy císařských patentů 1687–1753*, např. fol. 5.

154 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Suplika Hradeckých z cca října 1694.)

155 NA, SM, sign. K27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 103.

156 F. ZUMAN, *České filigrány v XVII. století*, s. 452–453.

157 SOKA HK, AMHK, *Generální vizitace obce Hradec Králové 1653* (písemnost je na základě našeho diplomatického rozboru citována jako Koncept listu přiznávacího města Hradec cca 1653), inv. č. 5148, kn. č. 3782, např. fol. 24.

158 NA, NM, sign. K33/8/1, kart. 361, nefoliováno. (Misiv Hradeckých z 21. května 1658.)

159 Podrobněji o této papírně F. ZUMAN, *České filigrány v XVII. století*, s. 443–445.

160 NA, NM, sign. K33/8/2, kart. 361, nefoliováno. (Suplika Blažeje Fridricha Fezera z listopadu 1664.)

161 F. ZUMAN, *České filigrány v XVII. století*, s. 448–450.

162 NA, SM, sign. K27/9, inv. č. 1606, kart. 1136, fol. 42.

1675–1700 s novodobým označením „*Liber documentorum II.*“¹⁶³ a trhové knize zelené 1675–1705¹⁶⁴ můžeme dohledat filigrán, jenž má podobu španělského štítu, na němž je orlice se srdcem na prsou a kolem něhož je přichyceno 10 jetelových trojlistů. Dále lze rozlišit následující filigrány: barokní štít s podkovou;¹⁶⁵ barokní štít s korunovaným uherským znakem, nad nímž jsou v pásku nečitelná písmena;¹⁶⁶ korunovaný štít (kartuš) s poštovní trubkou, pod nímž se nachází ligatura „MP“;¹⁶⁷ malý dvouhlavý orel se srdcem na prsou, na němž je majuskulní písmeno „T“;¹⁶⁸ Panna Marie s Ježíškem, kolem níž jsou paprsky slunce;¹⁶⁹ korunovaný oválný štít, v němž je dvouocasý lev ve skoku;¹⁷⁰ jezdec s trubkou, vedle něhož je patriarchální kříž;¹⁷¹ poštovní trubka;¹⁷² srdce s písmeny „IHS“, nad nímž je kříž, který je přidržován dvěma anděly;¹⁷³ korunovaný barokní štít se čtyřmi pruhy (pruty), jež jsou dvakrát polcené, ovinutý kolanou (zlatým řetězem) Řádu zlatého rouna;¹⁷⁴ tentýž korunovaný barokní štít bez kolany Řádu zlatého Rouna.¹⁷⁵

Závěrem dodejme, že výše uvedený výčet není vyčerpávající, neboť se jednak nepodařilo některé filigrány rozpoznat, jednak se nedochovaly všechny hradecké písemnosti úřední provenience, vzniklé v letech 1648–1700. Z výzkumu však vyplývá, že papír byl hradeckou městskou radou odebírán přímo nebo zprostředkovaně z několika tuzemských papíren a že pouze papír z Trutnova byl používán i v době po třicetileté válce.

Zaměříme-li se na místa uchovávání diplomatického materiálu, je třeba říct, že se o této problematice dochovalo velmi málo zpráv. Systém specializovaných úložišť (tzv. ladulí), který podrobně nastínili J. Vojtíšková¹⁷⁶ a především V. Šebesta,¹⁷⁷ patrně

163 SOkA HK, AMHK, *Pamětní kniha cca 1675–1700*, např. fol. 38.

164 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha 1675–1705* (kniha je na základě našeho diplomatického rozboru citována jako *Trhová kniha zelená 1675–1706* (1707, 1708, 1720), inv. č. 338, kn. č. 49, např. fol. B18.

165 NA, NM, sign. K33/21, kart. 362, fol. 70.

166 *Tamtéž*, fol. 130.

167 *Tamtéž*, fol. 146.

168 NA, NM, sign. K33/22, kart. 362, fol. 13.

169 NA, SM, sign. K27/14, inv. č. 1606, kart. 1138, fol. 125.

170 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Opis z 16. září 1682.)

171 *Tamtéž*. (Žádost Hradeckých s praesentatem z 5. října 1694.)

172 NA, NM, sign. K33/8/1, kart. 361, nefoliováno. (Misiv hradecké rady z 1. září 1654.)

173 NA, NM, sign. K33/8/2, kart. 361, nefoliováno. (Misiv Hradeckých z 18. července 1693.)

174 *Tamtéž*. (Misiv Samuela Václava Cejpa z Peclínovce, hradeckého královského rychtáře, z 29. ledna 1694.)

175 SOkA HK, AMHK, *Rejstřík k městským knihám 1700*, nefoliováno. (Např. předsádka.)

176 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 118–121.

177 V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 22–26.

dále fungoval, ale ve světle pramenů z let 1648–1700 není téměř nikde zmiňován.

Pouze jsme informováni o tzv. „kancelářské deposici“ či „deposici právní“, tedy o jakési místnosti, jež byla opatřena mříží¹⁷⁸ a kam byly ukládány písemnosti nejruznějších diplomatických kategorií. Podle ověřeného opisu z 2. července 1649 bychom v „*deposici kancelářské*“ našli originál rozhodnutí české komory z 22. listopadu 1638, v němž je ustaveno, že polovina odúmrti náleží jí a že ta druhá část patří zdejší obci.¹⁷⁹ Do zmíněné místnosti byly ukládány i testamenty hradeckých sousedů, jak je patrné z vidimusu posledního pořízení Jana Benedikta Dyringera. Originál jeho posledního pořízení bychom hledali v „*deposici kancelářské*“.¹⁸⁰ Ta sloužila i k úschově jistot (dlužních úpisů). Z „*atestace*“, vyhotovené k 15. lednu 1655, mimo jiné vyčteme, že záznam o povinnosti splatit dluh hradeckému měšťanovi Samuelu Sukovi byl uložen v „*deposici naší právní*“.¹⁸¹ Zdejší radnice v ní opatrovala i významné písemnosti okolních měst.¹⁸² Dokládá to zejména misiv ze 13. srpna 1660, v němž Hradečtí reagují na žádost držitele panství v Častolovicích Jana Václava Ignáce z Oppersdorfu. Ten od nich požadoval vydání privilegií městečka Týniště nad Orlicí, která se od roku 1583 nacházela „*pro nebezpečnosti ohně*“ v černé uzamčené truhličce v „*deposici zdejší právní*“.¹⁸³ Do roku 1665 měla být zde uložena i jičínská privilegia.¹⁸⁴

Vedle zmíněných písemností byly do tzv. „*kancelářní deposici*“ ukládány i sirotčí peníze, které si mohl oprávněný jedinec vyzvednout až po dosažení dospělosti. Podle zápisu z 8. května 1685 měli mít nezletilí dědici po hradeckém sousedovi Jiřím Červenkově peníze, označované jako „*vejrunkové roční*“, uschované v „*deposici kancelářní*“.¹⁸⁵

Dochované prameny též hovoří o tzv. „*deposici radní*“. Pravděpodobně je nemůžeme ztotožnit s „*deposici kancelářní*“. V době předbělohorské totiž existovala úložiště (např. truhlice), která se nacházela přímo v radní místnosti.¹⁸⁶ V „*deposici radní*“ zůstávala např. část purkrechtních peněz, jež náležela sirotku Vilímu Jirkovi.¹⁸⁷

178 *Tamtéž*, s. 24, 25.

179 NA, SM, sign. K27/64, inv. č. 1606, kart. 1141, fol. 16v.

180 NA, NM, sign. K33/8/1, kart. 361, nefoliováno. (Vidimus z 19. srpna 1655.)

181 NA, SM, sign. K27/26/2, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 428r.

182 Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., Hradec Králové, s. 230.

183 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 131, krabice č. 36, nefoliováno.

184 Jindřich FRANCEK, *Dějiny Jičína*, Praha 2010, s. 524.

185 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha 1679–1698* (kniha je na základě našeho diplomatického rozboru citována jako *Trhová kniha bílá 1679–1724*), inv. č. 339, kn. č. 50, fol. G11r.

186 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 121.

187 SOKA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. R9v.

Zbylou částku získal ihned, neboť se musela použít „na zapravení nákladu na učení řemesla perníkářského a na ošacení“.¹⁸⁸ Podobnou informaci přináší i přípis, zaznamenaný k 10. červnu 1695 a znějící ve prospěch Lidmily Jankové. Do „*deposicí radní*“ mělo být složeno 7 zl. 46 kr. 4 d.¹⁸⁹ Pro doplnění uvedme ještě jednu zprávu z trhové knihy bílé 1679–1698, zachycenou k roku 1681: „[...] *Jiřík Šrámek odvedl za tento dům jedny peníze purkrechtní termínu sv. Jana Křtitele, jmenovitě 3 zl. r., z nichž do depositi radní 1 zl. 57 kr. k rejstrům Pavličkovským přijato a k rejstrům starých restantův Ezechiáše Pietsche 1 zl. 3 kr. odvedeno jest.*“¹⁹⁰ O tzv. „*deposicí*“ se zmiňují i torzovitě dochovaná purkmistrovská registra z roku 1658. Dozvídáme se z nich, že 20. srpna byly „*hospodáři rathauzskému od přenešení deposití*“ dány 3 kr.¹⁹¹ Stejnou částku obdržel i 21. září 1658, kdy vykonal tutéž službu.¹⁹² Na základě těchto záznamů můžeme tedy tvrdit, že s „*deposicí*“ se dalo manipulovat a že nešlo o místnosti, nýbrž o úložné prostory, do nichž se ukládaly předměty, jež radní nebo kancelářský personál potřeboval mít po ruce.

2.1.1 Hradečtí radní písaři a kancelisté působící v letech 1648–1700

Předtím než se zaměříme na osudy jednotlivých hradeckých radních písařů, je třeba uvést několik poznámek o struktuře a chodu místní kanceláře. Zatímco na počátku třicetileté války působili v hradecké centrální městské kanceláři jistě tři radní písaři,¹⁹³ k roku 1648 jsou na základě paleografického rozboru dochovaných městských knih doloženi pouze dva radní písaři, a to Samuel Suk¹⁹⁴ a Jan Marcotius.¹⁹⁵ Stejný počet písařských míst zůstal zachován i v roce 1651, jak dokládá záznam z „*Vyznamenání všechněch dluhův obecních města Hradce Králové nad Labem*“,¹⁹⁶ jež bylo ve formě

188 *Tamtéž.*

189 SOKA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. Q23v.

190 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1724*, fol. B16v.

191 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 130, krabice č. 36, nefoliováno.

192 *Tamtéž.*

193 J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 42. Existence třetího radního písaře je prokázána již k roku 1532. Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ, *Počátky (králové)hradecké městské diplomatické činnosti*, in: J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 103.

194 Srov. s. 38–41.

195 Vít Šebesta ho k roku 1648 neuvádí. Naposledy o něm hovoří v roce 1640. V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 35.

196 NA, SM, sign. K27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 94r. Současně jsou zde zmíněni i tři úřední služebníci (servusové).

knihy zasláno českým místodržícím.¹⁹⁷ Podíváme-li se do soupisu poddaných podle víry, vyčteme, že post radního písaře zastával jen Jan Marcotius.¹⁹⁸ Podle našeho výzkumu však měl být radním písařem i Samuel Suk.¹⁹⁹ Ten je ovšem ve zmíněné evidenci uváděn ve funkci konšela.²⁰⁰ Jelikož víme, že od určité doby vykonával obě funkce současně, lze tuto nesrovnalost vysvětlit tím, že do soupisu byla zaznamenána pouze jeho významnější pozice. Dále je zde jako písař bez bližšího určení zmíněn Jan Dvorský²⁰¹ a Karel Jiskra ze Sobince.²⁰² V dochovaných pramenech hradecké provenience se však s nimi na uvedených postech neseťkáváme a je tedy možné říct, že s ohledem na výše řečené nebyli radními písaři. Pravděpodobně byli soukromými písaři, nebo jen šlo o zmínku, že jimi někdy byli.

Posuneme-li se o sedm let vpřed, zaujme nás záznam zachycený v torzovitě dochovaných purkmistrovských registrech z roku 1658. V nich se píše, že „jednomu písaři nemajícimu služby almužny neb fedruňku dáno 6 kr.“.²⁰³ Měl-li autor textu na mysli radního písaře, znamenalo by to, že počet písařů mohl v určitých letech kolísat.²⁰⁴ Mohlo však jít o soukromého písaře, jenž neměl dostatek klientů využívajících jeho služeb.

K roku 1660 se dochovala ve Švendových dějinách pozoruhodná zpráva. Uvádí se zde, že syndik Václav Vratislav Čermák a tři radní písaři obdrželi na Štědrý den jednoho kapra a jednu štiku.²⁰⁵ Z paleografického rozboru hradeckých písemností ovšem vyplývá, že k tomuto roku působili jistě dva radní písaři, a to již zmíněný Václav Vratislav Čermák a M. Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova.²⁰⁶ Při sledování písařskou rukou byl však dále objeven rukopis anonymního písaře (viz obrazová příloha č. 1), jenž je autorem přílohy z roku 1661 pojmenované jako „gravamina“ a zasláné spolu s misivem Hradeckých české komoře,²⁰⁷ a několika zápisů smluv z let 1654–1665 v trhově knize zelené 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801),²⁰⁸ v trhově

197 *Tamtéž*, fol. 47r–95r.

198 L. MATUŠÍKOVÁ – Z. KUKÁNOVÁ – M. ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Soupis poddaných*, s. 359.

199 Srov. s. 38–41.

200 L. MATUŠÍKOVÁ – Z. KUKÁNOVÁ – M. ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Soupis poddaných*, s. 343.

201 *Tamtéž*, s. 348.

202 *Tamtéž*, s. 359.

203 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 130, krabice č. 36, nefoliováno.

204 Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., Hradec Králové, s. 231.

205 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 229. Písemnost, z níž F. de P. Švenda čerpal informace, se bohužel nedochovala a nelze ji tedy podrobit naší analýze.

206 Srov. s. 44–48.

207 NA, SM, sign. K27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 201–204.

208 Naposledy do trhově knihy zelené z let 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801) zřejmě zapisoval 29. května 1665. Srov. SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687*,

knize bílé 1617–1716²⁰⁹ a v trhové knize bílé 1575–1707.²¹⁰ Přestože nemáme více srovnávacího materiálu, abychom přesně určili, od kterého roku působil neznámý písař v městské kanceláři, lze s ohledem na výše řečené předpokládat, že k roku 1660 existovala tři písařská místa.²¹¹ Švendovy informace tedy nemůžeme interpretovat tak, že hradecká kancelář k uvedenému roku zaměstnávala čtyři písaře – syndika bychom zřejmě počítali dvakrát.

Ve sledovaném období je poprvé třetí radní písař přímo doložen až v roce 1670, kdy jím byl Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova.²¹² Jeho písmo se však v městských knihách vyskytuje již v roce 1668 a lze tedy říct, že k ustanovení postu třetího radního písaře došlo nejpozději téhož roku.²¹³ Jelikož se zároveň jedná o poslední zmínku o třetím radním písaři, nedokážeme s jistotou říct, zda poté, co Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova postoupil na pozici druhého či předního radního písaře, výše uvedený post existoval a kdo jej případně zastával. Mohlo se ovšem stát, že místo třetího radního písaře se v blíže neurčité době přeměnilo ve funkci kancelisty, který se prvně v hradeckém prostředí objevuje na konci 70. let 17. století. Přestože pro tuto přeměnu nemáme přímé důkazy, nelze ji potvrdit, ani vyloučit.

V následujících letech je zcela jisté, že hradecká městská kancelář současně zaměstnávala nejméně tři písaře. Nevíme ovšem, zda se jednalo o tři radní písaře, nebo jen o dva radní písaře a jednoho kancelistu, neboť se nám nepodařilo určit autorství všech rukopisů²¹⁴ a v dochovaných písemnostech nenacházíme žádné zmínky o hierarchii kancelářského personálu.²¹⁵ Takové informace jsou dohledatelné až k roku 1698²¹⁶ a 1700.²¹⁷ V obou uvedených letech byli radními písaři Václav Josef Sýkora²¹⁸ a

1689, 1690, 1706, 1801), fol. 358r, 376r. Sonda do tohoto pramene ovšem ukázala, že zápisy, které se hlásí do 50. let 17. století, byly na volná folia zaznamenány dodatečně, neboť zřetelně porušují chronologickou posloupnost jednotlivých trhových smluv.

209 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha 1617–1682* (kniha je na základě diplomatického rozboru J. Vojtíškové citována jako *Trhová kniha bílá 1617–1716*), inv. č. 337, kn. č. 48, fol. A16r, B3r a L10r.

210 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. AA2. Tato smlouva byla radou stržena 15. září 1665.

211 V trhové knize zelené můžeme k roku 1661 nalézt zmínku o Václavu Corneliovi, který měl sepsat dohodu mezi Janem Prudkým a Janem Brakulem ve věci majetkového vyrovnání. Srov. SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 310v. Zda mohl být radním písařem, nebo jen soukromým písařem, nedokážeme říct.

212 K jeho kariéře více s. 47–50.

213 Předním radním písařem byl pravděpodobně Václav Vratislav Čermák a na postu druhého radního písaře působil M. Jirí Alexius Kastner. Srov. s. 44–46, 48–49.

214 Viz obrazová příloha č. 2.

215 Především nevíme, kdo byl předním, druhým nebo třetím radním písařem.

216 SOkA HK, AMHK, *Listiny a listy, Počet pivovaru všestarského jak na sváření a vystavení piva, tak také na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu a chmele, a to od 1. Januarii až do ultima Decembris Anno 1698*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 4r.

Jiří Vojtěch Leixner.²¹⁹ Post kancelisty zastával Václav František Delinart.²²⁰

Velmi málo toho víme o kompetencích jednotlivých písařů, neboť se nedochovala žádná instrukce nebo služební přísaha. V čele městské centrální kanceláře patrně stál přední (starší) radní písař, jenž měl k ruce mladšího (druhého) písaře a v pozdějších letech i třetího radního písaře, nebo kancelistu, který byl pravděpodobně oběma písařům podřízen. Ve sledovaném období se též používalo označení syndik (latinsky „*syndicus*“) či městský písař pro osobu vykonávající post radního písaře. Přední radní písař býval vzdělaným odborníkem a nejzkušenějším členem kanceláře, za jejíž chod měl zodpovídat. Zadával práci svým kolegům, byl vysílán na diplomatická jednání, kde zastupoval obec v různých záležitostech, a uděloval konšelům rady v právních a jiných věcech. Spolu s mladším radním písařem se proto účastnil zasedání městské rady. Projednávanou agendu zachycovali radní písaři (patrně jen první dva) do radních manuálů. Díky jednomu opisu z roku 1670 také víme, že jak přední, tak i mladší radní písař měl možnost hlasovat o případu řešeném před městským soudem a nahlížet do spisů. Třetí radní písař a patrně i kancelista takovou pravomoc neměl.²²¹ Tím se rovněž dostáváme k vlastní náplni činnosti centrální městské kanceláře, která vyhotovovala a expedovala písemnosti (především listy poselací), pořizovala opisy, jež mohly být ověřené i neověřené²²², zakládala a vedla úřední knihy, jež se týkaly městské správy a městského soudnictví, s výjimkou těch záležitostí, které patřily jiným kancelářským zařízením.²²³ Radní písaři tedy byli zároveň i soudními písaři, a to především v oblasti soudnictví nesporného a sporného. O krevním písaři, o němž se dochovalo velmi málo zpráv a jenž vedl tzv. smolné (též krevní, černé) knihy, se zmíníme až v podkapitole o kancelářském zařízení městského rychtáře.²²⁴

Předpokladem pro výkon funkce radního písaře byl nejen manželský původ, počestný způsob život a katolická víra, ale i všestranná erudice, a to především v městském právu. Bohužel nebylo možné zjistit, kde všude hradečtí písaři studovali. Pravděpodobně navštěvovali místní partikulární školy, posléze snad latinská gymnázia,

217 SOkA HK, AMHK, *Rejstřík k městským knihám 1700*, nefoliováno.

218 Srov. s. 60–61.

219 Srov. s. 61–62.

220 Srov. s. 62–63.

221 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno.

222 Zasilání neověřených opisů z městských knih se stalo terčem kritiky apelačního soudu. V misivu datovaném k 27. červnu 1698 městské radě oznamují, že opisy zápisů z městských knih mají být opatřeny městskou pečetí a podpisem radního písaře. Srov. SOkA HK, AMHK, *Pamětní kniha cca 1540–1757*, fol. 295r.

223 Srov. s. 129–170.

224 Srov. s. 163–170.

jež byla zřizována jezuiti.²²⁵ Někteří hradečtí radní písaři se poté přihlašovali na univerzitní studia. Z torzovitě dochovaných pramenů víme, že bakalářský titul získal Samuel Suk,²²⁶ že kandidátem obojího práva se stal Jan Kristián Fischer a že mistrovský titul obdrželi Jiří Alexius Kastner a Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova. Zároveň dodejme, že není jasné, zda některý z doložených hradeckých písařů studoval v zahraničí.

Nejen díky svému vzdělání náleželi radní písaři k předním představitelům obce, v rámci níž nepochybně požívali společenské úcty a prestiže. Sociální status si nejčastěji vylepšovali a upevňovali sňatky s dcerami městské honorace a leckdy i s bohatými vdovami po významných měšťanech.²²⁷ Nejedním hradeckým radním písařem pokračoval ve své kariéře dál. Našli bychom jej například ve zdejší městské radě v pozici konšela, nebo dokonce i primase. Tohoto váženého postu ale dosáhl jen Samuel Suk. Velmi překvapivým zjištěním ovšem je, že přibližně polovina radních písařů po různě dlouhou dobu vykonávala úřad radního, aniž by písařský post opustila. Tato skutečnost je doložena u M. Samuela Filadelfa,²²⁸ Samuela Suka, Jana Marcotia, Václava Vratislava Čermáka, M. Albrechta Maxmiliána Salandera ze Starkova, Albrechta Maxmiliána Růžovského z Růžova, JUC. Jana Kristiána Fischera a Ezechiáše Edmunda Pietsche.²²⁹ Kumulace těchto funkcí, jež byla v době předbělohorské nepřípustná,²³⁰ nebyla náhodným jevem. Šlo o způsob, jímž se městská rada chtěla vyrovnat s nedostatkem relativně zkušených, vzdělaných a místních poměrů znalých osob během třicetileté války a bezprostředně po ní.²³¹ Později, kdy již personální vyprázdňenost nebyla tak aktuální, lze současné zastávání obou postů vysvětlit neochotou jedinců vzdát se dosavadního (tj. písařského) místa z finančních důvodů. Výraznějšího kariérního vzestupu dosáhli M. Samuel Filadelf a Jiří Vojtěch Leixner, jež byli jmenováni fiskálními adjunkty zdejšího císařského rychtáře. V tomto případě lze předpokládat, že

225 V Hradci Králové vzniklo jezuitické gymnázium v roce 1636. K tomu podrobněji Josef SIMON, *Stručné dějiny gymnasia v Hradci Králové*, in: Ludvík KALÁB – Josef SIMON (edd.), *Památník Rašínova státního čsl. gymnasia v Hradci Králové*, vydaný slavnostním výborem při jubileu roku 1936, Hradec Králové 1936, s. 49–54; J. MIKAN, *Usazení se řádu Tovaryšstva Ježíšova*, s. 76–80 a 116–121.

226 Diskutabilní to je u Václava Vratislava Čermáka.

227 Podobná praxe se objevovala nejen v předbělohorském Hradci, ale i v jiných městech. Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 146. Stejně tak byly žádané i vdovy a dcery po radních písařích. Viz jejich medailony.

228 V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 35.

229 Ke stejné situaci docházelo i v olomouckém prostředí po roce 1650. Srov. V. SPÁČIL, *Písaři a kanceláře města Olomouce do roku 1786*, s. 53–54.

230 J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., *Hradec Králové*, s. 230.

231 Zde stačí poukázat na několik emigračních vln hradeckých předních rodin. Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ, *Ve víru třicetileté války*, in: Kol., *Hradec Králové*, s. 214.

oba výše jmenovaní museli ze všech městských úřadů odejít.

Za službu v centrální kanceláři příslušel radním písařům roční plat, tzv. „salarium“. Z výpisu obecních dluhů, sepsaných v roce 1651, víme, že přední radní písař měl dostávat 40 kop g. m., druhý radní písař 32 kop g. m.²³² Stejně částky náležely i radním písařům v době předbělohorské, resp. od roku 1581.²³³ K navýšení peněžitých odměn došlo až v roce 1695, kdy městská rada „z ohledu práce a těžších časů“ zvýšila přednímu radnímu písaři plat na 60 kop.²³⁴ Vzhledem k torzovitosti finančních knih a účetního materiálu bohužel nejsme schopni zjistit, jaká byla výše finančního ohodnocení třetího radního písaře nebo kancelisty.

Vedle stálého služebního příjmu dostávali zaměstnanci kanceláře i odměnu za provedení zápisu do městských úředních knih. Zdá se, že tuto kancelářskou taxu, jejíž výše v průběhu doby kolísala a jež se pravidelně objevuje od konce 60. let, obvykle odváděl jak kupující, tak i prodávající. Např. Martin Václav Vogler z Falkenhorstu, jenž koupil za 300 zl. dvě pole s loukou, odvedl 5 zl. radní písařům a Anna Podolská, jež mu prodávala zmíněné pozemky, zaplatila městské radě 10 zl.²³⁵ Odlišné částky uvádí trhová smlouva z roku 1693. Zatímco kupující se zavázal uhradit 6 zl., prodávající měl odvést pouze 4 zl.²³⁶ Našli bychom ovšem i případy, kdy se prodávající zaplatil taxu za obě strany.²³⁷

Při zvláštních příležitostech byli zaměstnanci kanceláře obdarováni i naturáliemi. Jak již jsme uvedli, v roce 1660 obdrželi radní písaři na Štědrý den kapra a štiku.²³⁸ Naturální odměny jim poskytoval i všestarský obecní pivovar. Podle „počtu pivovaru všestarského“ z roku 1699 měl v roce 1698 každý z radních písařů dostat k posvícení, Velikonocům, Letnicím a Vánocům jedno vědro piva.²³⁹ Naopak kancelista se musel spokojit jen s polovičním přidělem.²⁴⁰ O jiných, ať už trvalých či jednorázových, naturálních příjmech, jež by příslušely radním písařům či jejich pomocníkům, nejsou žádné další zprávy.

232 NA, SM, sign. K27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 94r.

233 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 149.

234 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl IV., s. 76.

235 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 336r. Celková výše kancelářské taxy byla 15 zlatých.

236 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. B8r.

237 Srov. např. SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 339r.

238 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 229.

239 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Počet pivovaru všestarského jak na sváření a vystavení piva, tak také na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu a chmele, a to od 1. Januarii až do ultima Decembris Anno 1698*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 3v.

240 *Tamtéž*, fol. 4r.

2.1.1.1 Samuel Suk

Samuel Suk pravděpodobně pocházel z Hradce Králové. Z nejstarší dochované královéhradecké knihy smluv se dozvídáme, že jeho rodiči byli Václav Suk, jenž v době předbělohorské patrně zastával post místního konšela,²⁴¹ a Anna Suková.²⁴² Samuel Suk navštěvoval hradeckou školu a 9. srpna 1618 získal bakalářský titul.²⁴³ Prameny se rovněž zmiňují o jeho manželce Concordii, s níž se oženil někdy ve 20. letech 17. století, nejpozději však v roce 1629.²⁴⁴

Kariéru v hradecké centrální městské kanceláři zahájil 13. listopadu 1626, kdy byl jmenován třetím radním písařem.²⁴⁵ Bohužel nebylo možné zjistit, ve kterém roce se stal druhým (mladším) radním písařem. Jistě jím ale byl k 24. dubna 1629, kdy mu Samuel Cejp z Peclínovce postoupil louku Za Ptákem, neboť Sukově matce Anně dlužil 200 kop míš.²⁴⁶ Na tomto postu zůstával ještě v dubnu 1637, když se účastnil majetkového vyrovnání mezi dědici.²⁴⁷ Rovněž nemáme doklady o tom, odkdy působil jako přední radní písař. Pravděpodobně se jím stal někdy mezi léty 1638 a 1640, jak je patrné z následujících tří indicií. Ještě v březnu 1638 byl předním radním písařem M. Samuel Filadelf (Philadelph)²⁴⁸ a v listopadu 1640, kdy došlo k výlovu Březhradského rybníka, figuruje na postu mladšího radního písaře již Jan Marcotius, jenž měl obdržet 20 štik a 10 kaprů.²⁴⁹ Nejprůkaznějším faktem se nám jeví paleografická analýza písařskou rukou v dochovaných městských knihách. Jelikož známe písmo M. Samuela Filadelfa,²⁵⁰ jsme schopni dohledat jeho nejmladší zápis v dochovaném souboru

241 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 180 a 223.

242 SOkA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. B20r.

243 Antonín TRUHLÁŘ – Karel HRDINA – Josef HEJNIC – Jan MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě od konce 15. do počátku 17. století*, V. díl, Praha 1982, s. 245.

244 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 193v. Concordie se po smrti Samuela Suka provdala za hradeckého měšťana a tehdejšího konšela Martina Hunšovského a zemřela až roku 1672. Srov. SOkA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. K3v.

245 František de Paula ŠVENDA, *Třetí měděný obraz historie Království českého a paměti města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl I., Hradec Králové 1807, s. 152–153.

246 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 193v.

247 SOkA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. L4v.

248 SOkA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. E12r. Podrobněji o M. Samueli Filadelfovi píše V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 34–35 a 78–79.

249 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 49.

250 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha 1588–1602* (knihy je na základě diplomatického rozboru J. Vojtíškové citována jako *Trhová kniha žlutá 1588–1696*), inv. č. 334, kn. č. 45, fol. O7r.

pramenů. Jeden z jeho posledních zápisů je datován k 25. dubnu 1640.²⁵¹ Pokud je naše domněnka správná, Samuel Suk se pozice předního radního písaře ujmul v průběhu roku 1640. Přímým důkazem je až zápis v trhové knize z 21. září 1644, kdy „*Samuel Suk, spoluradní a písař náš radní přední*“, získal od městské rady povolení k založení dvou haltýřů na ryby při obecním mlýnu zvaném Rormajstrovském.²⁵²

Poznatek o působení Samuela Suka v městské radě v pozici konšela svědčí o mimořádné situaci v Hradci, ovlivněné nepochybně válečnými událostmi. V době předbělohorské totiž nemohl být radní písař zároveň členem městské rady, vždy se musel svého písařského postu vzdát.²⁵³ Samuel Suk se však konšelem stal již o několik let dříve. Jeho jméno je uvedeno mezi konšely při obnově hradecké rady 18. srpna 1640.²⁵⁴ Zmíněný fakt dokládá i kniha svatebních smluv, v níž se dočteme, že 15. listopadu 1640 bylo uzavřeno manželské vzdání (též zdání) za „*Consule domino Samuele Sukio*“.²⁵⁵ Souběh obou funkcí měl pravděpodobně za následek útlum jeho písařské aktivity. Samuel Suk se nejspíše zaměřil na činnost v městské radě, která nepochybně ocenila jeho odborné zkušenosti, a mimo jiné i na zastupování města při diplomatických jednáních a setkáních.

S jeho písmem, jehož podobu můžeme nalézt například u opisu kvitance, jež se hlásí k 21. červenci 1643,²⁵⁶ nebo u zápisu ze 4. dubna 1650, kdy „*Samuel starší Suk, toho času písař radní*“, potvrdil svým podpisem splacení všech dříve neodvedených kontribucí,²⁵⁷ se od počátku 40. let 17. století setkáváme v dochovaných pramenech již jen sporadicky. Z výše uvedeného je i zjevné, že post radního písaře zastával i po skončení třicetileté války. Dokladem toho je i zmínka v trhové knize, kde se dovídáme,

251 SOkA HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. G6r.

252 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 276r.

253 Nejstarší doklad o spojení funkce konšela a písaře však máme o několik let dříve. Jak K. J. Biener, tak i F. de P. Švenda uvádí, že v březnu 1635 M. Samuel Filadelf působil nejen jako přední písař radní, ale současně i jako purkmistr. Srov. K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 341; F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 249. V dochovaných pramenech sice podobná zmínka chybí, ale ve smlouvě z 26. dubna 1635 se M. Samuel Filadelf objevuje ve funkci purkmistra. Srov. SOkA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. E3r. Členem městské rady byl ještě k listopadu 1639. Srov. SOkA HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. M1v.

254 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 46–47. Stejný rok uvádí i A. TRUHLÁŘ – K. HRDINA – J. HEJNIC – J. MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví*, V. díl, s. 245.

255 SOkA HK, AMHK, *Kniha svatebních smluv 1623–1850*, fol. B11v.

256 SOkA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 110, krabice č. 36, fol. 3r. Zdroj výpisu můžeme dohledat v trhové knize z let 1617–1716. Srov. SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. O4r.

257 SOkA HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. B18v.

že v roce 1651 se za přítomnosti „*Samuele Suka, písaře radního předního*“, uskutečnila směna dvou kusů rolí mezi Janem Benediktem Dyringerem, tehdejším císařským rychtářem, a jeho manželkou Evou Kateřinou na jedné straně, a Annou, manželkou Davida Premsla a dcerou po Václavovi Vlčkovi, hradeckém mlynáři.²⁵⁸

Na pozici předního radního písaře je Samuel Suk připomínán také k 12. lednu 1652, kdy mu bylo „*na jeho salarium*“ postoupeno 15 kop míšeňských.²⁵⁹ V této době již ovšem nebyl řadovým konšelem, nýbrž primasem, a to nejpozději od 27. října 1651, jak uvádějí Bienerovy dějiny, které k tomuto datu připomínají obnovení hradecké rady.²⁶⁰ Radním písařem byl ještě k 10. dubnu 1652, kdy vyhotovil inventář pozůstalosti Jana Revíra,²⁶¹ jenž zemřel „*v pátek před Květnou nedělí*“ (tj. 9. dubna) 1652.²⁶²

Primátorskou funkci snad vykonával až do své smrti 28. června 1665²⁶³ a o dva dny později byl po zádušní mši odsloužené hradeckým arciděkanem Janem Regerem „*do síňky proti sv. Klimentu donešen a tam pod Epitaphium pana otce svého pochován; s náním: Labitur en Junii lux post octava vicanos. Athlas dum Patriae Sukius aegir abit.*“²⁶⁴ Zda Samuel Suk po sobě zanechal mužského potomka, nelze s jistotou říct. Podle soupisu poddaných podle víry z roku 1651 s ním žádné jeho děti nežily.²⁶⁵ Určitým vodítkem by mohlo být přízvisko „*starší*“ či „*seniore*“,²⁶⁶ které ale může znamenat jen to, že měl stejnojmenného sourozence. Teprve k červnu 1669 je doložena Sukova dcera Anna, jež se provdala za hradeckého primátora Tobiáše Václava Šeje (též

258 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 313r. Pro zajímavosti uvedme, že svědky trhu dále byli Tomáš Ulrich Krebs, hradecký měšťan a radní, Kryštof Keller, hradecký měšťan a přední městský rychtář, hradecký měšťan Martin Hunšovský, Matouš Voršilka, hradecký měšťan a pekař, Václav Rydle, hradecký měšťan a perníkář, a Václav Luskač, služebník podkomořího věnných měst.

259 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. AA3v.

260 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 397. Podle Švendy byl však od listopadu 1651 primasem jistý Kotečník. Srov. F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 158. Patrně měl na mysli Jiřího Kotečníka z Domaslavě, jenž je ale v Bienerových dějinách připomínán jako radní. Srov. K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 397. Jisté ovšem je, že již 6. února 1652 byl primátorem Samuel Suk. Srov. SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 329v.

261 Srov. NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Inventář Jana Revíra z 10. dubna 1652.) Inventář, opatřený městskou pečeti a označený jako příloha A, byl připojen k suplice královského rychtáře Jana Benedikta Dyringera. Srov. NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Suplika Jana Benedikta Dyringera z 11. dubna 1652.)

262 *Tamtéž*. Jan Revír tedy zemřel v roce 1652, a nikoliv v roce 1651, jak uvádějí J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., Hradec Králové, s. 228.

263 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 6–7.

264 *Tamtéž*, s. 7.

265 L. MATUŠÍKOVÁ – Z. KUKÁNOVÁ – M. ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Soupis poddaných*, s. 343.

266 SOKA HK, AMHK, *Knihy svatebních smluv 1623–1850*, fol. B19v; SOKA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. H16v.

Schaje, Šaje).²⁶⁷ Pro doplnění ještě můžeme uvést to, že Samuel Suk byl členem literátského bratrstva při kostelu Sv. Ducha a byl jedním z tamějších kantorů, ustanovených v roce 1635.²⁶⁸

2.1.1.2 Jan Marcotius (též Markotius)

Dalším hradeckým radním písařem, který působil v městské kanceláři během třicetileté války a následně po ní, byl Jan Marcotius. O jeho rodinných vazbách nás informuje zápis k roku 1638, kdy došlo k majetkové a finanční dohodě mezi Janem Marcotiem a jeho mladším bratrem Jiřím Martinem Marcotiem²⁶⁹ ohledně pozůstalosti po jejich otci M. Jiříkovi Marcotiovi Časlávským, hradeckým měšťanem, zdejším třetím radním písařem v letech 1607–1609 a následně konšelem,²⁷⁰ a matce Anně, provdané po smrti jejího manžela za M. Viktorina Kherbicera.²⁷¹ Z textu jednoho dlužního zápisu (jistoty) víme, že Jan Marcotius měl k roku 1638 manželku Dorotu.²⁷²

Podle F. de P. Švendy se pozice třetího radního písaře ujal 16. března 1635.²⁷³ V prosinci téhož roku se také stal členem literátského bratrstva.²⁷⁴ Není však jasné, kterého dne postoupil na místo druhého radního písaře. Nejpozději se změna na písařském postu mohla odehrát v roce 1640, kdy již je vzpomínán jako mladší radní

267 *Tamtéž*, fol. L16v.

268 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 255. Kantorem byl ještě v roce 1640. Srov. A. TRUHLÁŘ – K. HRDINA – J. HEJNIC – J. MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví*, V. díl, s. 245.

269 K roku 1647 žil Jiří Martin Marcotius v Čáslavi a byl členem tamější městské rady. Srov. SOKA HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. K3v.

270 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 176–177.

271 SOKA HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. L15r. M. Viktorin Kherbicer působil jako školní správce v předbělohorských Rokycanech. Srov. Hana HRACHOVÁ, *Městská správa v Rokycanech a její představitelé v letech 1573–1699*, disertační práce na Katedře archivnictví a pomocných věd historických FF UK, Rokycany 2007, s. 64. V letech 1620–1621 byl správcem hradecké školy. Srov. F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 66. Podrobněji se o něm zmiňují Antonín TRUHLÁŘ – Karel HRDINA – Josef HEJNIC – Jan MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě od konce 15. do počátku 17. století*, III. díl, Praha 1969, s. 30–31.

272 SOKA HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. I8r. Z kšaftu Lidmily Revírové, manželky hradeckého primase Jana Revíra, se dozvídáme, že Dorota Marcotiová byla její sestrou a měla bratra Mikuláše Pekelského. Srov. SOKA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. E17r. Dorota je jako první manželka Jana Marcotia a sestra Lidmily Revírové, připomínána také v suplice (dědické připovědi), adresované královskému rychtáři Janu Benediktu Dyringerovi a podané pozůstalými po Janu Revírovi. Srov. NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Suplika Jana Marcotia, Doroty Revírové, manželky Davida Revíra, bratra Jana Revíra, Kryštofa Markelika a Anny Žákové, dcery Anny Žákové, sestry Jana Revíra, z 9. dubna 1652.) Suplika byla připojena k suplice královského rychtáře Jana Benedikta Dyringera. Srov. NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Suplika Jana Benedikta Dyringera z 11. dubna 1652.)

273 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl I., s. 249.

274 *Tamtéž*, s. 255.

písař, jenž obdržel deputát z vyloveného Březhradského rybníka.²⁷⁵ V pramenech je přímo doložen až k 4. lednu 1647, kdy jako „*písař radní zdejší, jakožto plnomocník, od Jiřího Martina Marcotia, bratra svého, a Anna, manželky jeho, též Lidmily, sestry její*“ přijal od rektora jezuitské koleje jednu splátku za dům.²⁷⁶ Stejně tak nevíme, zda a kým byla obsazena funkce třetího radního písaře. Lze tedy předpokládat, že od počátku 40. let 17. století působili v hradecké městské kanceláři jen dva radní písaři. Marcotiovo písmo lze jednoduše identifikovat z jednoho opisu datovaného k 9. prosinci 1642. Na jeho konci se přímo píše, že „*na jistotu toho sem se vlastní rukou podepsal. [...] Jan Markoczius*“.²⁷⁷ Ze stejného dne pochází i přepis německé listiny, dosvědčující službu jistého vojáka ve švédské armádě, psaný touž písařskou rukou. Opět se v závěru kopie dočítáme, že „*solches bezeugt mein eigener Hand Unterschrift. [...] Hans Markoczius*“.²⁷⁸

Zadlužení města se promítlo i do odměňování zaměstnanců radnice. K této problematice je dochován zápis v trhově knize bílé, kde se můžeme dočíst o tom, že dne 24. března 1651 byly „*peníze purkrechtní, totiž 12 kop míš., [...] od J. M. C. pana rychtáře a J[ich] M[ilostí] pánův propuštěny na oučet zadržalého salarium Janovi Marcotiusovi, mladšími písaři radnímu*“.²⁷⁹ Současně se jedná o nejmladší zprávu o Janu Marcotiovi jakožto druhém radním písaři. Jeho postup na post předního radního písaře není v literatuře doložen. Ani v dochovaných pramenech se ním neseťkáváme na výše uvedené pozici. Jisté ale je, že ještě k 12. lednu 1652 působí jako přední radní písař Samuel Suk.²⁸⁰ Výměna se tedy mohla stát někdy po tomto datu. Jan Marcotius v hradecké kanceláři radních písařů nepochybně působil i v roce 1653, neboť v konceptu berního přiznání (*fasse*) z téhož roku, sestaveným pro rozvržení daňové povinnosti, je připomínán na pozici radního písaře.²⁸¹ Z toho ovšem není patrné, zda byl předním nebo stále mladším radním písařem.

Z téhož roku se nám dochovala zmínka o personálním stavu v městské kanceláři. U jedné splátky za dům se totiž dočteme, že purkrechtní peníze „*sou písařům radním na jejich salarium propuštěné*“.²⁸² Přestože se záznam nezmiňuje o přesném počtu radních písařů, je patrné, že stále v kanceláři působili nejméně dva radní písaři. Jedním z nich

275 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 49.

276 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. O12v.

277 NA, SM, sign. K27/10/3, inv. č. 1606, kart. 1137, fol. 265v.

278 *Tamtéž*, fol. 267r.

279 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. AA1r.

280 *Tamtéž*, fol. AA3v.

281 SOkA HK, AMHK, *Koncept listu přiznávacího města Hradec cca 1653*, fol. 8v–9r.

282 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. AA5r. Kvitance se hlásí k 23. květnu 1653.

jistě byl Jan Marcotius. Tím druhým byl patrně Václav Vratislav Čermák. Zdá se, že do městských knih zapisoval Jan Marcotius naposledy 4. července 1654, kdy zachytil formou kvitance přijetí purkrechtních peněz od Doroty, manželky Pavla Trnky, kováře.²⁸³ Ve službách hradecké kanceláře byl také k 1. září 1654, neboť k tomuto datu sepsal misiv, v němž jménem obce odpovídá na nařízení české komory, která požadovala, aby ji byla zaslána finanční kniha a další spisy, které u sebe stále přechovával bývalý císařský rychtář Jan Benedikt Dyringer.²⁸⁴ V obsírné odpovědi je zejména vylíčeno, jak obtížné bylo od něho získat požadované písemnosti a jak se snažil nejrůznějšími výmluvami oddálit jejich vydání.²⁸⁵ Nejmladší zmínka o Janu Marcotiovi jakožto radním písaři pochází z 18. ledna 1655.²⁸⁶ Téhož dne požádal českou komoru, aby byl jeho dluh ve výši 300 kop g. míš., které si roku 1638 půjčili Hradečtí, zanesen do „protokolu“, ve kterém jsou evidováni všichni věřitelé zmiňovaného města, a aby mu na základě toho vydala „atestaci“.²⁸⁷

Podobně jako jeho předchůdce zastával funkci radního písaře a konšela souběžně. Podle Bienera byl členem městské rady k 27. říjnu 1651²⁸⁸ a setrval v ní ještě 21. října 1654.²⁸⁹ Jan Marcotius zemřel 4. května 1655.²⁹⁰ Právě k jeho datu úmrtí se vztahuje jediná informace o tom, že působil na postu předního radního písaře. Díky soupis poddaných podle víry z roku 1651 víme, že měl nejméně dvě děti,²⁹¹ a to třináctiletého Daniela Blazia a sedmiletého Václava,²⁹² a jednoho nevlastního syna Jana Vadase.²⁹³ V seznamu z téhož roku však nenacházíme jeho první manželku Dorotu.²⁹⁴

283 *Tamtéž*, fol. L15v.

284 NA, NM, sign. K33/8/1, kart. 361, nefoliováno. (Misiv Hradeckých z 1. září 1654.) Předcházel mu misiv z 28. července 1654. Viz pozn. 302.

285 Jedinou písemností, kterou Dyringer nedodal, byla jistota na sto kop g. míš., která se vztahovala k městu Chrudim. Srov. NA, NM, sign. K33/8/1, kart. 361, nefoliováno. (Koncept nařízení české komory z 15. září 1654).

286 NA, SM, sign. K27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 259v. K zaslánímu misivu připojil i vidimus jistoty na dlužnou částku. Srov. *tamtéž*, fol. 257–258.

287 *Tamtéž*, fol. 256r.

288 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 397.

289 *Tamtéž*, s. 406.

290 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 187.

291 L. MATUŠÍKOVÁ – Z. KUKÁNOVÁ – M. ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Soupis poddaných*, s. 359.

292 Patrně se stal hradeckým městským rychtářem. Srov. s. 164.

293 L. MATUŠÍKOVÁ – Z. KUKÁNOVÁ – M. ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Soupis poddaných*, s. 359. Pravděpodobně ho můžeme ztotožnit s Janem Václavem Vadasem z Karlova, pobělohorským hradeckým konšelem a důchodním úředníkem. O jeho působení v Hradci srov. s. 132–133.

294 K 9. dubnu 1652 je Janem Marcotiem označena jako nebožka. Zároveň je zde uvedeno, že byla jeho první manželkou a porodila mu několik dětí, z nichž jen dvě nezemřely. Srov. NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Suplika Jana Marcotia, Doroty Revírové, manželky Davida Revíra, bratra Jana Revíra, Kryštofa Markelíka a Anny Žákové, dcery Anny Žákové, sestry Jana Revíra, z 9. dubna 1652.)

Poté se Jan Marcotius oženil s Ludmilou,²⁹⁵ neboť k roku 1660 můžeme nalézt zmínku o tom, že byla macechou výše uvedeného Václava.²⁹⁶

2.1.1.3 Václav Vratislav Čermák

Zda se narodil v Hradci nad Labem, nebo se sem přistěhoval, nedokážeme říct. Ani soupis poddaných podle víry z roku 1651 ho nezmiňuje v souvislosti s Hradcem. K. Beránek ve své práci uvádí, že Václav Čermák z Prahy²⁹⁷ obdržel 2. května 1651 bakalářský titul na filozofické fakultě Univerzity Karlovy.²⁹⁸ Je však problematické ho spojit, resp. ztotožnit s naším stejnojmenným hradeckým radním písařem, neboť pro to nemáme žádné další důkazy.

Poprvé je Václav Vratislav Čermák zmíněn ve funkci radního písaře k červnu 1655.²⁹⁹ Na základě paleografické sondy ovšem víme, že do kanceláře přišel o několik let dříve.³⁰⁰ Z jeho pera totiž pochází zápis tržové smlouvy z 6. února 1652, jenž byl zachycen k 9. únoru téhož roku.³⁰¹ Tehdejší hradecký královský rychtář Jan Benedikt Dyringer si koupil pozemek od Anny, manželky Jana Patíka, dříve Opendové. Václav Vratislav Čermák také sepsal misiv, datovaný k 28. července 1654, v němž Hradečtí žádali českou komoru, aby bývalému císařskému rychtáři Janu Benediktu Dyringerovi přikázala vrátit úřední knihy a jiné písemnosti, které vznikly za jeho působení.³⁰² Dne 14. září 1656 se jako syndikus zúčastnil spolu s primasem Samuelem Sukem a hradeckým radním Václavem Františkem Tejneckým z Oujezdce korunovace Leopolda I. českým králem a Eleonory (1630–1686), manželky Ferdinanda III., českou

295 Po smrti Jana Marcotia se pravděpodobně provdala za Blažeje Fridricha Fezera, jenž v letech 1658–1666 vykonával post hradeckého královského rychtáře. (SOkA HK, AMHK, *Tržová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 383r.)

296 Srov. *tamtéž*, fol. 383r–384r.

297 Z textu není zřejmé, ze kterého pražského města pocházel.

298 Karel BERÁNEK, *Mistři, bakaláři a studenti pražské filozofické fakulty (Magistri, baccalaurei nec non studentes facultatis philosophicae Pragensis) 1640–1654*, Praha 1998, s. 59.

299 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 187.

300 V městských knihách můžeme najít jeho písmo již dříve. Např. k 8. srpnu 1649 (SOkA HK, AMHK, *Tržová kniha bílá 1575–1707*, fol. A18v) anebo k 14. lednu 1650 (*tamtéž*, fol. A23v). Pravděpodobně se však jedná o dodatečné zápisy. Dále zaznamenal např. přípis splátky z 15. dubna 1654 (SOkA HK, AMHK, *Tržová kniha bílá 1617–1716*, fol. G6v), z 29. dubna 1652 (*tamtéž*, fol. I1r) anebo z 24. listopadu 1653 (SOkA HK, AMHK, *Tržová kniha bílá 1575–1707*, fol. L15v).

301 SOkA HK, AMHK, *Tržová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 329v. Tato tržová smlouva není uvedena v tzv. tržové knize 1631–1651, resp. knize opisů z městských knih cca 1651 (SOkA HK, AMHK, *Knihy opisů z městských knih cca 1651*), což by mohlo znamenat, že vznikla někdy před rokem 1652. Je však možné, že tato tržová smlouva byla do tržové knihy zelené 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801) zachycena dodatečně, čímž by se vysvětlilo, proč nebyla zapsána do tzv. tržové knihy 1631–1651.

302 NA, NM, sign. K33/8/1, kart. 361, nefoliováno. (Misiv Hradeckých z 28. července 1654.)

královnou.³⁰³

Václav Vratislav Čermák je přímo jako radní písař doložen až k 10. dubnu 1660, kdy vyhotovil vidimus kšaftu Samuela staršího Sudlice (též Sudlicia), k níž připojil městskou menší pečeť a svůj podpis.³⁰⁴ Poté se s jeho jménem setkáváme na Štědrý den téhož roku, kdy měl získat darem jednoho kapra a jednu štiku.³⁰⁵ Jako „notarius“ je připomínán na dnes již ztracené měděné tabulce z roku 1667, jejíž text se dochoval na opisu z roku 1929.³⁰⁶ V této funkci byl i o dva roky později, kdy po hradeckých jezuitech požadoval, aby z Rynku co nejdříve odklidili nepotřebný materiál po výstavbě kostela Nanebevzetí Panny Marie. V případě, že by tak neučinili, mělo jim ho město odvést do jejich koleje.³⁰⁷ Jako radní písař je uveden v trhově smlouvě z 26. února 1669, kdy si od obce koupil dům, zvaný Kostelecký, a to za 270 zl., přičemž jako závdavek měl odvést 70 zl.³⁰⁸ Z dalšího přípisu se však dozvídáme, že jej za něj zaplatilo město, neboť mu dlužilo peníze za jeho vykonané služby.³⁰⁹ Čermákovo písmo se také objevuje v trhově knize bílé, kde k 15. listopadu 1669 zaznamenal odevzdání purkrechtních peněz.³¹⁰ Shrňme-li výše uvedené zmínky o Václavu Vratislavu Čermákovi, můžeme říct, že jako radní písař působil jistě v letech 1654–1669. Poté jeho písařská aktivita na chvíli ustala. Znovu se projevila až koncem roku 1671,³¹¹ což patrně souviselo s úmrtím M. Jiřího Alexia Kastnera. Čermákův rukopis se naposledy v městských knihách vyskytuje k 6. únoru 1674, kdy do trhově knihy zelené z let 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801) zachytil zakoupení šosovní louky, zvané Veliký a Malý Buchlov, plačickým poddaným Václavem Petříčkem.³¹²

K 20. červnu 1668 ho nalézáme mezi konšely a opět dochází k situaci, kdy táž osoba je po určitou dobu nejen radním písařem, ale i členem městské rady.³¹³ Podle K.

303 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 199.

304 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Vidimus testamentu Samuela Sudlice z 10. dubna 1660.) Je zajímavé, že celé znění jeho poslední vůle nemůžeme najít v knize závětí z let 1612–1745. V ní je pouze nadepsáno: „Kšaft p. Samuele staršího Sudliciusa“. Srov. SOKA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. N15r.

305 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 229.

306 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 137, krabice č. 36.

307 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 49.

308 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. B25r.

309 *Tamtéž*.

310 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. C3v.

311 Například do knihy závětí zaznamenal k 17. listopadu 1671 donaci učiněnou ve prospěch podkomořího věnných měst Jana z Coenens. Srov. SOKA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. E27r–E27v.

312 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 311v.

313 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 447.

J. Bienera zastával pozici hradeckého radního ještě 9. listopadu 1679.³¹⁴

Václav Vratislav Čermák zesnul někdy na přelomu roku 1679 a 1680, protože jeho poslední pořízení, hlásící se k 21. listopadu 1679, bylo 12. ledna 1680 zveřejněno a 21. února 1680 stvrzeno a zapsáno do knihy závětí.³¹⁵ Jeho žena Anna, již Václav Vratislav Čermák odkázal veškerý svůj majetek, se později provdala za hradeckého měšťana a tehdejšího primase Tobiáše Václava Šeje.³¹⁶

2.1.1.4 M. Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova³¹⁷

O soukromém životě M. Albrechta Maxmiliána Salandera ze Starkova se nám dochovalo poměrně málo zpráv. Soupis poddaných podle víry z roku 1651 Albrechta Maxmiliána Salandera ze Starkova v hradeckém prostředí nezmiňuje. Nalezneme ho až v konceptu berního přiznání z roku 1653, podle něhož vykonává blíže neurčitou městskou živnost, nevlastní žádné pole nebo hospodářská zvířata a nebyl považován za nově osedlého.³¹⁸ Stejně informace vyčteme i z berní ruly z roku 1654.³¹⁹ Obdobné jméno se vyskytuje v publikaci Karla Beránka. Podle ní získal „*Adalbertus Maximilianus Salander*“, jenž pocházel z Kutné Hory, na pražské filozofické fakultě 5. května 1648 bakalářský titul a 26. července téhož roku i mistrovský titul.³²⁰ Zda se ovšem jedná o totožné osoby, nelze s jistotou říct. Dochované hradecké prameny však připomínají Salandera s mistrovským titulem až v zápisu, datovaném k 19. říjnu 1668,³²¹ což nám situaci ohledně ztotožnění obou osob nijak neulehčuje.

V pozici radního písaře je prvně doložen v trhové smlouvě mezi císařským rychtářem Jiřím Kotečником z Domaslavě a Janem Matyášem Duchoslavem z Libína, uzavřené 24. dubna 1657.³²² Salanderovo písmo se však v dochovaných pramenech vyskytuje mnohem dříve. Je totiž autorem ověřeného opisu, sepsaného k 16. červenci 1655 a zachycujícího 11 svědeckých výpovědí v záležitosti pozůstalosti po bývalém

314 *Tamtéž*, s. 468.

315 SOKA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. H5r–H5v.

316 *Tamtéž*, fol. K21r–K21v. Svatba se konala 15. května 1680. Srov. Státní oblastní archiv v Zámrsku (dále jen SOA Z), Sběrka matrik Východočeského kraje (dále jen SMVK), Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové (dále jen FÚ HK), *Matrika NOZ 1680–1689*, sign. 51–2, fol. 201v.

317 V nové publikaci o dějinách města Hradce Králové není zmíněn. Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., Hradec Králové, s. 231.

318 SOKA HK, AMHK, *Koncept listu přiznacího města Hradec cca 1653*, fol. 16v–17r.

319 I. ČADKOVÁ – M. ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Berní rula. Svazek 15. Kraj Hradecký IV*, s. 255.

320 K. BERÁNEK, *Mistři, bakaláři a studenti*, s. 207.

321 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 384r.

322 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. O17r.

královském rychtáři Janu Revírovi.³²³ Uvedená listina byla přílohou supliky, v níž Revírovští dědici žádali českou komoru, aby jim byl vydán majetek, který si přivlastnil Jan Benedikt Dyringer. Salanderův rukopis je například také patrný u přípisu z 6. dubna 1657, kdy „*Jiří Kotečnick z Domislavě, J. M. C. rychtář v tomto městě zřízený, přednesl psaní od pana Václava Činvice z měst pražských, v kterémž se pan Václav Činvic přiznává, že jest od pana Andreama Kirchnera, měšténína zdejšího, jemu do měst pražských odeslané, jedny peníze purkrechtní, za rok 1655 při termínu sv. Martina povinné, jmenovitě dvatceti pět kop [grošů] míš., přijal*“.³²⁴

Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova působil v hradecké kanceláři i v roce 1660. Jeho podpis můžeme nalézt například na „*vyznamenání*“³²⁵ poničených domů, jež se nacházely v okolí kostela Sv. Ducha a arciděkanství a jejichž majitelé neplatili kontribuce. Výše uvedený soupis nemovitostí byl přílohou k listu poselacímu z 11. února 1660, který byl zaslán hradeckým císařským rychtářem Blažejem Fridrichem Fezerem české komoře.³²⁶ Dále se jako „*písař radní*“ podepsal na ověřeném opisu z knihy smluv, vyhotoveném 20. dubna 1662.³²⁷

Spolu s podkomořím věnných měst Janem z Coenens byl jedním z těch, kdo jménem obce sebevědomě hájil městská privilegia ve sporu s biskupem Matoušem Ferdinandem Sobkem z Bilenberka a kdo nekompromisně vystupoval proti neoblíbenému arciděkanovi Jakubovi Zottinesovi.³²⁸ Ve funkci syndika, resp. „*Stadtsekretär*“ je rovněž zmiňován k 29. červenci 1665, kdy měl podle H. Brücknera přivítat latinským proslovem prvního královéhradeckého biskupa Matouše Ferdinanda Sobka z Bilenberka, jenž do Hradce přijel, aby mohl být intronizován,³²⁹ a poté k 16. říjnu téhož roku, kdy došlo k uzavření dohody mezi Hradeckými a zdejší jezuitskou kolejí ve věci nezaplacených kontribucí a šosu.³³⁰ Naposledy se Salanderovo písmo objevuje v misivu, datovaném k 26. říjnu 1666, v němž obec navrhuje české komoře

323 NA, NM, sign. K33/8/1, kart. 361, nefoliováno.

324 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. M10v.

325 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. („*Vyznamenání některých míst domův zruinyrovaných jako i některých ještě domův velice zpustlých nejbliž kostela Sv. Ducha a arciděkanství v městě Hradci J. M. Králov nad Labem ležících*“, cca 1660.)

326 *Tamtéž*. (Misiv Blažeje Fridricha Fezera z 14. února 1660.)

327 *Tamtéž*. (Výpis ze šesté knihy smluv z 20. dubna 1662.) Zdrojem výpisu byla kniha zvaná „*Liber sextus contractum*“. Srov. SOKA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. G18v–G19r.

328 Hugo BRÜCKNER, *Die Gründung des Bistums Königgrätz*, Königstein 1964, s. 85–89, 97, 101, 113, 117 a 131.

329 *Tamtéž*, s. 144.

330 SOKA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. M20v a N1v. Zápis ovšem pochází až z 1. poloviny 18. století.

vhodné osoby pro obsazení funkce královského rychtáře³³¹ a císařského výběrčího ungeltu.³³² Není bez zajímavosti, že se o posledně uvedený post ucházel sám Salander.³³³ Zároveň je třeba dodat, že nevíme, dokdy byl zaměstnancem kanceláře³³⁴ a zda radní písaři byli označováni podle svého postavení v kanceláři.³³⁵

Post radního zastával nejpozději od srpna 1658, neboť v torzovitě dochovaných purkmistrovských register z téhož roku je dochována zmínka o „*předešlém úřadu p. Albrechta Salandera*“³³⁶, který následujícímu purkmistru, jenž do úřadu nastoupil 20. srpna, předal 10 krejcarů jako tzv. „*remanenci*“.³³⁷ Jelikož byl členem městské rady i v následujících letech (1658–1668),³³⁸ je zřejmé, že funkce radního písaře a konšela nebyly neslučitelné.

Datum úmrtí Salandera není v dochovaných pramenech a žádné literatuře uvedeno. Jisté ale je, že v 25. listopadu 1668 již nežil, neboť jeho manželka Libuše, jež téhož dne uzavřela sňatek s Janem Antonínem Kožkou z Kněžova, je označena jako vdova „*post d[omi]num pie defunctum Albertum Salanderum*“.³³⁹

2.1.1.5 M. Jiří Alexius Kastner

Otcem M. Jiřího Alexia Kastnera byl hradecký varhaník a konšel Samuel Vojtěch Kastner.³⁴⁰ Toho nacházíme i v soupisu poddaných podle víry z roku 1651, kde je zmíněna jeho žena Kateřina, pravděpodobně matka Jiřího Alexia Kastnera, a synové

331 Navrženi byli: Martin Václav Vogler z Falkenhorstu, který byl nakonec vybrán za císařského rychtáře, Jan Václav Vadas z Karlova a Václav František Tejnecký z Oujezdce.

332 NA, NM, sign. K33/8/1, kart. 361, nefoliováno. (Misiv Hradeckých z 26. října 1666.)

333 Druhým kandidátem byl Samuel Cejp z Peclinovce. Kdo byl nakonec vybrán, není z dochovaných pramenů zřejmé.

334 Podle tržové smlouvy z 22. dubnu 1667 působili v hradecké kanceláři nejméně dva radní písaři, neboť jim („*p. písařům*“) měl dát kupující poplatek za zápis do tržové knihy. Srov. SOkA HK, AMHK, *Tržová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 339r. Jedním z radních písařů byl jistě Václav Vratislav Čermák. Kdo byl jeho kolegou, nevíme, neboť k témuž roku není přímo doložen žádný z radních písař. Teoreticky jím mohl i autor zápis. Mohl jim být. výše uvedený zápis byl pravděpodobně zapsán dodatečně.

335 Přestože pro tuto skutečnost nemáme přímé důkazy, hierarchie písařů pravděpodobně fungovala. Viz dále.

336 SOkA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 130, krabice č. 36, nefoliováno.

337 Šlo o určitou sumu peněz, která zůstala na konci úřadování daného purkmistra. Srov. SOkA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 130, krabice č. 36, nefoliováno.

338 K. J. BIENER VON BIENERBERG, *Geschichte II*, s. 411, 421 a 444. Jako hradecký radní je připomínán ještě k 19. říjnu 1668. Srov. SOkA HK, AMHK, *Tržová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 384r.

339 SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NO 1667–1679*, sign. 51–1, fol. 134v.

340 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 64. Samuel Vojtěch Kastner se stal konšelem nejpozději 20. června 1668. Srov. K. J. BIENER VON BIENERBERG, *Geschichte II*, s. 447. Jako radní je ještě uváděn k říjnu 1675. Srov. SOkA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. F5r. V únoru 1677 již pravděpodobně nežil. Srov. SOkA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. Q16r.

František Xaverius a Samuel Šebestián.³⁴¹ Jiří Alexius Kastner zde však uveden není. Kdy a kde získal mistrovský titul, nedokážeme jistě říct. Možnou odpověď nám dává práce K. Beránka. V ní lze dohledat stejnojmenného jedince, původem z Častolovic, který získal 2. května 1651 bakalářský titul a rok později (19. srpna 1652) i mistrovský titul.³⁴² Zda jde o jednu a tutéž osobu, nelze bohužel nijak prokázat.

Kastnerovo písmo je jistě doložitelné od dubna 1666, kdy do trhové knihy bílé (1575–1705) zapsal zbývající text smlouvy,³⁴³ jež byla uzavřena mezi zdejším radním Janem Václavem Vadasem z Karlova a mělnickým konšelem Tobiášem Františkem Semencem a jež se týkala prodeje sladovny, jež dříve patřila Václavu Semencovi.³⁴⁴ Poprvé je Jiří Alexius Kastner jako radní písař zmiňován k 12. dubnu 1669 v ověřeném opisu z trhové knihy, který sám sepsal a podepsal.³⁴⁵ O rok později, konkrétně 23. června 1670, koupil za 7 kop míš. pohledávku ve výši 26 kop míš. od Václava Kňaura na domě Jana Kryštofa Fischera.³⁴⁶ V říjnu téhož roku vyhotovil výpis „vejповědi“ hradecké městské rady ke sporu mezi zdejším císařským rychtářem Václavem mladším Bláhou z Chotětova a Danielem Nasavrckým, který se měl dopustit cizoložství s jistou Alžbětou Pokornou.³⁴⁷ Poslední zmínku o Jiřím Alexiu Kastnerovi nám poskytují Švendovy dějiny. Podle nich zemřel 15. srpna 1671, zřejmě ve funkci radního písaře.³⁴⁸

2.1.1.6 Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova

Rod Růžovských pocházel z Polska. Během třicetileté války se Vít Ludvík, nejstarší známý potomek z rodiny Růžovských a dědeček Albrechta, odstěhoval do Starého Města pražského a za své služby ve vojsku obdržel v roce 1644 od císaře Ferdinanda III. erbovní listinu, potvrzující mu rytířský titul z Růžova.³⁴⁹ Albrecht se narodil Janu Vilímovi Růžovskému z Růžova, hradeckému měšťanu a správci školy, a

341 L. MATUŠÍKOVÁ – Z. KUKÁNOVÁ – M. ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Soupis poddaných*, s. 350.

342 K. BERÁNEK, *Mistři, bakaláři a studenti*, s. 120.

343 První část smlouvy jistě sepsal M. Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova. Srov. SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. D9v.

344 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. D12r.

345 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno.

346 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. P1v.

347 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. Město v něm osvobozuje Daniela Nasavrckého od uplatnění práva útrpného pro nedostatek důkazů. Uvedený výpis byl přílohou k misivu hradeckého císařského rychtáře Václava mladšího Bláhy z Chotětova, v němž žádá o „naučení“ od české komory. Srov. *tamtéž*.

348 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 63–64.

349 Antonín RYBIČKA, *Královéhradecké erbovní rodiny*, Praha 1873, s. 29–30. Podle Augusta SEDLÁČKA, *Českomoravská heraldika. Část zvláštní*, Praha 1925, s. 599, získal erbovní listinu Jan Vilím Růžovský, nikoliv jeho otec Vít Ludvík. A. Sedláček dále uvádí, že mu měla být vydána již v roce 1642.

Anně, jejíž matkou byla Dorota Levhratická.³⁵⁰ Podle A. Rybičky absolvoval blíže nespécifikovaná vyšší studia.³⁵¹ Ze zápisů hradecké matriky pokřtěných a oddaných vyčteme, že měl se svoji manželkou Kateřinou, s níž se oženil v lednu 1668,³⁵² nejméně tři děti, a to Annu Františku, Václava a Kateřinu.³⁵³ K tomu ještě dodejme, že roku 1707 se Anna Františka provdala za hradeckého apatykáře Fridricha Švendu, dědečka Františka de Paula Švendy.³⁵⁴

Prvně je ve funkci radního písaře doložen na vlastnoručně napsaném mandátu z 23. listopadu 1669, v němž jménem městské rady a obecních starších³⁵⁵ nařizuje správci solního důchodu Václavu Františku Tejneckému z Oujezdce vydat jednu bečku soli jako deputát pro primátora a dva konšely, kteří po dobu dvou týdnů působili jako purkmistři.³⁵⁶ Dále je Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova připomínán na pozici radního písaře k 17. únoru 1670, kdy byl přítomen sepsání kšaftu královského (císařského) výběrčího pivního a vinného tácu Matouše Maxmiliána Muraria z Neudorfu.³⁵⁷ S písmem Albrechta Maxmiliána Růžovského se ovšem setkáváme již dříve. K 6. prosinci 1668 snad zachytil v trhové knize přijetí purkrechtních peněz důchodním úředníkem Janem Václavem Vadasem z Karlova od Jana Chvály, který takovým způsobem splácel nově zakoupený dům.³⁵⁸

Velmi zajímavé informace o Albrechtovi a také o počtech a kompetencích radních písařů nalezneme v ověřeném opisu „dicta“, který k 21. listopadu 1670 vyhotovil radní písař M. Jiří Alexius Kastner. Uvádí se v něm, že než Albrecht Maxmilián Růžovský „*k povinnosti třetího písaře radního připuštěn byl*“, působil jako „*právní přítel*“ hradeckému poddanému Jiřímu Duškovi, který byl obviněn z cizoložství.³⁵⁹ A že poté, co se stal radním písařem, mu město povolilo dovést

350 A. RYBIČKA, *Královéhradecké erbovní rodiny*, s. 30. Otcem Doroty byl hradecký měšťan, radní písař, posléze konšel Adam Levhartický z Levhartic. Srov. F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 68. Podrobněji o jeho písařské kariéře v době předbělohorské J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 168.

351 A. RYBIČKA, *Královéhradecké erbovní rodiny*, s. 30.

352 SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NO 1667–1679*, fol. 136r. Kateřina byla dcerou Bernarda Majera, jenž pocházel z Budějovic.

353 *Tamtéž*, fol. 15v, 28r a 39v.

354 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 69. O životě Anny Františky a Václava stručně pojednává A. RYBIČKA, *Královéhradecké erbovní rodiny*, s. 30.

355 Je zde podpis obecního staršího Lukáše Žáka.

356 SOkA HK, AMHK, *List Albrechta Maxmiliána Růžovského Václavu Františku Tejneckému z Újezdce, správci solního důchodu, ohledně rozdělení soli 1669*, inv. č. 5196, karton č. 1153. Primátor Tobiáš Václav Šej měl obdržet půl bečky soli. Druhou polovinu si měli rovnocenně rozdělit Jan Václav Vadas z Karlova a Václav Ludvík Sýkora.

357 SOkA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. E22r.

358 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. AA2v.

359 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno.

zmiňovanou při do konce, protože „*při soudu žádného votum nemá a mimo něho jinší dva písařové k zapisování lidské spravedlnosti jsou*“.³⁶⁰ S uvedenou skutečností se ovšem neztotožnil hradecký císařský rychtář Václav mladší Bláha z Chotětova, který svůj názor na danou věc sdělil v misivu zaslaném české komoře, jež žádá o radu, jak má dál postupovat. Nejprve argumentuje tím, že Růžovský má z pozice radního písaře přístup ke všem spisům, což by jako „*právní přítel*“ neměl mít, neboť to může být ke škodě druhé strany. Bláha dále píše, že kdyby věděl o Albrechtových nedokončených právních sporech, nesouhlasil by s jeho přijetím do městské kanceláře, o kterém se mu obec nezmínila. Nakonec zpochybňuje Růžovského čest tím, že „*s jednou osobou dlouhý čas jako muž s ženou obcoval i také ji obtěžkal, a tudy se smilstva dopustil, skrze to pak jistá osoba při právě duchovním proti němu soud vedouc v pokutu upadl, a vinen se dal; což se na jeho cti nemálo vadí, a skrze to neměl by při právě přisežným býti, nebo k vydání a přijímání svědomí mají lidé víry hodné, dobře na cti zachovalé býti*“.³⁶¹ Jakým způsobem se celá záležitost vyřešila, nevíme. Jisté však je, že Růžovský nadále působil jako radní písař, a to až do konce roku 1675, jak bude ještě zmíněno.

V roce 1671 se jako radní písař a svědek ženicha účastnil uzavření svatebních smluv mezi Arnoštem Scharfem, měšťanem z Vysokého Mýta, a Kateřinou, dcerou po výše uvedeném Matouši Maxmiliánovi Murariovi z Neudorfu.³⁶² Téhož roku mu jeho nevlastní matka Anna Marie Růžovská, rozená ze Solhausu, postoupila dům, který zdědila po svém manželu Janu Vilímovi Růžovském z Růžova a ve kterém mohla jako výminkářka dožít.³⁶³ V následujícím roce, kdy je Švendou oznažen jako syndikus, požádal městskou radu o obnovení várečného práva na témž domě a z důvodu jeho velkého poškození i o osvobození od povinnosti platit kontribuce, šos a jiné závazky po dobu tří let.³⁶⁴ Naposledy je přímo na postu radního písaře zmíněn ve smlouvě z 23. května 1673.³⁶⁵ Jeho rukopis se však v dochovaných pramenech objevuje ještě v letech 1674–1675. Kupříkladu do knihy smluv zaznamenal k 6. listopadu 1674 kvitanci potvrzující přijetí purkrechtních peněz.³⁶⁶

V této době již ovšem podle Bienera působil v hradecké městské radě, a to od

360 *Tamtéž*. Tehdy byli radními písaři M. Jiří Alexius Kastner a Václav Vratislav Čermák.

361 *Tamtéž*.

362 SOkA HK, AMHK, *Knihy svatebních smluv 1623–1850*, fol. C5r–C5v.

363 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. M6v, M10v–M11r. Tento dům stál naproti obecnímu pivovaru.

364 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 68–69.

365 SOkA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. Q15v.

366 *Tamtéž*, fol. O14v.

11. září 1674.³⁶⁷ Zdá se tedy, že buď po neurčitý čas zastával současně funkci syndika a radního, anebo se jeho výše uvedený zápis řadil mezi příležitostné, nemající už žádné další pokračování. Na pozici konšela ho ještě spatřujeme k říjnu 1675.³⁶⁸ Kromě toho stihl k 19. prosinci 1675 zapsat do trhové knihy bílé z let 1617–1716 přepis týkající se splátky purkrechtních peněz, jež byly přijaty starším literátského kůru při chrámu Sv. Ducha Václavem Františkem Tejneckým z Oujezdce.³⁶⁹ Poté dle F. de P. Švendy těžce onemocněl a zemřel 19. března 1676.³⁷⁰ O dva dny později byl pohřben v chrámu Sv. Ducha.³⁷¹ K jeho datu úmrtí se rovněž váže jediná zmínka o tom, že Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova byl předním radní písařem. Prameny ovšem neodhalují, odkdy jím měl být.

2.1.1.7 JUC. Jan Kristián Fischer (Fišer)³⁷²

Ve Švendových dějinách nalezneme k roku 1671 jistého syndika Fišera, který měl údajně předat peněžní odměnu doktorovi medicíny Pavlovskému za jeho služby pro obec.³⁷³ Zda se jedná o našeho výše zmíněného radního písaře, nedokážeme říct. Poprvé se o Janu Kristiánu Fischerovi jako syndikovi dozvídáme netradičně z matriky pokřtěných a oddaných, kde je uvedeno, že se v lednu 1674 oženil s Ludmilou, dcerou hradeckého konšela Václava Františka Tejneckého z Oujezdce.³⁷⁴ Zároveň nás matriční záznam informuje o tom, že Jan Kristián Fischer měl za jménem titul „*J. U. Candidatus*“, což značí, že studoval práva.³⁷⁵ Podobnou zmínku o jeho univerzitním vzdělání lze dohledat již k roku 1671 v knize svatebních smluv, kde je připomínán jako svědek ženicha,³⁷⁶ nebo v knize závětí, kdy byl zprostředkovatelem mezi hradeckou radou a podkomořím věnných měst Janem z Coenens, který požadoval, aby mu byl do městských knih zapsán odkaz, jenž v jeho prospěch učinil Jan Tejchler a jeho žena Ludmila.³⁷⁷

367 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 462.

368 SOKA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. Q10r.

369 MHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. P8r.

370 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 106. Ze majetkového vyrovnání mezi jeho dědici je patrné, že zemřel bez závětí. Srov. SOKA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. Q31.

371 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 106.

372 *Tamtéž*.

373 *Tamtéž*. Křestní jméno doktora zde není uvedeno.

374 SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NO 1667–1679*, fol. 128v.

375 *Tamtéž*.

376 SOKA HK, AMHK, *Knihy svatebních smluv 1623–1850*, fol. C5v.

377 SOKA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. E27v.

V trhové knize bílé z let 1575–1707 můžeme nalézt dva německé opisy kvitancí, které jistě zaznamenal Fischer.³⁷⁸ Vzhledem k tomu, že oba zápisy se hlásí jen ke dni, ke kterému byly vyhotoveny, nelze přesně vyvodit, kdy byly do knihy zaznamenány. Pravděpodobně se tak stalo někdy před 4. březnem 1672, neboť z tohoto dne pochází další navazující přípis.

Zkoumáme-li z paleografického hlediska knihu, jež nese označení „*Liber coereleus documentoru[m]*“,³⁷⁹ je třeba říct, že autorem nejstarší vrstvy zápisů byl právě Jan Kristián Fischer. A jelikož víme, že kniha byla založena v roce 1672, jak je patrné z versa prvního folia,³⁸⁰ známe i okamžik jeho nepochybného působení v hradecké centrální kanceláři.

Písařská kariéra Jana Kristiána Fischera je dále doložitelná i v letech 1673–1678. K 8. září 1673 zachytil splátku purkrejtních peněz Janem Josefem Delinartem.³⁸¹ O rok později vyhotovil pro potřeby císařského rychtáře (ne)ověřený opis testamentu Anny Zuzany de Carmes. Nalezneme na něm jednak jeho podpis, jednak zmínku o tom, že byl zdejším syndikem.³⁸² V listopadu 1676 zprostředkoval jako radní písař dohodu, kterou se vyřešily dědické nároky na movitý a nemovitý majetek po zemřelém Václavu Ulrichovi.³⁸³ Stejnou roli sehrál i v roce 1677, kdy urovnával dědické neshody mezi Martinem Hunšovským a Františkem Adamem Kotečnickem z Domaslavě, synovcem Samuela Suka.³⁸⁴ Ve smlouvě z 16. června 1677 je Jan Kristián Fischer poprvé označen jako přední radní písař.³⁸⁵ K dubnu 1678 opět nacházíme zmínku o zastávání postu „*radního písaře*“, ovšem bez přívlastku určujícího hierarchii písařů v městské kanceláři.³⁸⁶ Poté se podle Bienerových dějin stal Jan Kristián Fischer konšelem, jak je patrné ze zprávy o obnovení městské rady z 1. září 1678.³⁸⁷ Zda se písařského postu vzdal, není jasné.

378 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. C20v.

379 SOKA HK, AMHK, *Pamětní kniha azurová 1672–1783*, nefoliováno.

380 *Tamtéž*, fol. 1v.

381 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. C20v.

382 NA, NM, sign. K33/21, kart. 362, fol. 56v. Její testament lze najít zde: SOKA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. H8r–H9v.

383 *Tamtéž*, fol. F12v–F15r.

384 *Tamtéž*, fol. E18r a G1r–G2r.

385 *Tamtéž*, fol. G8v. V pozici druhého radního písaře byl Marek Adolf Tax. Srov. s. 56.

386 *Tamtéž*, fol. G12v.

387 K. J. BIENER VON BIENERBERG, *Geschichte II*, s. 467. (V českém překladu jeho díla je zmiňován jako „*Jan Kristián Firsten*“. Zřejmě se jedná o chybu překladatele.) Jan Kristián Fischer byl hradeckým radním ještě k 3. listopadu 1679. Srov. SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1724*, fol. A5v. V obnovené městské radě z 9. listopadu 1679 ho však Biener nejmenuje. Srov. K. J. BIENER VON BIENERBERG, *Geschichte II*, s. 468. Znovu jako radní je připomínán k 17. květnu 1680. Srov. SOKA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. G27r. Patrně jeden z

Po náhlé smrti Marka Adolfa Taxe se s Fischerem setkáváme častěji. Dokladem toho je například údaj ve smlouvě z 27. listopadu 1680, kdy došlo „*mezi slovné a mnohovzáctné poctivosti panem Janem Christianem Fisserem, radním a na ten čas písařem radním, [...] na místě a k ruce paní Lidmily, rozené Tejnecký z Oujezdce, paní manželky své, z jedné a panem Janem Uhlířem, měštěním v témž nyní praveném městě, jménem a na místě paní Doroty, tolikéž rozené Tejnecký z Oujezdce, paní manželky své, z strany druhé*“ k majetkovému a finančnímu vyrovnání po smrti hradeckého císařského rychtáře Václava Františka Tejneckého z Oujezdce.³⁸⁸ Se jménem Fischera v pozici „*radního a předního písaře městského,*“ se setkáváme ještě k prosinci 1681. Tehdy požádal o zaznamenání několika kvitancí do městské knihy. předání peněz osobám, jež měly nárok na výše uvedené dědictví.³⁸⁹

Nahlédneme-li do dochovaných listin a listů, zjistíme, že byl i písařsky aktivní. Je například autorem listiny, resp. tržové smlouvy uzavřené dne 16. září 1680 mezi Hradeckými a rytířem Jaroslavem Zikmundem Putzhartem Voděradským z Voděrad, jenž hradecké obci prodal statek ve Velkých Trávnících za 6350 zl.³⁹⁰ Dále např. k 7. září 1685 vyhotovil opis misivu apelačního soudu³⁹¹ a v roce 1688 sepsal misiv, jenž byl zaslán hejtmanovi hradeckého kraje Ferdinandu Rudolfovi Dobřenskému z Dobřenic.³⁹² Písmo Fischera se také objevuje v městských knihách. Vlastnoručně k 16. září 1692 zapsal, že „*Ondřej Příhoda jakožto exekutor kšaftu neb[ožtíka] Jana Žamberskýho složil za tento dům jedny peníze purkrechtní termínu s[vátku] S[vatých] třech králův přítomného 1692 léta, jmenovitě 15 zl.*“.³⁹³ Kdy však opustil hradeckou kancelář, není jasné. Je možné, že ho ve funkci radního písaře vystřídal Jiří Vojtěch Leixner, který byl přijat do služeb obce někdy v roce 1693.³⁹⁴

Jako člen městské rady je Fischer doložen i pro léta 1682–1694.³⁹⁵ Například v

konšelů zemřel (snad Václav Vratislav Čermák) a uvolněné místo snad obsadil Jan Kristián Fischer.

388 *Tamtéž*, fol. I13r.

389 *Tamtéž*, fol. I17v.

390 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 149, krabice č. 36. Z kancelářské poznámky, uvedené na dorsu listiny, kde je mimo jiné český i německý regist, je patrné, že koupě byla o čtyři dny později zapsána do tržové knihy. Srov. SOKA HK, AMHK, *Tržová kniha bílá 1679–1724*, fol. A28r–A28v. Zápis ovšem nezachytil on sám, nýbrž jiný písař, jehož jméno se nepodařilo dohledat a jenž byl autorem řady zápisů z let 1680–1697. Viz obrazová příloha č. 2.

391 NA, NM, sign. K33/21, kart. 362, fol. 136.

392 ANM, Topografická sbírka F, Hradec Králové, *Misiv Hradeckých, adresovaný hejtmanovi Hradeckého kraje Ferdinandu Rudolfovi Dobřenskému z Dobřenic*, 27. 4. 1688.

393 SOKA HK, AMHK, *Tržová kniha bílá 1679–1724*, fol. H1v.

394 Srov. s. 61–62.

395 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 501–503. V Bienerových dějinách je na konšelském postu doložen pouze pro léta 1685–1691. K únoru 1692 je jako radní uváděn v SOKA

roce 1692 měl být spolu s hradeckým radním Jiřím Vilémem Rossem a obecním starším Jiřím Vojtěchem Žďárským vyslán k podkomořimu věnných měst Janu Karlovi hraběti z Valdštejna, aby mu taktně sdělili, že ustanovování radního písaře a navrhování osob do konšelského sboru přísluší obci (městské radě a obecním starším) a nikoli jemu.³⁹⁶ V listopadu 1693, kdy došlo k obnovení hradecké rady, ho již Biener mezi konšely nezmiňuje. V trhově knize je však k 23. únoru 1694 zmínka o smlouvě mezi „*Dorotou, ovdovělou Hunšovskou, rozenou Doležalovou, prodávající z jedné, a panem Janem Kristianem Fisserem, radním*“.³⁹⁷ Zdá se, že se na post konšela vrátil, nebo že městskou radu neopustil a stále v ní zasedal.

Podle královéhradecké matriky umírá 15. července 1694 ve věku 56 let.³⁹⁸ Jeho tělo mělo být pohřbeno „*u Sv. Ducha při oltáři Uhlířovském*“.³⁹⁹ F. de P. Švenda však nehovoří o Janu Kristiánu Fischerovi, nýbrž o Janu Kryštofu Fischerovi jako syndikovi a radním. Patrně měl ale na mysli prvního z uvedených, neboť se nám podařilo dohledat i Jana Kryštofa Fischera, který se v soudobém Hradci živil jako sedlák.⁴⁰⁰ Že se jistě jednalo o dvě různé osoby, potvrzují i matriční záznamy. Odtud se totiž dozvídáme, že k roku 1674 měl Jan Kristián Fischer za manželku výše uvedenou Ludmilu⁴⁰¹ a že Jan Kryštof Fischer byl ženatý s jistou Dorotou.⁴⁰² Zda tito muži měli mezi sebou nějaký příbuzenský vztah, nelze z dochovaných pramenů vyčíst.

Nakonec lze uvést, že Jan Kristián Fischer zemřel bez závěti („*ab intestato*“) a že ho přežily děti Alžběta, Kateřina, Anna, Jan Josef⁴⁰³ a Václav, jak je zřejmé z jejich dědického „*porovnaní a rozdělení*“ z roku 1699.⁴⁰⁴ Vdova Ludmila se později provdala za hradeckého měšťana Jindřicha Václava Cejpa z Peclínovce.⁴⁰⁵

HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. S9v. Smlouva ze září 1693 zmiňuje stodolu Jana Kristiána Fischera, „*radního zdejšího*“. Srov. *tamtéž*, fol. R23r.

396 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl IV., s. 54–55.

397 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. L8.

398 SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NOZ 1690–1702*, sign. 51–3, fol. 305r. Stejnou informaci uvádí i K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 505.

399 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl IV., s. 71.

400 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. P1r–P1v. Jeho rodiči byli Havel, který byl též sedlářem, a Anna.

401 SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NO 1667–1679*, fol. 55r.

402 *Tamtéž*, fol. 53r. Jejich další dítě je zde též uvedeno. Srov. *tamtéž*, fol. 68v.

403 Jan Josef Fischer se později stal hradeckým radním písařem. Srov. František de Paula ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz historie Království českého a paměti města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl I., Hradec Králové 1813, s. 63.

404 SOkA HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. S15r.

405 Sňatek se uskutečnil 15. dubna 1698. Srov. SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NOZ 1690–1702*, fol. 305r.

2.1.1.8 Marek Adolf Tax

O jeho původu a vzdělání se nezmiňují žádné hradecké prameny. Podle matričního zápisu měl manželku Annu, která mu 17. listopadu 1677 porodila dceru Kateřinu Terezu.⁴⁰⁶ Kromě ní se jim 15. ledna 1680 narodil syn František Sebastián.⁴⁰⁷

Je prozatím nejasné, kdy se Marek Adolf Tax ujal písařského postu. Poprvé je jako radní písař doložen k 4. listopadu 1676 v neověřeném opisu smlouvy z trhové knihy zelené (1675–1705), jenž si původně vyžádala Poxina Markéta Rodovská, rozená Škopková z Bílých Otradovic.⁴⁰⁸ V kanceláři radních písařů jistě působil i v letech 1677–1680. Kupříkladu je jako radní písař zmíněn v trhové smlouvě z 1. května 1678, kdy koupil chalupu v Soukenicích od rybáře Martina Dřevínka.⁴⁰⁹ Dne 18. ledna 1679 vyhotovil na žádost hradeckého císařského rychtáře Václava mladšího Bláhy z Chotětova výpis „vejповědi“, v němž městská rada rozhodla, že hradeckého měšťana Lukáše Žáka, obviněného ze šarvátky s čeledínem Mikulášem Novotným, nepovažuje za viníka a neukládá mu zaplatit pokutu.⁴¹⁰

Naposledy se o Marku Adolfovi Taxovi dovídáme v souvislosti s příjezdem císařovny Eleonory, vdovy po císaři Ferdinandu III., do Hradce. Podle F. de P. Švendy ji měl 6. června 1680 uvítat německý proslovem.⁴¹¹ Po tomto datu se s jeho písmem v úředních písemnostech již nesetkáváme a zdá se, že ještě téhož roku nečekaně zemřel. Naši domněnku potvrzuje i matriční záznam, neboť se dne 17. listopadu 1680 Jan Václav Kožka z Kněžova oženil s Annou, vdovou „po neb[ožtíku] p[anu] Markovi Adolfovi Taxovi, písaři radním“.⁴¹²

406 SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NO 1667–1679*, fol. 80r.

407 SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NOZ 1680–1689*, fol. 1v.

408 NA, SM, sign. K27/12, inv. č. 1606, kart. 1138, fol. 3v. Viz původní zápis: SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. A6r–A8r.

409 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. A31v–A32r.

410 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno.

411 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 149. Biener však uvádí, že ji měl uvítat hradecký císařský rychtář Václav František Tejnecký z Oujezdce. Srov. K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 488. Je však možné, že ji nejprve přivítal on a poté jménem obce i radní písař Marek Adolf Tax.

412 SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NOZ 1680–1689*, fol. 203v.

2.1.1.9 Ezechiáš Edmund Pietsch (Peč)⁴¹³ (Pitš)⁴¹⁴ (Pietš)⁴¹⁵ (Pietz)⁴¹⁶

V hradeckém prostředí je poprvé zmíněn k 12. srpnu 1673, kdy se stal městským kantorem. Kromě obvyklého ročního platu ve výši 40 zl. mu obec navíc slíbila odvádět 8 korců žita a 6 sáhů dřeva, jež si vymohl jako přídavek.⁴¹⁷ Dne 20. listopadu 1674 se oženil s Ludmilou Martou,⁴¹⁸ dcerou Tobiáše Bartoloměje Stračovského⁴¹⁹ a vdovou po Janu Gebaurovi.⁴²⁰

Velmi cenné svědectví o jeho vedlejší činnosti pro město přináší zápis zachycený v knize smluv, a to i přesto, že neuvádí bližší časové údaje k jednotlivým etapám Pietschovy kariéry. Podle Ezechiášovy ženy Ludmily nebyl v prvních letech jejich společného soužití jen kantorem, ale i kancelistou.⁴²¹ Patrně finanční problémy města ale způsobily, že nedostával „za kancelistskou službu“ žádný peněžitý plat a že „*ten vŕŕechen za obci zdejší v restu jemu povinen zůŕtával*“. Z následujících řádků vyčteme, že mu město dlužilo 100 zl. a že je do konce svého života nezískal.⁴²²

Zmínka o kancelistovi nás zároveň přivádí k menší úvaze. Připustíme-li, že kancelista byl spjatý s činností kanceláře radních písařů,⁴²³ vyvstává otázka, kdy došlo k ustanovení této pozice. Vzhledem k tomu, že nejsou dochovány všechny písemnosti hradecké provenience a že pro 70. léta 17. století neexistuje žádná obdobná zmínka o kancelistovi, nejsme schopni rovněž říct, zda šlo o nově zřízenou pomocnou sílu,⁴²⁴ nebo jen o náhradu za třetího radního písaře,⁴²⁵ anebo o jiný název pro již existující místo v městské kanceláři, což se ale jeví jako málo pravděpodobné.⁴²⁶ Jisté však je, že Ezechiáš Edmund Pietsch zapisoval do městských knih nepochybně od listopadu

413 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 79.

414 *Tamtéž*, s. 135, 137 a 150.

415 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 467; F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 154.

416 SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NO 1667–1679*, fol. 77r.

417 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 79.

418 SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NO 1667–1679*, fol. 125r. V původním matričním záznamu chybí příjímí ženicha. To je doplněno až novodobým přípisem, jehož autor zachytil dvě možné varianty Ezechiášova příjímí: „*Pietz vel Pietsch*“. Že uvedený sňatek opravdu uzavřel, je doloženo i v hradecké knize smluv. Srov. SOKA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. S16r.

419 *Tamtéž*, fol. S17r.

420 *Tamtéž*.

421 *Tamtéž*, fol. S16r.

422 *Tamtéž*, fol. S17r.

423 Teoreticky mohl sloužit jinému kancelářskému zařízení, např. důchodních úředníkům. Zmínky o důchodních písařích často chybí.

424 Kancelář radních písařů by byla tvořena třemi radními písaři a kancelistou. Je rovněž možné, že dvě osoby byly radními písaři a že další dvě osoby byly pomocnými písaři, resp. kancelisty.

425 V kanceláři radních písařů by působili jen dva radní písaři a kancelista.

426 Kancelář radních písařů by se tak skládala ze tří radních písařů, z nichž jeden by se nazýval kancelistou.

1674,⁴²⁷ neboť za jeho zápisem je přípis splátky z 8. listopadu, zaznamenaný Albrechtem Maxmiliánem Růžovským z Růžova.⁴²⁸ Přímo jako kancelista je doložen až k 17. dubnu 1676, kdy na žádost rytíře Jana Bernarda Jestříbského z Rýzmburka vyhotovil výpis dvou trhových smluv z knihy zvané „*Liber albus emptioinum secundus*“.⁴²⁹

Vrátíme-li se k jeho kantorské službě, setrval v ní ještě k 22. srpnu 1677, kdy se mu narodil syn Samuel Václav.⁴³⁰ Kdy však uvedenou pozici opustil, není zřejmé. Je možné, že se tak stalo 1. září 1678, kdy usedl do hradeckého konšelského sboru.⁴³¹ O rok později ho však K. J. Biener v obnovené městské radě nezmiňuje.⁴³² Znovu jako radní je připomínán 16. ledna 1680⁴³³ a také i 6. června 1680, kdy do Hradce zavítala císařovna Eleonora.⁴³⁴ Ke konci téhož měsíce (29. června) ji přijel navštívit i sám císař Leopold I. Právě k této události se vztahuje vůbec první zmínka o Ezechiáši Edmundu Pietschovi jakožto radním písaři.⁴³⁵ Z pozice své funkce měl uvítat panovníka proslovem proneseným v latině.⁴³⁶

Uvedený postup v kariéře ovšem neodpovídá tvrzení Ezechiášovy manželky Ludmily, která vypověděla, že se měl nejprve stát radním písařem a poté až konšelem.⁴³⁷ Pokud by její svědectví bylo pravdivé, znamenalo by to, že někdy před 1. září 1678 opustil místo kancelisty a že se nejpozději téhož dne stal radním písařem. Dochované prameny však tuto skutečnost nikde nezmiňují.

Následně je Ezechiášova písařská kariéra doložena jistě pro léta 1681–1692. Zmíňme několik případů. Jako „*radní a písař městský*“ je uveden pod zněním smlouvy z 3. července 1681, kdy hradecký lazebník Jiří Galle koupil na svém domě purkrechtní peníze od královédvorských měšťanů Tomáše Jenycha a Jana Jiřího Petery.⁴³⁸ U opisu

427 SOkA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. O14r.

428 *Tamtéž*, fol. O14v.

429 NA, SM, sign. K27/11, inv. č. 1606, kart. 1138, fol. 27. Zápisy smluv, jež měly být zachyceny na jednom a též foliu, nebyly v žádné dochované trhově knize dohledány. Zdrojem výpisu byla pravděpodobně jedna z nedochovaných bílých trhových knih. Srov. s. 98–99.

430 SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NO 1667–1679*, fol. 77r.

431 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 467.

432 *Tamtéž*, s. 468.

433 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1724*, fol. A8v.

434 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 149–150.

435 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 489; F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 154. Zdá se, že to byl právě on, kdo převzal pozici radního písaře po Marku Adolfu Taxovi. Změna patrně proběhla mezi 6. a 29. červnem.

436 Jeho znění zaznamenal K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 490–491.

437 SOkA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. S16r.

438 *Tamtéž*, fol. R12v.

německého „*dicta*“, vypsáno z knihy zvané „*Manuali Actionum Forensium*“, a vyhotoveného k 28. srpnu 1682, můžeme nalézt kromě Pietschova podpisu i jeho pozici, tj. „*Stadts[c]hreiber*“.⁴³⁹ Na stejném postu je například vzpomínán v závěti Anny Kateřiny Habekové, rozené z Štířina („*von Stirin*“), z 9. října 1686⁴⁴⁰ nebo v tržové smlouvě z 13. ledna 1687, kdy se jako plnomocník podepisoval za nemocného Tobiáše Václava Šeje, který kupoval dům hradeckého měšťana Jana Žamberského.⁴⁴¹ Znovu jako „*písař městský a spolu radní*“ je připomínán ve smlouvě z 16. března 1688, jež řešila majetkové a finanční záležitosti po zemřelém hradeckém měšťanu Maxmiliánu Murariovi z Neudorfu.⁴⁴² Na postu „*spolu syndika*“ a radního jej ještě nacházíme k 27. listopadu 1691, kdy podle F. de P. Švendy došlo k potvrzení staronových konšelů.⁴⁴³ Z výše uvedeného je také patrné, že funkce městského písaře (syndika) a radního bylo možné vykonávat současně. Radním písařem byl i k 11. prosinci 1691. Tehdy na žádost hradeckého konšela Jiřího Vilíma Rosse vyhotovil opis nařízení podkomořího věnných měst Jana Karla hraběte z Valdštejna, jež bylo formou listu uzavřeného zasláno Hradeckým.⁴⁴⁴

Přestože je často zmiňován jako radní písař, objevuje se jeho rukopis v městských knihách velmi zřídka. Například byl autorem přípisů k roku 1682,⁴⁴⁵ 1683,⁴⁴⁶ 1685,⁴⁴⁷ nebo 1686.⁴⁴⁸ Od poloviny roku 1680 ovšem převládá zcela jiná písařská ruka.⁴⁴⁹

Podle dochovaných pramenů zastával Pietsch dále funkci výběrčího „*starých restantův kontribučních*“. V této pozici působil jistě od 2. června 1676⁴⁵⁰ do 10.

439 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Opis „*dicta*“ z „*Liber Manuali Actionum super Annum 1682*“ z 28. srpna 1682.) Opis vyhotovil neznámý hradecký radní písař či kancelista. Kdo jím měl být, nevíme, neboť jde opět o neznámého písaře, působícího v kanceláři radních písařů v letech 1680–1697 (viz obrazová příloha č. 2). Pietsch se zde podepsal patrně proto, že s textem byl srozuměn a aby dodal opisu větší důvěryhodnost. Městská pečeť ovšem připojena nebyla. U jiných opisů psaných touž neznámou rukou se však Pietschův podpis nevyskytuje.

440 SOKA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. L31.

441 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1724*, fol. H1r.

442 SOKA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. M2v.

443 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl IV., s. 49.

444 NA, SM, sign. K27/14, inv. č. 1606, kart. 1138, fol. 36. Jedná se o opis opisu nařízení.

445 SOKA HK, AMHK, *Kniha svatebních smluv 1623–1850*, fol. C19r.

446 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. B17v.

447 SOKA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. L3v.

448 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. P16v.

449 Jde prozatím o anonymního písaře, který v hradecké centrální kanceláři působil k létům 1680–1697. Viz obrazová příloha č. 2.

450 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. P9r. Srov. též SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1724*, fol. B16v. (Přípis k 9. lednu 1682.) *Tamtéž*, fol. C27r. (Přípisy k 2. květnu 1684, 11. červenci 1686, 1. únoru 1689 a k 21. říjnu 1687.) SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. B20v. (Přípis k 8. lednu 1688.)

července 1691.⁴⁵¹

Edmund Ezechiáš Pietsch zemřel 29. ledna 1692 ve věku 58 let.⁴⁵² Zanechal po sobě manželku Ludmilu Martu a tři děti, a to Ludmilu Florencii, která se roku 1693 provdala za Frantze Augustina Šaršouna, pocházejícího ze Smiřic,⁴⁵³ Boženu a Václava Vojtěcha, jak patrné z přátelského porovnání či vyrovnání, řešícího Pietschovu pozůstalost.⁴⁵⁴

2.1.1.10 Václav Josef Sýkora (Václav mladší Sýkora)⁴⁵⁵

Na základě zjištění J. P. Radostického měl být otcem Václava Josefa Sýkory hradecký měšťan Václav Ludvík Sýkora (též Václav Sýkora starší),⁴⁵⁶ který několik let zasedal ve zdejší městské radě⁴⁵⁷ a v letech 1681–1693 zastával post císařského rychtáře.⁴⁵⁸ Dne 16. února 1694 se Václav Josef Sýkora oženil s Annou Františkou, dcerou po hradeckém měšťanu a hejtmanu hořického panství Václavu Radimovi Gregoriovovi.⁴⁵⁹

Prvně se s Václavem Josefem Sýkorou setkáváme na počátku roku 1692, kdy požádal o místo syndika, jež zůstalo volné po smrti radního písaře Ezechiáše Edmunda Pietsche. Hradecká městská rada mu 1. února 1692 vyhověla a přijala ho půlroční zkušební dobu.⁴⁶⁰ V ní nepochybně obstál, neboť k 15. říjnu 1692 vyhotovil ověřený opis „rekognice“⁴⁶¹ a k 5. květnu 1694 je vzpomínán jako radní písař.⁴⁶² Na stejné pozici ho nacházíme i v závěti, datované k 22. únoru 1695, hradeckého měšťana a

451 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1724*, fol. 110r. (Přípis k 10. července 1691.)

452 SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NOZ 1690–1702*, fol. 300r. Stejně datum úmrtí uvádí i F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl IV., s. 52.

453 SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NOZ 1690–1702*, fol. 240v.

454 SOKA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. S17v. Výše uvedený Samuel Václav zde ovšem není zmíněn. Pravděpodobně se nedožil smrti svého otce. Pochopitelně zde nemůže být uvedena i Ezechiášova dcera Beninga, která záhy zemřela. Srov. SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NOZ 1680–1689*, fol. 134r, 259v.

455 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl IV., s. 52; Josef P. RADOSTICKÝ, *Královéhradecké, chrudimské, pražské rodiny erbovní a měšťanské*, Vídeň 1919, s. 25.

456 *Tamtéž*. Zda jím opravdu byl, nelze s jistotou říct, neboť se nám nepodařilo najít žádný přesvědčivý důkaz.

457 Poprvé je jako radní uveden k roku 1668. Srov. K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 447.

458 Přísahu složil 18. března 1681. Svůj úřad vykonával až do své smrti 17. července 1693. Srov. František ROUBÍK, *Královští rychtáři v pražských a jiných městech v letech 1547–1783*, Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy (SPDMP) 6, 1930, s. 342. Podle matriky zemřelých se měl dožít 60 let. Srov. SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NOZ 1690–1702*, fol. 303r.

459 *Tamtéž*, fol. 243v.

460 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl IV., s. 52–53.

461 NA, SM, sign. K27/14, inv. č. 1606, kart. 1138, fol. 126–128.

462 SOKA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. R25r.

konšela Jiřího Václava Runkla (též Rungla), který mu odkázal 20 „*tolarů širokých*“.⁴⁶³ Téhož roku je Václav Josef Sýkora zmiňován ve funkci „*alterius syndicti*“, a to v souvislosti se zvýšením jeho peněžitého platu o 20 zl. na 60 kop, pravděpodobně grošů míšeňských.⁴⁶⁴ Dále je jako radní písař uveden v účetní knize všestarského pivovaru, podle níž měl v roce 1698 přijmout celkem čtyři vědra piva k posvícení a dalším významným církevním slavnostem.⁴⁶⁵

Václav Josef Sýkora působil v hradecké kanceláře i v roce 1700, jak dokládá trhovářská smlouva z 29. dubna, kdy spolu s důchodním úředníkem Václavem Tobiášem Pekelským, starším obecním Petrem Bernardem Uhlířem a hradeckými konšely Václavem Ferdinandem Strnadem a Jindřichem Cejpm z Peclínovce koupil šosovní dvůr, zvaný Ježkovský, od obce za 9 000 zl.,⁴⁶⁶ anebo jak dosvědčuje pomocná kancelářská kniha založená 5. května téhož roku.⁴⁶⁷ Radní písařem byl i po roce 1700.⁴⁶⁸ „*Wencelaus Sikora, syndicus civitatis*“, umírá 15. června 1713 ve věku 50 let.⁴⁶⁹ Konšelem se tedy pravděpodobně nikdy nestal.⁴⁷⁰

2.1.1.11 Jiří Vojtěch Leixner (též **Laixner**;⁴⁷¹ **Leiksner**)⁴⁷²

Jako radní písař je Jiří Vojtěch Leixner připomínán k roku 1693, kdy měl být podle F. de P. Švendy přijat do hradecké kanceláře.⁴⁷³ Ve funkci radního písaře měl být potvrzen o rok později.⁴⁷⁴ Zároveň je třeba říct, že nevíme, koho na písařském postu

463 SOKA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. S2v. Pro zajímavost uvedme, že stejná částka byla odkázána i chrudimskému písaři Františku Kryšpínovi.

464 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl IV., s. 76.

465 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Počet pivovaru všestarského jak na sváření a vystavení piva, tak také na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu a chmele, a to od 1. Januárii až do ultima Decembris Anno 1698*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 3v.

466 SOKA HK, AMHK, *Trhovářská kniha 1694–1734* (kniha je na základě našeho diplomatického rozboru citována jako Trhovářská kniha bílá 1694–1734 (1737)), inv. č. 340, kn. č. 51, fol. D27r. Jeho díl se skládal z kovářny, pekárny a několika polí. Srov. *tamtéž*, fol. D27v.

467 SOKA HK, AMHK, *Rejstřík k městským knihám 1700*, nefoliováno.

468 SOKA HK, AMHK, *Trhovářská kniha bílá 1694–1734 (1737)*, fol. C39r. Sice zde není zmíněn, ale jedná se o jeho rukopis.

469 SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NOZ 1700–1714*, sign. 51–4, fol. 277v; F. de P. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz*, Rozdíl I., s. 45.

470 V jakém příbuzenském vztahu byl k Václavu Ladislavu Sýkorovi, který v letech 1685–1701 působil jako hradecký radní, není zřejmé. Srov. K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 500, 501, 504–506 a 515.

471 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl IV., s. 66.

472 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Počet pivovaru všestarského jak na sváření a vystavení piva, tak také na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu a chmele, a to od 1. Januárii až do ultima Decembris Anno 1698*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 3v.

473 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl IV., s. 66.

474 *Tamtéž*, s. 66.

nahradiť. Je možné, že jeho předchůdcem byl JUC. Jan Kristián Fischer.⁴⁷⁵

Dne 26. února 1696 uzavřel Jiří Vojtěch Leixner, „syndik[us] zdejší“, sňatek s Kateřinou, dcerou hradeckého konšela Františka Jiřího Wagnera z Wagenau.⁴⁷⁶ Znovu je jako radní písař uváděn například k 7. březnu 1698, kdy byl jedním ze zprostředkovatelů jednání mezi dědici, kteří mezi sebou řešily majetkové a finanční záležitosti po smrti hradeckého souseda Matouše Sedláčka.⁴⁷⁷ Jméno Jiřího Vojtěcha Leixnera nalezneme i ve výše uvedené finanční knize všestarského pivovaru. V ní je uvedeno, že měl za rok 1698 obdržet čtyři vědra piva.⁴⁷⁸ Podle údajů napsaných na úvodní straně rejstříku k městským knihám byl Jiří Vojtěch Leixner radním písařem i k 5. květnu 1700.⁴⁷⁹ V centrální městské kanceláři působil i v následujících letech.⁴⁸⁰

Kdy písařskou kariéru ukončil, není prozatím jasné. Patrně se tak stalo někdy v roce 1702, neboť od 26. prosince 1702 zasedal ve zdejší městské radě.⁴⁸¹ V ní setrval ještě k 8. dubnu 1705.⁴⁸² Poté byl někdy jmenován císařským fiskálním adjunktem. Dosvědčuje to i jeho vlastnoručně napsaný misiv ze 12. září 1705, v němž české komoře sděluje, že hradecký císařský rychtář Samuel Václav Cejp z Peclínovce již nežije.⁴⁸³ Závěrem uveďme, že podle hradecké matriky zemřelých Jiří Vojtěch Leixner umírá 23. srpna 1706.⁴⁸⁴

2.1.1.12 Václav František Delinart

Velmi málo informací máme o kancelistovi Václavovi Františkovi Delinartovi. Přestože se nejedná o radního písaře, i jemu je třeba věnovat pozornost, neboť patřil k zaměstnancům hradecké kanceláře.

Václav František Delinart, jenž se podle hradecké matriky pokřtěných narodil 14. září 1669,⁴⁸⁵ byl nejmladším synem hradeckého měšťana a radního Jana Josefa

475 Srov. s. 52–55.

476 SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NOZ 1690–1702*, fol. 257v. Jejich manželství bylo zřejmě bezdětné.

477 SOKA HK, AMHK, *Knihá zázvěti 1612–1745*, fol. P5r.

478 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Počet pivovaru všestarského jak na sváření a vystavení piva, tak také na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu a chmele, a to od 1. Januarii až do ultima Decembris Anno 1698*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 3v.

479 SOKA HK, AMHK, *Rejstřík k městským knihám 1700*, nefoliováno.

480 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1694–1734 (1737)*, fol. D15r. Zápis z roku 1701 jistě zachytil on.

481 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 517.

482 *Tamtéž*, s. 518.

483 NA, NM, sign. K33/8/2, kart. 361, nefoliováno.

484 SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NOZ 1700–1714*, fol. 285v; F. de P. ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz*, Rozdíl I., s. 2. Datum jeho úmrtí zmiňuje i F. ROUBÍK, *Královští rychtáři*, s. 343.

485 SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NO 1667–1679*, fol. 17v.

Delinarta a jeho manželky Ludmily.⁴⁸⁶ Další zmínka o něm pochází až z roku 1698, resp. 1699. Podle již zmiňované účetní knihy všestarského pivovaru, v níž je připomínán jako kancelista, mu mělo být v roce 1698 darováno půl vědra piva k posvícení.⁴⁸⁷ Na stejné pozici je doložen i k 5. květnu 1700, kdy měla být založena kniha zvaná „*Registratura kněch městských*“.⁴⁸⁸ Písmo Delinarta se v městských knihách objevuje i po roce 1700. Např. je autorem nejstarší vrstvy zápisů v nejstarší dochované gruntovní knize vsi Třebeš z let 1704–1772.⁴⁸⁹

Dne 7. února 1718 se oženil s Annou.⁴⁹⁰ Jejich manželství však nemělo dlouhého trvání, neboť již 1. června 1718 Václav František Delinart zemřel.⁴⁹¹

2.1.2 Úřední knihy vedené hradeckými radními písaři v letech 1648–1700

V této podkapitole budeme věnovat pozornost jednotlivým úředním knihám vzniklým z působnosti radních písařů. Jelikož je naše téma ohraničeno léty 1648–1700, provedeme stručný diplomatický rozbor těch knih, které byly vedeny nebo založeny ve sledovaném období centrální městskou kanceláří. Do dnešních dnů se dochovaly následující městské knihy, vedené v letech 1648–1700: *Pamětní kniha cca 1540–1757*,⁴⁹² *Pamětní kniha cca 1675–1700*,⁴⁹³ *Pamětní kniha azurová 1672–1783*,⁴⁹⁴ *Rejstřík k městským knihám 1700*,⁴⁹⁵ *Knihy císařských patentů 1678–1685*,⁴⁹⁶ *Knihy*

486 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. Q5r. Jan Josef Delinart měl bratra Václava. Srov. SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. C19r. Oba dva snad můžeme ztotožnit se stejnojmennými osobami, uvedenými v soupisu poddaných podle víry. Srov. L. MATUŠÍKOVÁ – Z. KUKÁNOVÁ – M. ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Soupis poddaných*, s. 366.

487 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Počet pivovaru všestarského jak na sváření a vystavení piva, tak také na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu a chmele, a to od 1. Januarii až do ultima Decembris Anno 1698*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 4r.

488 SOKA HK, AMHK, *Rejstřík k městským knihám 1700*, nefoliováno.

489 SOKA HK, AMHK, *Registra vsi Třebše k městu Hradec Králové náležející 1704–1772*, inv. č. 5152, kn. č. 3786, např. fol. 1; 27; 52–53.

490 SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NOZ 1715–1733*, sign. 51–5, fol. 267v.

491 *Tamtéž*, fol. 352r.

492 SOKA HK, AMHK, *Knihy pamětní 1532–1757 (Liber documentorum I.)*, inv. č. 307, kn. č. 18 (kniha je na základě diplomatického rozboru J. Vojtíškové citována jako Pamětní kniha cca 1540–1757).

493 SOKA HK, AMHK, *Knihy pamětní 1638–1700 (Liber documentorum II.)*, inv. č. 308, kn. č. 19 (kniha je na základě našeho diplomatického rozboru citována jako Pamětní kniha cca 1675–1700).

494 SOKA HK, AMHK, *Knihy pamětní 1653–1783 (Liber documentorum III.)*, inv. č. 309, kn. č. 20 (kniha je na základě našeho diplomatického rozboru citována jako Pamětní kniha azurová 1672–1783).

495 SOKA HK, AMHK, *Rejstřík II. 1705*, inv. č. 503, sign. 113, kn. č. 214 (kniha je na základě našeho diplomatického rozboru citována jako Rejstřík k městským knihám 1700).

496 SOKA HK, AMHK, *Knihy císařských patentů 1678–1685*, inv. č. 293, kn. č. 4.

císařských patentů 1687–1753,⁴⁹⁷ *Kniha svatebních smluv 1623–1850*,⁴⁹⁸ *Trhová kniha bílá 1575–1707*,⁴⁹⁹ *Trhová kniha žlutá 1588–1696*,⁵⁰⁰ *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*,⁵⁰¹ *Trhová kniha bílá 1617–1716*,⁵⁰² *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*,⁵⁰³ *Trhová kniha bílá 1679–1724*,⁵⁰⁴ *Trhová kniha bílá 1694–1734 (1737)*,⁵⁰⁵ *Kniha smluv na nájem a prodej masných krámů (též zápisy cechovních pořádků) 1560–1803*,⁵⁰⁶ *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*,⁵⁰⁷ *Kniha závětí 1612–1745*⁵⁰⁸ a *Kniha nadační 1698–1843*.⁵⁰⁹ Z tohoto výčtu byla pro svůj specifický, resp. spisový charakter vynechána *Generální vizitace obce Hradec Králové z roku 1653*⁵¹⁰, uvedená v archivní pomůcce pod knihami katastrů, a tzv. *Trhová kniha 1631–1651*⁵¹¹.

Uvedený přehled, jenž čítá 18 hradeckých městských knih, sice dává tušit, že se jedná o mnohem větší soubor knih, než jaký se dochoval pro dobu předbělohorskou,⁵¹²

-
- 497 SOkA HK, AMHK, *Kniha císařských patentů 1687–1753*, inv. č. 294, kn. č. 5.
- 498 SOkA HK, AMHK, *Kniha svatebních smluv 1623–1850 (Liber novus obligationum coniugalium I.)*, inv. č. 331, sign. 7, kn. č. 42 (dále jen *Kniha svatebních smluv 1623–1850*).
- 499 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha 1575–1667 (Liber emptioium albus I.)*, inv. č. 335, kn. č. 46 (kniha je na základě diplomatického rozboru J. Vojtíškové citována jako *Trhová kniha bílá 1575–1707*).
- 500 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha 1588–1602 (Liber emptioium luteus)*, inv. č. 334, kn. č. 45 (kniha je na základě diplomatického rozboru J. Vojtíškové citována jako *Trhová kniha žlutá 1588–1696*).
- 501 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha 1604–1690 (Liber emptioium viridis II.)*, inv. č. 336, kn. č. 47 (kniha je na základě našeho diplomatického rozboru citována jako *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*).
- 502 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha 1617–1682 (Liber emptioium albus III.)*, inv. č. 337, kn. č. 48 (kniha je na základě diplomatického rozboru J. Vojtíškové citována jako *Trhová kniha bílá 1617–1716*).
- 503 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha 1675–1705 (Liber emptioium viridis III.)*, inv. č. 338, kn. č. 49 (kniha je na základě našeho diplomatického rozboru citována jako *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*).
- 504 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha 1679–1698 (Liber emptioium albus IV.)*, inv. č. 339, kn. č. 50 (kniha je na základě našeho diplomatického rozboru citována jako *Trhová kniha bílá 1679–1724*).
- 505 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha 1694–1734 (Liber emptioium albus V.)*, inv. č. 340, kn. č. 51 (kniha je na základě našeho diplomatického rozboru citována jako *Trhová kniha bílá 1694–1734 (1737)*).
- 506 SOkA HK, AMHK, *Kniha smluv na nájem a prodej masných krámů 1560–1803 (též zápisy cechovních pořádků)*, inv. č. 454, sign. 103, kn. č. 165.
- 507 SOkA HK, AMHK, *Kniha smluv 1616–1706 (Liber contractuum VI.)*, inv. č. 430, kn. č. 141 (kniha je na základě našeho diplomatického rozboru citována jako *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*).
- 508 SOkA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745 (Liber testamentorum V.)*, inv. č. 418, kn. č. 129.
- 509 SOkA HK, AMHK, *Kniha nadační 1698–1843 (Liber fundationum Novus I.)*, inv. č. 445, kn. č. 156.
- 510 SOkA HK, AMHK, *Generální vizitace obce Hradec Králové 1653* (písemnost je na základě našeho diplomatického rozboru citována jako *Koncept listu přiznávacího města Hradec cca 1653*), inv. č. 5148, kn. č. 3782.
- 511 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha 1631–1651* (pramen je na základě našeho diplomatického rozboru citován jako tzv. *Kniha opisů z městských knih cca 1651*), kn. č. 3801, inv. č. 5167.
- 512 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 180–181.

ale neodráží veškerou agendu zaznamenávanou do úředních knih. Z produkce radních písařů zde především chybí radní manuály, zakládané snad v každém novém roce,⁵¹³ a celá řada knih spjatá s vlastní správou města. Pomocí sond do dochovaných pramenů a na základě zmínek zachycených v dílech K. J. Bienera z Bienenberku a F. de P. Švendy se pokusíme výše zmíněný výčet doplnit a odhalit tak, které další úřední knihy byly v letech 1648–1700 v hradecké centrální kanceláři aktivně používány.

Jednotlivé městské knihy lze roztrždit do několika skupin. Následující členění bude vycházet z typologie Václava Vojtíška z roku 1915,⁵¹⁴ Jiřího Čarka z roku 1956⁵¹⁵ a Rostislava Nového z roku 1963,⁵¹⁶ přičemž bude přihlédnuto i k typologii písemností Jany Vojtíškové.⁵¹⁷

2.1.2.1 Knihy městské správy vedené radními písaři k pojištění práv města jako celku

Do této skupiny městských knih řadíme *knihy městského zákonodárství*, *knihy městské správy v užším slova smyslu* a *knihy městského hospodářství*, jimiž se budeme zabývat v samostatné kapitole věnované kancelářskému zařízení důchodních úředníků a jejich písařů. Zvláštní kategorii tvoří pamětní knihy, neboť stojí na rozhraní prvních dvou výše uvedených skupin městských knih.

2.1.2.1.1 Pamětní knihy

Pamětní kniha cca 1540–1757

Jedná se o nejstarší dochovanou pamětní knihu v hradeckém prostředí. Na předních deskách knihy, jež má rozměry 20 x 32 cm, lze najít její nepřesné označení: „*Liber documentorum primus de anno 1532*“. Podobný název je rovněž uveden na foliu 2r: „*Liber documentorum primus curiae Reginaehradecensis 1532*“. Podle diplomatického rozboru J. Vojtíškové kniha původně sloužila k zachycování právních

513 *Tamtéž*, s. 208–209.

514 Václav VOJTÍŠEK, *O studiu městských knih českých*, in: Zdeněk FIALA (ed.), *Výbor rozprav a studií*, Praha 1953, s. 52–85.

515 Jiří ČAREK, *Městské a jiné úřední knihy Archivu hlavního města Prahy*, Praha 1956.

516 Rostislav NOVÝ, *Soupis městských knih českých od roku 1310 do roku 1526*, AUC – Philosophica et historica 4, Praha 1963.

517 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 180–255.

naučení od vrchního práva.⁵¹⁸ Dokládá to jak úvodní záznam na foliu 1r, tak i nejstarší vrstva zápisů. Funkci vrchního práva nejprve plnila staroměstská vrchní stolice a snad i některé zemské úřady, později především apelační soud. Postupem doby se význam knihy proměnil. Jelikož do ní městská rada zaznamenávala různé typy zápisů, stala z této knihy pamětní kniha v pravém slova smyslu.⁵¹⁹

Několik záznamů pochází i z našeho sledovaného období. Dva z nich se nenacházejí v chronologické řadě, nýbrž byly připojeny k již existujícímu zápisu, datovanému k roku 1516. V té době byla sjednána smlouva mezi Hradeckými a Bavorem Rodovským z Hustiřan, jež se týkala potoku Trotiny.⁵²⁰ Analogická záležitost se řešila i v roce 1675, kdy hradecká obec uzavřela se zástupci majitelů sousedních panství⁵²¹ dohodu o obnovení mostu přes potok Trotinu a o tom, kdo bude spravovat okolní cesty.⁵²² Za tímto zápisem se nalézá smlouva z roku 1680, díky níž se vyřešily hraniční spory mezi hradeckou obcí a panstvím Smiřice.⁵²³ Ostatní záznamy, které mají různorodější obsah, jsou zachyceny až za neúplným rejstříkem. Většinou jde o misivy od české komory,⁵²⁴ apelačního soudu⁵²⁵ nebo podkomořího věnných měst.⁵²⁶ K nejvýznamnějším zápisům však například patří opis listiny, resp. buly Super universas, prostřednictvím níž založil papež Alexander VII. 10. listopadu 1664 Královéhradecké biskupství.⁵²⁷ Dále jsou v knize zachyceny opisy rozhodnutí české komory,⁵²⁸ dekretů,⁵²⁹ patentů⁵³⁰, výpisu z register „červených žalobních vejpovědních“, vedených u purkrabského soudu pražského,⁵³¹ nebo kvitance.⁵³²

518 *Tamtéž*, s. 182–185.

519 *Tamtéž*, s. 184. O pamětních knihách podrobněji Marie WASKOVÁ, *Liber memorabilium Starého města pražského z let 1631–1648 (1656) (v kontextu soudobých pražských knih pamětních)*, Sborník archivních prací 57, 2007, s. 574–593.

520 SOKA HK, AMHK, *Pamětní kniha cca 1540–1757*, fol. 232v–233r.

521 Generála Šporka (pravděpodobně šlo o Jana Karla Šporka, otce Františka Antonína Šporka) zastupoval hejtman „Georg Leopold Mühl“ a Antonína Pankráče hraběte Gallase a pána na Smiřicích hejtman „Johann Rudolf Purgkraf z Vracova“.

522 SOKA HK, AMHK, *Pamětní kniha cca 1540–1757*, fol. 233r–233v. O této smlouvě se zmiňuje i F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 100.

523 SOKA HK, AMHK, *Pamětní kniha cca 1540–1757*, fol. 234r–235r.

524 *Tamtéž*, fol. 297r.

525 *Tamtéž*, fol. 295r.

526 *Tamtéž*, fol. 296r.

527 *Tamtéž*, fol. 273r–275v. Kdo byl autorem zápisu, nevíme. Podobná písarská ruka se totiž v zápisech z let 1648–1700 nevyskytuje. Pravděpodobně se jedná o novodobý záznam (snad z 1. poloviny 19. století), neboť použité písmo lze charakterizovat jako německou novogotickou kurzivu.

528 *Tamtéž*, např. fol. 278.

529 *Tamtéž*, fol. 279, 280v–281r.

530 *Tamtéž*, fol. 286r–287v.

531 *Tamtéž*, fol. 283r–284r.

532 *Tamtéž*, fol. 284v–285.

Jazykem zápisů, datovaných k létům 1648–1700, byla především čeština. Setkáváme se i s němčinou a jednom případě i latinou (nepočítáme-li datační formule a latinské právní termíny). Záznamy byly psány českou a německou novogotickou kurzivou (v některých případech i polokurzivou), přičemž někteří písaři používali i humanistické písmo v latinských slovech.

V knize nalezneme i dva neúplné rejstříky. Jeden, jež je označen jako „*Registerium Libri documentorum primi curiae Reginaehradencesis de anno 1532*“, se nachází ke konci knihy a pravděpodobně vznikl až snad v 19. století, druhý, který nese označení: „*Index memorabilis rerum et verborum in hoc libro contentorum 1566*“, se vyskytuje uprostřed knihy a je tvořen jen nadepsanými písmeny A, B a C, pod nimiž se nejsou žádná hesla. Kniha má jednak původní nespolehlivou foliaci, jednak novodobou foliaci od několika písařů, přičemž prvních devět listů je označeno římskými číslicemi, u následujících folií byly využity arabské číslice.⁵³³

Do této pamětní knihy jistě zapisovali: Samuel Suk⁵³⁴, Jan Marcotius⁵³⁵, Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova⁵³⁶, JUC. Jan Kristián Fischer⁵³⁷, Ezechiáš Edmund Pietsch⁵³⁸, Jiří Vojtěch Leixner⁵³⁹ a Václav František Delinart⁵⁴⁰.

Pamětní kniha cca 1675–1700

Druhá nejstarší dochovaná pamětní kniha má původní polokoženou vazbu.⁵⁴¹ Na přední desce knihy je vyznačen její patrně novodobý název „*Liber documentorum secundus*“. V knize o velikosti 20 x 32,5 cm nechybí foliace, jež byla vytvářena postupem doby. K označování jednotlivých listů bylo zpočátku používáno slovo „folio“ a arabské číslice. Na některých listech nalezneme místo slova „folio“ jen zkratku „fol.“ s příslušnou arabskou číslicí. V pozdější fázi písař tuto zkratku již nepsal. První tři listy, jež byly původně neoznačené, jsou opatřeny moderní foliací, jež je tvořena římskými číslicemi.

Součástí knihy i dobový rejstřík nazvaný jako „*Registrum contetorum*“. Nachází se na foliích IIr až IIIv a obsahuje heslovité informace o všech zápisech zaznamenaných v

533 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 185.

534 SOkA HK, AMHK, *Pamětní kniha cca 1540–1757*, např. fol. 263.

535 *Tamtéž*, např. fol. 269.

536 *Tamtéž*, např. fol. 278.

537 *Tamtéž*, např. fol. 234.

538 *Tamtéž*, např. fol. 233.

539 *Tamtéž*, např. fol. 292v–293r.

540 *Tamtéž*, např. fol. 294.

541 V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 49.

sledované knize. Zároveň je u každého hesla uvedeno jak jeho pořadové číslo, tak i odkaz na „folio“ s arabskou číslicí, pod kterým lze daný záznam najít.

Takových zápisů se v knize vyskytuje 36 a hlásí se k letům 1592⁵⁴²–1700, nikoliv k letům 1638–1700, jak je uvedeno v inventáři.⁵⁴³ Podle paleografické analýzy však tato kniha nemohla vzniknout v roce 1592, nebo v roce 1638, neboť nejstarší vrstva zápisů pochází z pera Albrechta Maxmiliána Růžovského z Růžova a Ezechiáše Edmunda Pietsche.⁵⁴⁴ Oba dva písaři⁵⁴⁵ současně působili v městské kanceláři jistě v letech 1674–1675, jak je patrné z předchozí podkapitoly.⁵⁴⁶ Kniha tedy mohla být založena nejdříve v průběhu roku 1674⁵⁴⁷ a nejpozději ke konci roku 1675. Lze ji přesto považovat za druhou nejstarší dochovanou knihu pamětní, neboť následující pamětní kniha s novodobým názvem „*Liber documentorum III.*“, jež byla založena v roce 1672,⁵⁴⁸ byla původně označena jako „*Liber coereleus documentoru[m]*“ a měla charakter specializované pamětní knihy,⁵⁴⁹ do níž se pouze opisovaly písemnosti, jež se týkaly konfliktu mezi hradeckou obcí a zdejším biskupstvím.⁵⁵⁰ Zároveň dodejme, že naše sledovaná kniha mohla být založena o několik let dříve. Vzhledem k tomu, že žádný soudobý přímý odkaz nebyl dohledán, musíme tuto otázku nechat otevřenou.

Písemnosti, jež byly do této knihy zachyceny, mají z hlediska diplomatiky různorodý charakter. Najdeme zde např. opisy misivů,⁵⁵¹ nařízení,⁵⁵² „*resolucí*“,⁵⁵³ dekretů,⁵⁵⁴ patentů,⁵⁵⁵ „*konfirmace*“,⁵⁵⁶ ověřených výpisů,⁵⁵⁷ instrukcí,⁵⁵⁸ reversu⁵⁵⁹ a pamětních záznamů.⁵⁶⁰ Souhrnně se jedná o zápisy, které městská rada považovala za

542 Srov. SOKA HK, AMHK, *Pamětní kniha cca 1675–1700*, fol. 34.

543 Petr ZIMMERMANN – Leoš REJMÁNEK – Jan WIPLER – Stanislava SVATOŇOVÁ, *Archiv města Hradec Králové 1225–1945 (1949)*, inventář, Hradec Králové 1980 (2001), s. 79.

544 Srov. SOKA HK, AMHK, *Pamětní kniha cca 1675–1700*, fol. 1r; 42v. Poprvé se písmo obou dvou písařů objevuje u opisu písemnosti z 1. srpna 1675. Srov. *tamtéž*, fol. 42v–44r.

545 První jmenovaný byl jistě radním písařem, druhý snad kancelistou.

546 Srov. s. 49–52, 57–60.

547 Je možné, že vznikla i dříve, neboť neznáme datum přijetí Ezechiáše Edmunda Pietsche do služeb centrální městské kanceláře.

548 Srov. dále s. 67–69. SOKA HK, AMHK, *Pamětní kniha azurová 1672–1783*.

549 K novověkým typům pamětních knih více M. WASKOVÁ, *Liber memorabilium*, s. 587–588.

550 K tomu podrobněji J. VOJTÍŠKOVÁ, *Vztah města a královéhradeckého biskupství*, in: 350 let královéhradecké diecéze, ed. P. POLEHLA, s. 47–53

551 SOKA HK, AMHK, *Pamětní kniha cca 1675–1700*, např. fol. 18v–19r.

552 *Tamtéž*, např. fol. 6v.

553 *Tamtéž*, např. fol. 7v–8r.

554 *Tamtéž*, fol. 14r–15v.

555 *Tamtéž*, fol. 10v–12v; 34v–36r.

556 *Tamtéž*, fol. 7r.

557 *Tamtéž*, fol. 42v–44r.

558 *Tamtéž*, fol. 37v–42v.

559 *Tamtéž*, fol. 17v–18r.

560 *Tamtéž*, např. fol. 19r–20r.

významné a které by mohla v budoucnu z nějakých důvodů potřebovat.

Jak již bylo zmíněno, do této knihy jistě zapisovali Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova⁵⁶¹ a Ezechiáš Edmund Pietsch.⁵⁶² Dalšími rozpoznanými hradeckými písaři byli: JUC. Jan Kristián Fischer⁵⁶³, Marek Adolf Tax⁵⁶⁴, Jiří Vojtěch Leixner⁵⁶⁵ a Václav František Delinart⁵⁶⁶.

Pamětní kniha azurová 1672–1783

Dle inventáře jde o třetí nejstarší dochovanou knihu pamětní, neboť prý nese název „*Liber documentorum III.*“.⁵⁶⁷ Na prvním foliu knihy však toto označení nenacházíme. Pouze z ní vyčteme, že kniha se nazývá „*Liber coereleus documentoru[m]*“, což lze volně přeložit jako kniha pamětní azurová. Rejstřík k městským knihám z roku 1700 ji cituje pomocí následovných slovních spojení: „*Lib. documen.*“,⁵⁶⁸ „*Lib. document.*“⁵⁶⁹ a „*Lib. document[orum]*“.⁵⁷⁰ Na první pohled by se mohlo zdát, že jedná o odkazy na pamětní knihu cca 1540–1757. Uvedená hesla ovšem dohledáme v naší sledované knize.⁵⁷¹ Jelikož výše uvedené zápisy pochází z 1. poloviny 18. století, můžeme předpokládat, že ještě v tomto období byla pamětní kniha azurová z let 1672–1783 označována jako „*Liber documentorum*“ bez jakékoliv číslice. Poprvé je jako „*Lib. documentoru[m] 3*“ doložena v novodobé kancelářské poznámce, zachycené v pamětní knize cca 1675–1700.⁵⁷² Zápis, resp. opis k němuž se zmiňovaný odkaz vztahuje, lze opravdu najít v pamětní knize azurové 1672–1783. Zároveň je třeba říct, že jej písař mohl zaznamenat nejdříve k 20. březnu 1759, neboť k tomuto dni je datován originál písemnosti. Z toho vyplývá, že nejpozději od tohoto data můžeme pamětní knihu azurovou 1672–1783 označovat jako „*Liber documentorum III.*“. Tímto

561 *Tamtéž*, např. fol. 1. Z jeho pera pochází nadpis zachycený na rectu folia II, 1r a 42v.

562 *Tamtéž*, např. fol. 1.

563 *Tamtéž*, např. fol. 50. Pravděpodobně je autorem poznámky, umístěné v dolní části textu na versu folia 50.

564 *Tamtéž*, např. fol. 48.

565 *Tamtéž*, např. fol. 57.

566 *Tamtéž*, např. fol. 58.

567 P. ZIMMERMANN – L. REJMÁNEK – J. WIPLER – S. SVATOŇOVÁ, *Archiv města*, s. 79.

568 SOKA HK, AMHK, *Rejstřík k městským knihám 1700*, nefoliováno. (Hesla lze najít na versu třetího folia v oddílu „D“.)

569 *Tamtéž*. (K dohledání na versu listu označeném písmenem „N“.)

570 *Tamtéž*. (Odkaz najdeme na rectu 12. folia v oddílu „R“.)

571 SOKA HK, AMHK, *Pamětní kniha 1672–1783*, fol. 92–93; 132v–133v; 134r–138v. Je ovšem možné, že zápisy, které se v současné době nacházejí v tzv. *Liber documentorum III.*, byly po určitou dobu součástí pamětní knihy cca 1540–1757. Naši domněnku by potvrdil či vyvrátil komplexní diplomatický rozbor pamětních knih.

572 SOKA HK, AMHK, *Pamětní kniha cca 1675–1700*, fol. 57v.

způsobem ji citoval i F. de P. Švenda, jak dokládají jeho poznámky.⁵⁷³

Z prvního folia se dále dozvíme, že kniha vznikla v roce 1672.⁵⁷⁴ Téhož roku totiž vydal císař Leopold I. rozhodnutí o patronátním právu ke katedrále Sv. Ducha.⁵⁷⁵ Městská rada se proto odhodlala založit uvedenou knihu a zaznamenat do ní všechny důležité písemnosti, které se jednak dotýkaly této otázky, jednak souvisely se vznikem hradeckého biskupství.

Nepopsali jsme se ještě vnější úpravu knihy. Její rozměry činí 20 x 30 cm. Je opatřena moderní koženou vazbou s tkanicemi, na níž nenacházíme žádný název či text. První dva listy mají původní foliaci. Poté jsou jednotlivé listy paginovány až do čísla 192, přičemž jen jedna stránka není označená arabskými číslicemi.⁵⁷⁶ V navazující části knihy se vyskytuje nepřesná „foliace“, jež bývá jen na počátku jednotlivých zápisů. Současně má kniha i moderní foliaci, která je psána tužkou, a čítá 517 folií. V závěru knihy se dochoval rejstřík zvaný „*Alphabetisches registerium*“.⁵⁷⁷ Pravděpodobně byl pořízen ke konci užívání knihy a sepsán jen jednou rukou. Také je třeba říct, že rejstřík není kompletní a nenalezneme v něm většinu zápisů zachycených v úvodní části knihy.⁵⁷⁸ Záznamy byly psány česky, německy a latinsky. Důkladný diplomatický rozbor knihy by následně ukázal, který jazyk převažoval. Zápisy byly zachycovány převážně německou novogotickou kurzivou. V latinských textech se pochopitelně se objevuje i humanistické písmo, což platí pro veškeré soudobé hradecké městské knihy, a na některých foliích se setkáváme i s českou novogotickou polokurzivou a českou novogotickou kurzivou.⁵⁷⁹

Zápisy, datované k létům 1653–1700, lze většinou charakterizovat jako opisy misivů, jejichž vydavatelem byla hradecká rada,⁵⁸⁰ česká komora,⁵⁸¹ královéhradecký biskup Matouš Ferdinand Sobek z Bilenberka⁵⁸² nebo místní arciděkan Jakub

573 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 112, 125. Tento zápis můžeme opravdu dohledat v tzv. Liber documentorum III. Srov. SOKA HK, AMHK, *Pamětní kniha 1672–1783*, fol. 217v–219v.

574 SOKA HK, AMHK, *Pamětní kniha 1672–1783*, fol. 1v.

575 J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 146. K tomu nejnověji J. VOJTÍŠKOVÁ, *Vztah města a královéhradeckého biskupství*, in: 350 let královéhradecké diecéze, ed. P. POLEHLA, s. 47–53; J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., *Hradec Králové*, s. 250–252.

576 SOKA HK, AMHK, *Pamětní kniha 1672–1783*, fol. 15r.

577 *Tamtéž*, fol. 502r–517v.

578 *Tamtéž*, fol. 1–80.

579 *Tamtéž*, např. fol. 36–37.

580 *Tamtéž*, fol. 6v–7v.

581 *Tamtéž*, fol. 2.

582 *Tamtéž*, fol. 8v–9r.

Zottines.⁵⁸³ Dále kniha obsahuje opisy „atestace“,⁵⁸⁴ „memoriálu“,⁵⁸⁵ „relaci“,⁵⁸⁶ misivů z Nového Města pražského,⁵⁸⁷ od apelačního soudu,⁵⁸⁸ anebo od krajského hejtmána,⁵⁸⁹ rovněž i opisy přátelského vyrovnání,⁵⁹⁰ reversu,⁵⁹¹ instrukce,⁵⁹² extraktu z patentu⁵⁹³ a jiných typů písemností.

Shrneme-li naše zjištění, lze říct, že šlo původně o knihu, specializovanou na zaznamenávání opisů písemností, jež se týkaly sporů mezi nově založeným hradeckým biskupstvím a zdejší obcí. Postupem doby se ovšem proměnila v knihu pamětní v obecnějším slova smyslu, neboť byly do ní zachycovány různé typy zápisů, jež už přímo nesouvisely se výše uvedeným konfliktem.

Závěrem dodejme, že se nám podařilo identifikovat tyto hradecké písaře: Václav Vratislav Čermák,⁵⁹⁴ JUC. Jan Kristián Fischer⁵⁹⁵, Jiří Vojtěch Leixner⁵⁹⁶ a Václav František Delinart⁵⁹⁷.

2.1.2.1.2 Knihy městského zákonodárství

Nebudeme-li se snad mýlit, když připustíme, že hradecká centrální kancelář vedla **knihy statutů**, které evidovaly normativní usnesení městské rady v oblasti veřejného života obyvatel (tj. různé řády, předpisy nebo zákazy).⁵⁹⁸ Do skupiny knih městského zákonodárství patří i **knihy privilegií**, které obsahovaly opisy listin, jimiž panovníci udělovali městu různé výsady a práva. Existence knihy či knih privilegií je bezpečně prokázána pro dobu před rokem 1526.⁵⁹⁹ Podle údajů v archivním inventáři měl kolem roku 1650 vzniknout pramen nazvaný jako „Kopíář listin“.⁶⁰⁰ Kniha, jenž nese latinský název „*Extractus privilegioru[m] civitatem siu[m]*“, obsahuje 25 opisů

583 *Tamtěž*, fol. 21v–27r.

584 *Tamtěž*, fol. 35.

585 *Tamtěž*, fol. 65v–67r.

586 *Tamtěž*, fol. 83r–84v.

587 *Tamtěž*, fol. 82.

588 *Tamtěž*, fol. 85r–86r.

589 *Tamtěž*, fol. 89r–89v.

590 *Tamtěž*, fol. 89v–91v.

591 *Tamtěž*, fol. 103r–105r.

592 *Tamtěž*, fol. 109r–129r.

593 *Tamtěž*, fol. 131v–132r.

594 *Tamtěž*, např. fol. 14v–15r.

595 *Tamtěž*, např. fol. 1.

596 *Tamtěž*, např. fol. 77v–78r.

597 *Tamtěž*, např. fol. 75.

598 Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny správy*, s. 208.

599 K této problematice více J. VOJTÍŠKOVÁ, *Počátky (králové)hradecké městské diplomatické činnosti*, in: J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, (Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620, s. 56–68.

600 P. ZIMMERMANN – L. REJMÁNEK – J. WIPLER – S. SVATOŇOVÁ, *Archiv města*, s. 75.

listin (privilegií pro Hradecké) z let 1308–1652.⁶⁰¹ Na základě paleografické analýzy tohoto pramene však musíme konstatovat, že nepochází ze druhé poloviny 17. století, nýbrž z první poloviny 18. století, neboť stejnou písařskou ruku lze dohledat u zápisů z roku 1717, zaznamenaných v pamětní knize z let 1672–1783.⁶⁰²

Knihy patentů

Knihy císařských patentů 1678–1685

Knihy o rozměrech 20 x 33 cm má původní koženou vazbu. Na její přední straně se nachází moderní název, jenž zní: „*Knihy císařských patentů 1678–1685*“. Na horním hřbetu knihy najdeme i její původní označení, jež je ovšem poškozené a tedy i špatně čitelné.⁶⁰³ Dochovala se i jedna z kovových spon, která byla připevněna na okraji vazby a která za pomoci úchytů sloužila k tomu, aby se kniha samovolně neotevřela. List předsádky není nepopsaný, obsahuje tento novodobý údaj: „*Nr. 96*“.

Titulní strana, jež zdobena kresbami květin, přináší řadu zajímavých informací. Dozvíme z ní, kdy byla kniha založena a svázána, do kdy byla vedena a kdo byl tehdejší úřadujícím purkmistrem. Konkrétně je zde uvedeno následující: „*O. A. M. D. G. B. V. M. HONOREM: 604 Knihy patentův za úřadu purkmistrovského slovutné a vzácné poctivosti pana Tobiáše Václava Šaje, primátora města J. M. král. Hradce nad Labem, od 2. dne měsíce Junii léta 1678 založena a svázána.*“ Za tímto zápisem se nachází další záznam, psaný již jinou rukou a zní: „*a tervalo [!] až do léta 1685. inclusive*“.

List předsádky a titulní strana nejsou označeny žádnou číslicí. Další tři listy (1–2, 3–4 a 7–8) jsou paginovány, přičemž strana 5–6 chybí. Od folia 9 má kniha původní foliaci, jež je tvořena arabskými číslicemi. Folia mezi listy 85–86 a 118–119 jsou neočíslované. Moderní foliace je až od folia 123r a je provedená tužkou. Většinu listů má okraje poškozené, což mnohdy znesnadňuje čtení textů. Jazykem zápisů je čeština a němčina. V knize se vyskytuje jak česká novogotická polokurziva s kurzivními prvky, tak i německá novogotická kurziva.

601 SOkA HK, AMHK, *Kopíř listin z roku 1650*, inv. č. 292, kn. č. 3.

602 SOkA HK, AMHK, *Pamětní kniha 1672–1783*, např. fol. 82.

603 První slovo začínalo písmeny „Pa“, snad by mohlo jít o patenty. Dále bylo rozluštěno slovo „kraje“, jež je napsáno uprostřed hřbetu knihy.

604 Latinské slovní spojení můžeme rozepsat tímto způsobem: „*Omnia ad maiorem Dei gratia [et] Beatissimae Virginis Mariae honorem*“, což lze do češtiny přeložit jako „*Všechno k větší slávě Boží a na počest blahoslavené Panny Marie*.“ Je zřejmé, že jde o heslo Tovaryšstva Ježíšova (jezuitského řádu).

Zápisy v knize lze charakterizovat jako opisy misivů hejtmanů Hradeckého kraje, k nimž byly přiloženy patenty, nařízení, rozhodnutí a sdělení místodržících či samotného císaře. V určitém ohledu můžeme tedy tuto knihu definovat jako specializovaný kopiář, jenž sloužil k zaznamenávání písemností do kanceláře došlých. Opisy listů, jež byly adresovány přímo hradecké radě, se zde však neobjevují. Významnější misivy bývaly zachycovány do pamětních knih a ostatní listy poseláci byly buď uchovávány ve specializovaném úložišti, nebo se časem skartovaly.⁶⁰⁵

Nejstarší zaznamenaný misiv, jenž se hlásí k 22. červnu 1678, mohl být do této knihy opsán nejdříve k 23. červnu 1678, neboť z téhož dne pochází jeho presentatum. Naopak nejmladší zachycená písemnost mohla být zapsána nejdříve k 9. září 1685. V ní je uvedeno, že došlo k ustanovení dvou krajských hejtmanů, že mají dodržovat tzv. „Etappen patent“ a řídit se jím a že se nebude vybírat tzv. „repartici“. Nakonec příjemcům tohoto misivu nařizují, že musí na základě stížnosti zemských doktorů a barbírů vypovědět všechny fušery, jež se vydávají za doktory a mediky, neboť poškozují lidem zdraví.⁶⁰⁶

V knize lze rozeznat sedm písarských rukou. Autorem titulního listu a několika dalších záznamů byl písař, jehož identitu se nepodařilo zjistit (písař A).⁶⁰⁷ Stejně tak není jasné, kdo zachytil většinu zápisů (písař B)⁶⁰⁸ a jehož písmo lze najít i na misivech, adresovaných Hradeckým,⁶⁰⁹ a kdo byl písařem C⁶¹⁰, písařem D⁶¹¹, písařem E⁶¹² a písařem F⁶¹³. Je tedy možné, že do této knihy zapisovali i další kancelisté, případně jiný pomocný personál radních písařů, např. obecní či též úřední služebníci.⁶¹⁴ Na tvorbě této knihy se podílel i neznámý písař (písař G),⁶¹⁵ jenž jistě působil v kanceláři radních písařů v letech 1680–1697 a jehož rukopis můžeme najít i v mnoha hradeckých

605 Podobná praxe mohla probíhat již od doby předbělohorské. Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 188–189.

606 SOKA HK, AMHK, *Knihy císařských patentů 1678–1685*, fol. 324r–324v.

607 *Tamtéž*, např. fol. 18v–22v.

608 *Tamtéž*, např. pag. 1–4.

609 Tato osoba k nim připojovala praesentatum. Srov. SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 148, krabice č. 36; SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 151, krabice č. 36.

610 SOKA HK, AMHK, *Knihy císařských patentů 1678–1685*, např. fol. 14v.

611 *Tamtéž*, např. fol. 45v–46v.

612 *Tamtéž*, např. fol. 117v–121r.

613 *Tamtéž*, např. fol. 192r.

614 V kolínském prostředí měli vypomáhat v kanceláři radních písařů a roznášet obsílky. Srov. Josef VÁVRA, *Dějiny královského města Kolín nad Labem*, Kolín 1888, s. 168. O úředních služebnících se zmiňuje i V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 18.

615 SOKA HK, AMHK, *Knihy císařských patentů 1678–1685*, např. fol. 208, 214v–216r.

městských knihách.⁶¹⁶

Kniha císařských patentů 1687–1753

Pokračovatelkou předchozího rukopisu byla snad kniha císařských patentů z let 1687–1753. Její rozměry činí 22 x 33 cm. Kniha nemá žádné desky, obě jsou odtržené. Jednotlivé složky listů jsou spojeny pomocí konopných provázků. Na hřbetu knihy se nacházejí části tištěných písemností, jež je ovšem těžké identifikovat. Na předsádce je přilepena jednak novodobá nálepka, na níž je napsáno „Aa92“, jednak současný papírový štítek, na němž je uvedeno: „MÚ – HK – kn. č. 5. *Kniha císařských patentů 1687/1753; inv. č. 5.*“ Poslední uvedená číslice je přeškrtnutá a nahrazená číslem 294. Kniha má pouze moderní foliáci, jež je provedená tužkou v dolním pravém rohu.

Dále je třeba říct, že kniha není kompletní. Vzhledem k tomu, že prvních cca 32 listů je odštířeno, nevíme, kdy byla kniha založena. Nejstarší dochovaná vrstva opisů se sice hlásí k roku 1687, ale zda byly k tomuto roku zaznamenány, nelze s určitostí říct, neboť známe jen datum vyhotovení originálu (první je datován k 3. červnu 1687,⁶¹⁷ druhý k 28. únoru 1687⁶¹⁸), jež jako přílohy byly zasílány spolu s misivem. Velmi nápomocné by bylo jeho presentatum, které ale chybí. Lze však předpokládat, že do hradecké kanceláře došel ještě téhož roku a že nejpozději od tohoto okamžiku byla kniha vedena.

Zápisy na foliích 1r–9v jsou ručně psané. Zbylá větší část knihy je tvořena tištěnými písemnostmi, jež mají rozmanitou podobu. Obsáhlejší jsou ve formě sešitu, ostatní byly pro jejich velikost složeny tak, aby kopírovaly rozměry knihy. Důvodem k nepřepisování došlých písemností mohl být nedostatek času či způsob, jak si usnadnit práci. Svazování patentů a jiných nařízení vyšších úřadů do knih bylo obvyklou praxí.⁶¹⁹ Místy se objevují i přepsané písemnosti,⁶²⁰ ale jak již bylo řečeno, převažují takové, které jsou tištěné. Na nich často nalezneme nejen poznámky písařů, ale i stručný regist, jež bývá na rectu prvního listu. Naopak u složených tištěných písemností bývá na jejich rubní straně. Zároveň dodejme, že kniha dohromady čítá 442 folií.⁶²¹ Jazykem písemností či zápisů byla většinou němčina. Občas se setkáme i s češtinou. Písmo lze

616 Srov. např. pozn. 449. Viz též obrazová příloha č. 1.

617 SOkA HK, AMHK, *Kniha císařských patentů 1687–1753*, fol. 1r.

618 *Tamtéž.*

619 Jiří ČAREK – Bořivoj LŮŽEK, *Názvoslovní městských knih v severozápadních Čechách*, SAP 18, 1968, s. 455.

620 SOkA HK, AMHK, *Kniha císařských patentů 1687–1753*, např. fol. 62r–71v, 74r–75v.

621 Složená písemnost byla počítána jako jeden list.

charakterizovat jako německou novogotickou kurzivu. U tištěných písemností je použita fraktura.

Jak jsme již zmínili, kniha obsahuje opisy misivů a jejich příloh, jež zasílali hejtmané Hradeckého kraje.⁶²² Od folia 10r již nenacházíme žádné opisy průvodních listů, nýbrž jen vlastní písemnosti, jimiž většinou byly patenty. Kromě nich v knize dohledáme i různé extrakty,⁶²³ vzory přísah (juramentum),⁶²⁴ instrukce⁶²⁵ nebo též tištěnou zprávu o korunovaci Karla VI. českým králem.⁶²⁶ Zápisů z let 1648–1700 je v knize jen několik. Kromě zmíněného roku 1687 jsou zde torzovitě zastoupeny roky 1689, 1692 a 1693. Po nich následuje až patent z 21. října 1718. Lze se jen domnívat, proč zde chybí tolik ročníků. Buď se nedochovaly, nebo výše uvedené záznamy nebyly původně součástí této knihy.⁶²⁷ Nejmladší písemností, jež kniha obsahuje, je patent ze 23. ledna 1753.⁶²⁸

Z hradeckých písařů, jež činily do této knihy zápisy, byl identifikován jen rukopis Václava Josefa Sýkory (dle posloupnosti písařských rukou by šlo o písaře C),⁶²⁹ který snad dodatečně zachytil podpisy krajských hejtmanů.⁶³⁰ Do roku 1700 se zde ještě objevuje písmo písaře A,⁶³¹ písaře B,⁶³² písaře D,⁶³³ písaře E,⁶³⁴ písaře F⁶³⁵ a písaře G.⁶³⁶

2.1.2.1.3 Knihy městské správy v užším slova smyslu

Do této podskupiny můžeme zařadit minimum dochovaných hradeckých městských knih. Je však pravděpodobné, že hradečtí písaři vedli **knihy obnovení městských rad**, nepřebraly-li tuto funkci radní manuály,⁶³⁷ **knihy nařízení radních**, jež zachycovaly nařízení nebo příkazy pro nižší orgány,⁶³⁸ **knihy přísah**, kam se

622 *Tamtéž*, např. fol. 3v.

623 *Tamtéž*, např. fol. 372r–375v.

624 *Tamtéž*, např. fol. 134r; 211r.

625 *Tamtéž*, např. fol. 312r–317v; 424r–425r.

626 *Tamtéž*, fol. 34r–42v.

627 Císařské patenty z let 1718–1723 nalezneme v samostatné knize. Srov. SOKA HK, AMHK, *Knihy císařských patentů 1718–1723*, inv. č. 295, kn. č. 6.

628 SOKA HK, AMHK, *Knihy císařských patentů 1687–1753*, fol. 426r–442v.

629 *Tamtéž*, např. fol. 3v.

630 *Tamtéž*.

631 *Tamtéž*, fol. 1r–1v.

632 *Tamtéž*, fol. 2r–3v.

633 *Tamtéž*, fol. 4r–5v.

634 *Tamtéž*, fol. 6r–7v.

635 *Tamtéž*, fol. 8r–8v.

636 *Tamtéž*, fol. 9r.

637 Srov. s. 78–84.

638 K tomu srov. s. 122.

zaznamenávaly přísahy městských úředníků a pomocného personálu ve službách obce. Jak již bylo výše naznačeno, některé uvedené knihy ovšem nemusely existovat samostatně a byly zakládány tzv. smíšené knihy, obsahující několik agend městské správy. Dále bychom v hradecké kanceláři jistě našli specializované **kopiáře, registra** a další pomocné kancelářské knihy, jako například **formuláře** a **rejstříky** k městským knihám.

Knih komorních nálezů

Knihu komorních nálezů zmiňuje k roku 1649 F. de P. Švenda ve svém díle o dějinách města Hradce Králové. Měla se v ní nacházet žaloba hradeckého děkana Martina Xaveria Karase z Rosenfeldu⁶³⁹ na královského rychtáře Jana Benedikta Dyringera, zasláná podkomořímu věnných měst Jindřichu Kustošovi ze Zubří a z Lipky.⁶⁴⁰ Zdá se tedy, že kniha obsahovala nejen opisy rozhodnutí české komory, v jejíž kompetenci bylo řešit stížnosti na osoby, jež pod ní spadaly, ale i písemností, adresovaných jak české komoře, tak i podkomořímu věnných měst.⁶⁴¹ Obecně lze říci, že kniha zachycovala písemnou komunikaci s nadřízeným zeměpanským úřadem.

Existence komorní knihy je doložena i k roku 1688. Tehdy městská rada Nového Bydžova požádala Hradecké, aby z ní vyhotovili ověřený opis misivu z roku 1633, v níž bylo císařovnou staveno, jakou sumu peněz mají odvádět podkomořímu věnných měst, hofrychtěři věnných měst a jejich písaři.⁶⁴²

Rejstřík k městským knihám z roku 1700

Mezi pomocné kancelářské knihy lze zařadit i rejstřík k městským knihám z roku 1700. Jeho soudobý název je uveden na horním hřbetu knihy a zní: „*Registeriu[m] II^{dus}*“. Dle archivního inventáře fondu Archivu města Hradce Králové se dochoval i rejstřík s římskou číslicí I, který měl také pocházet z roku 1700.⁶⁴³ Po zběžném paleografickém a diplomatickém rozboru tohoto pramene ovšem musíme konstatovat, že se nejedná o nejstarší dochovaný rejstřík k městským knihám, neboť kromě knihy

639 Jeho celé jméno můžeme najít zde: SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 39.

640 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 140, 146. Dyringer měl nechat roztavit dva zvony z věže kostela sv. Jana Křtitele Na Kopečku. Srov. J. MIKAN, *Jan Dyringer*, s. 262.

641 Podobný názor zastává i V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 50.

642 ANM, Topografická sbírka F, Hradec Králové, *Výpis z komorní knihy*, 3. 9. 1688. Dle paleografického rozboru byl autorem výpisu radní písař Edmund Ezechiáš Pietsch.

643 SOkA HK, AMHK, *Rejstřík I. 1700*, inv. č. 502, sign. 115, kn. č. 213.

závěti 1612–1745,⁶⁴⁴ pamětní knihy cca 1540–1757⁶⁴⁵ a pamětní knihy azurové 1672–1783⁶⁴⁶ neeviduje žádnou městskou knihu, vedenou k roku 1700. Většinou zde nalezneme odkazy na zápisy, jež mohly být zachyceny nejdříve ve 30. a 40. let 18. století. Z výše uvedeného také vyplývá, že mohl existovat i rejstřík, který byl předchůdcem našeho rejstříku k městským knihám z roku 1700 (II.) a který byl patrně prvním v pořadí.

Z přední strany druhého listu se dočteme, kdy a kým byl námi sledovaný rejstřík o velikosti 21 x 33,5 cm založen. Doslova se zde píše: „*Registratura kněch městských, založená léta od narození Syna božího sednáctistého pátého dne měsíce máje: za pánův písařův radních p. Jiřího Vojtěcha Leixnera, p. Václava Jos[efa] Sýkory [a] kancelisty Václava Frant[iška] Delinarta.*“⁶⁴⁷ Ze znění textu jasně vyplývá, že kniha vznikla v roce 1700, nikoliv o pět let později, jak je uvedeno v inventáři.⁶⁴⁸ Autor se pravděpodobně nechal zmást řadovou číslovkou dne, kterou považoval za součást letopočtu.

Rejstřík k městským knihám z roku 1700, jenž je opatřen původní koženou vazbou s tlačenými květinovými a geometrickými ornamenty, na níž chybí kovové spony, je tedy jednak nejstarší dochovanou pomůckou tohoto typu, jednak významným dokladem o vyspělosti hradecké kanceláře radních písařů. Při pohledu na střední (přední) ořízku si také můžeme povšimnout malých záložek, jež popsány příslušnými literami a byly připevněny tak, aby se vzájemně nepřekrývaly, a usnadňovaly vyhledávání v rejstříku. Kniha byla psána českou a německou novogotickou kurzivou, jež byla použita jak v českých, tak i německých zápisech.

V knize jsou jednotlivá hesla řazena podle abecedy, přičemž převažujícím třídícím hlediskem bylo křestní jméno osoby, jíž se daný zápis týkal. V rejstříku nalezneme i případy, kdy tomu tak nebylo. Např. bratři Mikšíčkovi jsou evidováni pod písmenem B,⁶⁴⁹ „*cauti*“ Frantze Šarfa se nachází pod literou C,⁶⁵⁰ „*donatio causa mortis Ondřeje Brentani [di Bernardi] Anně Františce [Příhodové] učiněná*“ je zachycena pod písmenem D,⁶⁵¹ kšaft Jiřího Lochmana je uveden pod literou K,⁶⁵² „*narovnáni o věno,*

644 *Tamtéž*, např. fol. 12v.

645 *Tamtéž*, např. fol. 103r.

646 *Tamtéž*.

647 SOkA HK, AMHK, *Rejstřík k městským knihám 1700*, nefoliováno.

648 P. ZIMMERMANN – L. REJMÁNEK – J. WIPLER – S. SVATOŇOVÁ, *Archiv města*, s. 124.

649 SOkA HK, AMHK, *Rejstřík k městským knihám 1700*, nefoliováno. (Recto prvního listu v oddílu B.)

650 *Tamtéž*. (Recto prvního listu v oddílu C.)

651 *Tamtéž*. (Recto prvního listu v oddílu D.)

jež *pactum dotalitium sluje, s panem Františkem Novotným, ženichem, a Annou Marií Weltzlovou, nevěstou*“ se vyskytuje pod písmenem N,⁶⁵³ anebo „*poručení slav[né] král[ovské] komory český strany šancův*“ bychom našli pod písmenem P.⁶⁵⁴ Zároveň je třeba uvést, že pro každou literu (A – Z), jež byla nadepsána na začátku samostatných oddílů, bylo vyčleněno několik folií a že u každého zapsaného hesla je odkaz na konkrétní městskou knihu a příslušné folio. Souhrmně lze říct, že rejstřík eviduje za určité období úřední záležitosti hradeckých obyvatel, zaznamenávané zpravidla do knih městského soudnictví nesporného,⁶⁵⁵ a že do jisté míry nahrazuje rejstříky, jež bývaly v době předbělohorské součástí jednotlivých městských knih a jež většinou chyběly v knihách používaných okolo roku 1700. Zároveň vyvstává otázka, zda odkazuje na všechny tehdejší knihy městského soudnictví nesporného, vedené centrální kanceláří, nebo pouze na určitý soubor knih, v nichž se nezakládal rejstřík, umožňující snadnou orientaci v obsahu písemnosti. Důkladnější paleografická a diplomatická analýza této knihy by dále osvětlila, do kdy byl rejstřík veden a zda bylo možné podle něho najít všechny zápisy, zachycené v soudobých městských knihách.

Do rejstříku jistě zapisovali tito písaři: Václav Josef Sýkora⁶⁵⁶, Jiří Vojtěch Leixner⁶⁵⁷ a Václav František Delinart⁶⁵⁸.

2.1.2.2 Knihy městského soudnictví vedené centrální městskou kanceláří k pojištění právního řádu ve městě a soukromých práv jednotlivců

2.1.2.2.1 Radní manuály

Z výše uvedené skupiny městských knih měly v soudobé hradecké centrální kanceláři patrně největší zastoupení radní manuály. Pro jejich specifčnost danou historickým vývojem je musíme oddělit od ostatních soudních knih, vedených pod autoritou městské rady.⁶⁵⁹ Radní manuály můžeme charakterizovat jako příruční knihy, které obsahovaly jak záznamy o úředním jednání městské rady, tak i jiné zápisy, pro něž

652 *Tamtéž.* (Verso prvního listu v oddílu K.)

653 *Tamtéž.* (Recto prvního listu v oddílu N.)

654 *Tamtéž.* (Verso pátého listu v oddílu P.)

655 Výjimku tvoří odkazy na pamětní knihy. Srov. s. 65–71.

656 SOkA HK, AMHK, *Rejstřík k městským knihám 1700*, nefoliováno. Jeho písmo můžeme nalézt na rectu čtvrtého folia v oddílu „I“.

657 *Tamtéž.* Je autorem prvních dvou řádků na rectu prvního folia v oddílu „A“.

658 *Tamtéž.* Napsal většinu hesel na rectu listu označeném písmenem „A“.

659 O vývoji radních manuálů více J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 206–209.

neexistovala žádná specializovaná městská kniha.⁶⁶⁰ V hradeckém archivu se však nedochoval ani jeden radní manuál z období 1648–1700.⁶⁶¹ Přesto máme celou řadu informací o jejich vedení. Jak bude doloženo níže, nejčastěji byly do nich zachycovány záležitosti z oblasti městského soudnictví nesporného a sporného. Místnímu konšelskému sboru totiž náležela soudní pravomoc.⁶⁶²

Odkazy na radní manuály nalezneme nejen v dochovaných městských knihách ze sledovaného období, ale i v materiálech uložených ve fondu „Staré manipulace“. Právě v této archivní sbírce se nachází ověřený opis několika přípovědí z roku 1649, v němž je zmíněno vedení radního manuálu: „[...] žádaje V. M., že tuto přípověď ku právu přijíti a manuálem radním vyznamenati ráčíte.“⁶⁶³ Existenci radního manuálu v hradeckém prostředí po třicetileté válce lze přímo prokázat teprve k roku 1652. Dokládá to následující přípis, datovaný k témuž roku a zaznamenaný v trhové knize 1588–1696: „[...] v *Manuali Actionum Forensium*, na rok 1652 založeném [...]“.⁶⁶⁴ Měla být do něj zachycena informace o postoupení „*praetensi purkrechtní*“ na domě Jiřího Trnky Dorotě Křepelkové.⁶⁶⁵ Další zmínka o radním manuálu se vztahuje k roku 1657. Opět zde šlo o finanční vyrovnání, jak dokazuje marginální poznámka u jednoho zápisu v šesté knize smluv: „NB⁶⁶⁶ 1657 4. Mai. Václav Jiskra⁶⁶⁷ ve své praetensí j[es]t vypokojen zcela a zouplna. Vide o tom manuali 1657, 4. Mai.“⁶⁶⁸

Ze 60. let 17. století známe jen dva hradecké radní manuály. První, jenž je datován k roku 1665 („*Manuali Actionum Forensium Anno 1665*“), měl obsahovat „*vejpověď*“, jejíž znění se ve formě neověřeného opisu dochovalo v materiálu Nové

660 Podle nejnovějšího výzkumu Marka Ďurčanského je třeba odlišovat radní protokoly, které obsahovaly pouze záznamy či protokoly ze zasedání městské rady, od radních manuálů, které plnily nejen funkci radního protokolu, ale i jiných specializovaných městských knih. Srov. Marek ĎURČANSKÝ – Roman KOLEK (edd.), *Radní manuál Pavla Ježdíka*, Čelákovice – Praha 2016, s. 36–37.

661 Radním manuálům v hradeckém prostředí se věnovali J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 206–209. Výše uvedený autor se stručně zabýval i radními manuály z období třicetileté války. Srov. V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 36–38.

662 Konšelé byli zároveň přísedícími u městského soudu. K tomu srov. s. 22.

663 NA, SM, sign. K27/64, inv. č. 1606, kart. 1141, fol. 9v.

664 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. L18r.

665 *Tamtéž*, fol. L18r. Hradečtí jí totiž dlužili 150 kop míšeňských a touto formou se s ní chtěli finančně vyrovnat.

666 Psáno formou ligatury. Latinskou zkratku „NB“ lze rozepsat jako „notabene“ či „nota bene“, což znamená „všimni si“ nebo „nepřehlédni“.

667 Jeho otcem byl Karel Jiskra ze Sobince. Srov. SOkA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. N13v–N14r.

668 SOkA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. N14r.

manipulace.⁶⁶⁹ Z obsahu textu je zřejmé, že se jednalo o soudní rozhodnutí městské rady z 4. prosince 1665. Císařský rychtář Blažej Fridrich Fezer, jenž zastupoval českou komoru, a důchodní úředníci, kteří zde hájili zájmy obce, zažalovali na základě práva odúmrtního poručníky sirotků po Václavovi Rozborským, který dlužil již zemřelému Simeonovi Klatovskému. Spor byl rozhodnut ve prospěch žalobců („původů“), jimž byli žalovaní („obeslaní“) povinni zaplatit dlužnou částku i s úroky.⁶⁷⁰ Ve druhém radním manuálu („*Libro Manuali Act. Foren.*“) ze 60. let bychom dohledali kvitanci z roku 1667. Měla formu zápisu a potvrzovala, že Voršila Kirchnerová odvedla Janu Jiřímu Šmakoviovi jedny peníze purkrechtní.⁶⁷¹

V následujícím desetiletí se objevuje mnohem více zmínek o radních manuálech. Tento typ úřední městské knihy je vzpomínán v souvislosti se změnou majitele šosovního dvora v Plotíštích po smrti Jana Doležala. Jeho syn Matěj, jenž dvůr v roce 1685 získal, se zavázal, že splatí dluh, který tu zůstal po zemřelém Janu Noskovi. Doklad o tomto závazku měl být „*in libro manuali forensium 12. dne měsíce Decembris léta Páně 1670 jminulého založený*“.⁶⁷² V „*Manuali Actionum Forensium, anni 1671*“ se měl nacházet „*Schuldbrif*“ Lidmily, manželky Ondřeje Brentaniho di Bernardi, která si od svého otce Urbana Ulricha Khola vypůjčila zemědělskou půdu.⁶⁷³ Do téhož radního manuálu bylo zaneseno i několik záznamů z jednání městské rady, jež se týkaly donace učiněné Janem Tejchlerem. Poprvé se věc řešila 6. října 1671, jak je patrné z výpisu, uloženého mezi materiály Nové manipulace.⁶⁷⁴ Jan z Coenens, podkomoří věnných měst, jenž byl příjemcem odkazu, požádal prostřednictvím JUC. Jana Kristiána Fischera o zapsání donace do městských knih. Vzhledem k tomu, že nebyla městská rada úplná, byla záležitost odložena. Znovu se projednávala až 3. listopadu. Hradečtí konšelé se usnesli, že odkaz může být do městských knih zapsán až po smrti donátora. Podkomořímu také připomněli, že „*žádnému nemá nic do kněh městských vepsáno bejti, jedině těm, kteří by s městem trpící byli. Pročež když J. M. pán ráčí pro dědice a budoucí J. M. pána, tak jako jinší páni s [!] stavu vyššího, jistej revers od sebe dáti, a to pro uvarování zla nějaké consequenti*“.⁶⁷⁵ Z dalšího záznamu, datovaného k 17. listopadu,

669 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno.

670 Tamtéž.

671 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. M11r.

672 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. F12r.

673 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 406v.

674 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno.

675 Tamtéž.

je patrné, že Jan z Coenens chtěl stvrdit i koupi 10 šosovních gruntů od obce.⁶⁷⁶ Ke shodě nakonec došlo a podkomoří přislíbil, že poté, co dostane ověřené opisy obou zápisů z městských knih,⁶⁷⁷ vydá Hradeckým revers.⁶⁷⁸

Trhová kniha z let 1575–1707 zmiňuje další radní manuál, vedený hradeckou kanceláří. Z přípisů k trhu mezi Jiřím mladším Martidinesem a Janem Trnkou se dozvídáme, že v „*manuali radním léta 1673*“ se na foliu 58 nacházela „*vejpověď*“.⁶⁷⁹ Jež byla vynesena v souvislosti s úmrtím Zuzany Dašické.⁶⁸⁰ V opisu smlouvy, zachycené v pamětní knize cca 1540–1757 a uzavřené 25. června 1722 mezi hradeckým krajským hejtmanem Karlem Ferdinandem Dobřenským z Dobřenic a zdejší obcí ve věci vlastnictví louky, je uváděn odkaz na dvě relace, jež byly zaznamenány v „*libro manuali actionum forensium roku 1676*“.⁶⁸¹

Jedním z nejvíce citovaných radních manuálů je radní manuál z roku 1677. Tuto skutečnost lze vysvětlit tím, že se z něho dochovala řada prostých či ověřených opisů, jež jsou součástí spisů ve fondu „Nové manipulace“. Záznamy v „*manuali actionum forensium anni 1677*“⁶⁸² či „*libro manuali actionum forensium*“⁶⁸³ jsou stylizovány objektivně a psány nejen v češtině, ale i v němčině, jak ukazuje ověřený opis z 9. prosince 1677.⁶⁸⁴ Zápisy se týkaly např. Jana Prudkého, kterého císařský rychtář obeslal a kterému česká komora nařídila, aby ji zaplatil pokutu za šarvátku s Václavem Jozífkem.⁶⁸⁵ Podobný exces provedl i Frantz Arnošt Pichler, který napadl lazebnického tovaryše Tobiáše Webera a který měl české komoře sdělit, kdy hodlá nahradit škodu.⁶⁸⁶ Podle jednoho ověřeného opisu, který si vyžádal hradecký císařský rychtář Václav mladší Bláha z Chotětova, obsahoval radní manuál z roku 1677 na foliích 123, 151,

676 *Tamtéž.*

677 Donaci Jana Tejchlera lze opravdu najít v knize závětí. Srov. SOKA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. E27v. Prodej výše uvedených gruntů se ovšem nepodařilo dohledat.

678 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno.

679 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. C3v.

680 Kupující odváděl purkrechtní peníze osobám („nápadníkům“), jež na ně měly podle zmíněné „*vejpovědi*“ nárok. Srov. *tamtéž.*

681 SOKA HK, AMHK, *Pamětní kniha cca 1540–1757*, fol. 321. Smlouva rovněž upravovala hranice pozemků, sousedících s dotčenou loukou, jež byla dle odkazu Dobřenského postoupena chlumeckému záduší. Srov. SOKA HK, AMHK, *Pamětní kniha cca 1540–1757*, fol. 322. Na dalším foliu nacházíme i kvitanci, potvrzující zaplacení dlužných kontribucí za léta 1657–1723, a dohodu o povinném placení kontribucí obci. Srov. *tamtéž.*, fol. 323r.

682 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Výpis ze 13. února 1677.) Na radní manuál odkazuje i kniha závětí 1612–1745. Srov. SOKA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. H11r.

683 NA, NM, sign. K33/21, kart. 362, fol. 26r. Že se jedná o radní manuál z roku 1677, lze zjistit jednak z obsahu zápisu, jednak z poslaného misivu. Srov. *tamtéž.*, fol. 32r.

684 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Výpis z 9. prosince 1677.)

685 *Tamtéž.* (Výpis ze 13. února 1677.) Zápis se měl v radním manuálu nacházet na foliu 89.

686 *Tamtéž.* (Výpis ze 13. února 1677.) Zápis bychom v radním manuálu našli na foliu 102.

161, 171 a 179 úřední záznamy v záležitosti „*nevyvedení se z počtův profiantních*“ či „*adjustírování počtův obilních profiantních*“,⁶⁸⁷ které měli na příkaz české komory učinit dědici po Samueli Sudlicovi (též Sudliciovi).⁶⁸⁸ Na foliu 195 se vyskytovaly německy psané zápisy, z nichž se dovídáme, že malostranský zlatník Fridrich Burgsthaler, který v hospodě popíjel s hradeckým měšťanem Frantzem Arnoštem Pichlerem a olomouckým měšťanem Janem Baderem, měl zaslechnout, jak jeden patrimoniální úředník z Kratonoh kritizoval císařské tajné rady za to, že příliš pomáhají francouzským zájmům, což by se Habsburkům mohlo časem vymstít.⁶⁸⁹ Hradecký královský rychtář Václav mladší Bláha z Chotětova připojil posledně jmenovaný výpis z radního manuálu ke svému misivu, v němž českou komorou žádal o vyjádření.⁶⁹⁰ Královský prokurátor Kryštof Norbert Knout von Fahnenschwung navrhl celou záležitost odložit, neboť se během vyšetřování dozvěděl, že případ byl založen „*na pouhých klevetách v hospodě při trunku sebraných*“.⁶⁹¹

Četné odkazy na radní manuály přinášejí i zmínky z 80. let 17. století. Přípis z roku 1682 ke smlouvě mezi Jakubem Štěpánkem a Matějem Vyskočilem poukazuje na fakt, že je potvrzení o zaplacení závdavku za dům v „*Libro Manuali Actionum Forensium super annum 1681, 18. Marti, folio 24 zaznamenáno*“.⁶⁹² Velmi často zmiňovaná donace Jana Tejchlera a jeho manželky Ludmily se stala středem pozornosti i v roce 1682. Dosvědčuje to soudní rozhodnutí konšelů (latinsky „*dictum*“), jež se nacházelo v „*Libro Manuali Actionum Forensium super annum 1682*“.⁶⁹³ Císařský rychtář Václav Ludvík Sýkora a obecní důchodní Jiří Václav Runkl učinili na základě práva úmrtního přípověď na movitý majetek Ludmily Tejchlerové,⁶⁹⁴ jenž připadl Janu Corneliovi, synu podkomořího věnných měst Jana z Coenens, neboť se domnívali, že mu celé uvedené dědictví nepřísluší a že polovina z něj má náležet české komoře a obci. Městská rada dala žalobcům za pravdu a majetek obstarala. Jan Cornelius se s tím

687 NA, NM, sign. K33/21, kart. 362, fol. 26v.

688 *Tamtéž*, fol. 26. Ze záznamů je patrné, že Sudlicovští dědici měli postupně čtyři termíny, přičemž ani jeden nevyužili.

689 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Výpis z 9. prosince 1677.)

690 *Tamtéž*. (Misiv Václava mladšího Bláhy z Chotětova z 13. prosince 1677.)

691 *Tamtéž*. (Misiv Kryštofa Norberta Knouta von Fahnenschwung, královského prokurátora, z ledna 1678.)

692 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1724*, fol. B9v.

693 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Výpis z 28. srpna 1682.)

694 Ludmila Tejchlerová nesepsala závět' a neměla žádné děti či příbuzné, které by šlo považovat za její dědice. Vzhledem k tomu, že zemřela později než její manžel, neměl být její majetek součástí výše uvedeného odkazu.

nehodlal smířit a odvolal se k apelačnímu soudu.⁶⁹⁵

Do roku 1700 nalézáme v dochovaných pramenech už jen zmínku o radním manuálu z roku 1687. Odkaz na něj je zachycen jednak v trhové knize z let 1679–1724, jednak v trhové knize z let 1617–1716. V prvním případě je radní manuál citován v přípisu, jenž byl připojen k opisu trhové smlouvy mezi Frantzem Arnoštem Pichlerem, zdejším měšťanem a chirurgem, a Kateřinou Kellerovou, jeho tchyní. V dodatečném zápisu, jenž byl zapsán i v „*Libro Manuali Actionum Forensium super annum 1687*“,⁶⁹⁶ se řešilo vlastnictví části „*místa kotlářovského*“, jež nebylo bývalým vlastníkem oploceno a mělo být součástí výše uvedeného trhu. Městská rada se shodla, že dotyčný pozemek skutečně patří novému majiteli.⁶⁹⁷ Podruhé je táž úřední kniha zmíněna v souvislosti s jistou Lidmilou Havlovou (jinak Fišerovou), která „*podvkráte přikázání boží přestoupila a skutku smilného se dopustila, že obtěžkáni dvojím kráte přišla. Z té příčiny snešeno jest, aby z jejího podílu na ní po otci na domě připadlého vedle uznání pokuta vzata byla. Vide Man. super annum 1687 1. Juli.*“⁶⁹⁸ Z dalšího přípisku se dozvídáme, že o dva roky později pokutu ve výši 15 zl. odvedla.⁶⁹⁹

Radní manuály se nejednou vyskytují v Bienerových „dějinách“ a ve Švendových „obrazech“. Biener na ně poukazuje nejčastěji v souvislosti s obnovením městské rady a cituje je pod latinským názvem „*Man. Consul.*“.⁷⁰⁰ Často se o nich zmiňuje i F. de P. Švenda a používá pro ně obdobné označení.⁷⁰¹ V jeho díle je doloženo i latinské pojmenování „*Manual act. forens.*“,⁷⁰² přičemž v témže roce (1696–1699) odkazuje i na „*Manual consul.*“.⁷⁰³ Porovnáme-li obsah zpráv, k nimž jsou vztaženy uvedené citace, zjistíme, že se jedná o pramen téhož druhu, neboť v obou případech se hovoří o tom, co radní projednávali a jakým způsobem se rozhodli.⁷⁰⁴ Ve Švendově práci nalézáme i řadu odkazů na knihy zvané „*Protocol. Magistrat.*“.⁷⁰⁵ Lze

695 Jeho rozhodnutí není ve spisech dohledatelné, a proto nevíme, jak se celá záležitost vyřešila. Výsledek sporu bychom pravděpodobně našli v ortelních manuálech apelačního soudu nebo ve specializovaných městských knihách, vedených hradeckou kanceláří.

696 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1724*, fol. C26r, C29r.

697 *Tamtéž*, fol. C29r.

698 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. Q6v.

699 *Tamtéž*, fol. Q6v.

700 K. J. BIENER VON BIENERBERG, *Geschichte II*, s. 409. Zkratku lze rozepsat jako „*manuale consulum*“. Srov. F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 17.

701 *Tamtéž*, s. 159 a 200; F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 39, 66, 72, 83, 94, 105 a 142; F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl IV., s. 60, 67, 79, 87, 94–95, 104, 113–114 a 124.

702 *Tamtéž*, s. 87, 94–95, 104, 113–114.

703 *Tamtéž*, s. 87, 94–95, 104, 113–114.

704 *Tamtéž*, např. s. 106, 110 a 113.

705 *Tamtéž*, např. s. 10.

předpokládat, že jde pouze o Švendův ahistorický termín pro radní manuál a že se opět jedná o stejný druh městské knihy, neboť se například k roku 1681 dočítáme, že „*Protocol. Magistrat.*“ obsahoval rozhodnutí konšelů v záležitosti konání jarmarku v době postu.⁷⁰⁶

K problematice radních manuálů lze uvést ještě několik poznámek. Zdá se, že radní manuály byly vedeny pouze v jedné řadě a že byly zakládány s novým kalendářním rokem. Pro orientaci v knize se používala paginace a písaři pravděpodobně zaznamenávali zápisy chronologicky. Výjimkou mohly tvořit marginální záznamy či vevázané písemnosti. Zvláštním rysem hradeckých radních manuálů bylo to, že měly funkci jednak radního protokolu, jednak knihy „vejповědí“ (též ortelů), neboť obsahovaly nejen záznamy o úředním jednání konšelů, ale i soudní rozhodnutí městské rady.⁷⁰⁷ Podle K. J. Bienera bychom v nich našli i záznamy o dosazování osob do městské rady, čímž by do jisté míry nahrazovaly knihy obnovení městské rady, jež se v hradeckém prostředí nedochovaly.⁷⁰⁸

2.1.2.2 Knihy městského soudnictví nesporného

Knihy svatebních smluv 1623–1850

Následnicí nejstarší hradecké knihy svatebních smluv z let 1562–1622⁷⁰⁹ byla kniha svatebních smluv nesoucí na prvním foliu novodobý název „*Liber novus obligationum conjugalium I^{mus} de anno 1623*“.⁷¹⁰ Tato kniha o rozměrech 21 x 33 cm má polokoženou vazbu z roku 1961. Bližší informace o původní vazbě se můžeme dozvědět z papírového štítku, nalepeného na přední předsádce: „*Převazbu provedlo v prosinci 1961 knihařství Komunálního podniku Vysoké Mýto. Kniha měla původní celokoženou vazbu s tlačenými ornamenty ze světlé kůže neodborně vyspravenou, když se utrhla hřbet.*“

V knize nalezneme dvě foliace. Původní se nachází v pravém horním rohu a je tvořena kombinací písmen abecedy a arabskými číslicemi. Moderní foliace, jež je v dolním pravém rohu, byla provedena tužkou a s využitím arabských číslic. Při

706 Tamtéž, s. 3. Pramen je také vzpomínán k létům 1678–1681 a k roku 1691.

707 Manuál pelhřimovské městské rady obsahoval záznamy ze zasedání městské rady a opisy významných listin a listů. Srov. Karel POLESNÝ, *Manuál pelhřimovské městské rady z let 1680–1685*, Pelhřimov 2005, s. 5–9.

708 Srov. K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, např. s. 397.

709 O ní podrobněji J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 211–216.

710 SOKA HK, AMHK, *Knihy svatebních smluv 1623–1850*, fol. 1.

odkazování na jednotlivé zápisy v sledované knize budeme používat právě tuto spolehlivější foliaci. Kniha svatebních smluv 1623–1850 je zpočátku psána českou novogotickou kurzivou (místy lze vidět i polokurzivní prvky). Později převažuje německá novogotická kurziva. Výjimečně se vyskytuje humanistické kurziva.⁷¹¹ Jazykem knihy je jak čeština, tak i němčina. Ta se poprvé objevuje v zápisu ze 30. září 1678.⁷¹²

Folia 2r–30v jsou vyčleněna pro dobový jmenný rejstřík. Lze podle něho ovšem dohledat jen některé osoby, resp. jejich záležitosti. Většinou jde o zápisy, které se s několika výjimkami⁷¹³ vyskytují na foliích A1–C14 a které byly psány od roku 1623 až do poloviny 70. let 17. století. Je možné, že někdy poté došlo k založení pomocné kancelářské knihy, která byla předchůdkyní nejstaršího dochovaného rejstříku k městským knihám z roku 1700. Na versu posledního folia je dochována zpráva od magistrátního úředníka Josefa Eckerta a zní: „*Dieses Grundbuch [!] enthält 817 beschriebene und 219 unbeschriebene Blattseiten und zwar von Litt. A bis L3. Grundbuchamts Königgrätz am 31. Jänner 1850. Obige Bestätigungsklausel wird dahin berechtigt, dass gegenwärtiges Grundbuch fünfhundert neunzehn Blätter, wovon 817 beschriebene und 221 unbeschriebene Blattseiten sind. Königgrätz am 6. März 1850.*“⁷¹⁴ Porovnáme-li výše uvedené informace s dnešním stavem knihy, je třeba říct, že se zcela neshodují, neboť folia L4–L7 (507–510) jsou také popsána a navíc svatební smlouva, jež je na nich zachycena, se hlásí k 12. březnu 1850. Jedině zmínka o 519 listech odpovídá současnému rozsahu knihy, nepočítáme-li její poslední list.

Obsahem knihy jsou jednak svatební smlouvy, jednak manželská zadání (též vzdání či zdání), jejímž prostřednictvím se manželé dohodli, co a kdo bude vlastnit, a to i v případě smrti jednoho z nich.⁷¹⁵ Nejstarší zachycený zápis je datován k 13. lednu 1623, přičemž vlastní svatební smlouva byla uzavřena již 14. února 1621.⁷¹⁶ Nejmladším dochovaným záznamem je již zmíněná svatební smlouva ze 12. března 1850.⁷¹⁷ V knize ovšem nalezneme i přípisy, jež pocházejí z let 1850–1876. Nejedná se sice o svatební smlouvy, ale o kancelářské poznámky, jež se týkají majetku manželů,⁷¹⁸

711 *Tamtéž*, např. fol. 416–420.

712 *Tamtéž*, fol. 105.

713 Např. svatební smlouvu mezi Josefem Kačerem a Marií Schindlerovou lze najít až na foliu K12.

714 *Tamtéž*, fol. 520v.

715 Pravděpodobně z tohoto důvodu byla Josefem Eckertem označena jako „*Grundbuch*“.

716 *Tamtéž*, fol. 31r.

717 *Tamtéž*, fol. 507–510

718 *Tamtéž*, fol. 499.

nebo odkazují na soudobé úřední knihy.⁷¹⁹ Pro zajímavost ještě uvedme, že do našeho sledovaného období spadá více než 40 zápisů a že k 50. letům 17. století je zachycen pouze jeden záznam. Hradečtí pravděpodobně neměli potřebu nějakým způsobem upravovat své majetkové poměry v manželství a spoléhali se patrně na to, že se případné neshody budou řešit obvyklou cestou podle platného městského práva. Zároveň připomeňme, že sňatky se konaly pod patronací místního farního úřadu.

Do tohoto pramene jistě zapisoval: Samuel Suk⁷²⁰, Jan Marcotius⁷²¹, Václav Vratislav Čermák⁷²², M. Jiří Alexius Kastner⁷²³, Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova⁷²⁴, Marek Adolf Tax⁷²⁵, Ezechiáš Edmund Pietsch⁷²⁶, Václav Josef Sýkora⁷²⁷, Jiří Vojtěch Leixner⁷²⁸ a Václav František Delinart⁷²⁹.

Knihy trhové

Diplomatický rozbor J. Vojtíškové prokázal, že ke konci doby předbělohorské byly v hradeckém prostředí vedeny trhové knihy ve dvou řadách. V tom prvním případě byla pro trhy vymezena tzv. reálná folia, kam se po zápisu dané smlouvy zaznamenávaly další navazující přípisy, vyplývající z uvedené smlouvy, či jiné zápisy dokládající změny v držbě majetku.⁷³⁰ Ve druhé sérii trhových knih byly trhové smlouvy řazeny pouze chronologicky, ovšem zpravidla bez možnosti mezi ně vkládat následné trhy či jiné záznamy.⁷³¹ Tento způsob vedení zápisů nebyl náhodný. Šlo totiž o trhy, které byly ihned splacené. Jak bude nastíněno níže, u některých trhových knih však vidíme z pohledu formy placení jistou typovou nevyhraněnost.⁷³²

719 *Tamtéž*, např. fol. 408v.

720 *Tamtéž*, např. fol. 74r.

721 *Tamtéž*, např. fol. 77r.

722 *Tamtéž*, např. fol. 85–86r.

723 *Tamtéž*, např. fol. 91–92r.

724 *Tamtéž*, např. fol. 95.

725 *Tamtéž*, např. fol. 105.

726 *Tamtéž*, např. fol. 104r.

727 *Tamtéž*, např. fol. 127–128r.

728 *Tamtéž*, např. fol. 129–130.

729 *Tamtéž*, např. fol. 135–139r.

730 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 222–223.

731 *Tamtéž*, s. 222, 231.

732 V některých trhových knihách lze dohledat jak trhy ihned splacené, tak i trhy, za nimiž následují přípisy splátek. Srov. např. SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 341r, 355, 356v; SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1698*; SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*; SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1694–1734 (1737)*.

Trhová kniha bílá 1575–1707

Druhou nejstarší dochovanou trhovou knihou v hradeckém prostředí je trhová kniha bílá z let 1575–1705.⁷³³ Její soudobý název je uveden např. v tzv. trhové knize 1631–1651.⁷³⁴ Opisy trhů, jež jsou v ní zachyceny a jež odkazují na „*Libro albo emptionum primo B23*“, lze skutečně dohledat v naší sledované trhové knize z let 1575–1705 na foliu B23.⁷³⁵ Můžeme se tedy ztotožnit i s jejím novodobým označením („*Liber emptionum albus*“), uvedeným na druhém neočíslovaném listu.

Nejednalo se ovšem o první bílou trhovou knihu, i když je tímto způsobem citována. Výzkum J. Vojtíškové totiž odhalil, že před rokem 1532 byla vedena bílá trhová kniha.⁷³⁶ Ta se ale do dnešních dnů nedochovala. Jelikož je nepravděpodobné, že by existovaly dvě stejnojmenné knihy,⁷³⁷ lze předpokládat, že v době založení této sledované knihy již ta výše zmíněná bílá trhová kniha neexistovala. Vysvětlovalo by také to, proč nedošlo k očíslování trhové knihy bílé z let 1575–1705. Pokud je naše domněnka správná, znamenalo by to, že v hradeckém prostředí byly do roku 1620⁷³⁸ založeny minimálně čtyři bílé trhové knihy, nikoliv tři, jak se domnívají výše uvedení autoři o hradeckých kancelářských zařízeních v době předbělohorské.⁷³⁹ Jak jsme již uvedli, první známá bílá trhová kniha byla vedena někdy před rokem 1532 a patrně k roku 1575 se již v kanceláři nevyskytovala. V pořadí druhá, označovaná však jako „*Liber albus emptionum primo*“, vznikla v roce 1575. Třetí bílá trhová kniha, o níž se ještě zmíníme, se nedochovala a pravděpodobně nesla název „*Liber albus emptionum secundus*“.⁷⁴⁰ Čtvrtou bílou trhovou knihou byl rukopis zvaný „*Liber albus emptionum tertius*“, vedený v letech 1617–1716.⁷⁴¹ Zároveň dodejme, že uvedené pořadí bílých trhových knih neodpovídá jejich úředním názvům. Je tím pouze vyjádřeno, kolik jich nejméně vzniklo. Též je třeba říct, že budeme-li o nich hovořit, budeme vždy používat jejich oficiální latinské či české pojmenování, aby nedocházelo k nejasnostem.

733 Nejstarší dochovanou trhovou knihou je trhová kniha černá z let 1532–1606. Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 221–226.

734 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha 1631–1651*, fol. 30r–33r.

735 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. B23.

736 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 223–224.

737 V jednom zápisu v trhové knize černé 1532–1606 je označena jako „bílá stará“. Srov. *tamtéž* s. 223. Je ovšem otázkou, jestli šlo o úřední název knihy.

738 Až v roce 1679 vznikla další trhová kniha bílá (dle soudobého úředního označení šlo o čtvrtou bílou trhovou knihu; dle našeho výzkumu je však v pořadí již o pátou bílou trhovou knihu). Viz dále.

739 Nezmiňují totiž knihu s názvem „*Liber albus emptionum secundus*“, jež se nedochovala. Srov. *tamtéž*, s. 221, 227.

740 Srov. s. 98–99.

741 Srov. s. 91–92.

Sledovaná kniha o rozměrech 29 x 43 cm je opatřena původní renesanční vazbou, zdobenou geometrickými ornamenty a vyobrazeními hlav světců a protestantských reformátorů.⁷⁴² Na deskách jsou dochovány pozůstatky úchytnů, pomocí nichž se kniha uzavírala. Na počátku knihy je dochován soudobý abecední rejstřík. Foliace je původní a tvořená kombinací písmen a arabských číslic. Poslední folio zachycuje úřední záznam z roku 1850, psaný tehdejšími magistrátním úředníkem Josefem Eckertem, jenž tuto knihu parafoval.⁷⁴³

Pro tržové smlouvy byla vyhrazena tzv. reálná folia. Vedení knihy spočívalo v tom, že mezi jednotlivými trhy byl vynechán prostor pro zaznamenávání splátek, jež vyplývaly z vlastního obsahu smluv. Základní vrstva zápisů v této knize pochází z let 1575–1588.⁷⁴⁴ Mezi ní a rejstříkem ovšem také najdeme tržové smlouvy z let 1646–1648⁷⁴⁵ a na ně navazující trhy ze 60. a 70. let 17. století, přičemž nejmladší splátka byla zachycena k 7. prosinci 1683.⁷⁴⁶ Také ještě uvedme, že posledním přípisem v knize byla splátka hlásící se k 12. červenci 1707.⁷⁴⁷

V knize lze identifikovat rukopis Samuela Suka⁷⁴⁸, Jana Marcotia⁷⁴⁹, Václava Vratislava Čermáka⁷⁵⁰, M. Albrechta Maxmiliána Salandera ze Starkova⁷⁵¹, M. Jiřího Alexia Kastnera⁷⁵², Albrechta Maxmiliána Růžovského z Růžova⁷⁵³, JUC. Jana Kristiána Fischera⁷⁵⁴, Marka Adolfa Taxe⁷⁵⁵, Ezechiáše Edmunda Pietsche⁷⁵⁶, Václava Josefa Sýkory⁷⁵⁷, Jiřího Vojtěcha Leixnera⁷⁵⁸ a Václava Františka Delinarta⁷⁵⁹.

Tržová kniha žlutá 1588–1696

Tržová kniha žlutá 1588–1696 je třetí nejstarší dochovanou tržovou knihou, vedenou centrální hradeckou kancelář. Tato kniha, jež má rozměry 29 x 43 cm, je

742 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 226.

743 SOKA HK, AMHK, *Tržová kniha bílá 1575–1707*, fol. V18v.

744 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 227.

745 SOKA HK, AMHK, *Tržová kniha bílá 1575–1707*, fol. AA1–AA9.

746 *Tamtéž*, fol. AA4v.

747 *Tamtéž*, fol. T17v.

748 *Tamtéž*, např. fol. AA2r. (Přípis k 5. červnu 1648.)

749 *Tamtéž*, např. fol. AA3r.

750 *Tamtéž*, např. fol. B1v. (Smlouva z 1. února 1666; zápis k 11. únoru 1666.)

751 *Tamtéž*, např. fol. M10v. (Smlouva z 30. dubna 1657.)

752 *Tamtéž*, např. fol. G3v. (Smlouva z 22. června 1670; zápis k 18. červenci 1670.)

753 *Tamtéž*, např. fol. K12v; K18r. (Smlouva z 30. června 1669; zápis k 4. červenci 1669.)

754 *Tamtéž*, např. fol. C20v. (Opis kvitance z 7. dubna 1671.)

755 *Tamtéž*, např. fol. L17v. (Přípis k 30. srpna 1677.)

756 *Tamtéž*, např. fol. C7. (Smlouva z 2. dubna 1680; zápis k 12. dubnu 1680.)

757 *Tamtéž*, např. fol. B3v. (Přípis k 14. říjnu 1692.)

758 *Tamtéž*, např. fol. C2v. (Přípis k 10. květnu 1696.)

759 *Tamtéž*, např. fol. B25v. (Přípis k 12. listopadu 1700.)

opatřena soudobou vazbou, na níž lze vidět jak motivy květin, tak i stopy po kovových sponách. Přední deska knihy nese špatně rozeznatelný nápis z pozdější doby: „*Liber luteus [...] contractus anno 1674–1689*“.⁷⁶⁰ Ten pravděpodobně odkazuje na několik dodatečně připojených zápisů, zachycených na posledních dvou listech.⁷⁶¹ Název knihy je doložen i v ní samotné. Na foliu A3r najdeme zmínku o tom, že v knize „*Luteo Emptionum A1*“ se má nacházet starší zápis. Ten je zde skutečně zachycen.

Knihy má jen původní foliáci, tvořenou literami a arabskými číslicemi. Jmenný rejstřík, jenž se vyskytuje v úvodu knihy, není ovšem nijak očíslován. Základní vrstvu smluv, pro něž byla opět vyčleněna reálná folia, tvoří zápisy z let 1588–1602. Nejmladší záznam je datován k 6. prosinci 1696 a uvádí se v něm, že úředník záduší Sv. Ducha František Adam Kotečnick z Domaslavě přijal od Pavla Škrochovského „*třináctery peníze purkrechtní*“.⁷⁶²

Do této knihy jistě zapisoval Samuel Suk⁷⁶³, Jan Marcotius⁷⁶⁴, Václav Vratislav Čermák⁷⁶⁵, M. Jiří Alexius Kastner⁷⁶⁶, Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova⁷⁶⁷, Marek Adolf Tax⁷⁶⁸, Ezechiáš Edmund Pietsch⁷⁶⁹ a Jiří Vojtěch Leixner⁷⁷⁰.

Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)

Tato úřední kniha o velikosti 21 x 33cm byla své době nazývána jako „*Liber viridis emptionum secundus*“, tj. druhá zelená trhová kniha.⁷⁷¹ Uvedený latinský název lze kupř. najít v téže knize na foliu 325r nebo v tzv. trhové knize 1631–1651 na foliu 5r.⁷⁷² Obdobné označení („*Liber Viridis II Em[p]tionum*“), jež ovšem pochází z pozdějšího období, můžeme najít také na rectu prvního listu sledované knihy. Na původní renesanční kožené vazbě jsou patrné ornamenty rostlin a motivy světců. Mimo nich můžeme uprostřed přední desky spatřit i erb Václava Plácela z Elbinku,

760 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 228.

761 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. X15r–X16v.

762 *Tamtéž*, fol. E17v.

763 *Tamtéž*, např. fol. W11v. (Přípis k 26. srpnu 1646.)

764 *Tamtéž*, např. fol. I1v. (Smlouva z 1. dubna 1650; zápis k 2. květnu 1650.)

765 *Tamtéž*, např. fol. L18r. (Přípis k 9. červenci 1652.)

766 *Tamtéž*, např. fol. D12v. (Smlouva ze 17. července 1668; zápis k témuž datu.)

767 *Tamtéž*, např. fol. F18v. (Regest ke smlouvě z 15. května 1675.)

768 *Tamtéž*, např. fol. X15r. (Přípis k 2. červnu 1679.)

769 *Tamtéž*, např. fol. F18v. (Smlouva ze 15. května 1675; zápis k 24. květnu 1675.)

770 *Tamtéž*, např. fol. E17v. (Přípis k 12. prosinci 1696.)

771 Její předchůdkyně (první zelená trhová kniha) se nedochovala. Blíže J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 230–231. Odkaz na první trhovou knihu zelenou („*starší trh I Viridi I6*“) lze na příklad najít u trhu z roku 1604 ve druhé trhové knize zelené na versu folia A4. Srov. SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 24v.

772 SOKA HK, AMHK, *Knihy opisů z městských knih cca 1651*, fol. 5r.

významného hradeckého radního písaře v době předbělohorské.⁷⁷³

Na počátku tohoto pramene je dochován abecední jmenný rejstřík, jenž vznikl v průběhu vedení knihy. Rukopis také obsahuje dvojí foliaci. Ta původní začíná až za rejstříkem a je tvořena kombinací písmen abecedy a arabských číslic. Nová foliace je spolehlivější a provedená tužkou a nachází se uprostřed dolního okraje listu. K parafování knihy došlo v roce 1850 a provedl jej opět magistrátní úředník Josef Eckert.

Do této knihy byly převážně zapisovány takové tržové smlouvy, u nichž kupující neprodleně odvedl prodávajícímu veškerou dohodnutou sumu peněz. Z tohoto důvodu nebylo nutné vynechávat prostor pro přípisy splátek. Nejstarší zaznamenaný trh se hlásí k 9. lednu 1604⁷⁷⁴ a nejmladší smlouva, jež patří k chronologické řadě, je datována k 18. prosinci 1679.⁷⁷⁵ Zápisy z let 1648–1679 jsou většinou řazeny chronologicky. V některých případech je však zřejmé, že je tato souvislá řada porušena, neboť soudobí písaři využívali volných míst v knize k zachycování tržových smluv.⁷⁷⁶ Některé z nich byly nepochybně i dodatečně a nikoliv k roku, ke kterému se hlásí.⁷⁷⁷ Kniha též obsahuje tržové smlouvy, za nimiž bylo záměrně vyhrazeno místo pro dopisování splátek, vyplývajících z obsahu daného kontraktu. Přípisy pocházejí nejen z roku 1679, ale i z let 1680–1687,⁷⁷⁸ 1689⁷⁷⁹ a 1706⁷⁸⁰. Mimo to se v knize ještě vyskytují smlouvy (jedna je zaznamenaná k roku 1681,⁷⁸¹ druhá k roku 1690⁷⁸²), jež navazují na starší trhy, zachycené touto knihou. Podobná situace nastala i v roce 1801.⁷⁸³

Mezi hradeckými písaři zapisujícími do této knihy byli rozpoznáni: Samuel Suk⁷⁸⁴, Jan Marcotius⁷⁸⁵, Václav Vratislav Čermák⁷⁸⁶, M. Jiří Alexius Kastner⁷⁸⁷,

773 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 230.

774 SOKA HK, AMHK, *Tržová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 22r.

775 *Tamtéž*, fol. 471.

776 Srov. např. smlouvy na foliích R5–R11 (*tamtéž*, fol. 348v–354r).

777 Smlouva měla být městskými knihami stvrzena 6. března 1663 (*tamtéž*, fol. 385). Autorem zápisu byl Jiří Alexius Kastner. Ten však působil v hradecké centrální kanceláři až o několik let později. Je ovšem možné, že zmínka o stvrzení „městskými knihami“ mohla odkazovat na jinou úřední knihu, např. na radní manuál, z něhož se zmíněná tržová smlouva po nějaké době přepsala do této knihy. Více by odhalil podrobný paleografický a diplomatický rozbor hradeckých tržových knih.

778 *Tamtéž*, fol. 355v, 356v–357r; 421r.

779 *Tamtéž*, fol. 432r, 434v.

780 *Tamtéž*, fol. 312v.

781 *Tamtéž*, fol. 423r, 470r.

782 *Tamtéž*, fol. 402v–403r.

783 *Tamtéž*, fol. 408v, 471.

784 *Tamtéž*, např. fol. N10r. (Přípis k 5. květnu 1643.)

785 *Tamtéž*, např. fol. Q6r. (Smlouva ze 2. července 1651; zápis k 3. červenci 1651.)

786 *Tamtéž*, např. fol. P8v. (Smlouva ze 26. ledna 1674; zápis k 2. únoru 1674.)

787 *Tamtéž*, např. fol. T10r–T11r. (Smlouva z 16. května 1670; zápis k 20. květnu 1670.)

Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova⁷⁸⁸, Marek Adolf Tax⁷⁸⁹ a Ezechiáš Edmund Pietsch⁷⁹⁰.

Trhová kniha bílá 1617–1716

Tato trhová kniha, nesoucí dobový název „*Liber albus emptionum III^{cius}*“, ⁷⁹¹ jenž je uveden na přední straně desek, byl v pořadí třetí, resp. čtvrtou bílou trhovou knihou, počítáme-li i nedochovanou bílou trhovou knihu, vedenou před rokem 1532. Trhová kniha bílá z let 1617–1716 má velikost 29 x 43 cm a poškozenou původní koženou vazbu, jež je zdobená geometrickými ornamenty a motivy květin. Na vazbě jsou dochovány i kovové úchyty bez spon.

V úvodu knihy je opět jmenný rejstřík, jenž není kompletní. Původní foliace začíná až za ním a je provedena v pravém horním rohu s využitím liter a arabských číslic. Zmínka o parafování knihy chybí, neboť několik posledních listů se nedochovalo.⁷⁹² Kvůli tomu také nevíme, jaký byl původní rozsah knihy. V závěru knihy se nachází se jen torzo listu, jenž byl označen jako Q7. Jazykem drtivé většiny zápisů je čeština. Němčina se objevuje jen u opisů písemností.⁷⁹³

Základní vrstva smluv se utvářela v letech 1617–1679, přičemž nejmladší přípis pochází z 6. března 1716 a potvrzuje se jím splacení purkrechtních peněz prodávajícímu. Vedle vlastních trhů lze v knize objevit i opisy písemností, jež souvisely se záznamy zde zachycenými. Šlo se např. o misiv,⁷⁹⁴ revers,⁷⁹⁵ kvitanci,⁷⁹⁶ přátelské vyrovnání,⁷⁹⁷ dlužní list (jistotu).⁷⁹⁸

Na tvorbě této úřední knihy se podíleli: Samuel Suk⁷⁹⁹, Jan Marcotius⁸⁰⁰, Václav Vratislav Čermák⁸⁰¹, M. Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova⁸⁰², M. Jiří Alexius Kastner⁸⁰³, Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova⁸⁰⁴, JUC. Jan Kristián Fischer⁸⁰⁵,

788 *Tamtéž*, např. fol. T9r. (Smlouva z 18. dubna 1670; zápis k 26. dubnu 1670.)

789 *Tamtéž*, např. fol. R8r–R9r. (Smlouva ze 22. dubna 1679; zápis k 2. květnu 1679.)

790 *Tamtéž*, např. fol. W36r–W36v. (Smlouva z 18. prosince 1679.)

791 Podobné označení („*Liber Albus Empt. III.*“) lze najít i na rectu prvního folia.

792 Za foliemi Q7 je jen torzo neoznačeného listu.

793 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, např. fol. O14. (Smlouva z 24. září 1675.)

794 *Tamtéž*, fol. O16r.

795 *Tamtéž*, fol. P23v.

796 *Tamtéž*, fol. P28r.

797 *Tamtéž*, fol. O23v, Q5.

798 *Tamtéž*, fol. Q6.

799 *Tamtéž*, např. fol. N3v. (Přípis k 6. dubnu 1649.)

800 *Tamtéž*, např. fol. O15r. (Smlouva z 26. října 1649; zápis k 13. lednu 1650.)

801 *Tamtéž*, např. fol. E20r. (Zápis k 20. březnu 1654.)

802 *Tamtéž*, např. fol. O17r. (Smlouva z 24. dubna 1657; zápis k 11. prosinci 1657.)

803 *Tamtéž*, např. fol. O20r. (Smlouva z 17. července 1668; zápis k 17. srpnu 1668.)

Marek Adolf Tax⁸⁰⁶, Ezechiáš Edmund Pietsch⁸⁰⁷, Václav Josef Sýkora⁸⁰⁸, Jiří Vojtěch Leixner⁸⁰⁹ a Václav František Delinart⁸¹⁰.

Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)

Pokračovatelkou druhé trhové knihy zelené z let 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801) byla třetí zelená trhová kniha z let 1675–1706 (1707, 1708, 1720). Pomocí dobových odkazů můžeme zjistit, jak zněl její původní název, jenž není dohledatelný ani na deskách, ani na úvodních foliích. V ní samotné se na rectu folia F4 nalézají trh mezi Andreasem Brentanim di Bernardi a Zuzanou, manželkou Martina Jiráská, náhodského poddaného, a dcerou Jiříka Markalouše ze Zámostí, pod jehož nadpisem se dočteme: „*Liber Viridis Tertius sub Litt. D6 založený, to v sobě exprese obsahují a v ní se vynachází [...]*“.⁸¹¹ Na výše zmíněném foliu lze opravdu najít starší trh. Rejstřík z roku 1700 cituje trhovou knihu zelenou z let 1675–1706 (1707, 1708, 1720) jako „*Viridi 3.*“.⁸¹²

Tato dochovaná kniha má rozměry 20 x 32 cm a je opatřena poškozenou původní zelenou polokoženou vazbou. Od ostatních jmenovaných trhových knih se odlišuje v tom, že jí v úvodu chybí jmenný rejstřík. Původní foliace z tohoto důvodu začíná hned na prvním foliu a je opět kombinací liter a arabských číslic. Kromě toho má kniha i novodobou paginaci, jež je provedena tužkou. Lichá čísla stran se nachází na rectu listu v pravém horním rohu. Naopak sudá čísla se vyskytují na versu folia v levém horním rohu. Kniha je psána českou novogotickou kurzivou a jazykem většiny zápisů je čeština. Němčina se objevuje zřídka, např. v trhové smlouvě z 18. dubna 1687, kdy Jan Kristián Fischer koupil zahradu od Jeremiáše Tessariuse a jeho manželky Kateřiny.⁸¹³ Latina je zaznamenána jen u několika opisů kvitancí z roku 1682.⁸¹⁴

Roku 1850 ji parafoval magistrátní úředník Josef Eckert, který v jejím samotném závěru uvedl tento úřední záznam: „*Dieses Grundbuch enthält 869*

804 *Tamtéž*, např. fol. O8r. (Smlouva z 28. října 1669; zápis k 8. listopadu 1669.)

805 *Tamtéž*, např. fol. P25r. (Zápis k 4. únoru 1677.)

806 *Tamtéž*, např. fol. O8v. (Smlouva z 21. listopadu 1675; zápis k 5. únoru 1677.)

807 *Tamtéž*, např. fol. P10r–P11r. (Smlouva z 20. února 1675; zápis k 1. březnu 1675.)

808 *Tamtéž*, např. fol. Q2v. (Přípis k 12. únoru 1692.)

809 *Tamtéž*, např. fol. H14r. (Přípis k 15. listopadu 1695.)

810 *Tamtéž*, např. fol. Q8. (Přípis k 4. květnu 1700.)

811 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. F4r.

812 SOkA HK, AMHK, *Rejstřík k městským knihám 1700*, nefoliováno. (Recto prvního listu v oddílu A.)

813 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. F26.

814 *Tamtéž*, fol. D25.

beschreibene und 61 unbeschreibene Blattseiten, und zwar Litt. A1 bis Litt. S15. Grundbuchamt Königgrätz am 31. Jänner 1850. Obige Bestätigungsklausel dahin rectificiert, dass gegenwärtiges Grundbuch 465 so ge.[?] Vier Hundert Sechzig Fünf Blätter enthält. Königgrätz am 12. März 1850.“

V této úřední knize převažují tržové smlouvy, v nichž se kupující zavázal odvést celou požadovanou sumu peněz prodávajícímu. Je tedy zřejmé, že tržová kniha z let 1675–1706 (1707, 1708, 1720) je následnicí tržové knihy zelené z let 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801). Otázkou ovšem je, proč na sebe plynule nenavazují a překrývají se v letech 1675–1679. Buď byla naše sledovaná kniha založena později a obsahuje tedy dodatečné zápisy, jež nebyly z nějakého důvodu zaznamenány do tržové knihy zelené z let 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801), nebo opravdu vznikla v roce 1675 a byly tak současně vedeny dvě tržové knihy zelené, přestože druhá tržová kniha zelená měla ještě k roku 1676 místo pro zapsání několika kmenových smluv, neboť se v ní nacházejí záznamy i z pozdějšího období. Kvalifikovanější odpověď by mohl přinést až důkladný paleografický a diplomatický rozbor obou pramenů.

Připustíme-li, že třetí zelená tržová kniha byla založena v roce 1675, nejstarší kmenovým zápisem byl trh uzavřený 1. července 1675 a zaznamenaný nejdříve ke 4. červenci téhož roku.⁸¹⁵ Poté následují víceméně chronologicky řazené zápisy. Poslední smlouva, jež snad náleží k základní vrstvě záznamů, pochází ze 24. dubna 1706 a byla touto knihou stvrzena o tři dny později.⁸¹⁶ Kromě toho lze v knize dohledat i mladší tržové smlouvy z let 1707⁸¹⁷ a 1708⁸¹⁸ a jeden zápis „*juxty*“ z roku 1720⁸¹⁹. Většinou se jednalo o zápisy, které se vztahovaly k již dříve zachycenými trhům a které byly zapsány na volná místa, jež bývala mezi jednotlivými smlouvami, nebo na nepopsaná folia. V některých případech bylo vynechávání míst i plánované, neboť kniha zachycuje smlouvy, v nichž bylo dohodnuto, že kupující bude v určitých intervalech odvádět prodávajícímu určitou sumu peněz. Důkazem toho jsou pak splátky, zaznamenávané za vlastním textem smlouvy.⁸²⁰

V knize se můžeme setkat nejen s vlastními tržovými smlouvami, ale i s jinými

815 *Tamtéž*, fol. A1.

816 *Tamtéž*, fol. S14.

817 *Tamtéž*, např. fol. L11v.

818 *Tamtéž*, např. fol. A29.

819 *Tamtéž*, fol. G28v, G29v.

820 *Tamtéž*, např. fol. E25; E26; H3; Q12.

typy zápisů. Jde např. o rukojemství⁸²¹, přátelské porovnání⁸²², závět⁸²³, rozhodnutí apelačního soudu⁸²⁴, dekret⁸²⁵, revers⁸²⁶, přiznání⁸²⁷, dlužní list (jistotu)⁸²⁸, kvittance⁸²⁹ a plnomocenství⁸³⁰. Tyto záznamy měly obvykle doprovodný charakter.

Do této městské knihy jistě zapisovali Marek Adolf Tax⁸³¹, Ezechiáš Edmund Pietsch⁸³², Václav Josef Sýkora⁸³³, Jiří Vojtěch Leixner⁸³⁴ a Václav František Delinart⁸³⁵.

Trhová kniha bílá 1679–1724

Dochovaná kniha o velikosti 29 x 43 cm nenese na svých deskách žádné původní označení. Z dobových poznámek lze ovšem zjistit, jak byla ve své době nazývána. Doklad o jejím názvu se nachází v ní samotné. Např. na versu folia B22 se dočteme, že starší trh najdeme na rectu téhož folia v knize zvané „*Liber albus emptio-num quartus*“. Zmíněná trhová smlouva se na uvedeném straně skutečně vyskytuje.⁸³⁶ Že se nepochybně jedná o čtvrtou trhovou knihou bílou dosvědčuje i rejstřík z roku 1700, který ji jmenuje jako „*Albo 4.*“.⁸³⁷ Počítáme-li bílou trhovou knihu vedenou před rokem 1532, jde již o pátou bílou trhovou knihu vedenou v hradecké kanceláři.

Tato kniha má původní koženou vazbu, zdobenou tlačnými geometrickými ornamenty. Přední deska obsahuje několik poznámek. V její horní části je uvedeno, že kniha byla založena v roce 1679. Slova, jež byla napsána v dolní části přední desky, se ovšem nedají přečíst. Na vazbě jsou dochovány i obě kovové přezky s úchyty.

Foliace v knize je původní. Jednotlivá folia jsou označena kombinací liter a

821 *Tamtěž*, fol. A5v.

822 *Tamtěž*, fol. A6r–A8r.

823 *Tamtěž*, fol. A16r–A17v.

824 *Tamtěž*, fol. A15.

825 *Tamtěž*, fol. A21.

826 *Tamtěž*, fol. B6.

827 *Tamtěž*, fol. C10v.

828 *Tamtěž*, fol. C22.

829 *Tamtěž*, fol. C27v.

830 *Tamtěž*, fol. F24v.

831 *Tamtěž*, např. fol. A11v–A12r. (Smlouva z 30. dubna 1677; zápis k témuž datu.)

832 *Tamtěž*, např. fol. A1r–A1v. (Smlouva z 1. července 1675; zápis k 4. červenci 1675.)

833 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, např. fol. A17v; A19r. (Smlouva z 16. dubna 1692; zápis k 17. dubna 1692.)

834 *Tamtěž*, např. fol. M5r–M5v. (Smlouva z 2. prosince 1693; zápis k 11. prosince 1694.)

835 *Tamtěž*, např. fol. O13–O13v. (Smlouva z 26. ledna 1700; zápis k témuž datu.)

836 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1698*, fol. B22r.

837 SOkA HK, AMHK, *Rejstřík k městským knihám 1700*, nefoliováno. (Recto prvního listu v oddílu A.)

arabských číslic. Dále si lze všimnout, že písemnost má průběžné stránkování, vzniklé v nedávné době. V závěru knihy najdeme jmenný rejstřík, nadepsaný jako „*Registerium*“, jenž ovšem není úplný. Odkazy se vztahují jen na tržové smlouvy zaznamenané na foliích A2, A5, A8, A12 a A13. Na posledním neočíslovaném foliu nalezneme úřední záznam magistrátního úředníka Josefa Eckerta, který knihu parafoval, a k 15. březnu 1850 připojil tuto zprávu: „*Dieses Grundbuch enthält 720 beschriebene und 52 unbeschriebene Blattseiten, und zwar von Litt. A1 bis Litt. P6, in einem Drei hundert Achtzig [Blätter]. Grundbuchamts Königgrätz am 31. Jänner 1850. Obige Abschliessungsklausel wird dahin berechtigt, dass gegenwärtiges Grundbuch Drei Hundert achtzig Sechs Blätter enthält.*“

První dva zápisy z roku 1679 zachytil JUC. Jan Kristián Fischer. K nim byl připojen opis reversu, jenž se vztahoval ke zmíněným dvou záznamů, jež lze také charakterizovat jako opisy, neboť mají formu listiny. Dosvědčuje to i latinská zkratka L. S. („*locus sigilli*“), jež je ohraničená kruhem a která značí, kde se měl podle originálu nacházet otisk pečeti. Za těmito zápisy následuje tržová smlouva z 28. ledna 1701, jež ovšem s výše či níže uvedenými záznamy nijak nesouvisela. Písař ji sem zapsal jen kvůli tomu, že zde našel nepopsané folio. Podobná praxe byla běžná nejen u této knihy, ale i jiných hradeckých tržových knih, vedených v letech 1648–1700.

Základní vrstva zápisů začíná až tržovou smlouvou z 29. října 1679, stvrzenou 3. listopadu téhož roku.⁸³⁸ Za ní následují přípisy splátek. Procházíme-li si tento úřední pramen, zjišťujeme, že tato kniha byla vedena formou reálných folií. Je tedy zřejmé, že navazuje na svoji předchůdkyni, jež byla soudobými písaři označována jako třetí bílá tržová kniha. Poslední kmenovou smlouvou byl snad trh z 26. června 1694, zaznamenaný k 1. červenci téhož roku.⁸³⁹ Na následujících foliích převažují zápisy (přátelská porovnání), jež se běžně zapisovaly do knihy smluv. Tuto skutečnost by snad vysvětlil detailnější paleografický a diplomatický rozbor tohoto rukopisu. Vedle nich lze najít i mladší trhy, jež ovšem nepatří k základní vrstvě zápisů. Nejmladší přípís se hlásí k 30. prosinci 1724.⁸⁴⁰

Jak již bylo výše zmíněno, mezi jednotlivými smlouvami byl vynecháván prostor pro přípisy splátek. Sem se také zapisovaly smlouvy navazující na předešlé trhy nebo zápisy, jež se k nim nemusely vztahovat. Na původně nepopsaných foliích jsou

838 SOkA HK, AMHK, *Tržová kniha bílá 1679–1698*, fol. A5.

839 *Tamtéž*, fol. N25.

840 *Tamtéž*, fol. F22v.

umístěny i tržové smlouvy, v nichž se strany dohodly, že prodávající obdrží hned celou sjednanou částku peněz, a nikoli jen závdavek.⁸⁴¹ Kniha též obsahuje opisy listin a listů, jež bývaly spjaty s vlastními tržovými smlouvami. Jmenujme např. revers⁸⁴², kvitanci⁸⁴³, dlužní list (jistotu)⁸⁴⁴, přátelské porovnání⁸⁴⁵, misiv⁸⁴⁶, rukojemství⁸⁴⁷, donace⁸⁴⁸, plnomocenství⁸⁴⁹, „caution“⁸⁵⁰, „legitimaci“⁸⁵¹, manželské zadání⁸⁵² a „fundaci“⁸⁵³.

V této knize můžeme rozpoznat písmo JUC. Jana Kristiána Fischera⁸⁵⁴, Ezechiáše Edmunda Pietsche⁸⁵⁵, Václava Josefa Sýkory⁸⁵⁶, Jiřího Vojtěcha Leixnera⁸⁵⁷ a Václava Františka Delinarta⁸⁵⁸.

Tržová kniha bílá 1694–1734 (1737)

Tato úřední kniha, jejíž rozměry jsou 29 x 43 cm, není opatřena žádným dobovým označením. Abychom jej odhalili, nahlédneme do jiných hradeckých městských knih. Např. v rejstříku z roku 1700 je pod písmenem A odkaz na trh mezi Annou Černou a vdovou Alžbětou Novákovou zachycený v tzv. „*Libro albo empt. 5to*“ na foliu D11.⁸⁵⁹ Podíváme-li se do sledované knihy, zjistíme, že se zde výše uvedená tržová smlouva opravdu nachází. Dobové označení tohoto pramene dokládá i předchozí bílá tržová kniha z let 1679–1724, kde u jedné smlouvy z roku 1701 můžeme nalézt poznámku odkazující na trh, jenž byl opravdu zaznamenán v „*libro albo empt. 5.*“ na foliu B12.⁸⁶⁰

Soudobá kožená vazba, na níž se dochovaly původní kovové spony s úchyty,

841 *Tamtéž*, např. fol. E8r nebo I16r.

842 *Tamtéž*, fol. A2v–A3r.

843 *Tamtéž*, fol. A6r.

844 *Tamtéž*, fol. C34.

845 *Tamtéž*, fol. B8r.

846 *Tamtéž*, fol. C9v.

847 *Tamtéž*, fol. C12v.

848 *Tamtéž*, fol. C22v–C23r.

849 *Tamtéž*, fol. C31v.

850 *Tamtéž*, fol. D13v.

851 *Tamtéž*, fol. H12v.

852 *Tamtéž*, fol. I20r.

853 *Tamtéž*, fol. P4r.

854 *Tamtéž*, např. fol. A1r–A1v; H3v. (Smlouva z 21. října 1679; přípis k 24. lednu 1692.)

855 *Tamtéž*, např. fol. A5r. (Smlouva z 29. října 1679; zápis k 3. listopadu 1693.)

856 *Tamtéž*, např. fol. H14v. (Smlouva z 9. června 1693; zápis k 3. září 1693.)

857 *Tamtéž*, např. fol. I4r–I4v. (Smlouva z 10. května 1696; zápis k 7. listopadu 1697.)

858 *Tamtéž*, např. fol. A21r–A21v. (Smlouva z 5. prosince 1697; zápis k 6. prosinci 1697.)

859 SOKA HK, AMHK, *Rejstřík k městským knihám 1700*, nefoliováno. (Recto prvního listu v oddílu A.)

860 SOKA HK, AMHK, *Tržová kniha bílá 1679–1698*, fol. D20v.

nese známky opotřebení. Na její přední a zadní straně lze dále spatřit různorodé geometrické ornamenty. Rejstřík v této knize nebyl založen. Pro vyhledávání v záležitostech, obsažených v tomto prameni, se pravděpodobně používala jiná pomůcka. Lze předpokládat, že k tomuto účelu sloužil předchůdce rejstříku z roku 1700, jenž se na rozdíl od svého nástupce nedochoval.⁸⁶¹ Kniha má jednak původní foliaci, tvořenou kombinací písmen a arabských číslic, jednak moderní paginaci, umístěnou v dolních rozích stran. Kniha je psána česky, ale objevují se i německé zápisy, např. u nadpisů ve formě krátkých registů a záznamů o stvrzení trhovách smluv městskou radou. Zmíňme např. smlouvu ze 13. září 1696 mezi Janem Karlem Filipim a zdejší obcí.⁸⁶² Po roce 1700 je němčina mnohem častější.

Na versu závěrečného folia nalezneme úřední přípis o parafování knihy: „*Dieses Grundbuch enthält 882 beschreibene und 82 unbeschreibene Blattseiten, und zwar von Litt. A1 bis Litt. O26, in einem Vier Hundert achtzig zwei Blätter. Grundbuchamts Königgrätz am 31. Jänner 1850.*“ Zaznamenal jej opět magistrátní úředník Josef Eckert.

Sledovaná kniha pravděpodobně vznikla v roce 1694, neboť se nejstarší zapsaná smlouva hlásí k 3. září 1694.⁸⁶³ Zápisy jsou většinou řazeny chronologicky, přičemž poslední kmenovou smlouvou byl pravděpodobně trh vážící k 19. prosinci 1727.⁸⁶⁴ Naši domněnku by mohla potvrdovat fakt, že na počátku roku 1728 byla založena nová trhová kniha, která byla vedena obdobným způsobem.⁸⁶⁵ Z nějakého důvodu, snad díky volnému místu, se však do sledované knihy dále zapisovalo. Na následujících foliích se totiž nacházejí smlouvy z let 1712–1734, z nichž některé byly jistě zaznamenány dodatečně.⁸⁶⁶ Nejmladším záznamem v knize byl opis kvitance ze 30. září 1737, zapsaný o den později.

Mezi nejčastější typy zápisů patřily trhové smlouvy (ať již ve formě zápisu či opisu), v nichž se strany dohodly, že nemovitost či jiný předmět trhu bude okamžitě splacen. Bylo-li z obsahu smlouvy patrné, že kupující odvede prodávajícímu jen závdavek, vynechával písař místo pro přípisy splátek.⁸⁶⁷ S takovými trhy se do roku 1700 setkáváme jen výjimečně. V knize se objevují i opisy písemností, jež měly

861 Srov. s. 76–78.

862 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1694–1734 (1737)*, fol. C5.

863 *Tamtéž*, fol. A1.

864 *Tamtéž*, fol. N7.

865 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha (Liber emptio-num) 1728–1738*, inv. č. 342, kn. č. 53. Tvrzení je založeno na zběžném paleografickém a diplomatickém rozboru této knihy. Náš předpoklad snad potvrdí či vyvrátí komplexnější rozbor uvedených trhovách knih.

866 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1694–1734 (1737)*, např. fol. O1r–O10v.

867 *Tamtéž*, např. fol. B4v.

návaznost na vlastní trhové smlouvy. Uvedme např. supliku (žádost o dědictví)⁸⁶⁸, dlužní list (jistotu)⁸⁶⁹, plnomocenství⁸⁷⁰, „cauci“⁸⁷¹, přátelské porovnání⁸⁷², kvitanci⁸⁷³, úmrtní list⁸⁷⁴ a „*legitimatio*“⁸⁷⁵.

Do této knihy jistě zapisovali Václav Josef Sýkora⁸⁷⁶, Jiří Vojtěch Leixner⁸⁷⁷ a Václav František Delinart⁸⁷⁸.

Liber albus emptioinum secundus (též druhá trhová kniha bílá)

Tato nedochovaná trhová kniha je známá z několika pramenů. Především se o ní zmiňuje tzv. trhová kniha z let 1631–1651, kde lze najít opis zápisu trhu ze 12. března 1645. Záznam se původně nacházel na foliu P14 v „*Libro albo emptioinum secundo*“.⁸⁷⁹ Předmětem trhové smlouvy byl Šostejnský mlýn, který byl prodán Kateřinou Šilhavou císařskému rychtáři Janu Benediktu Dyringerovi. Z textu smlouvy je i patrné, kdy byla stvrzena předešlá transakce a kam byla zapsána. Měla se uskutečnit 22. října 1610 a zápis o tom měl být zaznamenán v „*albo emptioinum secundo*“ na foliu P12.⁸⁸⁰ Tyto dva údaje mají nesmírnou cenu, neboť nám blíže osvětlují vedení „druhé trhové knihy bílé“. Kniha tedy vznikla někdy před rokem 1610 a pro jednotlivé smlouvy se používal systém reálných foliích, kdy bylo pro danou nemovitost vyhrazeno několik folií, kam se posléze zachycovaly další záznamy vážící se k původnímu trhu.

Opisy zápisů z „druhé trhové knihy bílé“ jsou dohledatelné i v materiálech „Staré manipulace“. Jde opět o trhové smlouvy a týkaly se jednoho domu. Roku 1609 si jej koupila Anna Rozina Maternová z Květnice, vdova po Pavlu Bořkovi Hamzovi z Obědovic a na Slatině, za 1500 zlatých od Josefa Lakuse a jeho manželky Mandaleny, přičemž prodávajícímu ihned odvedla 300 zlatých jako závdavek.⁸⁸¹ Tentýž dům, na něhož obec provedla v blíže neurčené době právní zvod pro „*J. M. C. všelijaké*

868 *Tamtéž*, např. fol. B14r–B14v.

869 *Tamtéž*, např. fol. B17r–B17v.

870 *Tamtéž*, např. fol. C22v–C23r.

871 *Tamtéž*, např. fol. C32r.

872 *Tamtéž*, např. fol. D9v.

873 *Tamtéž*, např. fol. D18r

874 *Tamtéž*, např. fol. D18v.

875 *Tamtéž*, např. fol. D20r.

876 *Tamtéž*, např. fol. F15r–F16r. (Smlouva z 21. února 1696; zápis k 2. březnu 1696.)

877 *Tamtéž*, např. fol. A1r–A1v. (Smlouva z 3. srpna 1694; zápis k 3. září 1694.)

878 *Tamtéž*, např. fol. C13r–C13v. (Smlouva z 7. září 1697; zápis k 12. září 1697.)

879 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha 1631–1651*, fol. 11r–12r.

880 *Tamtéž*, fol. 11v.

881 NA, SM, sign. K27/11, inv. č. 1606, kart. 1138, fol. 27r.

contribuci J. M. císařové římské od mnoha let zasedělé šosy“,⁸⁸² byl roku 1667 prodán Hradeckými poručníkům sirotka Václava, syna Jana Marcotia.⁸⁸³ U obou zápisů je i poznámka, kde byly konkrétně zaznamenány. První se nacházel v „*Libro albo emptioinum secundo N4*“, druhý bychom měli nalézt v „*Libro et folio eodem*“.⁸⁸⁴ Z toho lze usoudit, že byl dodržován již zmíněný způsob vedení sledované knihy, tedy pomocí reálných folií, a že se potvrzuje náš předpoklad.

Existenci „druhé trhové knihy bílé“ dokládají i některé dochované trhové knihy. Pod přípisem splátky z 7. srpna 1617 v trhové knize žluté je uveden odkaz na nový trh: „*vide 2 albo T16*“.⁸⁸⁵ K trhové smlouvě z 17. dubna 1654 je připojena dobová poznámka odkazující na nový prodej a dosvědčující vedení knihy zvané „*Liber albus emptioinum secundus*“: „*novej trh albo empt. secundo I10*“.⁸⁸⁶ Vzhledem k tomu, že autorem této zmínky byl Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova, můžeme předpokládat, že „druhá trhová kniha bílá“ byla používána v době jeho působení na postu radního písaře, jež se dle našeho zjištění datuje od konce 60. let 17. století do roku 1675.

Určit základní vrstvu trhů této knihy je celkem obtížné, ne však nemožné. Navazovala-li na trhovou knihu žlutou, jejíž kmenové smlouvy končí rokem 1602,⁸⁸⁷ a byla-li její následnicí tzv. třetí trhová kniha bílá, jež byla založena v roce 1617,⁸⁸⁸ lze tvrdit, že uvedené letopočty by mohly být mezními daty základní vrstvy zápisů sledované knihy. Zároveň je třeba uvést, že kniha měla foliaci⁸⁸⁹ a že hradečtí písaři do ní vkládaly trhové smlouvy i po roce 1617, jak dokládají výše uvedené odstavce.

882 *Tamtéž.*

883 *Tamtéž*, fol. 27r–28r.

884 *Tamtéž*, fol. 27r.

885 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. X6r.

886 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. A3v. V této knize je celá řada odkazů na „*albo 2*“.

887 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 221. J. Vojtíšková se však domnívá, že v roce 1602 byla založena první trhová kniha zelená, která se nedochovala. Srov. *tamtéž*, s. 231.

888 *Tamtéž*, s. 221.

889 V trhové knize bílé z let 1617–1716 je doloženo, že tzv. druhá trhová kniha bílá měla folio W5. Srov. SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. B9r. Z toho lze usoudit, že uvedená nedochovaná trhová kniha mohla být velmi rozsáhlá. Tento předpoklad dosvědčují i následující odkazy na folio P24 (*tamtéž*, fol. C10r) nebo T16 (SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. X6r).

Trhová kniha regální („Liber regalis“)

Zmínky o vedení této knihy, jejíž název je patrně odvozen od místa jejího uložení a jež se do současnosti nedochovala, máme již z doby předbělohorské.⁸⁹⁰ Přestože kmenová vrstva zápisů patrně pochází ze 60. a 70. let 16. století,⁸⁹¹ byla nepochybně vedena i o sto let později, jak potvrzují následující tři poznámky, zaznamenané v soudobých městských knihách.

Trhová kniha bílá z let 1575–1705 obsahuje marginální poznámku na starší trh v „*Libro regali W15*“.⁸⁹² Nalezneme ji u zápisu z roku 1648, z něhož dovidáme, že hradecký kovář Pavel Trnka koupil Heltovský dům od Martina Pražáka z Petřína a Jiříka Šlechty, poručníků ustanovených sirotkům po Jiříkovi Kadenbachovi.⁸⁹³ Srovnáme-li rukopis obou záznamů, zjistíme, že byl psán stejnou rukou.⁸⁹⁴ Lze tedy tvrdit, že ještě k roku 1648 trhová kniha regální existovala. Z marginální poznámky je též zřejmé, že sloužila k zachycování trhových smluv⁸⁹⁵ a že ji lze přiřadit k trhovým knihám.

Její existenci dokládá i trhová kniha z let 1675–1706 (1707, 1708, 1720), kde je u zápisu z roku 1679, nadepsaného „*vyrovnání mezi dědici Kuzmovskými*“, uvedena tato marginální poznámka: „*vide trh Lib. regali XII*“.⁸⁹⁶ Podobný odkaz se objevuje i v knize závětí z let 1612–1745, a to v souvislosti s testamentem Kateřiny Kuzmové.⁸⁹⁷ Je však obsáhlejší, neboť nás informuje o tom, mezi kým proběhla transakce a o jakou nemovitost se jednalo: „*Vide vyrovnání Kuzmovských dědicův [v] Libro viridi tertio C14. Trh pak pak [!] domu mezi Janem Kuzmou a Kateřinou na Klášteřišti ležícího [v] Libro regali XII.*“⁸⁹⁸ Z tohoto úryvku je zřejmé, že se hovoří i o výše uvedené smlouvě z roku 1679, prostřednictvím níž se řešily majetkové a finanční záležitosti po smrti hradeckého měšťana Jana Kuzmy.⁸⁹⁹ Kdy se však odehrál trh mezi Kuzmovými, není v textu uvedeno.

890 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 221, 226.

891 *Tamtéž.*

892 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. L15v.

893 *Tamtéž.*

894 Autorem této kancelářské poznámky byl radní písař Jan Marcotius.

895 Je možné, že do ní byly zaznamenávány i jiné typy zápisů.

896 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. C14v.

897 SOkA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. H1r–H3v.

898 SOkA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. H4r.

899 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. C14v–C15v.

Knihy smluv na nájem a prodej masných krámů (též zápisy cechovních pořádků) 1560–1803⁹⁰⁰

Z druhého neočíslovaného folia lze zjistit její dobový název, jenž zněl: „*Knihy o pořádkách cechu řeznického a o koupení krámův masných. Léta 1560.*“ V jednom zápise z roku 1691 je nazývána jako „*Lib[er] albus macelloru[m]*“⁹⁰¹ a rejstřík k městským knihám ji označuje jako „*Macellorum*“.⁹⁰² Podobné označení („*Liber macellorum*“) se nachází i na její přední desce.⁹⁰³ Její rozměry činí 21,5 x 31 cm. Je opatřena soudobou koženou vazbou, na níž lze rozeznat tlačené květinové a geometrické ornamenty.

Několik úvodních folií bylo vyhrazeno pro jmenný rejstřík, jenž písaři postupně doplňovali, přičemž třídícím kritériem bylo křestní jméno kupujícího. Foliace je původní a následuje až po rejstříku. Jednotlivá folia jsou označena pomocí kombinace písmen abecedy a římských nebo arabských číslic. Zápisy byly psány českou novogotickou kurzivou. Postupem doby se objevuje i německá novogotická kurziva. Setkáváme se jak s českými, tak i německými záznamy. Knihu parafoval v roce 1850 magistrátní úředník Josef Eckert.⁹⁰⁴

Základní vrstvě smluv z roku 1560 předchází opis listiny z 24. května 1560 a jedno ustanovení mezi městskou radou a hradeckými řezníky, pocházející z roku 1564. Od folia B3 začínají vlastní trhové smlouvy, týkající se výhradně prodeje masných krámů, pro něž bylo dle jejich počtu vyčleněno několik folií, kam se poté zpravidla zaznamenávaly navazující zápisy, jež byly spjaté s původním trhem. Kniha byla soustavně vedena až do roku 1803, kdy byla zachycena poslední smlouva.⁹⁰⁵

Z hradeckých písařů, zapisujících do této knihy, byli rozpoznáni: Samuel Suk⁹⁰⁶, Jan Marcotius⁹⁰⁷, Václav Vratislav Čermák⁹⁰⁸, Václav Josef Sýkora⁹⁰⁹ a Václav

900 Hradeckými masnými krámy v době předbělohorské se ve světle této knihy zabývala Veronika VALIGURSKÁ, *Královéhradecké masné krámy v letech 1560–1620 ve světle dochovaných pramenů*, bakalářská práce na Katedře pomocných věd historických a archivnictví FF UHK, Hradec Králové 2016.

901 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. I16. K tomu srov. SOKA HK, AMHK, *Knihy smluv na nájem a prodej masných krámů 1560–1803 (též zápisy cechovních pořádků)*, fol. F12v.

902 SOKA HK, AMHK, *Rejstřík k městským knihám 1700*, nefoliováno. (Tento odkaz najdeme např. na rectu prvního folia v oddílu „G“.)

903 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 234.

904 *Tamtéž*, s. 235.

905 *Tamtéž*, s. 234–239.

906 SOKA HK, AMHK, *Knihy smluv na nájem a prodej masných krámů 1560–1803 (též zápisy cechovních pořádků)*, např. fol. E5r. (Přípis k 29. lednu 1644.)

907 *Tamtéž*, např. fol. M4. (Zápis k 20. březnu 1648.)

908 *Tamtéž*, např. fol. G16r–G16v. (Zápis k 24. květnu 1661.)

909 *Tamtéž*, např. fol. F16r. (Zápis k 13. březnu 1692.)

Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)

Dochovaná kniha nenese na svých deskách žádný název. Lze jej ovšem zjistit s pomocí dobových poznámek. V textu jednoho zápisu v trhové knize bílé z let 1679–1724 je odkaz na smlouvu mezi dědici, zaznamenanou na foliu O7 v knize zvané „*Liber sextus contrac[tuum]*“.⁹¹¹ Uvedený záznam se zde opravdu nachází.⁹¹² Rejstřík k městským knihám z roku 1700 ji eviduje pod zkráceným označením „*Contract. 6.*“⁹¹³ Jedná se tedy již o šestou knihu smluv, vzniklou v hradecké kanceláři. Zároveň je ale třeba říct, že je nejstarší dochovanou knihou svého druhu, neboť se pět jejích předchůdkyň nedochovalo.⁹¹⁴

Tato kniha, jež je opatřena původní renesanční vazbou s tlačenými ornamenty, má rozměry 29 x 46 cm. Její zadní deska je však utržena. Členění knihy je obdobné jako u jiných soudobých soudních knih. Úvodní nečíslovaná folia byla vyčleněna pro jmenný rejstřík, jenž ovšem není kompletní. Foliace, jež je tvořena opět kombinací majuskul latinské abecedy a arabských číslic, byla doplňována průběžně. Není ovšem provedena důsledně, neboť uvedené označení bylo používáno pro danou záležitost, nikoli pro každý list.⁹¹⁵ Parafování knihy opět provedl magistrátní úředník Josef Eckert.⁹¹⁶

Autoři o královéhradeckých městských kancelářích v době předbělohorské tuto knihu vymezují léty 1620–1703 s dodatkem, že se nejmladší zápis váže k roku 1706.⁹¹⁷ Přestože kmenová vrstva smluv nepochybně končí v roce 1703, písaři do ní zapisovali i po tomto datu, a to nejen k roku 1706. Na vynechaných místech mezi záznamy lze najít jak přípisy, tak i opisy listin z pozdější doby. Jde např. o opis „*donací*“ z 25. března 1707, stvrzený městskými knihami 21. června 1707⁹¹⁸, nebo přípis ze 20. května 1707,

910 *Tamtéž*, např. fol. H11r–H11v. (Zápis k 9. květnu 1697.)

911 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1698*, fol. E1r.

912 SOKA HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. O6v–O9r.

913 SOKA HK, AMHK, *Rejstřík k městským knihám 1700*, nefoliováno. (Odkaz najdeme např. na rectu prvního folia v oddílu „R“.)

914 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 242–244.

915 Např. smlouvy začínající na foliích Q14, R23, T3 nebo T6 (SOKA HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, např. fol. Q14; R23; T3; T6.)

916 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 244.

917 *Tamtéž*, s. 245; V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 46.

918 SOKA HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. Q27v.

označený jako „*juxta*“, ⁹¹⁹ ke smlouvě mezi dědici po zemřelém Albrechtu Maxmiliánovi Růžovském z Růžova z 20. září 1704. ⁹²⁰ Ke zmíněné dohodě byly postupem doby připisovány kvitance. Nejmladší z nich pocházela z roku 1727 a do knihy smluv byla zanesena k 21. říjnu 1727. ⁹²¹

Zápisy v knize se většinou týkají řešení majetkových a finančních sporů mezi těmi, jež si činili nárok na pozůstalost po zemřelém jedinci. Z hlediska dobové terminologie se jednalo o přátelská porovnání ⁹²² či vyrovnání ⁹²³, smlouvy o rozdělení pozůstalosti ⁹²⁴ či zápisy označované jako „*rozdílové*“ ⁹²⁵. Doloženy jsou i k nim navazující záznamy (dlužní zápis či přímo opis jistoty), v nichž se dlužník zavazuje splatit věřiteli pohledávku. ⁹²⁶ V souvislosti s tím písař vynechával prostor pro připisování splátek formou kvitancí ⁹²⁷ či prostřednictvím poznámek o splacení dluhu. ⁹²⁸ Mezi další typy zápisů, jež tato kniha obsahuje, můžeme zařadit opisy rukojemství ⁹²⁹, cechovních artikulů ⁹³⁰, trhových smlouv ⁹³¹, zápisu z protokolu ze Starého Města pražského ⁹³², plnomocenství ⁹³³, legitimací ⁹³⁴, manželského zadání ⁹³⁵, „*donaci*“ ⁹³⁶, reversu ⁹³⁷, misivů ⁹³⁸ a rozhodnutí zeměpanských úřadů (české komory, ⁹³⁹ podkomořího věnných měst ⁹⁴⁰, apelačního soudu ⁹⁴¹).

Do knihy smluv z let 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727) jistě zapisoval Samuel Suk ⁹⁴², Jan Marcotius ⁹⁴³, Václav Vratislav Čermák ⁹⁴⁴, M.

919 *Tamtěž*, fol. R4v.

920 *Tamtěž*, fol. Q31.

921 *Tamtěž*, fol. R4v; R8r.

922 *Tamtěž*, např. fol. O4r–O5v.

923 *Tamtěž*, např. fol. N7r.

924 *Tamtěž*, např. fol. O1.

925 *Tamtěž*, např. fol. Q14r–Q15v; R20.

926 *Tamtěž*, např. fol. K1r; Q19r.

927 *Tamtěž*, např. fol. D8r; O9r–O9v. Mezi folii M15v–M16r lze dokonce najít originál kvitance z 28. února 1695.

928 *Tamtěž*, např. fol. D11r; Q19r.

929 *Tamtěž*, např. fol. M10r.

930 *Tamtěž*, např. fol. M11r–M15r.

931 *Tamtěž*, např. fol. N17.

932 *Tamtěž*, např. fol. N20v.

933 *Tamtěž*, např. fol. O13r.

934 *Tamtěž*, např. fol. Q8v–Q9r.

935 *Tamtěž*, např. fol. Q18.

936 *Tamtěž*, např. fol. Q27v.

937 *Tamtěž*, např. fol. T11r.

938 *Tamtěž*, např. fol. Q25r–Q25v.

939 *Tamtěž*, např. fol. N2r.

940 *Tamtěž*, např. fol. N11r.

941 *Tamtěž*, např. fol. R8.

942 *Tamtěž*, např. fol. B18v. (Připis k 4. dubnu 1650.)

943 *Tamtěž*, např. fol. N9r. (Zápis k 28. dubnu 1651.)

944 *Tamtěž*, např. fol. N11r–N11v. (Smlouva z 9. září 1655; zápis k 10. září 1655.)

Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova⁹⁴⁵, M. Jiří Alexius Kastner⁹⁴⁶, Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova⁹⁴⁷, JUC. Jan Kristián Fischer⁹⁴⁸, Marek Adolf Tax⁹⁴⁹, Ezechiáš Edmund Pietsch⁹⁵⁰, Václav Josef Sýkora⁹⁵¹, Jiří Vojtěch Leixner⁹⁵² a Václav František Delinart⁹⁵³.

Kniha závětí 1612–1745

Jedná se o nejstarší dochovanou knihu závětí v hradeckém prostředí. Soudobí písaři ji označovali jako „*Liber testamentorum quintus*“. Je to patrné např. z přátelského porovnání mezi Melicharem Lodgmanem von Auen, doktorem filozofie a medicíny, a Hieronýmem Kirchnerem z Neukirchu,⁹⁵⁴ kde je zachycena poznámka na kšaft, jenž měl být zapsán foliu I4 v „*Lib. test. quinto*“. Zmíněný zápis se zde opravdu vyskytuje,⁹⁵⁵ a proto můžeme sledovanou knihu tímto způsobem nazývat. V rejstříku k městským knihám z roku 1700 je uváděna jako „*Testament. 5.*“⁹⁵⁶

Tato kniha o velikosti 27,5 x 45 cm má původní renesanční koženou vazbu s tlačenými ornamenty rostlin a geometrickými prvky. Jsou na ní připevněny i kovové spony s úchyty, díky nimž se dala kniha uzavřít. Foliace je původní a provedená s využitím liter a arabských číslic. Každé folio však není označené. Uvedené značení se v některých případech používalo jen pro příslušný kšaft.⁹⁵⁷ Patrně si toho všiml i magistrátní úředník Josef Eckert, jenž knihu v roce 1850 parafoval, neboť jen poznamenal, že „*dieses Testamentenbuch enthält Sechs Hundert Fünfzig neun Blätter.*“⁹⁵⁸ Před tímto úředním zápisem lze v závěru knihy dohledat abecedně řazený jmenný rejstřík, jenž ovšem není úplný. Vznikl pravděpodobně až dodatečně a je dílem jednoho písaře.

Zápisy posledních vůlí pocházejí z let 1612–1745.⁹⁵⁹ Jsou psány českou

945 *Tamtéž*, např. fol. N16r–N16v. (Smlouva z 6. října 1659; zápis k 7. října 1659.)

946 *Tamtéž*, např. fol. O5r–O5v. (Smlouva z 25. září 1667; zápis k 17. května 1668.)

947 *Tamtéž*, např. fol. P20r. (Smlouva z 27. února 1674; zápis k 9. březnu 1674.)

948 *Tamtéž*, např. fol. P18r–P18v. (Smlouva z 23. listopadu 1673; zápis k 12. prosinci 1673.)

949 *Tamtéž*, např. fol. P19v. (Přípis k 17. květnu 1680.)

950 *Tamtéž*, např. fol. Q27r. (Přípis k 20. září 1680.)

951 *Tamtéž*, např. fol. R30r–R30v. (Smlouva z 9. září 1693; zápis k 17. září 1693.)

952 *Tamtéž*, např. fol. S14r–S14v. (Smlouva z 1. října 1697; zápis k 28. srpnu 1698.)

953 *Tamtéž*, např. fol. M16r–M17v. (Zápis k 15. červenci 1698.)

954 SOkA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. K18v–K19v.

955 *Tamtéž*, fol. I4r.

956 SOkA HK, AMHK, *Rejstřík k městským knihám 1700*, nefoliováno. (Odkaz najdeme např. na rectu prvního folia v oddílu „R“.)

957 Např. SOkA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. A5v–A6r; O13; V26.

958 *Tamtéž*, nefoliováno.

959 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 245–

novogotickou kurzivou. V pozdější době byla používána německá novogotická kurziva. Jazykem knihy je jednak čeština, jednak němčina, jež se kupř. objevuje v opisu testamentu Anny Barbory, manželky Urbana Metznera, císařského wachmeistra, z 2. prosince 1684.⁹⁶⁰ Celé zápisy v němčině se vyskytují až po roce 1700.⁹⁶¹ S latinou se setkáváme nejen v datačních formulích, ale i u několika opisů listin. Jmenujme např. opis smlouvy z 16. ledna 1689, kdy člen Tovaryšstva Ježíšova Václav Vadas z Karlova postoupil své sestře Magdaléně dědický podíl.⁹⁶² Kromě vlastních kšaftů kniha zachycuje i jiné typy zápisů. Jde např. o opis misivu⁹⁶³, přátelských smluv⁹⁶⁴, kvitancí⁹⁶⁵, nebo „*kauci*“⁹⁶⁶. Též dodejme, že v letech 1650–1668 nebyly do této knihy učiněny žádné zápisy. Je možné, že testamenty byly netradičně zaznamenávány do radních manuálů,⁹⁶⁷ nebo zůstávaly ve formě listiny uloženy v místní „deposici“ anebo je někteří jedinci po sobě nezanechávali, jelikož je nestihli sepsat (umírali tedy „ab intestato“).⁹⁶⁸ Bližší vysvětlení by přinesla detailnější obsahová analýza této knihy nebo jiných městských knih.

V knize je možné identifikovat písmo těchto hradeckých písařů: Samuela Suka⁹⁶⁹, Jana Marcotia⁹⁷⁰, Václava Vratislava Čermáka⁹⁷¹, M. Jiřího Alexia Kastnera⁹⁷², Albrechta Maxmiliána Růžovského z Růžova⁹⁷³, JUC. Jana Kristiána Fischera⁹⁷⁴, Marka Adolfa Taxe⁹⁷⁵, Ezechiáše Edmunda Pietsche⁹⁷⁶, Václava Josefa Sýkory⁹⁷⁷, Jiřího Vojtěcha Leixnera⁹⁷⁸ a Václava Františka Delinarta⁹⁷⁹.

246.

- 960 SOkA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. L3. Pouze záznam o stvrzení kšaftu městskými knihami je psán česky.
- 961 J. VOJTIŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 246.
- 962 SOkA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. K16v.
- 963 *Tamtéž*, např. fol. F18.
- 964 *Tamtéž*, např. fol. K22.
- 965 *Tamtéž*, např. fol. N12r.
- 966 *Tamtéž*, např. fol. K10r–K11r.
- 967 Jelikož se nedochovaly, jedná se pouze o domněnku.
- 968 Srov. např. Petra SKŘEJPKOVÁ, *Majetková práva*, in: Karel MALÝ a kol., *Práva městská Království českého*. Edice s komentářem, Praha 2013, s. 716–722.
- 969 SOkA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, např. fol. E17r–E17v. (Zápis k 18. prosinci 1645.)
- 970 *Tamtéž*, např. fol. E19r. (Zápis k 31. květnu 1649.)
- 971 *Tamtéž*, např. fol. E27r–E27v. (Zápis k 17. listopadu 1671.)
- 972 *Tamtéž*, např. fol. B6v. (Zápis k 14. listopadu 1669.)
- 973 *Tamtéž*, např. fol. E17v–E18r. (Zápis k 16. prosinci 1672.)
- 974 *Tamtéž*, např. fol. H8r–H10r. (Zápis k 14. srpnu 1674.)
- 975 *Tamtéž*, např. fol. G26r–G27r. (Zápis k 17. květnu 1680.)
- 976 *Tamtéž*, např. fol. G4r. (Zápis k 13. červnu 1677.)
- 977 *Tamtéž*, např. fol. O7r. (Zápis k 21. červnu 1695.)
- 978 *Tamtéž*, např. fol. O8. (Zápis k 8. květnu 1696.)
- 979 *Tamtéž*, např. fol. O11 (Zápis k 18. říjnu 1697.)

Knihy přípovědí

Přímý doklad o vedení knihy přípovědí, do nichž se zapisovaly dědické přípovědi a přípovědi na nemovitost a jiný majetek, jejichž majitelé neplatili své dluhy, v letech 1648–1700 chybí. Ve „Staré manipulaci“ se však dochoval ověřený výpis řady přípovědí, jež v roce 1649 učinil císařský rychtář Jan Benedikt Dyringer na movitý i nemovitý majetek osob, jež se dopustily smilstva, emigrovaly, dlouhodobě neodváděly kontribuce, nebo zemřely bez dědiců, a tudíž se mohlo na jejich pozůstalost uplatnit právo odúmrti.⁹⁸⁰ Zda byla zdrojem opisu kniha přípovědí, není jisté.⁹⁸¹ Na konci první zápisu je sice zmíněn radní manuál, do něhož Dyringer požádal zaznamenat právní přípověď, ale v závěru třetího zápisu je pouze uveden požadavek na zachycení přípovědí „*knihami městskými*“.⁹⁸² Nicméně je třeba tuto poznámku považovat za nepřímý důkaz o vedení knihy přípovědí v hradeckém prostředí.

V trhových knihách lze vzácně objevit i dědické přípovědi. Osoba, jež se domnívala, že má nárok na pozůstalost zemřelého, sepsala supliku, v níž se domáhala dědictví. Do takové situace se dostali např. Jan Jandera a jeho manželka Lidmila, kteří si nárokovali dům a dvě role hradeckého měšťana Václava Kamenického. Městská rada jeho žádost uznala a přiřkla mu jmenovaný dům s pozemky, neboť jedinou dědičkou se stala Lidmila, jež byla dcerou zemřelého.⁹⁸³ U zápisu se ovšem nenachází žádný odkaz na knihu přípovědí a je tedy záhadou, zda byl tento typ specializované knihy městského soudnictví nesporného vedení.⁹⁸⁴ Nicméně je třeba říct, že dědické přípovědi nebyly neobvyklým jevem a že jejich evidence byla jistě potřebná.⁹⁸⁵

Knihy obligací

Doložit existenci knihy obligací v hradeckém prostředí v letech 1648–1700 není jednoduché, ne však nemožné, protože máme celou řadu dokladů o dlužních zápisech či opisech dlužních úpisů (jistot). Můžeme zmínit např. opis dlužního listu Hradeckých z

980 NA, SM, sign. K27/64, inv. č. 1606, kart. 1141, fol. 9r–11v.

981 Mezi jednotlivými zápisy přípovědí se nacházejí jen nadpisy uvádějící dataci podle církevního kalendáře.

982 *Tamtéž*, fol. 11v.

983 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1694–1734 (1737)*, fol. B14r–B14v. Václav Kamenický byl tedy tchánem Jana Jandery.

984 Nejstarší dochovaná kniha dědických přípovědí pochází z roku 1725 (údaj podle archivního inventáře). Srov. P. ZIMMERMANN – L. REJMÁNEK – J. WIPLER – S. SVATOŇOVÁ, *Archiv města*, s. 93.

985 Je tedy možné, že funkci knihy přípovědí zastával radní manuál. Nabízí se též možnost, že některé přípovědi, jež měly formu supliky, byly fyzicky ukládány ve specializovaném úložišti a po určitou dobu se nezapisovaly. To by ovšem znamenalo, že by došlo k úpadku ve vedení této agendy.

roku 1686, jenž je zachycen v trhové knize bílé z let 1679–1724. Že obec svůj dluh splatila, dosvědčuje tento přípis, zaznamenaný pod výše uvedeným zápisem: „*Tento dluh jest náležitě vybavenej léta Páně 1689, a proto překancelovaný v plnosti sessi rady.*“⁹⁸⁶ K záznamu je připojen i opis kvitance z téhož roku, kdy věřitel potvrzuje dlužníkovi, že od něho přijal dlužnou částku.⁹⁸⁷ Podobná praxe se objevuje i v knize smluv. Poznámku o splacení dluhu také nacházíme u opisu dlužního úpisu (obligace) Jana Josefa Fischera z roku 1699, přičemž i tento zápis byl mřežován.⁹⁸⁸ Nahlédneme-li do jeho obsahu, zaujme nás tato informace: „[...] *dávaje panu věřiteli mému tu moc a právo, aby to upsání mé do kněh měst[ských] města tohoto v přítomnosti neb nepřítomnosti mé, kdyby se jemu koliv líbilo, vložiti dáti mohl.*“⁹⁸⁹ V našem případě však onou městskou knihou nebyla kniha obligací,⁹⁹⁰ i když i do ní mohl být tento zápis zachycen, nýbrž kniha smluv, a zdá se, že v některých případech tuto funkci plnily jiné městské knihy (např. i radní manuál⁹⁹¹). Ze zprávy rovněž vyplývá, že ne všechny obligace (jistoty) bychom dohledaly v městských knihách, neboť jejich zaznamenání záviselo na rozhodnutí věřitele. Nicméně nelze předpokládat, že knihy obligací nebyly vedeny,⁹⁹² neboť finanční pohledávky byly běžnou součástí tehdejší měšťanské společnosti,⁹⁹³ přestože jejich četnost mohla být v době poválečné výrazně nižší.

V kanceláři radních písařů či v jiných prostorách radnice se také nacházela místnost (patrně „deposicí právní“) či úložný prostor, kde se shromažďovaly písemnosti vztahující se k městským dluhům.⁹⁹⁴ Naši domněnku potvrzuje poznámka uvedená u opisu jistoty z roku 1622 a psaná rukou Marka Adolfa Taxe, jehož působení v kanceláři radních písařů klademe do let 1676–1680. Čtete zde: „*Tento dluh se ani v starý ani v*

986 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1698*, fol. G1r.

987 *Tamtéž*, fol. G1r–G1v.

988 SOkA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. Q19r.

989 *Tamtéž*, fol. Q19r.

990 Nejstarší dochovaná kniha obligací se hlásí k roku 1726 (citována dle archivního inventáře). Srov. P. ZIMMERMANN – L. REJMÁNEK – J. WIPLER – S. SVATOŇOVÁ, *Archiv města*, s. 97.

991 V radní manuálu z roku 1671 měl být opis jistoty. Srov. SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 406v.

992 V kadaňském prostředí se dochovala kniha dlužních úpisů z let 1605–1695. Srov. Petr RAK, *Správa města Kadaně v letech 1465–1620*, Ústí nad Labem – Praha 2014, s. 54.

993 V řadě testamentů z let 1648–1700 se dočteme, že dědicové museli zaplatit dluh po zemřelém, nebo naopak po něm zdědili dlužní úpisy (jistoty), v nichž byl zůstavitel věřitelem.

994 Ve „Staré manipulaci“ se dochoval soupis městských dluhů k 16. září 1651. Dlužní záznamy, jež mají formu výtahu (nelze je tedy považovat za opisy dlužních úpisů), jsou řazeny abecedně, přičemž třídícím kritériem bylo křestní jméno věřitele. Srov. NA, SM, sign. K27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 47r–95r. Kadaňští radní písaři vedli samostatnou knihu dluhů města Kadaně. Pochází z let 1588–1681. Rak ji ovšem zařazuje do skupiny knih městské správy v užším slova smyslu. Srov. P. RAK, *Správa města Kadaně*, s. 19, 34–35.

nový registratuře dluhův městských nenachází. K tomu jest v čas té ohavné rebelie vzdělán a kdo ví, zdalíž zaplaceněj skutkem není.“⁹⁹⁵

Knihy inventářů

Jedna z mála zmínek o vedení knihy inventářů v hradeckém prostředí je obsažena ve smlouvě z roku 1687, kterou uzavřeli dědici po smrti Anny Bílé v souvislosti s rozdělením její pozůstalosti. Hovoří se zde o inventáři, jenž byl „mnohovzáctnými knihami městskými města tohoto“ stvrzen.⁹⁹⁶ V „Nové manipulaci“ nalezneme i ukázkou inventáře.⁹⁹⁷ Byl připojen k misivu císařského rychtáře a poslán české komoře.⁹⁹⁸ Šlo o soupis majetku po „zmrhané“⁹⁹⁹ Kateřině Ulrichové. Jelikož nepsala závěť a nezanechala žádné dědice, měla česká komora dle odúmrtního práva nárok na polovinu její pozůstalosti. Zajímavé ovšem je, že inventář byl sepsán „v přítomnosti Lukáše Pecha, služebníka úředního, a Jakuba Šmída, předměst[í] Mejsk[ého] zřízeného desátníka“,¹⁰⁰⁰ a nikoliv za účasti konšelských osob, jak nařizovala císařská instrukce ze 4. listopadu 1641.¹⁰⁰¹

Na závěr této podkapitoly dodejme, že žádné informace nemáme o **knihách měšťanských práv, knihách sirotčích, knihách kvitancí, knihách řezaných cedulí a knihách různých vysvědčení** (atestace, reversy, listy zachovací, zhostné, mocné, věřící, fedrovní a jiné), které byly jistě součástí předbělohorské hradecké kanceláře.¹⁰⁰² Přestože nejde o absolutní výčet všech specializovaných knih městského soudnictví nesporného,¹⁰⁰³ je zřejmé, že relativně malý počet odkazů v dochovaných archivních materiálech neumožňuje dostatečně rekonstruovat knihový fond hradecké kanceláře v letech 1648–1700.

995 SOkA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. B19v.

996 SOkA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. L27r. Dalším, ovšem nepřímým důkazem o existenci knihy inventářů by mohl být ověřený opis inventáře Jana Benedikta Dyringera, jenž lze nalézt v materiálech „Nové manipulace“. Srov. NA, NM, sign. K33/8/1, kart. 361, nefoliováno. (Opis inventáře z 21. srpna 1655.)

997 Je otázkou, zda byl zaslán originál, nebo pouze ověřený opis, u něhož chyběl odkaz na příslušnou městskou knihu.

998 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Misiv z 25. dubna 1679.)

999 *Tamtéž*. Inventář byl sestaven k 1. únoru 1679.

1000 *Tamtéž*, nefoliováno.

1001 SOkA HK, AMHK, *Pamětní kniha cca 1540–1757*, fol. 270v. Je však možné, že již platila jiná instrukce.

1002 Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 216, 242, 245, 248–251.

1003 Srov. J. ČAREK – B. LŮŽEK, *Názvosloví městských knih*, s. 466–470.

2.1.2.2.3 Knihy soudnictví sporného

Vzhledem k existenci hradeckého soudu musíme předpokládat vedení **knih svědomí, knih rukojemství**,¹⁰⁰⁴ v nichž bychom našli záznamy o osobách, jež se zaručily penězi či jiným způsobem plnit závazky za někoho jiného, **knih plnomocenství**, které obsahovaly zápisy o udělení plné moci, případně opisy plnomocenství¹⁰⁰⁵, **register půhonů a důhonů**, kam se zaznamenávaly žaloby a opětovné pohnání před soud, **knih rozsudků (ortelů)**, nezaujímal-li tuto funkci radní manuály, a **specializovaných knih**, do nichž se zapisovaly **rozhodnutí apelačního soudu a odvolání** na něj adresovaná. V současném hradeckém archivu ovšem nenacházíme ani jednu z výše jmenovaných knih a navíc o nich nemáme žádné soudobé zprávy. Výjimku tvoří jen kniha svědomí, jak bude níže uvedeno.

Knihy svědomí

Knihy svědomí, do níž se zachycovaly svědecké výpovědi ke sporným a trestním záležitostem, byla nepochybně přítomna v hradecké kanceláři během třicetileté války. Dokazuje to několik písemností, uložených ve fondu „Staré manipulace“. V té souvislosti můžeme například uvést svědectví několika osob v kauze rozbitých truhlic s penězi, údajně uschovaných u Jana Revíra, tehdejšího hradeckého královského rychtáře, jež byla zaznamenána „v knize svědomí lidských, k létu Páně 1641 a 1642 založené, pod literami Y14 a Z4“.¹⁰⁰⁶ Z téže knihy byl učiněn výpis i k 31. březnu 1642. Na foliu Z8 v „*Libro testium*“ bychom našli „svědomí ku potřebě Jana Revíra, měšťenína města Hradce nad Labem, proti Janovi Dyringerovi, měšťenínu téhož města“.¹⁰⁰⁷ Kniha byla vedena ještě v následujícím roce, jak je patrné z další svědecké výpovědi, jejíž ověření

1004 Přestože nemáme přímé zmínky o vedení knih rukojemství v hradeckém prostředí v letech 1648–1700, můžeme alespoň upozornit na rukojemství, zachycené v trhové knize zelené z let 1675–1705. Hradecký měšťan Mikuláš Václav Pekelský se zaručil svým majetkem za Martina Fabiána, písaře rybnického na pardubickém panství. V případě jeho „*nerozfašnosti neb nepilnosti*“ byl Pekelský povinen se českou komorou finančně vyrovnat, vyvstaly-li v účtech nějaké nesrovnalosti, a to až do výše 500 zl. Srov. SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706* (1707, 1708, 1720), fol. A5v.

1005 Opis plnomocenství lze například najít v trhové knize z let 1588–1696. (Srov. SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. O16r.) Ve Staré manipulaci je dokonce uložen originál plné moci. Roku 1695 zmocnili hradečtí měšťané Jiří Vilím Ross, Jiří Springer a Jindřich Mrdasek zemského prokurátora Jana Václava Šofkyho, aby je zastupoval před apelačním soudem ve sporu s hradeckými cechy. Srov. NA, SM, sign. K27/14, inv. č. 1606, kart. 1138, fol. 77r.

1006 NA, SM, sign. D163/1, inv. č. 837, kart. 855, nefoliováno. (Výpis z knihy svědomí z 19. února 1642.)

1007 *Tamtéž*. (Výpis z knihy svědomí ze 31. března 1642.)

opisy opět nacházíme ve spisech téhož fondu. Jazykem zápisu však nebyla čeština, nýbrž němčina: „*Zeugnuss zur Notdurft des ehrnuesten Hans Diringer, Bürgern der Stadt Königgrätz an der Elben, wider den Hans Rewir, Bürgern auch derer Stadt, wo es Aussuchung Interrese Ihr Kai[serlichen] Maj[estät] unsern allergnedigisten König und Herrn Herrn belanget [...]*“.¹⁰⁰⁸ Vzhledem k tomu, že se měl tento zápis nacházet na foliu Z18, můžeme předpokládat, že hradečtí písaři založili v nejbližších letech novou knihu svědomí, jejíž používání lze s velkou pravděpodobností očekávat i po roce 1648. Nepřímým důkazem by mohla být informace zapsaná na konci listu svědečného z roku 1656, jenž byl poslán české komoře: „*Actum seznaní i zapisování svědomí těchto na rathauze města J. M. králové Hradce nad Labem v místě kancelárním, kdež se všechna svědomí lidská zapisují, v přítomnosti examinati dvou osob konšelských z většího počtu radního k tomu deputírovaných spolu s písařem radním přísežným.*“¹⁰⁰⁹

Na foliích 107–110 nejmenované úřední knihy se měly nacházet „zprávy“, resp. svědecké výpovědi několika osob.¹⁰¹⁰ Je ovšem otázkou, zda zdrojem výpisu byla kniha svědomí. Podle misivu císařského rychtáře však mělo jít o „*examen autentický*“.¹⁰¹¹ V hradeckém archivu se dochovala i torzo „zprávy“, resp. výsledku Tobiáše Stračovského, učiněného 5. února 1678.¹⁰¹² Zda jej písař opsal z knihy svědomí, není jasné. Vzhledem k tomu, že je v textu řada škrtnutí a vsuvek, je možné, že jde pouze o koncept listu svědečného.

2.1.2.3 Knihy vedené v rámci přenesené působnosti

Knihy zádušní správy

Knihy nadační 1698–1843

Knihy, nadepsané jako „*Liber fundationum novus*“, má rozměry 20 x 32 cm a koženou vazbu s tlačenými ornamenty. Na přední a zadních deskách byly původně připevněny čtyři tkanice, z nichž zůstaly jen dvě a jež sloužily k uzavírání knihy. V

1008 *Tamtéž*. (Výpis z knihy svědomí ze 27. listopadu 1643.)

1009 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (List svědečný z 16. května 1656.) Oním radním písařem byl patrně M. Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova, neboť právě on sepsal tuto listinu.

1010 NA, NM, sign. K33/21, kart. 362, fol. 21–24. (Svědecké výpovědi z 22. února 1677 a svědecké výpovědi z 19. února 1677.)

1011 *Tamtéž*, fol. 17r. (Misiv z 26. února 1677.)

1012 SOkA HK, AMHK, *Torzo výpovědi Tobiáše Stračovského ohledně trestného činu 1678*, inv. č. 5198, karton č. 1153.

horní části hřbetu knihy můžeme též spatřit její zkrácený název: „*Fu[n]dationu[m] I^o*“. Rejstřík z roku 1700 ji nazývá jako „*Fundationum novo*“, ¹⁰¹³ případně jako „*Lib. Fundat. Novo*“. ¹⁰¹⁴ Zdá se, že i existovala i „stará“ kniha fundací, která se bohužel nedochovala.

Původní foliace, jež začíná na pátém listu, je obecně nespolehlivá a tvořená zkratkou „*fol.*“ a arabskými číslicemi. Úvodní čtyři listy jsou sice také očíslovány, ale jedná se o řadu čísel (1–4), která nenavazuje na prvotní foliaci. O počtu listů se zmiňuje i magistralní úředník Josef Eckert, který knihu parafoval: „*Dieses Buch enthält Ein Hundert Sechs und Sechzig Blätter. Königgrätz am 12. März 1850.*“ ¹⁰¹⁵ Je psána jak českou novogotickou kurzivou, tak i německou novogotickou kurzivou, a to především v pozdější době. Jazykem zápisu je čeština i němčina.

Kancelář radních písařů ji pravděpodobně založila v roce 1698. K tomuto roku je totiž zachycen nejstarší zápis. Jde o opis nadační listiny z 23. prosince 1698 (stvrzený týž den), v níž Tomáš František Čech a jeho manželka Magdalena odkazují záduší Sv. Ducha tzv. fundační kapitál ve výši 200 zl. se šestiprocentním úrokem. ¹⁰¹⁶ Výnos fundace (12 zl.) měl být použit na úkony, jež byly specifikovány v nadační listině. Duchovní správce byl např. povinen v určitých termínech odsloužit mše za spásu jejich duší. ¹⁰¹⁷ K uvedenému zápisu se ještě vztahuje opis dlužního listu z 1. ledna 1699. Jan Kořínek se v něm zavazuje, že splatí vypůjčené peníze od záduší Sv. Ducha a že bude každoročně odvádět úroky. Půjčku zaručil svým domem a ustanovil dva rukojmí, na nichž mohl věřitel vymáhat dlužnou částku, neplnil-li dlužník své závazky. ¹⁰¹⁸ Další záznamy pocházejí až ze druhého desetiletí 18. století a týkají se opět obligací. Nejmladším zápisem byl opis nadační listiny („*Stieftsbrief*“) z roku 1842, zaznamenaný o rok později. ¹⁰¹⁹

Vedle opisů nadačních listin a dlužních úpisů se v této knize objevují i pasáže či úryvků z testamentů hradeckých obyvatel. Písař je sem zachycoval proto, že obsahovaly informace o postoupení majetku (určité sumy peněz) záduší Sv. Ducha. ¹⁰²⁰ Tyto

1013 SOkA HK, AMHK, *Rejstřík k městským knihám 1700*, nefoliováno. (Odkaz najdeme např. na rectu pátého folia v oddílu „F“.)

1014 *Tamtéž*. (Odkaz najdeme např. na rectu osmého folia v oddílu „F“.)

1015 SOkA HK, AMHK, *Knihy nadační 1698–1843*, nefoliováno.

1016 *Tamtéž*, fol. 1–2r.

1017 *Tamtéž*, fol. 1v–2r.

1018 *Tamtéž*, fol. 2v–3r.

1019 *Tamtéž*, fol. 70.

1020 O hmotných darech a odkazech pro katedrálu Sv. Ducha více Klára ZÁŘECKÁ, *Vztahy královéhradeckého biskupství a koleje Tovaryšstva Ježíšova v Hradci Králové mezi léty 1664 až 1773*, in: 350 let královéhradecké diecéze, Petr POLEHLA (ed.), Červený Kostelec 2014, s. 275–

záznamy, z nichž jsou některé očíslované, mívají nadpisy, začínající slovem „*Extract*“ a zpravidla odkazující na původní testament v knize závětí,¹⁰²¹ a poznámku o schválení městskou radou a o „*ingrosírovani*“ fundace do městských knih.¹⁰²² Na úvodních třech listech můžeme nalézt podobné typy zápisů, které lze charakterizovat jako registry. Nenacházíme u nich vlastní úryvky ze závětí, ale jen 16 podrobných záznamů o tom, kdo a co záduší Sv. Ducha odkázal, k jakému účelu a za jakých podmínek měl nadaci využívat. Z jednotlivých zápisů ovšem není jasné, kde byly zachyceny prvotní záznamy. Zdá se, že písař nejčastěji vycházel z knihy závětí.¹⁰²³

Zvláštním druhem zápisu byla tzv. „*tabela fundační*“, jež měla dle této knihy vzniknout 12. září 1763¹⁰²⁴ a jež umožňovala rychlou orientaci v učiněných odkazech a z nich vyplývajících povinnostech. Nachází se na 13 neočíslovaných listech mezi folii 27 a 28 a má podobu ručně načrtnuté tabulky, jež se skládá z osmi základních sloupců. Každý z nich byl vyhrazen pro jednotlivou rubriku, jejíž název byl vepsán do prvního řádku. Pod něj byly následně zapsány vlastní údaje. Dozvíme se z nich, jaká byla výše fundačního kapitálu, pod jakým úrokem byl odkázán, kdo tak učinil, jak často a kolik zádušních mší má být vykonáno, kolik peněz má připadnout místnímu děkanovi a jakou částku má přímo získat příslušný kostel. Poslední dvojlist obsahuje souhrn peněžních odkazů a platů, náležejících záduší Sv. Ducha, kostelu sv. Jakuba a kostelu sv. Pavla a jejich duchovním správcům, a součet všech zádušních mší ve čtvrtletích. Důkladnější diplomatický rozbor pramene byl dále odhalil, ke kterým létům se tato „*tabela fundační*“ vztahuje.¹⁰²⁵ Také uveďme, že se již podobný přehled v této knize nevyskytuje.

Autorem zápisu z roku 1698 a pravděpodobně i titulní strany byl Jiří Vojtěch Leixner.¹⁰²⁶ Václav František Delinart zachytil záznam z počátku roku 1699.¹⁰²⁷

294.

1021 SOKA HK, AMHK, *Knihy nadační 1698–1843*, např. fol. 9. Výňatek se shoduje s původním záznamem z testamentu. Srov. SOKA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. V4.

1022 SOKA HK, AMHK, *Knihy nadační 1698–1843*, např. fol. 8v.

1023 Jelikož kniha nemá kompletní jmenný rejstřík, je obtížné najít příslušný testament. Navíc v registru není uvedeno, kdy byl odkaz pořízen. Rejstřík k městským knihám z roku 1700 též není přehledný, neboť poslední vůle jsou většinou evidovány pod písmenem „K“ (což se patrně vztahovalo ke slovu „*kšaft*“), nikoliv podle křestního jména zůstavitele. Přesto se podařilo zjistit, že fundace Václava Františka Delinarta, která byla označena číslem 16, je zapsána v knize testamentů. Srov. SOKA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. S9v.

1024 SOKA HK, AMHK, *Knihy nadační 1698–1843*, nefoliováno.

1025 První záznam se vztahuje k závěti Anny Borecké, sepsané 21. dubna 1736 a 12. června 1736. Srov. SOKA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. V25.

1026 SOKA HK, AMHK, *Knihy nadační 1698–1843*, fol. 1r–2r.

1027 *Tamtéž*, fol. 2v–3r.

Knihy vrchnostenské správy

Gruntovní knihy (též purkrechtní registra)

V kanceláři radních písařů dále nechyběly gruntovní knihy neboli „purkrechtní registra“, v nichž bychom našli zápisy o převodech nemovitého poddanského majetku, odhad ceny nemovitosti, rozpočítávání podílů mezi jednotlivé nápadníky, jimiž mohla být i hradecká obec, a záznamy o vyplácení těchto podílů (vejruňky).¹⁰²⁸ Vzhledem k tomu, že veškeré transakce schvalovala městská rada, jakožto soudní orgán pro příslušné poddanské vesnice, s povolením „ouředníka statkův pozemských“¹⁰²⁹ (v některých zápisech bývá označován jen jako „úředník důchodní“¹⁰³⁰), a někdy i zdejšího královského rychtáře,¹⁰³¹ předpokládáme, že zápisy zaznamenávali radní písaři, případně kancelisté.¹⁰³² Naše tvrzení odvozujeme ze zběžné paleografické analýzy nejstarší vrstvy zápisů v nejstarší dochované purkrechtní knize pro vesnici Třebeš z let 1704–1772, jež byla založena za „písařství Františka Příhoda“.¹⁰³³ Nejstarší kmenové zápisy ovšem nezachytil on, nýbrž tehdejší kancelista Václav František Delinart. Za zmínku stojí říci i to, že kniha byla vedena formou reálných folií a že jejím úvodu nacházíme jmenovitý soupis tehdejších držitelů usedlostí ve vsi Třebeš s odkazem na příslušné reálné folio ve sledované knize.

Dochovala celá řada zpráv o existenci purkrechtních register. Ověřený opis výpisu z roku 1662 obsahuje zmínku o postoupení purkrechtních peněz Hradeckými

1028 Emanuel JANOUŠEK – Josef HANZAL, *Patrimoniální správa a její písemnosti po roce 1526*, in: Jindřich ŠEBÁNEK – Zdeněk FIALA – Zdeňka HLEDÍKOVÁ (edd.), *Česká diplomatika do roku 1848*, Praha 1984, s. 309–311.

1029 SOkA HK, AMHK, *Registra vsi Třebše k městu Hradec Králové náležející 1704–1772*, inv. č. 5152, kn. č. 3786, fol. 27r; 102r. K roku 1699 a 1702 jím byl Benedikt Pachmayer de Hatty. O něm více srov. s. 135–136.

1030 *Tamtéž*, např. fol. 162r; 193r, 281r; 315r; 387r. K roku 1685, 1691 a 1692 byl takto zmiňován Samuel Václav Cejp z Peclince (k roku 1691 a 1692 byl i primasem); k roku 1699 a 1700 Benedikt Pachmayer de Hatty. Zdá se, že šlo o nekonkrétní pojmenování pro úředníka pozemských statků, resp. předního důchodního úředníka. Od konce prvního desetiletí 18. století, nejpozději od roku 1708, změnu držby poddanského majetku schvaloval zdejší hospodářský inspektor, který byl patrně jmenován českou komorou, a místní „ouředník“. Naproti tomu zprávy o souhlasu městské rady často schází. Srov. *tamtéž*, např. fol. 258r; 468r. Pro osvětlení této problematiky by bylo třeba provést rozsáhlejší výzkum.

1031 Zmínka o povolení trhu hradeckým královským rychtářem se objevuje např. k roku 1699, 1700 a 1702. Srov. *tamtéž*, fol. 27r; 77r; 193r.

1032 Výpisy z purkrechtních knih však mohli provádět i písaři důchodních úředníků. Dokládá to ověřený opis z „register purkrechtních“ vsi Plotiště. Písmo jistě nepatří žádnému z tehdejších radních písařů. Srov. NA, SM, sign. K27/26/2, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 461–462.

1033 SOkA HK, AMHK, *Registra vsi Třebše k městu Hradec Králové náležející 1704–1772*, inv. č. 5152, kn. č. 3786, neofoliováno. František Příhoda byl patrně tehdejším radním písařem. Pravděpodobně šlo o nástupce Jiřího Vojtěcha Leixnera, který se kolem roku 1703 stal místním konšelem, posléze i zeměpanským úředníkem. Srov. s. 61–62.

Janu Loskotovi, které se uskutečnilo 27. května 1648 a které bylo zachyceno v „*knihách purkrechtních vsi Lochenice sub numero 20*“.¹⁰³⁴ Do téže knihy byla zapsána i dohoda, uzavřená 27. května 1648 a týkající se mlýna v Lochenicích, který byl Janem Loskotem pronajat hradecké obci na čtyři roky za 35 kop míšeňských. Zápis se měl podle ověřeného opisu výpisu z roku 1662 nacházet v „*knihách purkrechtních vsi Lochenice sub numero 35*“.¹⁰³⁵

Pro vesnici Plotiště byla rovněž vedena „purkrechtní registra“. V roce 1652 si hradečtí jezuité koupili krčmu v Plotištích od Kateřiny Weisové za 400 kop míšenských. Podle výpisů ze 4. února 1654¹⁰³⁶ a z 11. února 1655¹⁰³⁷, vyhotoveného na žádost „*vysoce důstojného a velebného pana Pátera Johanna Saxiusa, Societatis JESU koleje zdejší králohradecké rektora*“¹⁰³⁸, bychom zápis o tomto trhu našli v „*registřích purkrechtních vsi Plotišt sub numero 26*“.¹⁰³⁹ Není bez zajímavosti, že druhý uvedený výpis obsahoval i opis kvitance, v níž se „*Johannes Laubsky, S. J. prokurátor Reginae Hradecii*“¹⁰⁴⁰, přiznává, že mu bylo odvedeno 10 kop míšenských, které byly „*druhej termín při soudě plotištským složený*“.¹⁰⁴¹ Zprávy o „*registrách plotištských*“¹⁰⁴², resp. „*rejstrách plotištskejch*“¹⁰⁴³ se v souvislosti s prodejem šosovního majetku objevují i v trhové knize z let 1675–1705. Dne 18. listopadu 1678 si hradecký poddaný Jan Barták koupil od obce kus pozemku, který dříve náležel k Benedovskému dvoru. O několik dnů později tak učinil i Jiří Havránek, jenž byl také hradeckým poddaným. Do zmíněné trhové knihy byly oba zápisy zaznamenány jen „*pro budoucí pamět ad notam*“ a s tím, že „*knihy městské poddacím [lidem] neslouží*“.¹⁰⁴⁴

Důchodní písaři zapisovali i do „rejster plačických“.¹⁰⁴⁵ Trh, jenž měl být v nich zachycen, se uskutečnil 26. února 1680 a týkal se obecního pozemku, jenž byl do té doby součástí Hunšovského dvora. Martin Liška, hradecký poddaný ze vsi Březhrad,

1034 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Opis výpisu z purkrechtních knih vsi Lochnice ze 20. dubna 1662.)

1035 Tamtéž. (Opis výpisu z purkrechtních knih vsi Lochnice ze 20. dubna 1662.)

1036 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 126, krabice č. 36, fol. 1–2; 3–4.

1037 NA, SM, sign. K27/26/2, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 461–462. Neověřený opis tohoto výpisu je součástí hradeckého archivu. Srov. SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 126, krabice č. 36, fol. 5–6.

1038 NA, SM, sign. K27/26/2, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 462r.

1039 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 126, krabice č. 36, fol. 1r; 3r; NA, SM, sign. K27/26/2, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 461r.

1040 Tamtéž, fol. 461v–462r.

1041 Tamtéž.

1042 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. B13r.

1043 Tamtéž, fol. B15v.

1044 Tamtéž, fol. B13r; B15v.

1045 Tamtéž, fol. C19v.

zaplatil za tuto roli ihned 37 zlatých 30 krejcarů. Radní písař, jenž tuto smlouvu zachytil do trhové knihy z let 1675–1705, připojil pod smlouvu tuto poznámku: „*Tento trh Martinem Liškou, poddaným, vykonaný vynachází se v rejstrách plačických a tuto jest toliko ad notam vzatý pro budoucí paměť. Protože grunt šosovní jest, tou příčinou od města odciziti nemůže a knihy městské poddacím lidem neslouží.*“¹⁰⁴⁶

Ve výše uvedené trhové knize je i odkaz na „rejstra purkrechtní vsi Všestar“. Ta jsou připomínána v dědickém vyrovnání mezi Janem Velasem, žijícím na hradeckém předměstí, a jeho sestrou Kateřinou, manželkou Jiřího Vojtěcha Žďárského. Z textu této dohody, sjednané 27. ledna 1681, vyčteme, že „rejstra purkrechtní vsi obce této králohradecké Všestar“¹⁰⁴⁷ obsahovala na foliu A13 trhovou smlouvu Václava Břeckého, v níž mělo být přiblíženo, kterou část dědictví si Jan Velas nárokoval.¹⁰⁴⁸

Jelikož je známo, že obecními vesnicemi, spadajícími do jurisdikce Hradeckých, byly i Hřibsko (do roku 1665), Březhrad, Předměřice, Vlčkovice, Roudnička, Kluk, Lhota pod Strání a Malšovická Lhota (též Malšovická Lhotka), můžeme s velkou pravděpodobností předpokládat, že i pro tyto poddanské vsi byly vedeny gruntovní knihy.¹⁰⁴⁹

2.1.3 Písemnosti listinného, mandátového, listového a spisového charakteru vešlé z kanceláře radních písařů

Listiny

Kancelář radních písařů nevytvářela jen úřední knihy, ale i listiny, jež představovaly důležitou složku v její úřední písemné produkci. Listinu definujeme jako písemnost, jež v určité formě zachycuje svědectví o právním jednání.¹⁰⁵⁰

1046 *Tamtéž.*

1047 *Tamtéž*, fol. D17v.

1048 *Tamtéž*, fol. D17v–D18r; D19v.

1049 Naši domněnku potvrzují minimálně dva záznamy. Např. zápis z 9. října 1698, dodatečně zachycený v knize zvané „*Registra vsi Roudničky, vsi Kluku, Lhoty pod Strání a Lhotky Malšovské*“, odkazuje na trh zaznamenaný ve „*starých rejstrách klukečských*“. Srov. (citováno dle archivního inventáře) SOKA HK, AMHK, *Registra obce Roudničky, Kluků, Lhoty pod Strání a Malšové Lhoty 1705–1774*, inv. č. 471, kn. č. 182, fol. 673r. Dále pak zápis, datovaný k 2. září 1691 a dodatečně zachycený v knize pojmenované jako „*Registra vsi Třebše k městu Hradci J. M. králové nad Labem náležející*“, nás informuje o skutečnostech, zapsaných ve „*starých rejstrách trebešských*“. Srov. (citováno dle archivního inventáře) SOKA HK, AMHK, *Registra vsi Třebše k městu Hradec Králové náležející 1704–1772*, inv. č. 5152, kn. č. 3786, fol. 1r.

1050 Ivan HLAVÁČEK, *Diplomatika*, in: Ivan HLAVÁČEK – Jaroslav KAŠPAR – Rostislav NOVÝ, *Vademecum pomocných věd historických*, Praha 2002, s. 206–208.

Nejtypičtější listinou byly různorodé **smlouvy**. V hradeckém archivu lze kupř. najít originální znění tržové smlouvy, jež byla 4. dubna 1657 uzavřena mezi zdejší obcí a hradeckým měšťanem Janem Matyášem Duchoslavem z Libína. Posledně jmenovaný prodal Hradeckým polovinu Kadrmanovské krčmy, řídící se zemským právem, ve vsi Lochenice za 250 zl.¹⁰⁵¹ Listina jednak obsahuje podpisy a pečeti obou stran (menší pečeť města Hradce a soukromá pečeť prodávajícího), jednak zmínku o tom, že trh bude zapsán do desek zemských, neboť se jednalo o alodiální nemovitost.¹⁰⁵²

Cedule řezaná

Cedule řezané byly listinami, psanými ve dvou stejnopisech za sebou na jeden list papíru, jenž byl poté nepravidelně rozstřížen tak, aby měla každá strana jedno shodné znění dohody. Chtěl-li někdo ověřit pravost obou částí, přiložil je k sobě.¹⁰⁵³ Do dnešních dnů se však žádný exemplář cedule řazené ze sledované doby nedochoval a je tedy otázkou, zda je zdejší městská kancelář vytvářela.

V hradeckém prostředí se však řezané cedule nepochybně používaly. V materiálech „Nové manipulace“ je totiž uložen opis jedné její části. Cedule řazené byly vyhotoveny 21. srpna 1669 a zachycovaly dohodu mezi Jiřím Doležalem a Mikulášem Šafránkem. Jelikož Doležal nemohl Šafránkovi splatit dluh ve výši 110 zl., dal mu do zástavy pole, které mohl využívat po dobu tří, resp. šesti let.¹⁰⁵⁴ Zmínky o „řezaných cedulích a cedulkách“, jimiž disponovaly soukromé osoby, můžeme nalézt i v městských úředních knihách.¹⁰⁵⁵

Cechovní statuta

Městská rada nepochybně vydávala i listiny, resp. předpisy upravující fungování cechů. Cechovní statuta obsahovala tzv. artikule (články), kde byla vymezena práva a povinnosti jednotlivých členů ke své cechovní organizaci, vztahy samotného cechu k

1051 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 129, krabice č. 36, fol. 1. Z textu vyčteme, že byly vyhotoveny dva exempláře; jeden pro obec a druhý pro prodávajícího. Vedle této listiny se dochovala i smlouva, na níž jsou podpisy a pečeti dvou svědků, dosvědčujících právní pořízení. Srov. *tamtéž*, fol. 3–6. Městský archiv obsahuje i jiné tržové smlouvy, jež se dochovaly v originále a byly sjednány ve sledovaném období. Srov. SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 147, krabice č. 36; inv. č. 149, krabice č. 36; inv. č. 160, krabice č. 36.

1052 K problematice desek zemských Pavla BURDOVÁ, *Desky zemské (Rozdělení po stránce obsahové a formální)*, SAP 43, 1993, s. 347–439.

1053 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 256–257.

1054 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Opis cedule řazené, sepsané 21. srpna 1669.)

1055 SOKA HK, AMHK, *Tržová kniha bílá 1575–1707*, fol. L15v; SOKA HK, AMHK, *Tržová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 329r.

městské radě a k těm, kteří do něho chtěli vstoupit, a jiné normy (např. sankce), mající vliv na činnost cechu. K cechovním statutům hradecká městská rada připojovala svoji velkou pečeť.¹⁰⁵⁶

Příkladem tohoto typu diplomatického materiálu jsou statuta („artikule“) kupeckého a kramářského cechu z roku 1669, jež jsou dochována ve formě ověřeného opisu z 21. března 1692, uloženého ve fondu „Staré manipulace“.¹⁰⁵⁷ Zatímco ověřený opis měl menší pečeť města, cechovní statuta byla opatřena „*pečetí naší větší městskou*“.¹⁰⁵⁸

Jistota

Vzhledem k tehdejší úvěrové politice Hradeckých můžeme bezpečně prokázat produkci jistot (též dlužních úpisů či obligací), tedy listin, v nichž se dlužník zavázal věřiteli zaplatit pohledávku.¹⁰⁵⁹ Např. 2. listopadu 1658 vydala obec P. Bartoloměji Bukovskému, správci semináře sv. Václava při jezuitské koleji „*králohradecké*“, jistotu na částku 600 kop míšeňských.¹⁰⁶⁰ Ověřovacím prostředkem byla menší pečeť města, jak je patrné z obsahu listiny. Opisy dlužních úpisů jsou dohledatelné i v hradeckých trhovách knihách¹⁰⁶¹ nebo knize smluv.¹⁰⁶²

Kvittance

Jde o listiny, jimiž věřitel potvrzuje dlužníkovi, že od něho obdržel dlužnou částku či jen její část.¹⁰⁶³ Přestože se ze sledovaného období žádná kvittance, jejíž vydavatelem bylo město, nedochovala, můžeme předpokládat, že byly městskou kanceláří vytvářeny, neboť i Hradečtí mohli být v pozici věřitele.¹⁰⁶⁴ V hradeckém archivu máme jen několik exemplářů kvitancí soukromých osob. Dne 14. března 1651 potvrdil hradecký měšťan Samuel starší Cejp z Peclínovce městu Trutnovu, že od něj přijal 100 kop míšeňských.¹⁰⁶⁵ Stejnou částku obdržel i v roce 1655¹⁰⁶⁶ a v lednu

1056 Viz pozn. 1058.

1057 NA, SM, sign. K27/14, inv. č. 1606, kart. 1138, fol. 95r–109v.

1058 *Tamtéž*, fol. 106v.

1059 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 257.

1060 NA, SM, sign. K27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 153. Jde pouze o opis.

1061 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1698*, fol. G1r.

1062 SOkA HK, AMHK, *Knih smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. R11r.

1063 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 257.

1064 *Tamtéž*, s. 257–258.

1065 SOkA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 129, krabice č. 36, fol. 2.

1066 *Tamtéž*, fol. 5.

1659.¹⁰⁶⁷ V srpnu 1659 mu Trutnovští odvedli poslední splátku.¹⁰⁶⁸ Zároveň je třeba uvést, že kvitance nalezneme i v městských knihách, a to v podobě opisů¹⁰⁶⁹ či originálů¹⁰⁷⁰, anebo ve formě zápisů, z nichž je mj. patrné, že dlužné částky přijímal duchovní úředník.¹⁰⁷¹

List zachovací

Listy zachovací, jež byly formou listin vydávány městskou radou, potvrzovaly příjemci jeho manželský původ a dosavadní zachovalost, tedy bezúhonnost nebo též počestnost.¹⁰⁷² V hradeckém prostředí se však žádná taková listina nenachází. Nicméně máme přímou zmínku o tom, že zde byly vyhotovovány. Dokládá to opis kvitance, jenž je zachycen v knize smluv. Martin Jirka zde doslova uvádí, že když se odsud stěhoval, obdržel „od mnoho vzáctného magistrátu list zachovací“.¹⁰⁷³

List zhostní (výhostní, výhost, zhost)

Listy zhosté jsou písemnostmi, jimiž vrchnost propouštěla osobu ze svého poddanského svazku. Udělovala je tehdy, když poddaný odcházel na jiné panství (buď bylo pod správou jiného hejtmana, nebo šlo o úplně cizí vrchnost), nebo když se odstěhoval do královského města (čímž dotyčný získal i svobodu). Stejně tak jej potřebovala osoba, jež se chtěla přestěhovat z jednoho komorního města do druhého.¹⁰⁷⁴

Tento typ diplomatického materiálu byl prokazatelně vydáván i hradeckou kanceláří, neboť zdejší městská rada byla vrchností pro několik okolních vesnic. Ze sledovaného období se dochovaly hned dva exempláře listu zhostného; první je datován k 31. říjnu 1648¹⁰⁷⁵, druhý se hlásí k 23. červnu 1677¹⁰⁷⁶ (v obou případech šlo o poddané z Předměřic nad Labem, odcházející na opočenská panství). Zatímco posledně

1067 *Tamtéž*, fol. 8.

1068 *Tamtéž*, fol. 9.

1069 SOKA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. P11v.

1070 Jeden takový exemplář z roku 1695 byl vložen do knihy smluv. Anna Bláhová kvitovala sedláře Jana Ditricha, od kterého dostala 10 kop míšeňských. Se zápisem zde zachyceným však kvitance nijak nesouvisela. Srov. SOKA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. M15v–M16r.

1071 *Tamtéž*, např. fol. O9v; SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, např. fol. E22.

1072 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 261.

1073 SOKA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. R9r.

1074 Eduard MAUR, *K demografickým aspektům tzv. druhého nevolnictví*, *Historická demografie* 8, 1983, s. 16–17.

1075 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 118, krabice č. 36.

1076 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 142, krabice č. 36.

jmenovaný má podobu listiny, starší je ve formě misivu.¹⁰⁷⁷ Je to dáno tím, že byl adresován přímo vrchnosti (hejtmanu opočenského panství Janu Rašínovi z Rýzmburka), jež poddaného přijímala. Hradečtí po ní požadovali, aby na základě dřívější dohody propustila z poddanství Jana, syna po zemřelém Tobiáši ze vsi Ledce, a aby jim zaslala i list zhostní, potvrzující jeho propuštění.¹⁰⁷⁸ Zmínky o vydávání zhostů či jejich opisů hradeckou kanceláří jsou dohledatelné i v materiálech „Nové manipulace“.¹⁰⁷⁹

Vidimus

Vidimátem byla každá listina, která potvrzovala znění jiné listiny (nikoliv její správnost či pravost). Vidimace probíhala tak, že celá ověřovaná listina byla vepsána do ověřovací či potvrzovací listiny. Ten, kdo vidimus vydával, připojoval k němu svůj ověřovací prostředek, jímž nejčastěji byla pečeť. Z hlediska právní průkaznosti měl vidimus stejnou váhu jako příslušná listina.

Ve sledované době šlo o běžný typ diplomatického materiálu. Hradecká kancelář vydala hned několik vidimusů. Jeden z nich pochází z 9. srpna 1655 a ověřoval znění testamentu Jana Benedikta Dyringera.¹⁰⁸⁰ Ve „Staré manipulaci“ nalezneme vidimus, datovaný k 21. březnu 1692, cechovních artikulů kupeckého a kramářského cechu, jež byly vydány hradeckou radou v roce 1669.¹⁰⁸¹ Také dodejme, že vidimus měl v obou případech přitisknutou menší pečeť města.

Svědění

Svědění zachycovala svědeckou výpověď jedné či více osob, nebo instituce v určité záležitosti. Text listiny byl zpravidla stylizován subjektivně. Pouze před vlastní výpovědí dané osoby se použila objektivní stylizace. Měla-li městská rada zaslat svědectví osob nějaké instituci, mělo svědění formu listu zavřeného.¹⁰⁸² Jeden takový exemplář listu svědečného se dochoval v materiálech „Nové manipulace“. Vznikl v hradecké kanceláři na popud české komory, která jej potřebovala v záležitosti „*nebo[žky] Marty, na onen čas Městecké a posléze Hubetiusové, též dcer jejich, jedné*

1077 Je možné, že jeho součástí byl i list zhostní v podobě listiny.

1078 SOkA HK, AMHK. *Listiny a listy*, inv. č. 118, krabice č. 36.

1079 NA, NM, sign. K33/25, kart. 362, např. fol. 7, 20.

1080 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Vidimus závěti Jana Benedikta Dyringera, datovaný k 9. srpnu 1655.)

1081 NA, SM, sign. K27/14, inv. č. 1606, kart. 1138, fol. 95–107.

1082 J. VOJTÍŠKOVÁ, *Počátky (králové)hradecké městské diplomatické činnosti*, in: J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 94.

*Anny, z Matouše Městeckého, a druhé Sibyly, z Jana Hubetia, pošle, která z nich dříve z tohoto světa vykročila, která kterou živobytím přečkala.*¹⁰⁸³ Po složení přísahy poskytl svědectví jednak hradecký měšťan a obecní starší Samuel Cejp z Peclinovce, jemuž v té době mělo být 57 roků, jednak zdejší zvoník při „*hlavním kostele arciděkanském Sv. Duchy*“ Jan Levhartický z Levhartic, kterému mělo být 70 let.¹⁰⁸⁴

Odlíšnou formu mělo svědomí z 20. října 1651, u něhož se přitištěná menší pečeť města nacházela dole pod textem. Městská rada listinu vyhotovila pro Ludmilu Ulrichovou, která byla zažalována emigrantem Adamem Kornejškem, neboť po ní požadoval několik kusů polí, které byly původně jeho.¹⁰⁸⁵ Z toho lze usoudit, že svědomí byla soukromým osobám vydávána ve formě tzv. listů otevřených.¹⁰⁸⁶

Atestace

Atestace mívaly různorodý obsah. Vydatel v nich nejčastěji potvrzoval pravdivost nějaké informace v určitých věcech.¹⁰⁸⁷ Kancelářské zařízení radních písařů je vydávalo formou listů otevřených a na základě žádosti osoby, jež takové potvrzení potřebovala. Ze sledované doby známe hned několik atestací. Roku 1655 vydali Hradečtí ve prospěch Samuela Suka prohlášení, že mají vůči němu dluh a že záznam o této skutečnosti se nachází „*pod Litt. S.*“ ve „*vyznamenání všech dluhův obecních města zdejšího*“,¹⁰⁸⁸ které bylo vyhotoveno na základě nařízení místodržících ze 12. července 1651.¹⁰⁸⁹

Dalším příkladem může být atestace z roku 1669, jež byla vydána na žádost císařského rychtáře Václava mladšího Bláhy z Chotětova. Hradecká městská rada zde potvrzuje, že „*prošacovali*“¹⁰⁹⁰ dvě nemovitosti (jednu zahradu se starým a novým stavením při Labi a jeden kousek pole), jež patřily zesnulému císařskému rychtáři a ungeltnímu výběřčímu Blažejí Fridrichu Fezerovi.¹⁰⁹¹ Z příloženého misivu,

1083 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (List svědečný z 16. května 1656.)

1084 *Tamtéž.* (List svědečný z 16. května 1656.)

1085 *Tamtéž.* (Svědomí z 20. října 1651.)

1086 K ověření této domněnky by bylo třeba provést další výzkum. Je totiž možné, že se jedná o výpis z knihy svědomí, v němž chybí odkaz na jmenovaný pramen.

1087 Z tohoto hlediska se nejvíce podobaly listům věřícím. Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 264–265.

1088 Tento soupis městských dluhů je uložen ve „Staré manipulaci“. Srov. NA, SM, sign. K27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 47r–95r. Záznam se v něm opravdu nachází. Srov. *tamtéž.*, fol. 77v–78r.

1089 NA, SM, sign. K27/26/2, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 428.

1090 Provedli ocenění neboli posouzení ceny nemovitosti. Dobový výraz pochází z německého slova „*(die) Schatzung*“ – ocenění, odhad; daň, dávka, výkupné. Srov. Václav BOK, *Slovník středověké nemčiny pro historiky*, České Budějovice 1995, s. 113.

1091 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Atestace z 1. června 1669.)

adresovaného české komoře, se dovídáme, že Bláha chtěl tyto pozemky prodat, aby zaplatil dluhy, jež vznikly za jeho předchůdce.¹⁰⁹²

Nakonec zmiňme i atestaci z roku 1694, v níž Hradečtí potvrzují, že na jejich příkaz provedl královský rychtář Samuel Václav Cejp z Peclínovce provolání na čtyři pustá místa a že našel zájemce, kteří by si tyto pozemky koupili, neboť se k nim do té doby nepřihlásili žádní pozůstalí.¹⁰⁹³

Kundšaft

Šlo o písemnost, jež obsahovala potvrzení o přijetí zásilky od posla. Pro věrohodnost vydavatel připojoval svůj podpis a datum přijetí misivu. Pečeti se u tohoto typu diplomatického materiálu nepoužívaly. Vyhotovování kundšaftů bylo běžnou praxí v písemné komunikaci mezi institucemi, nebo mezi určitou institucí a soukromou osobou.¹⁰⁹⁴ Bezesporu je tak vytvářela i hradecká kancelář. Svědčí o tom kundšaft, vydaný 4. února 1665 a podepsaný Janem Kavkou, zdejším obecním služebníkem. Z textu vysvítá, že posel, jehož jméno zde není uvedeno, doručil Hradeckým misiv od Zikmunda Karla Danhelie, měšťana Starého Města pražského, a že mu nebyla dána odpověď proto, že městská rada byla zaneprázdněna jinými záležitostmi a že posel pospíchal dál.¹⁰⁹⁵

V materiálech „Nové manipulace“ je uložen i kundšaft, vydaný Kateřinou Bendovou z Ještětic, rozenou Talackovou, pro Hradecké.¹⁰⁹⁶ Vzhledem k tomu, že se patrně jedná o neověřený opis písemnosti, jenž byl součástí misivu, zasláného úřadu zemských desek,¹⁰⁹⁷ můžeme předpokládat, že se v hradecké kanceláři, případně v radní místnosti ukládaly kundšafy soukromých osob, což dokládá i V. Šebesta pro období třicetileté války.¹⁰⁹⁸ Je ovšem možné, že nešlo o opis originálu misivu, nýbrž o neověřený výpis ze specializované městské knihy (manuálu listů otevřených či radního manuálu).

1092 *Tamtéž.* (Misiv z 5. července 1669.) O dlužích Blažeje Fridricha Fezera srov. s. 150–151, 160.

1093 *Tamtéž.* (Atestace z 24. července 1694.)

1094 Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace mezi českými královskými městy v době předbělohorské na příkladu Nového Města pražského a polabského pětíměstí*, Praha 2011, s. 130.

1095 NA, SM, sign. K27/26/2, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 332r.

1096 NA, NM, sign. K33/5, kart. 361, fol. 3. (Opis kundšaftu, vydaného 29. dubna 1677.)

1097 *Tamtéž.*, fol. 1–12.

1098 V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 26, 56.

Listy otevřené

Mandáty

Mezi tzv. listy otevřené řadíme písemnosti mandátního charakteru. Jejich obsahem bylo nějaké nařízení či příkaz. Hradecká městská rada je nepochybně vydávala, neboť jistě nastávaly situace, kdy bylo třeba řešit otázky ze správní a hospodářské oblasti. Protože mandáty měly pomíjivou platnost, lze očekávat, že byly po určité době skartovány. Z tohoto důvodu je jejich dochování velmi vzácné. Nicméně můžeme předpokládat, že v hradeckém prostředí byly vedeny specializované knihy (kupř. knihy nařízení radních), které zachycovaly důležité nařízení či příkazy městské rady.¹⁰⁹⁹

Příkladem tohoto typu písemnosti může být příkaz z 23. listopadu 1669. Městská rada v něm nařizovala správci solního důchodu Václavu Františku Tejneckému z Oujezdce vydat jednu bečku soli jako deputát pro primátora a dva konšely.¹¹⁰⁰

Mandáty, resp. jejich ověřené opisy lze najít i v materiálech „Nové manipulace“. Zde jsou dochovány ve formě vidimusů hned dva příkazy hradecké městské rady a obecních starších (jeden z roku 1692¹¹⁰¹, druhý z roku 1693¹¹⁰²). V obou případech přikazoval tehdejší primas a obecní starší zdejšímu důchodnímu úředníku¹¹⁰³ vydat z městského důchodu určitou sumu peněz, neboť se jí od sousedů nepodařilo vybrat. Z textu je zřejmé, že šlo o tzv. šos neboli městskou daň, která se každoročně odváděla císařovně.¹¹⁰⁴

Listy

Misiv (list poselací)

Misivy nebo též listy poselací, mající podobu zavřeného listu, které bývaly uzavírány pritištěnou sekretní pečetí, patřily k nejčastěji vytvářeným písemnostem v

1099 J. ČAREK – B. LŮŽEK, *Názvosloví městských knih*, s. 457–458.

1100 SOKA HK, AMHK, *List Albrechta Maxmiliána Růžovského Václavu Františku Tejneckému z Újezdce, správci solního důchodu, ohledně rozdělení soli 1669*, inv. č. 5196, karton č. 1153.

1101 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Vidimus z 18. září 1694 – příkaz městské rady z 31. prosince 1692.)

1102 *Tamtéž*. (Vidimus z 18. září 1694 – příkaz městské rady ze 13. října 1693.)

1103 K roku 1692 byl důchodním úředníkem Jiří Václav Runkl. O rok později směřuje příkaz na Jana Kryštofa Stefana.

1104 V té době mělo město císařovně odvést 307 zl. 34 kr. Dochovány jsou i kvitance (ve formě vidimusů), potvrzující odvedení městského šosu podkomořimu věnných měst. Srov. *tamtéž*. (Vidimus z 18. září 1694 – kvitance z 19. prosince 1692; Vidimus z 18. září 1694 – kvitance ze 12. října 1693.)

prostředí předbělohorských měst.¹¹⁰⁵ Nic na tom ani příliš nezměnila třicetiletá válka. Během této doby však postupně dochází k proměně komunikačních kanálů. Meziměstská korespondence spíše upadala a naopak písemný styk mezi městy a vyššími zeměpanskými úřady zažíval rozkvět.¹¹⁰⁶ Podobný trend patrně pokračoval i v poválečném období.¹¹⁰⁷

Vzhledem k tomu, že misivy obsahovaly sdělení bez moci závazné a pomíjivého charakteru, byly v průběhu doby nezřídka skartovány. Přesto se do dnešních dnů dochovaly, ovšem jen jejich nepatrná část. Řadu misivů, vzešlých z hradecké centrální kanceláře, najdeme ve Staré a Nové manipulaci. Uveďme alespoň dva příklady. Hradecká městská rada v misivu ze 30. prosince 1651 české komoře vyjadřuje lítost, pokud se prý zdráhala „*všelijakými zbytečnými vejmluvami*“ oddálit uhrazení dluhu městu Pardubicím, a prosí ji, aby Pardubičtí měli strpení a aby počkali na rozhodnutí traktační komise ve věci dluhů královských měst, neboť „*obec zdejší daleko a mnohem víceji a tížeji nežli obec pardubická ruinýrována*“ je.¹¹⁰⁸

Druhý misiv, jenž je datován k 12. říjnu 1700, vznikl jako odpověď na „přípis“ české komory.¹¹⁰⁹ Hradečtí ji sdělují, že poddané Dorotě, vdově po Jakobovi Červenkovi ze vsi Vlčkovice, vydali zhostní list, jenž současně zasílají.¹¹¹⁰ Učinili tak proto, že se s ní chtěl oženit poddaný na pardubickém panství Jan Širůček, jenž se v této záležitosti obrátil na českou komoru. Hradečtí zároveň doufají, že „*podobná sousedská odměna následovati bude*“,¹¹¹¹ neboť není z ekonomického hlediska žádoucí, aby docházelo jen k jednostranným odchodům poddaných.

Cedule poselací

Dalším typem písemnosti v korespondenční praxi byla tzv. cedule poselací. Stejně jako cedule řazená byla nepravidelně přestřižena a vydavatel k ní zpravidla nepřipojoval žádnou pečeť.¹¹¹² Z hlediska obsahu je možné cedule poselací přirovnat k misivům, neboť také obsahovaly nějaké sdělení bez právní váhy a měly rovněž adresu

1105 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 267.

1106 J. VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace*, s. 303–308.

1107 Pro ověření této domněnky by musel být učiněn rozsáhlejší výzkum.

1108 NA, SM, sign. K27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 3–5.

1109 NA, NM, sign. K33/25, kart. 362, fol. 22.

1110 Zhostní list v materiálech chybí. Pravděpodobně byl z misivu vyjmut a uložen na jiné místo. Dokládá to i kancelářská poznámka, napsaná na misivu Hradeckých: „*intimírovati a vejhost potom při registratuře schovati*“. Srov. *tamtéž*, fol. 27v.

1111 *Tamtéž*, fol. 22.

1112 V hradeckém archivu lze najít i ceduli poselací s přitištěnou pečeti. Vydavatelem byl Jan Cornelius z Coenens. Srov. SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 151, krabice č. 36.

napsanou na dorsální straně, přičemž řádky adresy bývaly kolmo k vnitřnímu textu. Rozdíl mezi misivem a cedulí poselací spočíval v tom, že ve druhé zmiňované písemnosti vyslovil autor záměr o možnosti řešení sporu soudní cestou.¹¹¹³

Ze sledovaného období se dochoval pouze jeden exemplář cedule poselací, vydaný hradeckou městskou radou. Nachází se ve zdejším archivu a pochází ze 24. září 1680. Hradečtí píší Janu Corneliovi z Coenens, že nemá podle ustanovení Q 48 Obnoveného zřízení zemského právo lovit na pozemcích obce a že příště může být kvůli tomu pohnán.¹¹¹⁴ Nakonec dodejme, že v materiálech „Nové manipulace“ nalezneme i cedule poselací soukromých osob.¹¹¹⁵

Spisový materiál

Snad nejméně zpráv máme o spisovém materiálu, vznikajícím v kanceláři radních písařů. Nepočítáme-li různé neověřené opisy z městských knih¹¹¹⁶ a neověřené opisy listinného a listového materiálu, jež bývaly připojovány k misivům a zasílány spolu s nimi nadřízeným úřadům,¹¹¹⁷ máme bezpečně doložen pouze jeden koncept listu příznávacího města Hradce¹¹¹⁸ a jeden koncept misivu, jenž byl vyhotoven v kanceláři radních písařů.¹¹¹⁹ Specifickým druhem spisového materiálu je také tzv. trhová kniha 1631–1651,¹¹²⁰ přesněji řečeno tzv. kniha opisů z městských knih cca 1651, která byla pravděpodobně součástí spisu, zaslaného české komoře. Do zdejšího archivu se dostala spolu s písemnostmi vyčleněnými z jiných fondů.¹¹²¹

Kniha opisů z městských knih cca 1651¹¹²²

Kodex o velikosti 21,5 cm x 31,5 cm má poškozenou původní koženou vazbu s

1113 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 269.

1114 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 150, krabice č. 36. Odpověď Jana Cornelia z Coenens se rovněž dochovala. Srov. SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 151, krabice č. 36.

1115 Srov. např. NA, *NM*, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Cedule poselací, datovaná k 8. listopadu 1674.)

1116 Srov. s. 35.

1117 Řada těchto písemností je uložena ve Staré a Nové manipulaci.

1118 SOKA HK, AMHK, *Koncept listu příznávacího města Hradec cca 1653*, inv. č. 5148, kn. č. 3782.

1119 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 154, krabice č. 36.

1120 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha 1631–1651* (pramen je na základě našeho diplomatického rozboru citován jako tzv. Kniha opisů z městských knih cca 1651), kn. č. 3801, inv. č. 5167.

1121 Jiří PAVLÍK, *Archiv města Hradec Králové 1518–1945*, dílčí inventář, Hradec Králové 2002, s. IV.

1122 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha 1631–1651* (pramen je na základě našeho diplomatického rozboru citován jako tzv. Kniha opisů z městských knih cca 1651), kn. č. 3801, inv. č. 5167.

tlačenými ornamenty.¹¹²³ Na její přední straně lze kromě papírového štítku se současnými evidenčními údaji, vážícími se k této knize, najít i soudobé nápisy, jež jsou ovšem špatně čitelné. V horní části desky si též můžeme všimnout novodobého zdvojeného křížku (mřížky) či snad zkratky latinského slova „*numero*“ („*N^o*“ či jen „*N.*“), jež se spolu s arabskou číslicí používala k vyjádření pořadí písemnosti v číselné řadě. Podobný způsob označování byl využíván i u materiálů v archivním fondu „Staré manipulace“ nebo „Nové manipulace“. Lze se tedy domnívat, že zde byla „kniha“ původně uložena a že pravděpodobně byla součástí spisu k určité záležitosti.¹¹²⁴

Podle archivní pomůcky má pramen 72 listů. Foliace je moderní, provedená tužkou a tvořená arabskými číslicemi. Jazykem „knihy“ je v drtivé většině čeština. Výjimku tvoří pouze jeden latinský záznam. Jedná se o opis rozhodnutí provinciála v Čechách Felixe Ziedlera, jenž povolil prodat roli, náležející hradeckým minoritům, jež potřebovali peníze na opravu poničeného kostela.¹¹²⁵ Zápisy jsou obvykle psány českou novogotickou kurzivou. Humanistická polokurziva a kurziva se objevuje jen u latinských slovních spojení.

Autorem opisů není hradecký radní písař Samuel Suk, jak se domnívá Vít Šebesta,¹¹²⁶ ale Jan Marcotius, jenž byl také zaměstnancem hradecké kanceláře radních písařů. Záznamy byly patrně sepsány najednou, a to nejdříve v roce 1651, neboť nejmladší zápis se hlásí k 3. červenci 1651.¹¹²⁷ Je však možné, že vznikla i později.¹¹²⁸ V „knize“ se žádné původní zápisy nenacházejí. Nalezneme zde pouze opisy či přepisy záznamů, jež se objevují v jiných hradeckých městských knihách. Důkazem toho je fakt, že před každým takovým zápisem je odkaz na knihu, z níž písař čerpal. Nejčastěji jsou zmiňovány trhové knihy, jako např. druhá zelená trhová kniha („*Liber viridis emptionum secundus*“¹¹²⁹), první bílá trhová kniha („*Liber albus emptionum primus*“¹¹³⁰), žlutá trhová kniha („*Liber luteus emptionum*“¹¹³¹) a druhá bílá trhová

1123 J. PAVLÍK, *Archiv města Hradec Králové*, s. 6.

1124 Viz dále.

1125 SOKA HK, AMHK, *Kniha opisů z městských knih cca 1651*, fol. 19v.

1126 V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 38.

1127 SOKA HK, AMHK, *Kniha opisů z městských knih cca 1651*, fol. 60v–61r.

1128 Mezi opisy smluv z městských knih ovšem nenalezneme trhovou smlouvu, uzavřenou 6. února 1652 mezi Jana Benediktem Dyringerem a Annou Patíkovou. SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 329v. I z tohoto důvodu datujeme vznik těchto opisů do roku 1651. Je ovšem možné, že výše uvedený trh byl z nějakého důvodu záměrně vynechán.

1129 Např. SOKA HK, AMHK, *Kniha opisů z městských knih cca 1651*, fol. 3r. Původní zápis se vyskytuje v uvedené knize. Srov. SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 220v.

1130 Např. SOKA HK, AMHK, *Kniha opisů z městských knih cca 1651*, fol. 3v. Zdrojem opisu byla

knihy („*Liber albus emptioinum secundus*“¹¹³²), jež podlehla zkáze. Dále je uváděna šestá kniha smluv („*Liber contractuum sextus*“¹¹³³), nová kniha svatebních smluv („*Liber novus obligationum coniugalium*“¹¹³⁴) a pátá kniha závětí („*Liber testamentorum quintus*“¹¹³⁵).

Značná část zápisů se týká majetkových převodů, v nichž se mnohokrát objevuje jméno hradeckého císařského rychtáře Jana Benedikta Dyringera v roli kupujícího. Jelikož je obecně známé, že neváhal rozšiřovat svůj majetek pomocí lstí a podvodů,¹¹³⁶ je pravděpodobné, že písemnost vznikla v souvislosti s pokusem upozornit na Dyringerovy přestupky, kdy bylo třeba zmapovat všechny jeho trhy a zjistit, za jakých podmínek byly trhové smlouvy uzavřeny a kdo byli původní majitelé. Vyskytují se zde totiž trhy, jež pocházejí z let 1586–1633,¹¹³⁷ tedy z doby, kdy ještě Dyringer ve městě nepobýval.

Vzhledem k tomu, že se Hradečtí chtěli domoci Dyringerova odvolání z funkce, mohla být adresátem tohoto pramene česká komora. Zda kniha byla poslána jako příloha k misivu, je bohužel nejasné, neboť se jej nepodařilo nalézt. Jisté ale je, že se nejedná o trhovou knihu v pravém slova smyslu.¹¹³⁸ S ohledem na výše řečené by ji bylo vhodné přejmenovat na tzv. „knihu opisů z městských knih cca 1651“.

Koncept listu příznávacího města Hradec Králové cca 1653¹¹³⁹

Kodex o velikosti 20,5 x 30,5 cm je opatřena lehce poškozenou papírovou vazbou. Na její přední straně si lze všimnout novodobého latinského názvu, jenž zní: „*Fassio generalis visitationis civitatis Hradecensis de a[nn]o 1653.*“ Stejně označení se

skutečně tato kniha. Srov. SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. R9r. Splátky však vypsány nebyly. Ve sledované knize z roku 1651 bylo jen poznamenáno, že koupený dům byl zcela splacen. Srov. SOKA HK, AMHK, *Kniha opisů z městských knih cca 1651*, fol. 4v.

1131 Např. *tamtéž*, fol. 15v. Původní zápis lze dohledat v uvedené knize. Srov. SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. A3r.

1132 Např. SOKA HK, AMHK, *Kniha opisů z městských knih cca 1651*, fol. 11r.

1133 Např. *tamtéž*, fol. 33r. Písař opravdu vycházel ze zmíněné knihy. Srov. SOKA HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. M7r.

1134 Např. SOKA HK, AMHK, *Kniha opisů z městských knih cca 1651*, fol. 35r. Záznam se skutečně nachází ve jmenované knize. Srov. SOKA HK, AMHK, *Kniha svatebních smluv 1623–1850*, fol. 72v–73r.

1135 Např. SOKA HK, AMHK, *Kniha opisů z městských knih cca 1651*, fol. 36v. Původní zápis můžeme bezpečně najít v knize závětí. Srov. SOKA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. E19r.

1136 Podrobněji o jeho přestupcích F. ROUBÍK, *Královští rychtáři*, s. 304–305. Srov. též J. MIKAN, *Jan Dyringer*, s. 249–267; J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 30–36.

1137 SOKA HK, AMHK, *Kniha opisů z městských knih cca 1651*, fol. 3r–6v.

1138 Správně na to upozornil již V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 38–39.

1139 SOKA HK, AMHK, *Koncept listu příznávacího města Hradec cca 1653*, inv. č. 5148, kn. č. 3782.

nachází i na rectu prvního listu, na němž najdeme i otisk razítka archivu Muzea Království českého.¹¹⁴⁰ Foliace je dvojitá (jedna v pravém horním rohu, druhá uprostřed listu – spolehlivější), provedená tužkou (jen poslední dvě čísla 55 a 56 jsou napsány inkoustem) a s využitím arabských číslic. Jazykem písemnosti je jen čeština a záznamy jsou psány českou novogotickou kurzivou. Pro nadpisy se použila česká novogotická polokurziva.

Písemnost vznikla v rámci celozemské soupisové akce, během níž měl být zmapován nemovitý majetek poddaných, resp. jejich berní způsobilost.¹¹⁴¹ K tomu se přizpůsobilo i vnitřní členění sledované písemnosti. Přes každou dvoustranu byly vypsány následující rubriky, jež byly stanoveny v instrukcích pro vizitační komise:¹¹⁴² „*Město Hradec Králové nad Labem*“ či „*Na předměstí králohradeckém*“, pod níž se nacházela „*Jména sousedův*“;¹¹⁴³ „*Rolí mají a osívají*“ (pod tím tři sloupce s názvy: „*Mají rolí pod*“ (kolonky se zkratkami strychů a věrtelů), „*Na zimu seli 1653*“ (kolonky se zkratkami strychů a věrtelů), „*Na jaře 1653*“ (kolonky se zkratkami strychů a věrtelů)); „*Ouhoru pod*“ (kolonky se zkratkami strychů a věrtelů); „*Na nově se osazující*“ (pod tím ve sloupcích tři roky: 1651, 1652, 1653); „*Pohořalých léta*“ (pod tím ve sloupcích roky: 1651, 1652, 1653);¹¹⁴⁴ „*Potahův nyní chovají*“ (pod tím dva sloupce s názvy: „*koňského*“ a „*volův*“); „*Dobytka chovají*“ (pod tím čtyři kolonky s názvy: „*krav*“, „*jalového*“, „*ovec*“ a „*sviní*“); „*Handel aneb řemeslo*“ a „*pustá místa*“. Zjištěné hodnoty nebo bližší údaje zaznamenával písař do příslušného sloupce ke každému jedinci, jemuž býval vyhrazen jeden řádek. Kromě toho jsou zde i patrné poznámky a opravy, psané tmavším inkoustem a náležející jiné písařské ruce.¹¹⁴⁵ Též dodejme, že součástí písemnosti není soupis majetku poddanských vesnic, patřících k tehdejšímu městu.¹¹⁴⁶

Srovnáme-li sledovanou písemnost s edicí berní ruly pro město Hradec Králové,¹¹⁴⁷ je třeba říct, že obsah obou děl je téměř shodný a že jistě nejde o výpis z

1140 *Tamtéž*, fol. 1r.

1141 J. PEKAŘ, *České katastry*, s. 6–7.

1142 *Tamtéž*, s. 6–7.

1143 V dolní části sloupce můžeme najít součet všech „*hospodářův*“. Číslo ovšem neodpovídá počtu uvedených jmen na příslušném foliu.

1144 Většinou je tato rubrika škrtnutá a nahrazena kolonkou „*hřibat*“.

1145 Jde o písmo Václava Vratislava Čermáka. Viz níže.

1146 Ve „*Staré manipulaci*“ je dochován opis berní ruly vesnice Plotiště. Generální vizitace se zde konala v roce 1654. Srov. NA, SM, sign. K27/23, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 2r–10r.

1147 I. ČADKOVÁ – M. ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Berní rula. Svazek 15. Kraj Hradecký IV*, s. 250–286.

berní ruly.¹¹⁴⁸ Z toho vyplývá, že jde pouze o koncept berního přiznání (listu přiznávacího), který byl sepsán na základě přiznání majitelů nemovitostí v centrální městské kanceláři.¹¹⁴⁹ Podle něj či podle originálu listu přiznávacího vizitační komise zjišťovala, zda uvedené údaje korespondují s aktuálním stavem. Z její činnosti pak vznikaly elaboráty, které staly podkladem pro samotnou berní rulu.¹¹⁵⁰ Že se jedná přímo o list přiznávací (resp. koncept listu přiznávacího), je patrné hned ze dvou zaznamenaných poznámek. První nám jednak blíže charakterizuje sledovanou písemnost, jednak dokládá povýšené chování Jana Benedikta Dyringera. U jeho jména se píše: „*Správce statku jeho žádného přiznání učiniti nechtěl. Když se pak sám z měst pražských domů navrátil a skrze hejtmana čtvrtního o poznamenání napomínán byl, za odpověď dal, že on sám takové přiznání na papír uvede a jich P. P. komisarům sám do rukou odvede.*“¹¹⁵¹ Druhá poznámka přímo odkazuje na majetkové přiznání, které bylo zapsáno o jedno folio dříve: „*Item [tj. Albrecht Ctibor Pecingar], dům druhý Andreasa Kirchnera, o němž se přiznání stalo při prvnějším domě jeho.*“¹¹⁵²

Koncept listu přiznávacího byl vyhotoven nejdříve v roce 1653 (viz kolonku „*na zimu seli 1653*“ a sloupec „*na nově se osazují*“ pro rok 1653), přičemž není vyloučeno, že písemnost mohla vzniknout o rok později. Autorem konceptu byl Jan Marcotius.¹¹⁵³ Text dále pozměňoval a doplňoval jeho kolega Václav Vratislav Čermák.¹¹⁵⁴

Koncept misivu Hradeckých ze 14. května 1685¹¹⁵⁵

Hradečtí si v něm stěžují na pána z Götzen, který měl lovit na pozemcích obce. Dle paleografické analýzy je autorem textu JUC. Jan Kristián Fischer. Jazykem písemnosti je němčina a latina. Ta se zejména objevuje v pravém horním rohu na dorsální straně konceptu. Je zde uvedeno, komu byl misiv poslán (podkomořskému úřadu), v jaké záležitosti a kdy (14. května 1685).¹¹⁵⁶

1148 Odlišné je např. pořadí jmen a pravděpodobně i jejich počet. Některá jména totiž nebyla nalezena. Více informací by poskytla důkladnější diplomatická analýza tohoto pramene.

1149 Teoreticky by také mohlo jít o stejnopis konceptu, který si Hradečtí ponechali pro další využití.

1150 J. PEKAR, *České katastry*, s. 10.

1151 SOkA HK, AMHK, *Koncept listu přiznávacího města Hradec cca 1653*, fol. 5v–6r.

1152 *Tamtéž*, fol. 6v.

1153 *Tamtéž*, např. fol. 1.

1154 *Tamtéž*, např. fol. 11v. Z jeho pera pochází celá řada škrtačů a vsuvek.

1155 SOkA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 154, krabice č. 36.

1156 *Tamtéž*.

2.2 Kancelářské zařízení důchodních úředníků v letech 1648–1700

Jak již bylo řečeno, finanční a hospodářskou správou obce byli pověřeni důchodní úředníci.¹¹⁵⁷ Díky dochovanému „*Vyznamenání všechněch dluhův obecních města Hradce Králové nad Labem*“ víme, že se k roku 1651 měla kancelář důchodních úředníků, jež byla situována v prvním patře radnice, skládat ze dvou důchodních úředníků, z nichž jeden byl nazýván jako přední, dvou důchodních písařů a jednoho „servuse“. Kromě toho je zde uvedena i jejich finanční odměna. Přední důchodní úředník měl každoročně dostávat 30 kop g. míš., druhý o 10 kop gr. míš. méně. Písaři náležel plat ve výši 15 kop g. míš. a servus měl obdržet 10 kop a 24 g. míš.¹¹⁵⁸ Prameny dále dokládají, že po téměř celé sledované období byl jeden z důchodních úředníků zároveň i místním konšelem. V době předbělohorské však tato kumulace funkcí byla nepřijatelná.¹¹⁵⁹ Pro některé roky máme dokonce doloženo, že v městské radě zasedali oba dva důchodní úředníci. V průběhu 90. let 17. století ovšem nastává změna, nepochybně vyvolaná nadřízenými zeměpanskými úřady (českou komorou či podkomořským úřadem), a zdá se, že osoby zastávající post důchodního úředníka již nemohly být navrženy do městské rady a že konšel nemohl současně vykonávat funkci důchodního úředníka.

Z hradeckých městských knih a dalších komplementárních pramenů dokážeme vyčíst i jména výše uvedených obecních zaměstnanců. Nejčastěji jsou zmiňováni osoby, jež zastávaly post důchodního úředníka. V omezené míře se setkáváme i s důchodními (též „úřednickými“) písaři. Jména „servusů“, resp. služebníků, podřízených důchodních úředníkům, naopak nebyla vůbec dohledána.¹¹⁶⁰

2.2.1 Důchodní úředníci

Na počátku sledovaného období byl jistě jedním z důchodních úředníků

1157 Ke zřízení kancelářského zařízení důchodních úředníků a jejich písařů v hradeckém prostředí více J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 278–279; J. VOJTÍŠKOVÁ, *Městští zaměstnanci*, s. 401–402.

1158 NA, SM, sign. K 27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 94r.

1159 J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., Hradec Králové, s. 230.

1160 Jsou doloženi jak pro dobu předbělohorskou, tak i pobělohorskou. Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ, *Městští zaměstnanci*, s. 404, 406–407; V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 59.

Mikuláš Pekelský.¹¹⁶¹ Jeho jméno je připomínáno v souvislosti s kvitancí z 9. února 1648, kterou měl vlastnoručně podepsat.¹¹⁶² V této funkci je doložen ještě k 11. květnu 1648.¹¹⁶³

Z ověřeného opisu výpisu z purkrechtních knih vsi Lochenice se dovídáme, že k 27. květnu 1648 byl předním důchodním úředníkem **Samuel Sudlice (Sudlicius).**¹¹⁶⁴ Zda spolupracoval s Pekelským, nedokážeme s jistotou říct.

O několik měsíců později zastával post důchodního úředníka **Václav František Tejnecký z Oujezdce.**¹¹⁶⁵ Kdo byl jeho kolegou, nelze přesně zjistit. Tejnecký je totiž uváděn jako „*nařízený ouředník důchodu městského*“ až k 23. říjnu 1648, kdy přijal do „*důchodu městského na všelijaké obecní vydání*“ roční splátku za dům od barvíře pláten Kryštofa Hejnice.¹¹⁶⁶ Je však pravděpodobné, že jeho spolupracovníkem byl Sudlice a že Tejnecký vystřídal Pekelského ve funkci důchodního úředníka.

Teprve k lednu 1649 máme přímé informace o dvou důchodních úřednících. Tehdy byl „*k žádosti a ku potřebě slovné poctivosti p. Samuele Sudliciusa, spoluradního a ouředníka důchodního předního, též p. Václava Tejneckého, k němu [tj. Samuelu Sudlicovi] přidaného*“ vydán výpis z „registříku památného“¹¹⁶⁷, vedeného v kanceláři městského rychtáře.¹¹⁶⁸ Z textu vyplývá, že v hradeckém prostředí působili dva důchodní úředníci a že Samuel Sudlice byl v té době i členem zdejší městské rady.¹¹⁶⁹ Funkci důchodního úředníka zastával i v následujících měsících. Dne 7. srpna 1649 složil Jiří Cetler, malíř, 12 kop míšeňských jako závdavek za dům. Peníze byly odvedeny „*Samueli Sudliciovi, úředníku důchodnímu obce zdejší, pro placení tesařům při velikém stavu dělajícím*“.¹¹⁷⁰ Tejnecký spravoval finanční záležitosti města

1161 Post důchodního úředníka zastával již v letech 1644, 1646 a 1647. Srov. *tamtéž*, s. 59.

1162 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. AA2r.

1163 *Tamtéž*, fol. A18v.

1164 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Opis výpisu z purkrechtních knih vsi Lochnice ze 20. dubna 1662.) Dle výzkumu V. Šebesty byl důchodním úředníkem i před rokem 1648, a to k roku 1644. Srov. *tamtéž*, s. 59. Ke konci dvacátých let a na počátku třicátých let 17. století působil v Hradci jako písař městského rychtáře. Srov. *Tamtéž*, s. 74–75.

1165 Jeho bratr Jan Jindřich Ignác byl v 60. letech 17. století královským rychtářem v Novém Bydžově. Srov. SOKA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. I16; SOKA HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. N19r.

1166 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. AA1r.

1167 NA, SM, sign. K 27/80, inv. č. 1606, kart. 1141, fol. 6r.

1168 *Tamtéž*, fol. 6v.

1169 Dle Bienerových zpráv působil v městské radě v letech 1642–1658. Srov. K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 371, 373, 374, 377, 379, 387, 397, 404–406, 408–411. Že byl konšelem k roku 1649, dokládá i SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 301v, 305r.

1170 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. D8r.

nepochybně i v letech 1650¹¹⁷¹–1651¹¹⁷². Zda byl jeho kolegou nadále i Sudlice, nevíme. Toho prameny připomínají pouze ve funkci radního.¹¹⁷³

V roce 1652 se na pozici důchodního úředníka objevuje **Tomáš Ulrich Krebs**. Dne 12. ledna 1652 měl k „*registrům svým*“ přijmout jedny peníze purkrechtní od Jiříka Křižanovského,¹¹⁷⁴ jenž tak splácel Slepického dům, který si koupil od obce.¹¹⁷⁵ K 23. červnu 1652 vyhotovil Krebs kvitanci, potvrzují přijetí peněz od Mikuláše Halířka.¹¹⁷⁶ Jelikož se dochovalo minimum zpráv o činnosti důchodních úředníků, nedokážeme opět říct, koho nahradil a s kým spolupracoval. Jisté ovšem je, že přestože byl důchodním úředníkem, zasedal v hradecké městské radě.¹¹⁷⁷

K roku 1654 jsou ve funkci důchodních úředníků opět zmiňováni Samuel Sudlice a Václav František Tejnecký z Oujezdce. V blíže neurčené písemnosti, pravděpodobně v specializované finanční knize, měli poznamenat, že „*toho roku v obecním pivovaru 217 varů ječných, však toliko po 7 sudech, a tak 1519 sudů; a 18 várek pšeničného piva po 5 sudech, totiž 90 sudů vařeno bylo. A vína v Králové Hradci vyšenkováno 508 a čtvrt vědra, z čehož přijde J. M. císařské odvésti 534 zlatý 8 krejcarů.*“¹¹⁷⁸ Společně jsou oba důchodní úředníci připomínáni i k 11. únoru 1655. Tehdy byl s jejich povolením vydán výpis z register purkrechtních vsi Plotiště. Díky této písemnosti také víme, jak vypadalo jejich písmo a soukromé pečeti.¹¹⁷⁹ Z výpisu ovšem není jasné, kdo jej vyhotovil. Je pravděpodobně, že jím byl tehdejší důchodní písař.

Zatímco zmínky o Sudlicovi byly opět jedinečné, Václav František Tejnecký z Oujezdce zastával post důchodního úředníka i v letech 1655¹¹⁸⁰–1657¹¹⁸¹ a 1659¹¹⁸²–1660¹¹⁸³. K 28. listopadu 1658 ho můžeme najít v místním konšelském sboru.¹¹⁸⁴ Podle

1171 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. A18v. (Přípis k 26. červnu 1650.)

1172 *Tamtéž*, fol. A18v. (Přípis k 18. červnu 1651.) Srov. L. MATUŠÍKOVÁ – Z. KUKÁNOVÁ – M. ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Soupis poddaných*, s. 358.

1173 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. G19r; L. MATUŠÍKOVÁ – Z. KUKÁNOVÁ – M. ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Soupis poddaných*, s. 343. Je ovšem možné, že soupis uvádí jen jeho významnější pozici.

1174 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. AA3v. (Přípis k 12. lednu 1652.)

1175 *Tamtéž*, fol. AA3r.

1176 *Tamtéž*, fol. A18v.

1177 Hradeckým konšelem byl k 16. únoru 1649 a 27. říjnu 1651. Srov. K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 387, 397. Naposledy je v této funkci zmiňován k 26. listopadu 1652. Srov. *tamtéž*, s. 404.

1178 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 181.

1179 NA, SM, sign. K27/26/2, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 462r. Viz obrazová příloha č. 3.

1180 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. A18v. (Přípis k 28. květnu 1655.)

1181 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. F25r. (Přípis k 30. červnu 1656.) SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. AA3v. (Přípis k 16. říjnu 1657.)

1182 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. AA1v. (Přípis k 29. prosinci 1659.)

1183 *Tamtéž*. (Přípis k 2. prosinci 1660.)

1184 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 411.

Bienerových dějin byl hradeckým radním v letech 1659–1679.¹¹⁸⁵ Jak bude ještě uvedeno, v následujícím roce byl ustanoven císařským rychtářem a musel proto z městské rady odejít.¹¹⁸⁶

Dalším důchodním úředníkem, který po jistou dobu spolupracoval s Tejneckým, byl **Tobiáš Václav Šej** (též Šaj). Dne 31. srpna 1660 odvedl vdově po Kryštofu Pfofovi 3 kopy míš.¹¹⁸⁷ Z přípisu a jiných zmínek je patrné, že šlo peníze, které náležely sirotkům po zemřelém Jiříkovi Pfofovi. Když Kryštof Pfof, syn řečeného Jiříka, v roce 1660 zemřel, požádala pozůstalá manželka o vydání části „*těch nadepsaných na právě zůstalých 12 kop míš.*“, aby mohla svému manželovi zařídit pohřeb.¹¹⁸⁸ Zbylé částky jí byly odvedeny k 10. květnu 1661, 6. říjnu 1661 a 11. červnu 1662. Pokaždé se tak stalo za součinnosti „*Tobiáše Václava Šeje, úředníka nad důchody obecními*“.¹¹⁸⁹ I jeho nacházíme v hradecké městské radě. Působil v ní jistě od 10. června 1660.¹¹⁹⁰ Z výše uvedeného tedy vyplývá, že minimálně po dobu dvou let zastával oba dva úřady současně. V roce 1665 se dokonce stal primasem.¹¹⁹¹ Byl jím až do počátku roku 1686.¹¹⁹²

Vrátíme-li se do 60. let 17. století, někdy mezi 2. prosincem 1660¹¹⁹³ a 12. dubem 1661 došlo k výměně na postu důchodního úředníka. Spolupracovníkem Šeje již nebyl Tejnecký, nýbrž **Jan Václav Vadas z Karlova**, který je ke 12. dubnu 1661 jmenován jako „*nařízený ouředník důchodu obecního městského*“.¹¹⁹⁴ V uvedené pozici, pro kterou existovala i alternativní dobová označení („*důchodu obecního peněžitého nařízený správce*“¹¹⁹⁵ či „*nařízený ouředník důchodu obecního peněžitého městského*“¹¹⁹⁶), ho dále nacházíme v letech 1662–1680.¹¹⁹⁷ Zároveň je třeba říct, že po

1185 *Tamtéž*, s. 412, 421, 444, 447, 459, 460, 462, 467 a 468. Uvedenou skutečnost potvrzují i dochované prameny. Srov. např. SOKA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. I16r–I17r; SOKA HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. N19r; SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. B1v; SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. G4v.

1186 Srov. s. 174.

1187 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. W11v. (Přípis k 31. srpnu 1660.)

1188 *Tamtéž*. (Přípis k 29. březnu 1660.)

1189 *Tamtéž*, fol. W12r.

1190 K. J. BIENER VON BIENERBERG, *Geschichte II*, s. 412.

1191 *Tamtéž*, s. 444.

1192 *Tamtéž*, s. 501–502.

1193 Viz pozn. 1183.

1194 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. G7v. (Přípis k 12. dubnu 1661.)

1195 *Tamtéž*, fol. D8v. (Přípis k 26. srpnu 1670.) Srov. též F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 65.

1196 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. AA2v. (Přípis k 26. březnu 1675.)

1197 *Tamtéž*, fol. AA1v. (Přípis k 27. lednu 1662.) *Tamtéž*, fol. AA5v. (Přípis k 29. květnu 1663.) SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. C2v. (Přípis k 16. srpnu 1664 a záznamy k 3. červenci 1665, 6. červenci 1666, 19. červenci 1667, 17. červenci 1668, 30. červenci 1669 a 26.

celou dobu výkonu své funkce byl i místním konšelem.¹¹⁹⁸

Pozastavme se na chvíli u přívlastku „peněžitého“. Na základě této informace lze usoudit, že v pravomoci „úředníka důchodu peněžitého“ byly zejména či výlučně obecní příjmy v podobě peněz. Naopak druhý důchodní úředník (tj. přední důchodní úředník), o kterém nemáme k létům 1663–1684 žádné přímé zprávy, mohl mít na starost obecní důchody v naturáliích či správu hradeckého panství. Z torzovitě dochovaných pramenů bohužel není možné osvětlit, jaký byl mezi nimi vztah.

Oba dva výše uvedení důchodní úředníci jsou společně jmenováni až k 5. květnu 1662. Tehdy byla uzavřena smlouva „*mezi Petrem Šostejským, prodávajícím, z strany jedné, a mezi pány ouředníky (jak nad důchodem pozemským, též městským, panem Tobiášem Václavem Šajem a urozeným pánem Janem Vadasem z Karlova) na ten čas od celého magistrátu zřízenými, k ruce obce zdejší králohradecké, kupujícími, z strany druhé*“.¹¹⁹⁹ Poté, jak jsme již uvedli, se setkáváme jen s Vadasem jakožto důchodním úředníkem. Z dochovaných zpráv je však patrné, že v 70. letech působili v hradeckém prostředí jistě dva důchodní úředníci. V roce 1670 prodali „*páni úředníci důchodu obecního městského*“ hradeckému měšťanovi Jeronýmu Ignáci Kirchnerovi z Neukirchu „*loučku pod jeden vůz sena, mezi lukami někdy Velasovskými z jedné, loučkou Horáčkovskou z druhé, blíž jezera Umrlice řečeného z strany třetí mezující, kterou pan Jiří Tychler, od Mariany Skálové byl koupil, a po smrti jeho v pominulém roce paní Kateřina Tychlerová, nyní Žďárská, na zaplacení dílu dluhu vzáctné obci povinného ve 20 zl. postoupila*“.¹²⁰⁰ V roce 1674 Kateřina Kračmajerová potvrdila, že od nich přijala 3 zl. 30 kr. za kousek rolí, pojaté „*do bažantice ted' v nově vyzdvižené*“.¹²⁰¹

Dlouhodobým důchodním úředníkem a konšelem byl i **Jiří Václav Runkl**. Zatímco v hradecké radě zasedal již od roku 1674,¹²⁰² poprvé je jako „*důchodiv*

srpnu 1670.) SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. AA2. (Smlouva ze 3. září 1665.) SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 355. (Přípisy k 3. listopadu 1671, 30. září 1672, 13. říjnu 1673, 12. listopadu 1675, 24. září 1677 a 12. červenci 1678) SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. A9v. (Přípis k 13. únoru 1674.) SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. P16v. (Přípisy k 17. lednu 1679 a k 23. lednu 1680.)

1198 V městské radě zasedal v letech 1659–1679. Srov. SOKA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. N16. (Smlouva ze 6. října 1659.) K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 412, 421, 444, 447, 459, 461, 462, 467 a 468.

1199 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 395r.

1200 *Tamtéž*, fol. 360v.

1201 *Tamtéž*, fol. 394v.

1202 Hradeckým radním se stal nejpozději 11. září 1674. Srov. K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 462. V městské radě zasedal i v letech 1675–1693. Srov. např. SOKA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. Q7r; K.

městských ouředníků“ zmíněn v přípisu, datovaném k 7. listopadu 1680.¹²⁰³ V letech 1680–1692 přijal „*k ruce obce zdejší*“ řadu splátek za dům od hradeckého zednického mistra Kašpara Kloppa.¹²⁰⁴ Jelikož je Runkl v těchto zápisech mnohokrát jmenován jako „*důchodu obecního městského peněžitého ouředník*“, můžeme předpokládat, že vystřídal na uvedeném postu Vadase. Zmínku o zastávání několika městských funkcí Runklem nalezneme např. v trhově smlouvě, jež byla 29. dubna 1692 uzavřena „*mezi slovatné a mnohovzáctné poctivosti panem Václavem Ludvíkem Sýkorou, na ten čas v městě tomto ustanoveným J. M. C. panem rychtářem, na místě a k ruce J. M. C. fisku tu vysazeného, též panem Jiřím Václavem Runklem, radním, jakožto důchodu městského zřízeným panem ouředníkem, a to na místě a k ruce obce zdejší, oběma pány prodávajícími z jedné, a Jiřikem Zdenkem, sousedem zdejším podměstským, kupujícími*“.¹²⁰⁵ Předmětem trhu se stala „*dvě pustá místa malá aneb skrovná, k ruce J. M. C. fisku a obce právem odoumrtním dílem polovičným připadá*“.¹²⁰⁶ Zároveň je třeba říct, že se jedná o poslední podobnou zprávu ze sledovaného období, dosvědčující, že jedna osoba byla v daném okamžiku jak důchodním úředníkem, tak i konšelem. Jak bude uvedeno níže, Runkl byl důchodním úředníkem i po roce 1692.¹²⁰⁷

Post důchodního úředníka (pravděpodobně předního) také zastával **Samuel Václav Cejp z Peclínovce**. Dne 20. ledna 1685 povolil Ondřeji Černému prodat „*statek sedlcký ve vsi Třebeš*“.¹²⁰⁸ Cejp je jako důchodní úředník zmiňován i k létům 1691 a 1692. Tehdy byl zároveň i primátorem Hradce,¹²⁰⁹ jak dosvědčují následující úryvky z dodatečně zapsaných smluv v nejstarší dochované gruntovní knize pro vsi Třebeš: „*Léta Páně 1691 dne 3. měsíce Martii s jistým vědomím a povolením uroz. pána Samuele Václ. Cejpa z Peclínovce, primátora a nařízeného ouředníka důchodního města Hradce*

J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 467, 500, 502; SOkA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. R30v. (Zápis k 17. září 1693.) Od 24. listopadu 1693 v ní nebyl. Srov. K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 504.

1203 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 355v.

1204 SOkA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. F18. (Přípisy od 6. prosince 1680 do 4. září 1692.)

1205 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. K3r.

1206 *Tamtéž*, fol. K3r.

1207 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1698*, fol. H3v. (Přípis k 27. lednu 1693.)

1208 SOkA HK, AMHK, *Registra vsi Třebeše k městu Hradec Králové náležející 1704–1772*, inv. č. 5152, kn. č. 3786, fol. 387r.

1209 V hradecké městské radě působil jistě od ledna 1685. Srov. K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 500. Od roku 1686 byl primasem. V roce 1693 tento úřad opustil a stal hradeckým královským rychtářem. Srov. *tamtéž*, s. 501–504; F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl IV., s. 63.

JMⁱ králo. nad Labem“;¹²¹⁰ „*Léta Páně 1692 dne 4. měsíce Martii s jistým vědomím a povolením uroz. p. Samuele Václ. Cejpa z Peclinovce, primátora a nařízeného pana úředníka důchodního města JMⁱ král. Hradce nad Labem*“¹²¹¹. Z uvedených zmínek lze usoudit, že měl jako důchodní úředník na starost správu pozemkového majetku obce. Jeho následníkem ve funkci důchodního úředníka byl patrně Benedikt Pachmayer de Hatty, neboť i on figuroval v zápisech gruntovní knihy jako důchodní úředník, resp. „ouředník statkův pozemských“.¹²¹²

Nástupcem Runkla v úřadu důchodního úředníka se stal **Jan Kryštof Stefan**. Je to zřejmé hned z několika zmínek. V trhové knize bílé z let 1679–1698 můžeme dohledat opis „*cauti*“ Jana Kryštofa Stefana, z níž je patrné, že „*za druhého ouředníka nad důchody obecními téhož města Hradce J. M. král[ové] vyvolen*“ byl.¹²¹³ Z obsahu písemnosti, jež byla sepsána k 7. dubnu 1693 a stvrzena městskou radou k témuž dni, vyplývá, že šlo závazek Jana Kryštofa Stefana vůči obci. Způsobil-li jí při výkonu své funkce nějakou škodu (zpronevěřil by peníze), byl povinen ji na své náklady uhradit. Neučinil-li tak, mohla obec zabavit veškerý jeho movitý i nemovitý majetek. Za předpokladu, že Stefan zastával post důchodního úředníka již od 7. dubna 1693,¹²¹⁴ byl minimálně do 21. dubna 1693 jeho spolupracovníkem Runkl.¹²¹⁵ Poté totiž není jasné, zda byl Runkl nadále důchodním úředníkem. Jan Kryštof Stefan v této funkci jistě zůstal a naposledy je jako „*důchodu obecního ouředník*“ zmíněn k 15. září 1695.¹²¹⁶

V roce 1694 je vzpomínán další důchodní úředník, jenž nepochybně spolupracoval se Stefanem. Byl jím **Benedikt Pachmayer von Hatty**.¹²¹⁷ Prameny ho poprvé na pozici důchodního úředníka připomínají k 25. listopadu 1694.¹²¹⁸ Tehdy byla uzavřena smlouva mezi obcí a poručníky sirotka Františka Bláhy. Strany se dohodly, že si mezi sebou vymění pozemky. Hradečtí zdůvodnili směnu těmito slovy: „...*jakož*

1210 SOKA HK, AMHK, *Registra vsi Třebše k městu Hradec Králové náležející 1704–1772*, inv. č. 5152, kn. č. 3786, fol. 281r.

1211 *Tamtéž*, fol. 315r.

1212 *Tamtéž*, fol. 27r; 102r.

1213 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1698*, fol. G2r.

1214 Zdá se, že Runklovým nástupcem byl sám Stefan. Mohlo totiž jít o jakési přechodné období, během níž mimořádně působili hned tři důchodní úředníci. K tomu srov. pozn. 1217.

1215 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. C2v. (Přípis k 21. dubnu 1693.)

1216 SOKA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. F18. (Přípisy k 24. září 1693, 31. srpnu 1694 a 15. září 1695.) Ve funkci ho zřejmě nahradil Václav Tobiáš Pekelský. Viz níže.

1217 Podle F. de P. Švendy měl být Pachmayer důchodním úředníkem, resp. „nejvyšším úředníkem“ již od září 1692. Srov. F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl IV., s. 55–56. Byl-li jím i k dubnu 1694 a byli-li k témuž měsíci důchodními úředníky i Jiří Václav Runkl a Jan Kryštof Stefan, znamenalo by to, že po určitou dobu byli v hradeckém prostředí celkem tři důchodní úředníci. K tomu srov. pozn. 1214.

1218 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1694–1734 (1737)*, fol. A9.

prostředkem J. M. C. nedávno prošlých patentův přísně nařízeno jest, aby silnice a jiné povinné cesty ještě roku tohoto k dokonalému napravení přišly, i jsouce pak cesta na Vokrouhliku velice zlá tak, že pro jiné důležité a nevyhnutelné zde při městě se zhusta nacházející správy bez meškání spraviti za možné nejní. Z té příčiny prostředkováním nadoznamených stran, jinudy vejražní cesta vozní, vejš ležící, kudy od lávek nepřímo stezka prostranná skrze téhož sirotka Bláhovského Františka role se vynachází, s náhradou obránna jest.¹²¹⁹ Výměna se pak uskutečnila za přítomnosti osob „k tomu deputírovaných, uroz[ného] pána Jiřího Vilíma Rossa, toho času primátora města J. M. králové Hradce nad Labem, pana Benedikta Pachmeyera, zřízeného ouředníka měst[ského], a též dvou pánův starších obecních, pana Jindřicha Cejpa z Peclinovce a p. Václava Marcotiuse, k ruce obce, též z druhé strany obou pánův poručníkův nadepsaného sirotka Bláhovského“.¹²²⁰

Benedikt Pachmayer de Hatty působil jako důchodní úředník i k 26. březnu 1696. Dokládá to smlouva uzavřená mezi „denen wohledlen ehrenfesten Herrn Petr Paul Vogell, der Röm. Kai. Mai. Postmeister und Rathsverwandten in der König. Leibgedingsstadt Königgratz, und Anna Rosina Vogellin, gebornen Gelrichin, Eheleüthen, an einem, dann den Herrn Benedict Pachmeyer von Hatty, Burgern und Stadtpfleger dasselbst, am andern Teil“.¹²²¹ Benedikta Pachmayera de Hatty také zmiňuje finanční kniha všestarského pivovaru z roku 1698. Podle ní mělo být dáno „p. Pachmayerovi, ouředníkovi,“ jedno vědro piva k posvícení.¹²²² Je ovšem zajímavé, že zde jeho jméno nalezneme ještě jednou, a to hned o dva řádky níže, kdy měl, patrně jako obecní starší,¹²²³ dostat další čtyři vědra piva. Zdá se, že naturální odměny nebyly vázány ke konkrétním osobám, nýbrž k jednotlivým funkcím. Důchodním úředníkem, resp. „představeným ouředníkem statkův pozemských“ byl i po roce 1700.¹²²⁴

Nejpozději od 8. května 1696 zastával pozici důchodního úředníka **Václav**

1219 *Tamtéž*, fol. A9r.

1220 *Tamtéž*, fol. A9.

1221 *Tamtéž*, fol. C1r.

1222 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Počet pivovaru všestarského jak na sváření a vystavení piva, tak také na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu a chmele, a to od 1. Januarii až do ultima Decembris Anno 1698*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 3v.

1223 Osoby, jež byly uvedeny pod ním, byly jistě obecními staršími. Srov. *tamtéž*, fol. 3v–4r. Podobnou sestavu totiž nalezneme i ve Švendových „dějinách“ k roku 1697. Srov. F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl IV., s. 92–93. Mezi obecními staršími je právě zmiňován i Benedikt Pachmayer de Hatty.

1224 SOKA HK, AMHK, *Registra vsi Třebše k městu Hradec Králové náležející 1704–1772*, inv. č. 5152, kn. č. 3786, fol. 27r; SOKA HK, AMHK, *Registra obce Roudničky, Kluků, Lhoty pod Strání a Malšové Lhoty 1705–1774*, inv. č. 471, kn. č. 182, fol. 642.

Tobiáš Pekelský.¹²²⁵ Z navazujících přípisů lze zjistit, že tuto funkci vykonával i v letech 1697–1702.¹²²⁶ K roku 1698 tuto skutečnost potvrzuje i výše uvedená finanční kniha všestarského pivovaru z téhož roku. Z ní patrné, že jako „důchodní“ obdržel jedno vědro piva k posvícení¹²²⁷ a že bylo „*dle přiložených kvitancí slovně a mnoho vzácné poctivosti panu Václavovi Tobiášovi Pekelskýmu, důchodu obecního zřízeného správci, na hotově v tomto 1698 roce odvedeno*“ celkem 574 zl. do „*důchodu velkého*“ (tj. obecní pokladny).¹²²⁸ Z výše řečeného mj. vyplývá, že jeho spolupracovníkem byl Pachmayer.

2.2.2 Hradečtí důchodní písaři

Běžnou písařskou agendu v kancelářském zařízení důchodních úředníků měli na starost zejména důchodní písaři.¹²²⁹ Jejich obvyklou činností byla tvorba různorodého diplomatického materiálu, a to především různých finančních knih. Máme i doloženo, že z nich v případě potřeby vyhotovovali ověřené opisy, které byly připojovány k misivům (městské rady nebo královského rychtáře) a zasílány společně s nimi nadřízeným zeměpanským úřadům.

Jak již bylo zmíněno, k roku 1651 měli v hradeckém prostředí působit dva důchodní písaři. Zda se jejich počet proměňoval, nedokážeme vzhledem k torzovité pramenné základně říct. Z dochovaných pramenů můžeme alespoň zjistit, kdo a k jakému roku zastával post důchodního písaře.

První zprávy o jednom důchodním písaři máme hned k roku 1648. Do trhové knihy bílé z let 1575–1707 byl zachycen přípis, v němž se připomínají dvě kvitance. Jedna byla vyhotovena k 13. lednu 1647, druhá k 9. únoru 1648. Podstatné ovšem je, že obě byly psané „*vlastní rukou Daniele Kavky, písaře při důchodu městském*“.¹²³⁰ Daniel Kavka působil jako důchodní písař i k 2. březnu 1648. Tehdy se jako zástupce

1225 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1698*, fol. H3v. (Přípis k 8. květnu 1696.)

1226 *Tamtéž*, fol. H3v, H4v. (Přípisy k 26. dubnu 1697, 15. dubnu 1698, 21. květnu 1699, 9. červenci 1700, 20. září 1701 a 19. září 1702.); SOKA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. F18. (Přípisy k 15. lednu 1697, 30. prosinci 1697, 2. říjnu 1698 a 17. listopadu 1699.)

1227 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Počet pivovaru všestarského jak na sváření a vystavení piva, tak také na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu a chmele, a to od 1. Januarii až do ultima Decembris Anno 1698*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 4r.

1228 *Tamtéž*, fol. 6r.

1229 Diplomatický materiál byl vytvářen i důchodními úředníky. Srov. s. 141–143.

1230 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. AA2r. (Přípis k 5. červnu 1648.)

důchodního úředníka Mikuláše Pekelského dostavil do kanceláře.¹²³¹ Zde učinil před císařským rychtářem a hradeckými konšely přiznání, že Pekelský přijal do městského důchodu 20 kop míšeňských od Jakuba Čerovského.¹²³²

Následníkem Kavky ve funkci důchodního písaře, nebo jeho kolegou byl **Václav Holý**. Dosvědčuje to výpis z „*rejster šosovních*“, který k 29. prosinci 1648 vyhotovil a který i vlastnoručně podepsal.¹²³³ Přestože za jeho podpisem nenacházíme informaci o tom, jaký post zastával, můžeme se domnívat, že byl jedním z důchodních písařů, neboť v jejich kompetenci bylo činit písemná „*vyhledání*“¹²³⁴ z úředních knih, uložených v kanceláři důchodních úředníků. Výpisy ovšem mohli písaři vytvářet jen se souhlasem důchodních úředníků, jak dokládá další „*vejpis*“, který byl shodou okolností sepsán také Václavem Holým, ale již v roce 1644.¹²³⁵ Pozici důchodního písaře totiž zastával již v letech 1641–1644.¹²³⁶ Je tedy teoreticky možné, že jím byl i mezi léty 1644–1648, přestože o tom nemáme žádné přímé doklady.

Zmínky o důchodních písařích obsahuje i soupis poddaných podle víry. Přímo je zde jako „písař úřednický“ doložen pouze **Daniel Trčkovice Nepomucký**.¹²³⁷ Kdo byl jeho spolupracovníkem není zřejmé. Václav Holý pravděpodobně k roku 1651 již nežil, neboť Kateřina Holá byla již vdovou (byla-li ovšem manželkou Václava Holého),¹²³⁸ a Daniel Kavka měl podle tohoto pramene vykonávat post písaře zdejšího královského rychtáře.¹²³⁹ Soupis dále eviduje jako písaře a zároveň i hospodáře Jana Dvorského.¹²⁴⁰ Zda náležel do kanceláře důchodních úředníků, není možné potvrdit, neboť prameny jej nikde nepřipomínají. Navíc je možné, že mohlo jít o soukromého písaře, neboť žil v šosovní panském domě Vilíma Hendricha Odkolka z Oujezdce.¹²⁴¹

Daniel Kavka se na post důchodního písaře znovu vrátil, neboť k 11. listopadu 1652 provedl „*vyhledání z register šosovních*“.¹²⁴² Dochovaná písemnost obsahuje

1231 S největší pravděpodobností šlo o kancelář radních písařů. Zde se totiž nacházela trhová kniha, do níž byl zachycen níže uvedený přípis.

1232 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. O2v. (Přípis k 2. březnu 1648.)

1233 NA, SM, sign. K 27/80, inv. č. 1606, kart. 1141, fol. 9r.

1234 *Tamtéž*.

1235 NA, SM, sign. K 27/10/3, inv. č. 1606, kart. 1137, fol. 289.

1236 V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 60.

1237 L. MATUŠÍKOVÁ – Z. KUKÁNOVÁ – M. ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Soupis poddaných*, s. 361.

1238 *Tamtéž*, s. 368.

1239 *Tamtéž*, s. 365.

1240 *Tamtéž*, s. 348.

1241 *Tamtéž*.

1242 ANM, Topografická sbírka F, Hradec Králové, *Vyhledání z register šosovních*, 11. 11. 1652. Stejnou písařskou ruku lze najít i na výpisu z register purkrechtních vsi Plotiště, vyhotoveném k 11. únoru 1655. Srov. NA, SM, sign. K27/26/2, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 462r. Je tedy možné, že Daniel Kavka byl důchodním písařem i v roce 1655.

soupis domů, dvorů, rolí, luk a jezer, které v té době patřily císařskému rychtáři Janu Benediktu Dyringerovi a ze kterých v roce 1652 posledně jmenovaný neodvedl šos a úroky, které byly městem každoročně vybírány pro císařovnu (královnu).¹²⁴³ Celkově měl uhradit čtyři kopy grošů českých čtyři denáry české.¹²⁴⁴ Daniel Kavka učinil „vyhledání z register šosovních“ také k 2. lednu 1654.¹²⁴⁵ Tentokrát zjišťoval, jaká suma nebyla vybrána za Jenychovský dům, a to konkrétně od roku 1610 až do roku 1645. Vyšlo mu, že je „zasedáno od léta 1610 až za rok 1645, to jest za 45 let [!],“ 7 kop 55 grošů 5 denárů českých, což v přepočtu na „zlatý rejnský“ činilo 18 zl. 30 kr.¹²⁴⁶ Na závěr výtahu z register šosovních neopomněl připojit svůj podpis a uvést, jakou funkci vykonával: „písař ouředlnický“.¹²⁴⁷

Minimálně v letech 1656–1660 působil na pozici důchodního písaře **Jiří Václav Kožka z Kněžova**.¹²⁴⁸ Např. se s ním setkáváme v posledním přípisu splátky k tržové smlouvě mezi Jiřím Cetlerem, kupujícím, a Hradeckými, která byla uzavřena v roce 1649.¹²⁴⁹ Dne 20. prosince 1656 odvedla Anna, manželka Jiřího Cetlera, zbývající peníze „Jiřímu Václavovi Kožkovi, písaři důchodnímu, k registrům důchodním obecním“.¹²⁵⁰ V pramenech nacházíme i jiný dobový název pro uvedenou funkci. Dne 11. června 1657 se Jiří Václav Kožka z Kněžova, „písař peněžitého důchodu obecního“ přiznal, že od barvíře pláten Jiřího Kaufmana přijal „k ruce obce“ 6 zl., které měly být odvedeny ke svátku sv. Havla.¹²⁵¹ Jako „písař peněžitého důchodu obecního“ je připomínán i k 3. srpnu 1658, kdy potvrdil přijetí jedné splátky za dům od Jiřího Křížanovského.¹²⁵² Post důchodního písaře zastával ještě k 22. dubnu 1659¹²⁵³ a k 18. březnu 1660.¹²⁵⁴ Poté snad z kanceláře důchodních úředníků odešel. Od 10. června 1660 zasedal v hradecké městské radě.¹²⁵⁵ V ní je naposledy zmiňován k 6. červnu 1662, kdy byl stvrzen trh mezi tehdejšími obecními důchodními úředníky a Petrem

1243 Např. za Hronšovský dům měl odvést celkem 8 grošů českých 2 denáry české, přičemž šos byl ve výši 8 grošů českých a úrok činil 2 denáry české.

1244 ANM, Topografická sbírka F, Hradec Králové, *Vyhledání z register šosovních*, 11. 11. 1652.

1245 NA, NM, sign. K 33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Opis výtahu z register šosovních, datovaného k 2. lednu 1654.)

1246 *Tamtéž*.

1247 *Tamtéž*.

1248 Jeho přídomek lze dohledat v přípisu splátky, zachyceném v tržové knize bílé z let 1617–1716. Srov. SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. H17r. (Přípis k 29. listopadu 1657.)

1249 *Tamtéž*, fol. D8r.

1250 *Tamtéž*, fol. D8v. (Přípis k 20. prosinci 1656.)

1251 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. AA1v. (Přípis k 11. červnu 1657.)

1252 *Tamtéž*, fol. AA3v. (Přípis k 3. srpnu 1658.)

1253 *Tamtéž*, fol. AA5r. (Přípis k 22. dubnu 1659.)

1254 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. G7v. (Přípis k 18. březnu 1660.)

1255 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 412.

Šostejnským.¹²⁵⁶ Někdy mezi léty 1661–1662 měl Kožka vést registra „*kontribučních restantův*“.¹²⁵⁷ Zemřel 14. června 1665 a byl pohřben na hřbitově u kostela sv. Petra.¹²⁵⁸ Teprve o tři roky později došlo k finančnímu a majetkovému vyrovnání mezi Kožkovými dědici, které se uskutečnilo za přispění „*milostivého poručení od slavného JMC tribunálu apelationum, i také nařízení J. M. pána pana Jana z Conensu (titul.), jakožto věnných měst J. M^{ti} ovdovělé císařovny římské v Království českém podkomořího*“.¹²⁵⁹ Kožka se neznámého dne oženil s Lidmilou,¹²⁶⁰ se kterou měl nejméně tři děti: Jana Antonína, Lidmilu a Jana Václava.¹²⁶¹

Další duchodní písař se objevuje až o 30 let později. Podle dochované finanční knihy všestarského pivovaru měl **Jan Antonín Kavka**¹²⁶² jako „písař úřednický“ obdržet za rok 1690 jedno vědro piva k posvícení.¹²⁶³ Blíže neurčité množství piva měl získat i ke žním: „*25. Augusti vedle anšafunku vydáno piva pro p. Jana Kavku, písaře, posélačky a rychtáře ke žním*“.¹²⁶⁴ Dohromady jim byl totiž dán jeden sud a dvě vedra piva.¹²⁶⁵ Podobné záznamy nacházíme i k roku 1691.¹²⁶⁶ V kanceláři duchodních úředníků působil i v následujícím roce. V závěti hradeckého měšťana Jana Žamberského se totiž dočteme, že byla sepsána 5. května 1692 v přítomnosti „*p. Ondřeje Příhody, radního, p. Petra Uhlře, staršího obecního, a pana Jana Antof[nína]*

1256 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 395r.

1257 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. AA9r.

1258 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 7.

1259 SOKA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. N16.

1260 Lidmila se po smrti svého manžela provdala za Ondřeje Bretaniho di Bernardi. Srov. *tamtéž*, fol. Q26v–Q27r.

1261 *Tamtéž*, fol. N16r.

1262 Je možné, že jde o syna Daniela Kavky, duchodního písaře, a jeho manželky Kateřiny. Podle soupisu víry z roku 1651 měli mít sedmiletého syna Jana. Srov. L. MATUŠÍKOVÁ – Z. KUKÁNOVÁ – M. ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Soupis poddaných*, s. 365. V hradeckých pramenech je Jan Antonín Kavka poprvé zmiňován k 19. květnu 1670, kdy byl přítomen uzavření trhové smlouvy mezi Samuelem Výskočilem a Janem Suchým. Srov. SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 324. Jan Antonín Kavka žil ještě k 4. únoru 1702, kdy je jako svědek uveden v dědickém vyrovnání, dohodnutém po smrti Adama Jakše. Srov. SOKA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. S21v.

1263 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Registra na příjem i vydání piva všestarského pšeničného, jako i co za ně peněz přijato a co z nich vydáno, a to od 1. Januarii až do 31. Decemb. A. 1690*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 3r.

1264 *Tamtéž*, fol. 3v.

1265 *Tamtéž*, fol. 3v.

1266 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Registra na příjem i vydání piva pšeničného všestarského, jako i co za ně peněz přijato a co z nich kam vydáno, a to od 1. Januarii až do 31. Decembris A. 1691*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 3v. Z tohoto zápisu je patrné, že šlo o vesnické rychtáře a že „posélačkové“ byli dva.

Kavky, měštěnáina a písaře úřednického“.¹²⁶⁷ O měsíc později byl předvolán, aby „na místě p. Ondřeje Příhody, na ten čas nemocného“, vysvědčil, že byl přítomen sepsání uvedeného testamentu a že byl jeho autorem: „... kterýžto [tj. Žamberský] jim svou poslední vůli oznamujíc žádal, aby táž na papír uvedena byla, i uvedši dotčený p. Jan Kavka ji na papír, před ním přečetl.“¹²⁶⁸ Zda působil jako důchodní písař i poté, nevíme.¹²⁶⁹ Vzhledem k torzovitosti hradeckých pramenů úřední provenience rovněž nebylo možné zjistit, kdy se jím stal a kdo byl jeho předchůdcem či nástupcem. Stejně tak zůstává skryt počet důchodních písařů.

2.2.3 Písemnosti z okruhu působnosti důchodních úředníků

Následující podkapitola se člení na skupinu úředních knih, vedených přímo důchodními úředníky či jejich písaři, a na skupinu specializovaných finančních knih, jež byly vedeny dalšími městskými úředníky, majícími na starost obecní majetek či finance, a jež byly spolu se zisky předávány ke kontrole důchodním úředníkům, kteří na základě nich vytvářeli souhrnnou účetní knihu pro každý kalendářní rok.

2.2.3.1 Finanční knihy vedené důchodními úředníky a jejich písaři

Registra (příjmů) důchodních úředníků

Nejčastěji se s nimi setkáváme v souvislosti s osobou, jež zastávala post důchodní úředníka. Z dochovaných pramenů je zřejmé, že se jednalo o finanční knihy, neboť se do nich zaznamenávaly částky, které odvedli ti, jež si od obce koupili dům či jinou nemovitost. Např. důchodní úředník Mikuláš Pekelský učinil 11. května 1648 prohlášení, že přijal první splátku za dům „k registrům svým od Mikuláše Halířka“.¹²⁷⁰ Do „měšce obecního k registrům ouředníka důchodního“ měla přijít polovina z částky, za kterou byl pronajat mlýn v Lochenicích.¹²⁷¹ Z navazujícího text je možné vyčíst, že oním důchodním úředníkem měl být Samuel Sudlice.¹²⁷² Dne 12. ledna 1652 složil Jiří Křižanovský dvoje purkrechtní peníze. Jedny šly na salarium předního radního písaře

1267 SOkA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. N13.

1268 *Tamtéž*.

1269 Ke konci 90. let 17. století se snad stal hradeckým městským rychtářem. Srov. s. 164.

1270 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. A18v. (Přípis k 11. květnu 1648.)

1271 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Opis výpisu z purkrechtních knih vsi Lochnice ze 20. dubna 1662.)

1272 *Tamtéž*.

Samuela Suka, druhé přijal „*k registrům svým*“ Tomáš Ulrich Krebs, „*nařízený ouředník důchodu obecního městského*“.¹²⁷³ Jiří Křižanovský splácel svůj dům ještě v roce 1655. Tehdy Václav Tejnecký z Oujezdce, „*nařízený úředník nad důchody obecními městskými, stojí v kanceláři před Jich M[ilostí] p[anem] p[urkmistrem] [a] pány, přiznání učinil, že jest k registrům svým*“ přijal čtyři purkrechtní peníze od Jiřího Křižanovského.¹²⁷⁴ Podobná transakce proběhla i v roce 1657. Zatímco část splátky Křižanovského byla opět odvedena „*k registrům důchodu městského*“¹²⁷⁵, zbylá suma peněz putovala „*k registrům písařství důchodního*“.¹²⁷⁶ Zdá se tedy, že tento druh finanční knihy vedl nejen důchodní úředník, ale i důchodní písař, jímž byl tehdy Jiří Václav Kožka z Kněžova.¹²⁷⁷ Registra vytvořil i Jan Václav Vadas z Karlova. Dozvídáme se o nich ze zápisu datovém k 16. dubnu 1682. K „*registrům neb[ožtíka] dobré paměti pana Jana Vadase z Karlova*“ měly být přijaty purkrechtní peníze od Doroty Fischerové.¹²⁷⁸ Zda se do register zmíněných důchodních úředníků a písařů zaznamenávaly i peněžité příjmy z obecního hospodářství, nedokážeme s jistotou říct.¹²⁷⁹ Stejně tak není jasné, zda do nich zapisovaly i jakékoliv výdaje. Rovněž nejde o knihu počtů, tedy centrální finanční knihu, evidující městské příjmy a výdaje za kalendářní rok či jiné období.

Registra vydání z důchodu městského¹²⁸⁰

Jejich existenci lze nepřímou odvodit ze soupisu obecního majetku, vyhotoveném k roku 1661 a přiloženém k žádosti, jež byla adresována české komoře.¹²⁸¹ Hradečtí ji žádali, aby jim povolila prodej některých obecních pozemků, neboť potřebovali získat finanční prostředky na zaplacení dluhu, jenž k roku 1661 činil 58 448 zlatých. Aby doložili své platební schopnosti, uvedli ve výše zmíněném soupisu nejen obecní

1273 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. AA3v. (Přípis k 12. lednu 1652.)

1274 *Tamtéž*. (Přípis k 31. srpnu 1655.)

1275 *Tamtéž*. (Přípis k 16. říjnu 1657.)

1276 *Tamtéž*. (Přípis k 16. říjnu 1657.)

1277 Viz výše.

1278 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. P1v.

1279 Registrům důchodních úředníků se pravděpodobně nejvíce podobala finanční registra poskytující údaje o souhrnných příjmech z let 1536–1537. Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 281.

1280 Podobná úřední kniha se dochovala i pro dobu předbělohorskou. Srov. *tamtéž*, s. 276. Nejednalo se ovšem o hlavní finanční knihu, kde by byly souhrnně uvedeny všechny výdaje a příjmy obce. Srov. též V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 62.

1281 NA, SM, sign. K27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 201–204; NA, NM, sign. K33/15, kart. 362, fol. 2–7v.

příjmy,¹²⁸² ale i výdaje na „kněžstvo, varhanika a kantora, tak na obyčejná salária osobám konšelským a jiným služebníkům obecním, jako i čeledi služebné ve dvořích obecních“,¹²⁸³ které byly vyčísleny na 1570 zlatých. Hradečtí do této částky navíc nezapočítali „veliké náklady přes celý rok na mosty, jezy, břehy, cesty (proti čemuž obec králohradecká žádného cla nemá), též rozličná stavení obecní, jako i durchcuky¹²⁸⁴, též na město za časté přicházející mustrunky vojenské, pro spravování chlebův, mas, piv a jiných viktualií, pro uctění pánův oficírův, item obrokův pro koně jejich“.¹²⁸⁵

Šosovní registra

Šlo o finanční knihy, které obvykle obsahovaly soupis všech nemovitostí (a jejich majitelů), ze kterých se každoročně odváděl poplatek pro císařovnu (tzv. šos s úrokem), jehož výše zde byla rovněž uvedena. Zaplatil-li majitel dané nemovitosti stanovené městské daně, zapsal písař do příslušného sloupce, vymezeného pro jednotlivý kalendářní rok, latinské slovo „*d[edi]t*“, neboli „dáno“.¹²⁸⁶

Hradečtí důchodní úředníci vedli šosovní registra jak v době předbělohorské,¹²⁸⁷ tak i po ní.¹²⁸⁸ Dne 29. prosince 1648 učinil Václav Holý „vyhledání z rejster šosovních“. Zjistil, že místní šosovní dvořák Adam starší Doležal dlužil městu několik povinných platů: šos (celkem 31 zl. 33 kr.) ze svého dvora za léta 1643–1648 a úrok (dohromady 7 zl. 46 kr. 4 d.) z louky zvané Štěpánka, nacházející se v Předměřicích, za období 1639–1648.¹²⁸⁹

Existenci šosovních register dokládají i zápisy, připojené ke smlouvě mezi hradeckým soukeníkem Janem Kořínkem a zdejší obcí.¹²⁹⁰ Přestože byl Kořínek na tři léta osvobozen od placení jak pukrechtních peněz, tak i od kontribucí, musel po

1282 Viz dále.

1283 NA, SM, sign. K27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 203r; NA, NM, sign. K33/15, kart. 362, fol. 5r.

1284 Průtah či průchod vojska.

1285 NA, SM, sign. K27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 203r; NA, NM, sign. K33/15, kart. 362, fol. 5r–v.

1286 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Výpis z knihy šosovní „všech sídel jak z města, tak podměstí, jak stavu rytířského, tak z dvořákův k šosu náležejících, z statkův svých ourok a šos J. M^{ti} císařové platících“, založené v roce 1622, vyhotovený k 8. červenci 1694.) V roce 1694 již byla nazývána jako „stará“. Srov. *tamtéž*. (Ověřený výpis z knihy šosovní, založené v roce 1622, vyhotovený k 28. září 1694.)

1287 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 279–280.

1288 V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 62.

1289 NA, SM, sign. K 27/80, inv. č. 1606, kart. 1141, fol. 9r.

1290 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1724*, fol. B19v–B20r.

přechozím držiteli nemovitosti uhradit „*rest šosovní*“¹²⁹¹, jenž na zakoupeném domě činil 14 zl. 45 kr. První třetinu dluhu zaplatil 13. ledna 1682, druhou 7. ledna 1683 a tu poslední 10. prosince 1683. Všechny částky odvedl „správci šosovních rejster“ Jiřímu Václavu Runklovi, který je přijal k „*rejstrám šosovním*“.¹²⁹²

Výtahy z register šosovních rovněž prováděl duchovní úředník. Jan Kryštof Stefan, jenž tento post zastával v letech 1693–1695, sepsal k 26. lednu 1694 zprávu, v níž potvrzuje, že za léta 1639–1694 nezískalo město žádný šos, který byl vázán na dům, resp. na pusté místo, které náleželo Václavovi Bečkovskému a které mělo patřit jeho dědicům.¹²⁹³

Nakonec uvedme svědectví samotné městské rady, pocházející z téhož roku: „*...od předkův našich žádné jiné [!] registra k vybírání šosu než toliko jedna kniha, v které všechny grunty pod šos náležející a jak mnoho z jednoho neb druhého šosu přichází, poznamenáno [jest], se vynachází. Následovně pak když jeden neb druhý takový plat odveden nikam jinam než do té knihy, a to tím způsobem, jakž přiložený extrakt sub A ukazuje, do kolumny skrz znamení d[edi]t se poznamenalo. A ačkoliv nynějšího času obzvláštní registra šosovní každoročně se vedou, však toliko v nich to, co se od nynějších gruntův šosovních držitelův odvádí, za příjem se položí.*“¹²⁹⁴

Knihy vrchnostenské správy

Urbář

Nepřímé informace o jeho vedení se též nacházejí v již zmíněném soupisu obecního majetku k roku 1661. Obec v něm vedle svých výdajů uvádí i své stálé peněžité a naturální příjmy z vesnic a jiných gruntů. Každoročně měla v hotovosti získávat 984 zlatých a 156 korců „*obilí ouročního*“.¹²⁹⁵ Následně ale Hradečtí dodávají, že „*ta suma, jak peněžítá, tak obilná, zouplna vycházeti nemůže, za příčinou tou, že z těch pustých a ruinýrovaných gruntův nic se neodvozuje*“.¹²⁹⁶

1291 *Tamtéž*, fol. B20r.

1292 *Tamtéž*.

1293 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Výtah z register šosovních, vyhotovený k 26. lednu 1694.)

1294 *Tamtéž*. („Zpráva“ Hradeckých, adresovaná české komoře a vyhotovená někdy mezi 3. zářím a 4. říjnem 1694; praesentatum ze 4. října 1694.)

1295 NA, SM, sign. K27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 202v; NA, NM, sign. K33/15, kart. 362, fol. 5r.

1296 NA, SM, sign. K27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 202v–203r; NA, NM, sign. K33/15, kart. 362, fol. 5r.

Urbariální rejstřík

S urbářem nepochybně souvisí i urbariální rejstřík, jenž obsahoval záznamy o skutečně odvedených naturálních či peněžitých platbách. Nepřímým důkazem může být výše uvedená citace či navazující sdělení: „*Mimo příjem platu stálého vejš významenaný, jsou každoroční, avšak nejednostejní peněžítí i obilní příjmové z hospodářství při dvořích a mlejních obecních přicházející...*“.¹²⁹⁷

2.2.3.2 Finanční knihy vzniklé z produkce městských úředníků spravujících obecní majetek¹²⁹⁸

Registra obecního pivovaru

V hradeckém prostředí prokazatelně vznikaly specializované finanční knihy, které obsahovaly informace o množství uvařeného piva a jeho přerozdělování a jiné údaje, které souvisely se správou pivovaru. Podle „*cedule pivní*“¹²⁹⁹ mělo být v Hradci v roce 1659 vyprodukováno 2 800 čtyřvěderných sudů piva a 417 a půl vědra vína. Jelikož byla výroba a prodej piva a vína panovníkem zdaněna, musela mu obec odvádět poplatky. Daň z výše uvedeného množství piva a vína byla vyčíslena na 3 253 zlatých 44 krejcarů (2 800 zlatých za pivo a 453 zlatých 44 krejcarů za víno).¹³⁰⁰ Do této „*cedule pivní*“ měl být učiněn i záznam o vydání 40 věder piva kvardiánu minoritského kláštera sv. Anny F. Františku Vodičkovi.¹³⁰¹

F. de P. Švenda rovněž zmiňuje osobu, která patrně zapisovala do register. K roku 1659 je jako „*písař důchodu obecního pivovarského*“ připomínán **Tobiáš Fidler**. Hradečtí mu tehdy dali svolení, aby po dobu jednoho měsíce vydával generálwachtmeistru Štikovi každý týden 2 vědra piva.¹³⁰²

V hradeckém archivu je dokonce uloženo několik finančních knih, vzešlých z činnosti úředníků či jejich pomocníků majících na starost správu obecní sladovny a pivovaru, nacházejících se ve městě a posléze ve Všestarech. Dochované knihy, jež byly zařazeny pod jedno inventární číslo, lze rozdělit podle roků na čtyři jednotliviny: „*Počet*

1297 NA, SM, sign. K27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 203r; NA, NM, sign. K33/15, kart. 362, fol. 5r.

1298 K této problematice v době předbělohorské podrobněji J. VOJTÍŠKOVÁ, *Městští zaměstnanci*, s. 388–466.

1299 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 222.

1300 *Tamtéž*.

1301 *Tamtéž*, s. 221–222.

1302 *Tamtéž*, s. 222.

na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu ječného, to vše z sladovně a pivovaru obecního v městě J. M. králové Hradci nad Labem od 1. Januarii až do ultima Decembris 1688“;¹³⁰³ „Registra na příjem i vydání piva všestarského pšeničného, jako i co za ně peněz přijato a co z nich vydáno, a to od 1. Januarii až do 31. Decemb. A. 1690“;¹³⁰⁴ „Registra na příjem i vydání piva pšeničného všestarského, jako i co za ně peněz přijato a co z nich kam vydáno, a to od 1. Januarii až do 31. Decembris A. 1691“;¹³⁰⁵ „Počet pivovaru všestarského jak na sváření a vystavení piva, tak také na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu a chmele, a to od 1. Januarii až do ultima Decembris Anno 1698“.¹³⁰⁶ Z jejich studia vyplynulo, že každá z nich byla sepsána až v následujícím roce, a nikoliv k roku, k němuž se hlásí. Knihy byly vyhotovovány příslušnými úředníky či jejich písaři a předkládány důchodním úředníkům, posléze snad i městské radě nebo obecním starším. Obec si tak mohla zkontrolovat, jakým způsobem byl obecní pivovar spravován. Součástí knih byly pravděpodobně i další dílčí účetní knihy či kvitance, které se ovšem nedochovaly. Lze to poznat ze záznamů, které se týkají finančních výdajů pivovaru a rozdělování piva. U nich bývá uvedeno číslo, jež odkazuje na kvitanci, dokládající příslušnou transakci.¹³⁰⁷

Počet na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu ječného, to vše z sladovně a pivovaru obecního v městě J. M. králové Hradci nad Labem od 1. Januarii až do ultima Decembris 1688 (1689)

Tento pramen o rozměrech 20,5 x 32 cm čítá 7 folií. Lze v něm rozeznat dvě písařské ruce. Jedním z autorů byl Jiří Vojtěch Žďárský, tehdejší „*správce pivovaru a sladovně obecního*“, který se podepsal na rectu prvního folia.¹³⁰⁸ Kdo však vyhotovil zbývající většinu záznamů, není jasné. Mohl jím být písař zdejšího pivovaru nebo

1303 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Počet na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu ječného, to vše z sladovně a pivovaru obecního v městě J. M. králové Hradci nad Labem od 1. Januarii až do ultima Decembris 1688*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 1r.

1304 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Registra na příjem i vydání piva všestarského pšeničného, jako i co za ně peněz přijato a co z nich vydáno, a to od 1. Januarii až do 31. Decemb. A. 1690*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 1r.

1305 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Registra na příjem i vydání piva pšeničného všestarského, jako i co za ně peněz přijato a co z nich kam vydáno, a to od 1. Januarii až do 31. Decembris A. 1691*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 1r.

1306 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Počet pivovaru všestarského jak na sváření a vystavení piva, tak také na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu a chmele, a to od 1. Januarii až do ultima Decembris Anno 1698*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 1r.

1307 Srov. *tamtéž*, např. fol. 6r.

1308 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Počet na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu ječného, to vše z sladovně a pivovaru obecního v městě J. M. králové Hradci nad Labem od 1. Januarii až do ultima Decembris 1688*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 1r.

důchodní písař. „Počet“ měl být sepsán „15. Juni 1689.“¹³⁰⁹

Kniha obsahuje jednak údaje o peněžítých příjmech a výdajích obecního pivovaru v roce 1688, jednak informace o množství vyrobeného ječného sladu za tentýž rok. Na předposledním foliu jsou dokonce vyjmenovány předměty, jež byly svěřeny obecnímu sládkovi. Šlo tedy o jakýsi mobiliář obecního pivovaru.

Registra na příjem i vydání piva všestarského pšeničného, jako i co za ně peněz přijato a co z nich vydáno, a to od 1. Januarii až do 31. Decemb. A. 1690 (1691)

Nejstarší dochovaná finanční kniha, jež pochází z prostředí všestarského pivovaru, má rozměry 20,5 x 32 cm a 6 folií. Pod jejím názvem, zaznamenaném v horní části prvního folia, je uvedeno, kým byla založena: „*ode mne Matěje Součka, sládka všestarského*“.¹³¹⁰ Zda se jedná o jeho rukopis, nelze s určitostí říct, neboť za jeho jménem se nachází zkratka m. p., která je psaná jinou písařskou rukou. Připsal-li Matěj Souček pouze tuto latinskou zkratku, znamenalo by to, že tuto finanční knihu nese-psal on, nýbrž někdo jiný. Nabízí se opět možnost, že by se mohlo jednat o písaře všestarského pivovaru. Kromě těchto dvou rukopisů lze rozeznat třetí písařskou ruku. Tou byly zachyceny dvě latinské poznámky, nacházející se v pravém dolním rohu: „*Publicata haec registeria coram seniorib[us] plebis 27. Martii A. 1691. Revisa 29. Martii A. 1691.*“¹³¹¹ Z nich je mj. patrné, že tato registra byla vyhotovena někdy před tímto datem a jistě po 31. prosinci 1690. Autorem těchto poznámek byl snad tehdejší radní písař Ezechiáš Edmund Pietsch.

Sledovaná registra měla podobou strukturu jako výše uvedený „počet“ z roku 1689. Po již zmíněném nadpisu a jiných údajů na přední straně knihy následovala rubrika o množství uvařeného pšeničného piva za rok 1690, poté písař uvedl, kolik sudů a větelů pšeničného piva bylo rozděleno mezi zdejší konšely a jiné osoby. V prameni dále jsou příjmy a výdaje pivovaru za rok 1690, a to včetně záznamu o sumě peněz, která byla převedena do nového účetního roku. Zbývající oddíl knihy obsahuje údaje o množství vyrobeného pšeničného a ječného sladu za rok 1690.

1309 *Tamtéž*, fol. 6v.

1310 SOkA HK, AMHK, *Listiny a listy, Registra na příjem i vydání piva všestarského pšeničného, jako i co za ně peněz přijato a co z nich vydáno, a to od 1. Januarii až do 31. Decemb. A. 1690*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 1r.

1311 *Tamtéž*.

Registra na příjem i vydání piva pšeničného všestarského, jako i co za ně peněz přijato a co z nich kam vydáno, a to od 1. Januarii až do 31. Decembris A. 1691 (1692)

Na předchozí specializovanou finanční knihu navazují registra, mapující hospodaření všestarského pivovaru v roce 1691. Mají velikost 20,5 x 32 cm a čítají 7 folií. Název této finanční knihy se tradičně nachází na rectu prvního folia. Kromě toho je zde zachyceno, že registra byla vedena „*od Jana Poláka, rychtáře všestarského*“.¹³¹² Autora této poznámky i zbývajících záznamů se sice nepodařilo identifikovat, ale lze se domnívat, že do register zapisoval písař všestarského pivovaru. Zároveň je třeba dodat, že jde o úplně jinou písařskou ruku, než jaká se objevuje v předchozí finanční knize všestarského pivovaru. Vedle tohoto písma lze na versu sedmého folia rozpoznat další písařskou ruku. Píše se zde: „*Šestar. Publ. 21. Febr. 1692.*“¹³¹³ Kdo tuto poznámku připojil, není jasné. Písmo se sice podobá rukopisu JUC. Jana Kristiána Fišera,¹³¹⁴ tehdejšího radního písaře, ale pro nedostatek srovnávacího materiálu musíme tuto otázku nechat otevřenou. Nakonec dodejme, že sledovaná registra jsou z hlediska obsahu členěna jako ta předchozí.

Počet pivovaru všestarského jak na sváření a vystavení piva, tak také na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu a chmele, a to od 1. Januarii až do ultima Decembris Anno 1698 (1699, 1701)

Jde o třetí nejstarší dochovanou finanční knihu, vzešlou z činnosti úředníků, majících na starost písemnou agendu obecního pivovaru ve Všestarech. Název knihy je jako obvykle zaznamenán na rectu prvního folia. „Počet“ je tvořen 9 folií a má rozměry 20,5 x 32 cm. Téměř všechny záznamy zachytil jeden písař. Přestože je zde opět uvedeno, že počet byl veden výše zmíněným Janem Polákem („*Počet pivovaru ... vedený ode mně [!], Jana Poláka, dědičného poddaného*“¹³¹⁵), nelze s jistotou říct, že to byl právě on, kdo sepsal sledovanou knihu, a to i přesto, že je zde nazýván jako

1312 SOkA HK, AMHK, *Listiny a listy, Registra na příjem i vydání piva pšeničného všestarského, jako i co za ně peněz přijato a co z nich kam vydáno, a to od 1. Januarii až do 31. Decembris A. 1691*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 1r. Jan Polák byl nejen „rychtářem všestarským“, ale i „správcem pivovaru všeestarského“. Srov. *tamtéž*, fol. 5v.

1313 *Tamtéž*, fol. 7v.

1314 Srov. např. NA, SM, sign. K27/14, inv. č. 1606, kart. 1138, fol. 124v.

1315 SOkA HK, AMHK, *Listiny a listy, Počet pivovaru všestarského jak na sváření a vystavení piva, tak také na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu a chmele, a to od 1. Januarii až do ultima Decembris Anno 1698*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 1r.

„vedoucí počet pivovaru všestarského“ nebo též „hospodář pivovaru“.¹³¹⁶ Srovnáme-li totiž rukopis, jenž dominuje v registrech pivovaru pro rok 1691, s rukopisem, jenž převažuje v „počtu“ pivovaru pro rok 1698, zjistíme, že jde o dva různé písaře. Je sice možné, že jedním z nich byl Jan Polák, ale ve sledované knize je i zmínka o písaři a „počtu jeho“.¹³¹⁷ Ze záznamu je patrné, že jde jistě o „počet“, který byl vyhotovován v prostředí obecního pivovaru: „*Lukášovi Součkovi za roku 1697 opominul písař v počtu jeho jemu za vydání jeho roční službu za týž rok odepsati. Pročež nyní v tomto 1698 roce na rest jeho se poráží a za vydání se pokládá.*“¹³¹⁸ Navíc této zmínce předchází poznámka o již řečeném „vedoucím počtu pivovaru všestarského“, což můžeme vnímat jako důkaz o dvou různých pozicích.

Dále lze v „počtu“ objevit další tři písařské ruce.¹³¹⁹ Ta první zaznamenala, kdy byla kniha „publikována“: „*Publ. 27. Febr. 1699.*“¹³²⁰ Dalšího písaře známe dokonce jménem. Byl jím buchhalter věnných měst Jakub Ferdinand Antonín Vrba Nymburský. K roku 1701 zachytil tuto poznámku, potvrzující výraznější dohled vyšších úřadů nad hospodařením věnných měst: „*Tento počet, skrze přisežného král. měst věnných buchhaltera revidirovaný, se ratificíruje. Actum ex officio august[issim]ae imperatricis subcameratio Hradek die 18. Martii A. 1701. JMC skutečný komorník, též Její Milosti římské císařové, uherské a české královně, král. měst věnných podkomoří v Království českém.*“¹³²¹ Pod touto informací byl připojen podpis čtvrtého písaře, podkomořího věnných měst: „*J. K. z Valdštejna.*“¹³²² Vpravo dole se vlastnoručně podepsal již zmíněný Jakub Ferdinand Antonín Vrba Nymburský.

„Počet“ byl rozčleněn do několika oddílů. Nejprve se dovídáme, kolik piva bylo v roce 1698 uvařeno v obecním pivovaru, a komu bylo pivo rozdáno či rozprodáno. Následně jsou zde zaznamenány příjmy pivovaru a poté i jeho výdaje za rok 1698. Na konci knihy se dočteme, kolik ječného sladu se za rok 1698 vyrobilo v obecním pivovaru. Nově je zde uvedeno, kolik chmele bylo použito při vaření piva.

1316 *Tamtéž*, fol. 7r.

1317 *Tamtéž*.

1318 *Tamtéž*.

1319 Celkově tedy čtyři.

1320 *Tamtéž*, fol. 1r.

1321 *Tamtéž*, fol. 9r.

1322 *Tamtéž*.

Solní registra

Prokazatelně byla také vedena solní registra.¹³²³ Jejich existence je doložena v již zmíněném příkazu z roku 1669, sepsaným radním písařem Albrechtem Maxmiliánem Růžovským z Růžova.¹³²⁴ Tehdejšímu správci solního důchodu Václavu Františkovi Tejneckému z Oujezdce¹³²⁵ bylo nařízeno, aby vydal primátoru Tobiáši Václavu Šejovi půl bečky soli, Janu Václavovi Vadasovi z Karlova čtvrt bečky soli a Václavu Ludvíkovi Sýkorovi také čtvrt bečky soli. Všichni jmenovaní totiž vykonávali purkmistrovský úřad (nebo jej v budoucnu měli vykonávat¹³²⁶), a proto jim náleželo určité množství soli jako deputát. Záznam o vydání soli měl být zachycen v solních registrech: „Což vám proti složení tohoto anšafunku při publicírování register vašich za pořádné vydání náležitě pasírováno bude.“¹³²⁷ Nakonec dodejme, že solní registra obsahovala údaje o vydané či prodané soli.¹³²⁸

Registra louční

V souvislosti s řešením pozůstalosti hradeckého císařského rychtáře Blažeje Fridricha Fesera, zemřelého v roce 1666, jsou zmiňována „rejstra louční“. Mezi věřiteli a „přípovědníky“ na jeho majetek nebyla jen česká komora, ale i hradecká městská rada. Ta svůj nárok odůvodnila těmito slovy: „*maje sobě [tj. Fezer] důchod louční svěřený, za několik let žádných rejster neodvedl*“.¹³²⁹ Hradečtí však měli i jiné podstatné důvody: „*jesti se z vystavených nedostatkův důchodu solního, který jemu svěřen byl, až dosavad nevyvedl; jsouce v létu 1652 nad kontribuci desíti týhodní vejběřčím, též z vystavených od týchž rejster jeho nedostatkův dosavad jest se nevyvedl; pro všelijaké ze statkův jeho zasedlé kontribuce a šosy; maje v užívání jednu louku obecní, z ní ročně platiti povinen byl, avšak za mnoho let nic neodvedl*“.¹³³⁰ Z textu je patrné, že Fezer si přisvojil to, co

1323 K roku 1668 připománá F. de P. Švenda „oučty solní“. Diskrece měl dostat jednak nejvyšší poručík Šporkova regimentu, jednak „*kunstštábl při cejkhausu zdejší*“ Jakub Stříbrský. Srov. F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 47.

1324 SOKA HK, AMHK, *List Albrechta Maxmiliána Růžovského Václavu Františku Tejneckému z Újezdce, správci solního důchodu, ohledně rozdělení soli 1669*, inv. č. 5196, karton č. 1153.

1325 Tehdy byl i hradeckým radním. Srov. K. J. BIENER VON BIENERBERG, *Geschichte II*, s. 447, 459.

1326 Z pramene nelze tuto skutečnost objasnit.

1327 SOKA HK, AMHK, *List Albrechta Maxmiliána Růžovského Václavu Františku Tejneckému z Újezdce, správci solního důchodu, ohledně rozdělení soli 1669*, inv. č. 5196, karton č. 1153.

1328 V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 65.

1329 NA, NM, sign. K33/8/2, kart. 361, nefoliováno. („*Specificatí všech věřitelův a přípovědníkův na pozůstalost neb. někdy Blažeje Fridricha Fesera*“, cca 1666.)

1330 *Tamtéž*.

neměl, a měl značné dluhy.¹³³¹ Zda Hradečtí od jeho dědiců něco vymohli, není bohužel zřejmé. Zpronevěra však byla vážným přestupkem a je možné, že se celá záležitost mohla dostat až k apelačnímu soudu.¹³³²

Specializovaná finanční registra pro další městské provozy

Správou městského majetku byli pověřováni i další výše nezmínění obecní úředníci. I oni, případně jejich pomocníci či písaři zakládali hlavní či dílčí specializované finanční knihy, které museli předkládat důchodním úředníkům. Jelikož jsou ve Švendově práci doloženi obecní **mlynáři**,¹³³³ **fišmistři**,¹³³⁴ **obecní hajní**,¹³³⁵ jež byli podřízeni **správci lesního důchodu**,¹³³⁶ nepřímo i **úředník nad cihelnou**¹³³⁷ a mnozí další, můžeme předpokládat, že tito specializovaní úředníci byli povinni vést své finanční knihy, z nichž by bylo možné zjistit, jak městští zaměstnanci hospodařili se svěřeným majetkem a jaké naturální příjmy či finanční zisky plynuly do obecního důchodu na různé účely.

2.2.3.3 Finanční knihy zádušní správy a špitálů vedené v přenesené působnosti

Registra zádušní

Pouze z knihy fundační z let 1698–1843 se nepřímo dovídáme, že existovala registra zádušní.¹³³⁸ Tomáš František Čech, tehdejší hradecký radní, a jeho manželka Magdalena odkázali 200 zl. se 6 procentním úrokem záduší Sv. Ducha. Roční výnos z této sumy (tj. 12 zl.) se měl k „*rejstrám zádušním za příjem uváděti*“.¹³³⁹

1331 Z peněz, jež byly vybrány pro panovníka, si půjčoval i již zmíněný královský výběrčí pivního a vinného tácu Matouš Maxmilián Murarius z Neudorfu. Tuto běžnou praxi dokonce uvádí ve své závěti. Srov. SOKA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. E21r; J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., Hradec Králové, s. 220.

1332 Bylo by však třeba učinit sondu do ortelních manuálů apelačního soudu, uložených v Národním archivu.

1333 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 229.

1334 *Tamtéž*.

1335 *Tamtéž*.

1336 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 101. K roku 1675 měl být „*správce důchodu lesních*“ Václav František Tejnecký z Oujezdce. Srov. *tamtéž*; J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., Hradec Králové, s. 242.

1337 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 102. V roce 1675 Hradečtí darovali kvardiánu minoritskému klášteru u sv. Anny 400 cihel z obecní cihelny a několik borovic. Srov. *tamtéž*. Obecní cihelna se měla nacházet v oblasti Střeziny. V roce 1655 ještě patrně nefungovala. Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., Hradec Králové, s. 243.

1338 K zádušním finančním knihám („zádušním počtům“ či „zádušním účtům“) např. Pavel B. KŮRKA, *Kostelníci, úředníci, měšťané. Samospráva farnosti v utrakvismu*, Praha 2010, s. 115–144. Zde i další literatura k tématu.

1339 SOKA HK, AMHK, *Knihy nadační 1698–1843*, fol. 1v.

Přestože hradecké prameny ze sledovaného období dokládají existenci zádušních register jen v jednom případě, můžeme předpokládat, že tyto finanční knihy byly vedeny již dříve, neboť jsou doloženi úředníci, kteří měli na starost finanční správu zádušního majetku příslušného kostela.¹³⁴⁰ Není bez zajímavosti, že se na těchto postech objevují místní členové městské rady či vážení měšťané. Registra záduší Sv. Ducha spravoval Václav Boček (k roku 1655; tehdy i radní),¹³⁴¹ Jiří Václav Kožka z Kněžova (k roku 1662),¹³⁴² Jan Václav Pekelský (k roku 1672¹³⁴³ a 1675¹³⁴⁴; zároveň byl i radním), Ondřej Vilím Příhoda (k roku 1680¹³⁴⁵, 1682¹³⁴⁶, 1684¹³⁴⁷ 1689¹³⁴⁸ a 1692¹³⁴⁹; hradeckým konšelem v letech 1678¹³⁵⁰ a 1685–1700¹³⁵¹) a František Adam Kotečník z Domaslavě (k roku 1696¹³⁵² a 1700¹³⁵³). Jmenovaní kostelníci či správci záduší Sv. Ducha nepochybně vytvářeli finanční knihy, dokládající jejich činnost.¹³⁵⁴ Následně je předávali jednomu z důchodních úředníků (snad přednímu, který byl zároveň úředníkem nad statky pozemskými¹³⁵⁵) ke kontrole a uschování a získané peníze byly použity na přesně stanovené účely.

Analogicky můžeme postupovat i v případě záduší sv. Pavla a Antonína. Registra záduší sv. Pavla (později i sv. Antonína) mohl vést Matěj Klamperný či jeho kolega Václav Plešinský (oba jsou doloženi jako kostelníci záduší kostela sv. Pavla k roku 1649),¹³⁵⁶ Jan Jiří Cejp z Peclínovce (k roku 1672¹³⁵⁷, 1675¹³⁵⁸ a 1676¹³⁵⁹), Jiří

1340 K zádušní správě v městském prostředí v době předbělohorské např. Pavel B. KŮRKA, *Kostelníci, úředníci, měšťané. Samospráva farnosti v utrakvistu*, Praha 2010.

1341 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 187.

1342 *Tamtéž*, s. 242.

1343 SOkA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. K3v.

1344 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. E16.

1345 *Tamtéž*, fol. E16v.

1346 *Tamtéž*, fol. E17v; SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1724*, fol. B14v. (Zápis ke 14. květnu 1682.)

1347 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. E17v.

1348 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1724*, fol. B14v. (Zápis k 21. říjnu 1689.)

1349 SOkA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. K23r; SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. C12v.

1350 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 467.

1351 *Tamtéž*, s. 500–502, 504–506, 515.

1352 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha žlutá 1588–1696*, fol. E17v.

1353 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. P15r.

1354 Finanční registra pro zádušní agendu byla vedena již v době předbělohorské. Vyúčtování kontroloval úředník nad statky pozemskými. Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králově)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 282; TÝŽ, *Králověhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 64–65.

1355 Srov. s. 113.

1356 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. F4r.

1357 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 390v.

1358 SOkA HK, AMHK, *Knihy závětí 1612–1745*, fol. F5.

Václav Runkl (k roku 1678 je připomínán jako úředník záduší sv. Pavla a sv. Antonína)¹³⁶⁰ nebo „úředník důchodu záduší sv. Pavla“¹³⁶¹ Petr Bernard Uhlíř (k roku 1683¹³⁶², 1684¹³⁶³, 1688¹³⁶⁴, 1691¹³⁶⁵, 1692¹³⁶⁶ a k létům 1694–1700¹³⁶⁷).

Minimálně jednou byl ve sledované době učiněn odkaz k záduší sv. Jakuba. V roce 1670 daroval Matouš Maxmilián Murarius z Neudorfu 20 zlatých „záduší sv. Jakuba, Na Louce při město tomto [ležící], na pomoc vyzdvižení kaple“.¹³⁶⁸ Lze tedy očekávat, že existovala finanční kniha, mapující hospodaření se zádušním majetkem kostela sv. Jakuba.¹³⁶⁹

Špitální registra

Jelikož byl ustanovován i úředník špitálu sv. Pavla a sv. Antonína (též „úředník špitálský“¹³⁷⁰), lze se domnívat, že z jeho činnosti rovněž vzešly finanční knihy.¹³⁷¹ Např. k roku 1672 je zmiňována kvittance Samuela Václava Cejpa z Peclinovce, „úředníka téhož špitála sv. Pavla a sv. Antonína“.¹³⁷² Cejp v této funkci setrval ještě v roce 1679. Tehdy za peníze „z důchodu špitálského“¹³⁷³ koupil od Evy Weisové pohledávku na gruntu Václava Černíkovského.¹³⁷⁴ Podobná transakce proběhla i v roce 1682. „Nařízeným ouředníkem špitálu sv. Pavla, na Střezině ležícího“,¹³⁷⁵ však již nebyl Cejp, nýbrž František Jiří Wagner z Wagenau. I on pravděpodobně vyhotovoval finanční knihy, dokládající příjmy a výdaje špitálu sv. Pavla. Např. k roku 1684 přijal „k rutce

-
- 1359 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 443.
1360 SOkA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. F12r.
1361 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1724*, fol. E7r.
1362 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. V3v; SOkA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. K1r.
1363 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1724*, fol. E7r.
1364 SOkA HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. R27r.
1365 *Tamtéž*, fol. S2v.
1366 *Tamtéž*, fol. S5v; SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. C12v.
1367 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1724*, fol. I2v.
1368 SOkA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. E21r.
1369 K roku 1647 jsou přímo doložena registra „špitála sv. Jakuba“. Srov. SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 292v–293r.
1370 *Tamtéž*, fol. 469v.
1371 Jistě jsou doloženy pro období třicetileté války. Srov. V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 64.
1372 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 347v.
1373 *Tamtéž*, fol. 469v.
1374 *Tamtéž*, fol. 469. V té době byl Cejp i členem zdejší městské rady. V ní působil jistě od roku 1672. Srov. *tamtéž*, fol. 394, 441r.
1375 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. C3v.

téhož špitálu“ 2 zl.¹³⁷⁶ Wagner tuto funkci zastával ještě v roce 1691¹³⁷⁷ a stejně jako jeho předchůdce působil v hradecké městské radě, a to jistě od roku 1681.¹³⁷⁸

2.2.3.4 Finanční knihy purkmistrovského úřadu

Purkmistrovská registra příjmů a výdajů z roku 1658 (torzo)¹³⁷⁹

Jde o jednu z mála dochovaných hradeckých finančních knih ze sledovaného období. Pramen, jehož rozměry jsou 10 x 31,5 cm,¹³⁸⁰ nemá žádné desky, dobový název ani foliaci či paginaci. Je tvořen 6 folií, na kterých nalezneme záznamy pro dvě zúčtovací období, která na sebe nenavazují. Z toho důvodu nemůžeme uvedenou knihu považovat za kompletní a je třeba ji označit jako torzo.

První tři folia jsou věnována příjmům a výdajům purkmistra Samuela Suka (od 20. srpna do 3. září), zbývající jsou vyčleněna pro dobu, kdy byl purkmistrem Václav Boček (od 17. září do 1. října). Jelikož je zde přímo zmíněno i funkční období, víme, že vyúčtování probíhalo každé dva týdny. Tento celek je rozdělen na dva samostatné oddíly, přičemž první obsahuje záznamy o příjmech, druhý o výdajích. Na každé straně nalézáme mezisoučet. Teprve ke konci daného oddílu se dovídáme, jakou celkovou sumu úřadující purkmistr přijal či vydal. Z posledního zápisu, jenž následoval po součtu výdajů, nakonec zjistíme, zda se purkmistrovo hospodaření s penězi dostalo do kladných či záporných čísel.

Z paleografického rozboru této torzovité dochované knihy vyplývá, že v záznamech vztahujících se k purkmistru Samuelovi Sukovi rozeznáme dvě písařské ruce, přičemž z pera méně dominantní ruky pocházely jen sumární součty, a že záznamy spjaté s purkmistrem Václavem Bočkem byly učiněny jen jednou písařskou rukou,¹³⁸¹ která byla ovšem odlišná od výše zmíněných. Celkem tedy do tohoto pramene, který je v obou případech stylizován objektivně, zapisovali tři různí písaři. Není ovšem jasné, se

1376 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. P15v.

1377 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. C4v.

1378 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 492, 500–502, 504–506.

1379 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 130, krabice č. 36, nefoliováno.

1380 P. ZIMMERMANN – L. REJMÁNEK – J. WIPLER – S. SVATOŇOVÁ, *Archiv města*, s. 43.

1381 Z pera tohoto neznámého písaře pochází i písemnost nazvaná „*Vyznamenání některých míst domův zruinovaných jako i některých ještě domův velice zpustlých nejbliž kostela Sv. Ducha a archiděkanství v městě Hradci J. M. králové nad Labem ležících*“ a podepsaná M. Albrechtem Maxmiliánem Salanderem ze Starkova, tehdejší radním písařem. Srov. NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. („*Vyznamenání některých míst domův zruinovaných jako i některých ještě domův velice zpustlých nejbliž kostela Sv. Ducha a archiděkanství v městě Hradci J. M. Králov nad Labem ležících*“, cca 1660.) Zároveň je třeba říct, že nejde anonymního písaře, působícího v kanceláři radních písařů od cca roku 1660 do roku 1665.

kterým kancelářským zařízením byli nejvíce spjati. Jelikož známe rukopisy dvou radních písařů k roku 1658, víme, že autory těchto zápisů jistě nebyli Václav Vratislav Čermák nebo M. Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova. Nabízí se minimálně pět osob, které mohly vést purkmistrovská registra: důchodní písař, důchodní úředník, sám purkmistr, obecní služebník (*servus*) nebo obecní starší. Poslední jmenovaný by jím mohl proto, že obecní starší dohlíželi na hospodaření s penězi, které byly svěřeny purkmistrům.¹³⁸² Jako nejméně pravděpodobné se jeví sám purkmistr. V případě Samuela Suka je to přímo vyloučené, neboť jeho rukopis, jenž známe z doby, kdy býval radním písařem, se neshoduje ani s jednou písařskou rukou.¹³⁸³ U ostatních úředníků je to složitější, neboť neznáme jejich kompetence, které by se jinak daly vyčíst z jimi učiněných přísah. Přestože máme doloženo působení Jiřího Václava Kožky z Kněžova na postu důchodního písaře k roku 1658, nedokážeme s jistotou říct, že byl jedním písařů, který zapisoval do purkmistrovských register, neboť nevíme, jak vypadalo jeho písmo. Přesto je nejvážnějším adeptem, který mohl alespoň zaznamenávat průběžné či celkové vyúčtování, a proto je tento pramen zařazen do působnosti kancelářského zařízení důchodních úředníků, neboť právě jim náleželo vedení většiny finančních knih.¹³⁸⁴ Nelze však vyloučit ani obecní služebníky.¹³⁸⁵

Ještě jsme se nezmínili o tom, z jaké oblasti pocházely příjmy a na co směřovaly výdaje. Purkmistrům plynuly částky, které jim odváděli hejtmané jednotlivých městských čtvrtí nebo v jednom případě i branný u Mýtské brány. Čeho se peněžitá sbírka týkala, nelze z pramene zjistit. Pouze u branného je uvedeno, že šlo o poplatek z vína. Výdaje purkmistrů byly mnohem různorodější. Nejčastěji byli odměňováni poslové či jiné osoby, které byly vysílány na cesty. Odměnu také dostával správce radnice („hospodář rathauzský“), který měl přenést několik „*deposicí*“ (tj. truhlic či pokladnic).¹³⁸⁶ V registrech dále nalezneme výdaje za víno, které bylo vypito při jednání, nebo za křidu a červený vosk pro purkmistrovský úřad.

Zmínka o vedení purkmistrovských register se nachází i v neúplně dochované kvitanci, vyhotovené k 24. dubnu 1673. Jan Václav Pavlíček, obecní služebník, v ní

1382 Viz výše.

1383 Je ovšem možné, že purkmistrovská registra jsou dílem důchodního písaře, který je vyhotovil na základě „konceptu“ purkmistrovských register či jiného vyúčtování sepsaného samotným purkmistrem.

1384 Alespoň tak bylo v době předbělohorské a v době třicetileté války. Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 273.

1385 V předbělohorské Kadani měli radní služebníci poskytovat konšelům písařské služby a zajišťovat část písemné agendy při jednání městské rady. Srov. P. RAK, *Správa města Kadaně*, s. 235.

1386 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy*, inv. č. 130, krabice č. 36, nefoliováno.

potvrzuje, že Tomáš Khün dal ze svých zdrojů 8 zlatých 15 krejcarů na blíže neznámou sbírku, shromážděnou za měsíc prosinec a odvedenou 12. ledna 1673 „při krajské expedici“ Tomášem Khünem „od register purkmistrovských“.¹³⁸⁷

F. de P. Švenda ve své práci několikrát odkazuje na pramen, jenž taktéž obsahoval údaje o peněžitých odměnách, jež byly dány poslům za splnění určitého úkolu, nebo o částkách, vydanými úřadujícími purkmistry. Podle „počtu konšelského“¹³⁸⁸ z roku 1657 mělo být dáno poslu, odeslaného od krajských hejtmanů a příslušného k Novému Bydžovu, 18 krejcarů za to, že Hradeckým oznámil, že nový český král přijede do Poděbrad a že mu mají poslat na uvítanou několik lososů. O několik dnů později byl proto vyslán Jakub Hebký s jedním lososem a čtyři úhoři. Stejně množství ryb poslali i 25. července. Jméno vyslané osoby však není uvedeno. Známe pouze to, že ryby byly poslány v pytlíku, který stál 9 krejcarů.¹³⁸⁹

K roku 1658 připomíná F. de P. Švenda další finanční knihu, v níž byly zachyceny výdaje úřadujícího purkmistra. „*Registra consulum*“¹³⁹⁰ měla obsahovat záznam o tom, že za purkmistra Samuela Sudlice byly do Vídně vysláni dva poslové, aby císařovně donesli několik bažantů a koroptví jako dar k vánočním hodům.¹³⁹¹

Nakonec zmiňme pramen pojmenovaný jako „*exponsae consulum*“.¹³⁹² Švenda o nich hovoří v souvislosti s prodejem vesnice Hřibsko v roce 1664. Dne 9. října byly za purkmistra Václava Františka Tejneckého z Oujzdce dány poslu 3 krejcarey za to, že novým majitelům vesnice Hřibsko oznámil, že si zakoupený majetek mohou převzít. O tři dny později dostal posel 9 krejcarů za to, že jim v noci svítil.¹³⁹³

Shrme-li zjištěné poznatky, lze říct, že jde o jeden a ten samý druh finanční knihy, jenž byl veden podle funkčního období purkmistra a do nějž byly zapisovány příjmy a výdaje z oblastí, které byly v kompetenci úřadujícího purkmistra.

2.2.3.5 Finanční knihy založené zeměpanskými úředníky působícími v Hradci

Pro dokreslení problematiky finančních knih uvedeme i písemný materiál, který byl vytvářen zeměpanskými úředníky. Jak již bylo výše zmíněno, v Hradci jistě působili

1387 SOkA HK, AMHK, *Kvitanice Tomáše Khuna 1673*, inv. č. 5197, karton č. 1153.

1388 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 209.

1389 *Tamtéž*, s. 207.

1390 *Tamtéž*, s. 216.

1391 *Tamtéž*, s. 214.

1392 *Tamtéž*, s. 272.

1393 *Tamtéž*, s. 269–270.

výběřčí berní, kontribucí, pivního a vinného tácu, ungeltu a jiných sbírek a platů, které se musely odvádět panovníkovi, resp. příslušným úřadům. Na těchto postech se vyskytují jak řadoví hradečtí měšťané, tak i místní obecní úředníci (nejčastěji zdejší konšelé). Kumulace funkcí je také zjevná u samotných královských (císařských) rychtářů.

Kontribuční registra

Kontribuční registra jsou zmiňována nejčastěji v souvislosti s osobou, která měla kontribuce vybírat. Minimálně dva příklady najdeme v nejstarší dochované hradecké knize smluv. V roce 1656 bylo dojednáno finanční vyrovnání mezi hradeckou obcí a osobami, jež si činily nárok na pozůstalost Karla Jiskry ze Sobince. Kromě dlužné částky, které mělo město Jiskrovi zaplatit, je zde i uvedeno, že dotyčný podle „*register pana Jiřika Tychlera*“¹³⁹⁴ dlužil za léta 1652–1654 na kontribucích 128 zlatých 6 krejcarů.¹³⁹⁵ Dlužné kontribuce zůstaly i po smrti Doroty Humburské.¹³⁹⁶ V přátelském porovnání, uzavřeném v roce 1675, se pozůstalí dohodli, že „*zadržalé kontribuce až do actum utvrzení rozdílův těchto k registrům pana Václava Markociusa, pana France Wagnera a pana Jana Uhlíře*“ společně odvedou.¹³⁹⁷ Zmínky o výběřčím kontribucí a jeho registrech se objevují i v trhové knize z let 1675–1705. V roce 1690 prodala Jana Šifbeková pusté místo ve Svatopetrském hejtmanství na Pražském předměstí Janu Berkovi za 40 zlatých, přičemž kupující byl povinen zaplatit závdavek ve výši 30 zlatých.¹³⁹⁸ Část této částky však nebyla odvedena prodávající, nýbrž kvůli nezaplaceným kontribucím váznuoucím na prodaném místě „*Hieronýmovi Kirchnerovi, na ten čas vejběřčímu kontribučnímu ustanovenému*“.¹³⁹⁹ O tři roky později Jan Berka „*složil za toto místo dvojí purkrechtní peníze za rok 1691 a 1692, jmenovitě 10 f., kteréžto p. Hieroným Kirchner, zde při městě tomto kontribuční vejběřčí, na zaplacení*

1394 SOkA HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. N13r. Registra Jiřího Tychlera z Vacetína, někdejšího radního a výběřčího „*nad berní zdejší kontribuční*“, jsou doložena i v trhové smlouvě ze 14. června 1678. Srov. SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. A30.

1395 SOkA HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. N13r.

1396 *Tamtéž*, fol. Q5r.

1397 *Tamtéž*, fol. Q6r.

1398 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. H3r.

1399 *Tamtéž*, fol. H3v. Hieroným Kirchner z Neukirchu byl výběřčím kontribucí již k 11. srpnu 1682. Srov. SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1724*, fol. B16v; *tamtéž*, fol. B26v. (Zápis k 22. říjnu 1682.)

povinných a zasedělých z téhož místa kontribucí k registrům svým příjatelům.¹⁴⁰⁰

Registra starých restantů kontribučních

Informace o vedení register „kontribučních restantův starých“ lze dohledat v několika hradeckých trhových knihách. V roce 1673 složil Jiří Matoušek 150 zlatých za šosovní dvůr, který si koupil od dědiců Morávkových. Uvedená částka neputovala prodávajícímu, ale byla přijata na „zapravení starých restantův kontribučních po neb[ožtíku] Václavovi Morávkovi k registrům slovné a vzáctné poctivosti pana Jana [Josefa] Delinarta“.¹⁴⁰¹ K ustanovování výběřčího dlužných kontribucí však docházelo již dříve.¹⁴⁰² V roce 1672 prodali Jarolím Kirchner, „starých kontribucí vejběrcí“,¹⁴⁰³ Jan Václav Vadas z Karlova, tehdejší důchodní úředník, a Jiří Václav Runkl, obecní starší, Davidovi Hergeslovi dům zvaný Holubovský, který obec získala po učiněném právním zvodu, jenž se uskutečnil kvůli dlouhodobě neodváděným kontribucím a šosu.¹⁴⁰⁴ Přestože zde nejsou připomínána registra výběřčího starých kontribucí, můžeme předpokládat, že již v této době existovala. Výše zmíněný Jan Josef Delinart působil jako „nařízený vejběrcí těch starých kontribucí“ ještě k 5. únoru 1675, kdy přijal od Davida Hergesla 19 zlatých 1 krejcar „na staré kontribucí“.¹⁴⁰⁵

O rok později měl na starost výběr „starých restantův kontribučních“ Ezechiáš Edmund Pietsch.¹⁴⁰⁶ I on přijímal k „registrům kontribučních starých restantův“ purkrechtní peníze od Davida Hergesla¹⁴⁰⁷ a jiných osob, na něž přešla povinnost splatit staré kontribuce.¹⁴⁰⁸ Naposledy je Ezechiáš Edmund Pietsch jako „restantův starých kontribučních zřízený vejběrcí“ připomínán k 10. červenci 1691.¹⁴⁰⁹ Zda vedl sledovaná registra i jeho nástupce Václav Tejnecký z Oujezdce, není v dochovaných pramenech

1400 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. H3v.

1401 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. P4v.

1402 Ve Staré manipulaci je dokonce uložen soupis vyhlášených sněmovných kontribucí od konce roku 1642 do počátku roku 1663, včetně konkrétních částek, které měl majitel Gallasovských domů odvádět. Srov. NA, SM, sign. K 27/80, inv. č. 1606, kart. 1141, fol. 351–357. Kdo byl autorem tohoto přehledu z roku 1666, není známo. Jistě jím nebyl Václav Vratislav Čermák ani Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova. Je tak možné, že písemnost vznikla v kanceláři důchodních úředníků.

1403 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. P9r.

1404 *Tamtéž*, fol. P9.

1405 *Tamtéž*, fol. P9r. (Přípis k 5. únoru 1675.)

1406 *Tamtéž*. (Přípis k 2. červnu 1676.)

1407 *Tamtéž*, fol. P14v. (Přípisy k 18. lednu 1680 a k 28. lednu 1681.)

1408 *Tamtéž*, fol. Q5r; SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. A30v; A31r; SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1724*, fol. B16v. (Přípis k 26. červnu 1681.)

1409 *Tamtéž*, fol. I10r. (Přípis k 10. července 1691.)

doloženo. Jisté ovšem je, že Václav Tejnecký z Oujezdce zastával funkci výběřčího „starých restantův kontribučních“ nejpozději od 18. září 1692¹⁴¹⁰ do 31. ledna 1698¹⁴¹¹ a k 17. březnu 1701.¹⁴¹²

Registra pивní a skládky vína

Je na ně odkazováno v přátelském vyrovnání mezi dědici Delinartovskými, které se uskutečnilo v roce 1679.¹⁴¹³ Přestože Jan Josef Delinart sepsal závět', došlo po jeho smrti k rozepřím mezi pozůstalými. Jelikož se Petr, nejstarší syn Jana Josefa, ujal Klačovského (též Glačovského) dvoru, který ležel za Pražským předměstím mezi dvory Rozběrským a Maškovským, zavázal se, že zaplatí otcovy dluhy, které dosahovaly 400 zlatých. Uvedená suma peněz byla odvozena z „register pivních a skládky vína, tak i register loučních a kontribučních restantův starých“.¹⁴¹⁴

Výběr pivního a vinného tácu zajišťoval příslušný zeměpanský úředník či jeho pomocník.¹⁴¹⁵ V roce 1657 měl podle „počtů“ hradeckých důchodních úředníků vybrat 2754 zlatých 44 krejcarů, přičemž vinný tác dosáhl výše 524 zlatých 44 krejcarů.¹⁴¹⁶ Prameny jmenovitě připomínají i osoby, které měly tuto agendu na starost. V roce 1660 byl výběřčím pivního a vinného tácu hradecký měšťan a tamější radní Matouš Maxmilián Murarius z Neudorfu.¹⁴¹⁷ V letech 1691, 1698 a 1699 zastával post výběřčího vinného a pivního tácu Tobiáš František Stefan.¹⁴¹⁸ I on byl tehdy členem

1410 *Tamtěž*. (Přípis k 18. září 1692.) Srov. *tamtěž*, fol. C27r. (Přípisy k 19. únoru 1693 a k 26. únoru 1693.) SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. C25r. (Přípis k 16. březnu 1694.) *Tamtěž*, fol. C25v. (Přípisy k 21. dubnu 1695 a k 1. březnu 1697.)

1411 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1724*, fol. II0v. (Přípis k 31. lednu 1698.) Pravděpodobně byl jím i v letech 1699–1700. Srov. *tamtěž*, fol. D2v.

1412 *Tamtěž*, fol. H5r. (Přípis k 17. březnu 1701.)

1413 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. O23v; Q5.

1414 *Tamtěž*, fol. Q5r.

1415 K roku 1691 je kromě výběřčího „trankstayerního“ zmiňován i pojezdny „trankstayerní“. Srov. SOkA HK, AMHK, *Listiny a listy, Registra na příjem i vydání piva pšeničného všestarského, jako i co za ně peněz přijato a co z nich kam vydáno, a to od 1. Januarii až do 31. Decembris A. 1691*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 3r.

1416 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 209.

1417 *Tamtěž*, s. 228. Tehdy byl i císařským „Salzsteuerwarterem“. Výběřčím pivního a vinného tácu byl i k létům 1662, 1664 a 1670. Srov. SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 309r, 375v; F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 266; SOkA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. E21. V hradecké městské radě zasedal již od roku 1654. Srov. K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 406.

1418 SOkA HK, AMHK, *Listiny a listy, Registra na příjem i vydání piva pšeničného všestarského, jako i co za ně peněz přijato a co z nich kam vydáno, a to od 1. Januarii až do 31. Decembris A. 1691*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 3v. SOkA HK, AMHK, *Listiny a listy, Počet pivovaru všestarského jak na sváření a vystavení piva, tak také na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu a chmele, a to od 1. Januarii až do ultima Decembris Anno 1698*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 6r; SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1694–1734 (1737)*, fol. C36.

hradecké městské rady.¹⁴¹⁹ Lze přepokládat, že také tito jmenovaní úředníci vytvářeli finanční knihy, jež obsahovaly dílčí i souhrnné údaje o vybraných daních z vyrobeného piva a prodaného vína. Ve specializované knize, vedené Tobiášem Františkem Stefanem, se pravděpodobně nacházel záznam o přijetí pivního tácu ve výši 125 zlatých 33 krejcarů, jenž byl v roce 1698 odveden obecním pivovarem ve Všeštarech.¹⁴²⁰

Registra ungeltní

Přímo máme doložena i registra ungeltní.¹⁴²¹ Po smrti hradeckého císařského rychtáře a tamějšího „spolu“¹⁴²² výběřčího ungeltu Blažeje Fridricha Fezera nařídila česká komora Hradeckým, aby jí zaslali jména tří vhodných kandidátů na post císařského rychtáře a jméno jedné osoby, která by mohla být ustanovena do funkce výběřčího ungeltu. Zároveň hradecké městské radě poručila, aby uvedené funkce dočasně zastávala sama obec, resp. primas¹⁴²³ a aby jí poslali vedle „jednoho i druhého inventáře“ Blažeje Fridricha Fezera i „všelijaké fiskální spisy, registra, listovní potřeby“.¹⁴²⁴ Hradečtí k uvedeným dokumentům připojili i „vznamenání věřitelův a přípovědníkův, jichžto dluhové někteří až posavad liquidirovaní nejsou“.¹⁴²⁵ Právě v tomto soupisu je zmínka o „počtech ungeltních“, které Fezer neodvedl české komoře. Z navazujících písemností lze zjistit bližší informace: „*Předně počet fiskální od začátku roku 1664, item ungeltní pak od 24. Aprilis 1665 až do času, v kterém týž JMC rychtář z tohoto světa vykročil, se nedostává. Pročež takový co nejdříve složiti a peníze v tom čase přijaté tu, kde náleží, odvésti [se] potřeba ukazuje; V počtu ungeltním od 24. Aprilis 1660 až do dito léta 1663 zůstalo za ním, JMC rychtářem, restu 213 f. 58 kr., což mu z té sumy od JMC komory české pasírováno bylo, a jak ostatní díl k zapravení přišel, resolucí Jich Milostí a kvitancí rentmistrskou složiti; V počtu od 17. Octob. 1663 až do*

1419 Tamtéž.

1420 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Počet pivovaru všestarského jak na sváření a vystavení piva, tak také na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu a chmele, a to od 1. Januarii až do ultima Decembris Anno 1698*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 6r.

1421 Ungelt byl mimo jiné tvořen poplatkem za použití mostu a jinými cly. Když F. de P. Švenda hovoří o hradeckých mostech, jichž prý bylo okolo 20, uvádí, že užitek z nich „do ungeltu J. M. císař. přichází“. Srov. F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 199.

1422 NA, NM, sign. K33/8/2, kart. 361, nefoliováno. (Koncept nařízení, adresovaného Hradeckým, ze 14. září 1666.)

1423 Tamtéž. (Koncept nařízení, adresovaného Františkovi Kirchnerovi, „JMC důchodu ungeltního v městě Králové Hradci nad Labem gegenhandleru“, ze 14. září 1666; koncept nařízení, adresovaného Janu Nikodému Gebaurovi, „JMC ouřadu rychtářského v Králové Hradci nad Labem zřízenému adjunktů“, ze 14. září 1666.)

1424 Tamtéž. (Misiv Hradeckých, adresovaný české komoře, ze 26. října 1666.)

1425 Tamtéž. („Specifikací všech věřitelův a přípovědníkův na pozůstalost neb. někdy Blažeje Fridricha Fezera“, cca 1666.)

30. Aprilis 1664 zůstalo peněz ungeltních, na kteréž, že tu, kde náleží, odvedené jsou, kvitancí rentmistrská složená, a neb. z pozůstalosti zaplaceno býti má 19 f. 28 kr. 3 d.“¹⁴²⁶ Z výše uvedených zpráv se zdá, že zpronevěrování peněz nebylo ničím neobvyklým.¹⁴²⁷

Registra ungeltní byla vedena i následujících letech. Tuto skutečnost např. dokládá misiv, jenž byl zaslán české komoře a jenž byl vyhotoven k 25. lednu 1680 hradeckým císařským adjunktem Martinem Vincentinem Březovským.¹⁴²⁸ Česká komora se od něho dozvěděla, že téhož dne zemřel císařský rychtář Václava mladší Bláha z Chotětova (též Chotětovský) a že „*správcové při JMC ungeltu v městě tomto vysazeném na ten čas zůstávající témuž v pánu zesnulému počet svůj polouletní od 1. Januarii až do ultima Junii Anni 1679 se vztahující in termino sou složili a ten mezi listovními věcmi jeho podobně spečetěný se vynachází*“.¹⁴²⁹ Podle dalších údajů, uvedených v témže misivu, víme, že výše zmínění správci (výběřčí ungeltu) měli vybrat za první pololetí 91 zlatých 39 krajcerů. Ve druhém pololetí roku 1679 měli shromáždit 101 zlatých 38 krejcarů. Tento záznam by jistě obsahoval „*druhý počet polouletní od 1. Julii až do ultima Decembris téhož léta 1679 jminulého*“, ¹⁴³⁰ pokud by se dochoval.

Březovský informoval českou komoru i v roce 1681. Nařizovala mu to blíže neznámá instrukce, která mu byla vydána. Obsahovala ustanovení o povinnosti císařského adjunkta podílet se na „*skládání počtův polouletních jak JMC důchodu fiskálního*¹⁴³¹, *tak i ungeltního zdejšího*“.¹⁴³² Březovský opět uvedl, jaká suma peněz se měla odvést české komoře. Za první pololetí roku 1681 se v Hradci vybralo ungeltu ve výši 105 zlatých 6 krejcarů: „*tolikéž počet polouletní správcům při JMC ungeltu zdejším zůstávajících spolu s přísilajícími hotovými penězi 105 f. 6 kr.*“¹⁴³³ Nakonec dodejme, že po české komoře požadoval, aby mu za zasláné peníze vydala „*rekognici*“.¹⁴³⁴

Zmínku o registrech ungeltních najdeme i v jednom záznamu, zachyceném v hradecké knize závětí. Po smrti hradeckého měšťana Jiřího Václava Runkla požádala

1426 *Tamtéž.* („*Punkta počtův fiskálních i ungeltních nebošt. Blažeje Fezera, JMC rychtáře města Hradce J. M. králové nad Labem, se tejkající*“ z 9. prosince 1666.)

1427 Ke konci 17. století již česká komora nestrpěla, aby královský rychtář zastával současně post výběřčího ungeltu. Srov. F. ROUBÍK, *Královští rychtáři*, s. 300.

1428 NA, NM, sign. K33/8/2, kart. 361, nefoliováno. (Misiv Martina Vincentina Březovského, adresovaný české komoře, z 25. ledna 1680.)

1429 *Tamtéž.*

1430 *Tamtéž.*

1431 Jde o agendu, která byla svěřena samotnému královskému rychtáři, případně jeho pomocníku – adjunktu.

1432 *Tamtéž.* (Misiv Martina Vincentina Březovského, adresovaný české komoře, ze 30. června 1681.)

1433 *Tamtéž.*

1434 *Tamtéž.* Pravděpodobně měl na mysli kvitanci.

Eva Kateřina tehdejšího císařského rychtáře Samuela Václava Cejpa z Peclínovce, aby z jejich domu přinesl manželův testament a dal ho „náležitě publicírovati“.¹⁴³⁵ Z Cejpovi výpovědi je patrné, že ho nezajímala jen hledaná písemnost, ale i ungeltní registra, které vedl Jiří Václav Runkl: „*kerak přijdouce on [tj. Cejp] hned po smrti neb. p. Jiřího Václava Rugle [sic] do jeho domu, a tam pro budoucí pořádnost neb. registra ungeltní přehlížeje, mezi jinýma spisy tento kšaft napřed nalezl.*“¹⁴³⁶

Výběřcímu ungeltu pomáhal úředník nazývaný jako „gegenhandler“ ungeltu.¹⁴³⁷ Jaká byla jeho role při výběru ungeltu, není příliš jasná. Vyjdeme-li z doslovného překladu, lze předpokládat, že prováděl celkové vyúčtování přijatého ungeltu a že tedy mohl být jedním z písařů, zapisujících do ungeltních register. Z textu „kaucí“ „gegenhandlera“ ungeltu Martina Vincentina Březovského, který byl zároveň císařským adjunktem,¹⁴³⁸ však vysvítá, že i on vedl specializovanou finanční knihu: „*touto cauti se zavazují, v připomenuté povinnosti mně svěřené, věrně se chovati, a kdybych mimo naději, buďto na počtu mém nětco v restu zůstal, aneb z nedostatkův od JMC puchalterie mně vystavených se vyměřiti nemohl, k tomu cíli tuto nadepsanou summu 50 f. na domě mém, v městě tomto ležícím [a] majícím, hypotecíruji.*“¹⁴³⁹ Stejný závazek učinil i výběřcí ungeltu, jímž se tehdy (k roku 1690) stal již zmíněný Jiří Václav Runkl.¹⁴⁴⁰ Zároveň je třeba říct, že text obou „kaucí“ byl shodný. Jediný rozdíl (nepočítáme-li jména osob) tkvěl v tom, že Runkl se zavázal dvakrát vyšší částkou, tedy 100 zlatými. Pro doplnění zde uveďme, že od října 1699 zastával post gegenhandlera ungeltu Jiří Vojtěch Leixner, tehdejší radní písař, a že se nezaručil 50 zlatými, ale také 100 zlatých.¹⁴⁴¹

1435 SOkA HK, AMHK, *Kniha závětí 1612–1745*, fol. S2.

1436 *Tamtéž.*

1437 K roku 1666 je jako „gegenhandler“ ungeltu připomínán František Kirchner. Srov. NA, NM, sign. K33/8/2, kart. 361, nefoliováno. (Koncept nařízení, adresovaného Františkovi Kirchnerovi, „*JMC důchodu ungeltního v městě Králové Hradci nad Labem gegenhandleru*“, ze 14. září 1666.)

1438 Srov. s. 172–174.

1439 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1679–1724*, fol. M2r.

1440 *Tamtéž.*

1441 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1694–1734 (1737)*, fol. C32r. Je však otázkou, jakou sumou se tehdy zaručoval výběřcí ungeltu.

2.3 Kancelářské zařízení městského rychtáře a jeho písaře v letech 1648–1700

2.3.1 Hradečtí městští rychtáři

Velmi málo zpráv máme o hradeckých městských rychtářích. Jak již bylo výše zmíněno, městský rychtář dohlížel na bezpečnost a pořádek ve městě. Zároveň působil jako soudce v méně významných sporech, prováděl tzv. zvod na nemovitosti (nejčastěji na domy)¹⁴⁴², jejichž majitelé neplatili dluhy či neodváděli předepsané poplatky, byl přítomen výslechů před městským soudem v trestních záležitostech a v neposlední řadě spravoval obecní věznice.

Jmenování městského rychtáře probíhalo současně s obnovováním městské rady. Funkční období městského rychtáře tedy nebylo neomezené. Výběr kandidáta na post městského rychtáře příslušel obci. Vybranou osobu však musel potvrdit podkomoří věnných měst.

Na postu městského rychtáře se vystřídal řada hradeckých měšťanů. Někteří z nich byli městským rychtářem po jedno funkční období, někteří ovšem i déle. Vzhledem k torzovitosti dochovaných pramenů však nejsme schopni zjistit jména všech osob, jmenovaných do funkce městského rychtáře. Následující přehled je proto jen ilustrační: **Blažej Fridrich Fezer** (1648¹⁴⁴³, leden 1649¹⁴⁴⁴), **Kryštof Keller** (též **Geller**; únor 1649¹⁴⁴⁵, 1651¹⁴⁴⁶, 1657¹⁴⁴⁷–1658¹⁴⁴⁸), **Matyáš Murarius** (1652¹⁴⁴⁹), **Tobiáš Václav Šej** (též **Šaj**; 1653¹⁴⁵⁰, 1654¹⁴⁵¹, 1655¹⁴⁵²), **Václav Kostelecký** (listopad 1655¹⁴⁵³–1656¹⁴⁵⁴), **Tobiáš Bartoloměj Stračovský** (1660¹⁴⁵⁵, 1674¹⁴⁵⁶, 1675¹⁴⁵⁷, 1676¹⁴⁵⁸,

1442 NA, NM, sign. K 33/21, kart. 362, fol. 137.

1443 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. O15r.

1444 NA, SM, sign. K 27/80, inv. č. 1606, kart. 1141, fol. 6v.

1445 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 387.

1446 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 312v; L. MATUŠÍKOVÁ – Z. KUKÁNOVÁ – M. ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Soupis poddaných*, s. 362.

1447 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 410.

1448 *Tamtéž*, s. 411.

1449 *Tamtéž*, s. 405.

1450 *Tamtéž*.

1451 *Tamtéž*, s. 406.

1452 NA, NM, sign. K33/8/1, kart. 361, nefoliováno. (Žaloba Jiřího Kotečnicka z Domaslavě, hradeckého císařského rychtáře, na Jana Benedikta Dyringera ze 7. května 1655.)

1453 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 408.

1454 *Tamtéž*, s. 409.

1455 *Tamtéž*, s. 412.

1456 *Tamtéž*, s. 462; F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 91.

1457 NA, NM, sign. K33/21, kart. 362, fol. 137.

1677¹⁴⁵⁹), **Jan Josef Delinart** (1662¹⁴⁶⁰, 1664¹⁴⁶¹), **Václav Borecký** (1665¹⁴⁶²), **Jan Vojtěch Borecký** (1667¹⁴⁶³), **Jiří Václav Runkl** (1670¹⁴⁶⁴), Ondřej Vilím Příhoda (1670¹⁴⁶⁵–1673¹⁴⁶⁶, 1679¹⁴⁶⁷), **Jiří Vojtěch Žďárský** (1678¹⁴⁶⁸, 1680¹⁴⁶⁹, 1681¹⁴⁷⁰, 1684¹⁴⁷¹), **Václav František Marcotius** (1685¹⁴⁷², 1687¹⁴⁷³, 1700¹⁴⁷⁴), **František Adam Kotečník z Domaslavě** (1689¹⁴⁷⁵), **Petr Bernard Uhlíř** (1690¹⁴⁷⁶), **Jan Václav Kožka** (1691¹⁴⁷⁷, 1693,¹⁴⁷⁸ 1694¹⁴⁷⁹), **Jakub Mayer** (1695–1696¹⁴⁸⁰) a **Jan Kavka** (1697¹⁴⁸¹, 1699¹⁴⁸²).

Městskému rychtáři příslušela za výkon funkce jistá peněžní odměna. Ve světle dochovaného „*Vyznamenání všechněch dluhův obecních města Hradce Králové nad Labem*“ z roku 1651 víme, že mu měla být každoročně vyplácena částka ve výši 10 kop. g. m.¹⁴⁸³ Kromě toho získával i naturální odměny, jako např. ryby¹⁴⁸⁴ či pivo¹⁴⁸⁵. Pro úplnost dodejme, že dochované písemnosti neobsahují zmínky o odměnách, které zřejmě dostávali úředníci či služebníci, jež byli nápomocni či podřízeni městskému rychtáři. Šlo především o tzv. přidaného či poručeného rychtáře, šatlavního hospodáře,

1458 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Svěddecké výpovědi z 29. října 1676.)

1459 SOKA HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. Q14r.

1460 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 421.

1461 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. G2r.

1462 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 444.

1463 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. C10v; SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 380r.

1464 *Tamtéž*, fol. 392r; SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. P1v.

1465 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 459.

1466 *Tamtéž*, s. 460–461; SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. M11r; F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 65, 91.

1467 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 468.

1468 *Tamtéž*, s. 467; NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Svěddecké výpovědi z 18. prosince 1678.)

1469 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl III., s. 156.

1470 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. D18r.

1471 *Tamtéž*, fol. G6r.

1472 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 501; NA, NM, sign. K33/21, kart. 362, fol. 137.

1473 NA, SM, sign. K27/26/2, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 553r.

1474 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 515.

1475 *Tamtéž*, s. 503; SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. G6r.

1476 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 503.

1477 *Tamtéž*.

1478 *Tamtéž*, s. 504.

1479 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Svěddecké výpovědi z 19. července 1694.)

1480 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 505.

1481 *Tamtéž*, s. 507; F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl IV., s. 93.

1482 K. J. BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte II*, s. 513.

1483 NA, SM, sign. K27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 94v.

1484 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 229.

1485 Srov. SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Registra na příjem i vydání piva všestarského pšeničného, jako i co za ně peněz přijato a co z nich vydáno, a to od 1. Januarii až do 31. Decemb. A. 1690*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 3r.

posla práva rychtářského a kata.¹⁴⁸⁶

2.3.2 Písaři městských rychtářů a písaři krevní

Úřední místnost městského rychtáře, jež se nacházela v budově místní radnice, neposkytovala zázemí jen městskému rychtáři. Část písemné agendy zajišťoval jeho písař, nazývaný dobovými prameny jako „*písař práva rychtářského*“.¹⁴⁸⁷ Podle „*Vyznamenání všechněch dluhův obecních města Hradce Králové nad Labem*“ z roku 1651 měl za své služby obci každoročně získávat 6 kop. g. m.¹⁴⁸⁸

V dochovaných pramenech pocházejících z hradeckého prostředí se setkáváme i s písařem krevním. Vzhledem k nedostatku zpráv o písaři krevním a písaři městského rychtáře nedokážeme s určitostí říct, zda písař městského rychtáře byl i krevním písařem či nikoliv. Do konce 70. let 17. století je totiž připomínán pouze písař městského rychtáře. Poté se objevují jen zmínky o písaři krevním. Jisté ovšem je, že obě dvě funkce jsou vždy připomínány v souvislosti s městským rychtářem. Pomoci by mohla paleografická analýza dochovaných písemností. Přestože známe rukopis některých písařů městského rychtáře a písaře krevního, nelze s ohledem na výše řečené a vzhledem k torzovité pramenné základně vyvodit patřičné závěry. Lze poukázat jen na to, zda jeden z radních písařů mohl být písařem krevním, či nikoliv. Následující zmínky však naznačují, že funkci krevního písaře, jehož ustanovování v hradeckém prostředí musíme jednoznačně předpokládat, neboť hradecký městský soud měl právo provinilce popravovat a musel o tom vést příslušnou agendu, mohl zastávat právě písař městského rychtáře.

Před koncem třicetileté války zaujímal post písaře městského rychtáře **Václav Kameník**.¹⁴⁸⁹ V této funkci jej nacházíme ještě k lednu 1649. Tehdy na žádost hradeckých důchodních úředníků vyhotovil výpis z „*rejstříku památného*“ z roku 1642. V této úřední knize uschované v úřední místnosti městského rychtáře se měl na foliu A18 nacházet zápis o zvodu na dvůr Adama staršího Doležela, který několik let

1486 Existence kata a posla práva rychtářského je doložena jen ve Švendově díle. Autor o nich hovoří v souvislosti s vykonáním velikonoční zpovědi v roce 1656. Zpráva o této skutečnosti měla být zaslána pražské konzistoři. Srov. F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 193–194.

1487 NA, *NM*, sign. K33/19, kart. 362, nefoliováno. (Svědomy Jana Vojtěch Boreckého, hradeckého městského rychtáře, cca 1667.)

1488 NA, *SM*, sign. K27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 94v.

1489 V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 75.

neodváděl předepsané kontribuce a šos.¹⁴⁹⁰ Kromě svého podpisu připojil Václav Kameník k vyhotovenému výpisu i úřední pečeť městského rychtáře.¹⁴⁹¹

Činnost písaře městského rychtáře přibližuje i jeden z hradeckých městských rychtářů. Jan Vojtěch Borecký, jenž se měl vyjádřit k chování hradeckého poddaného Mikuláše Šebestiána (též Šebesty) v šatlavě, uvádí: „*posléze pak, když jsem do domu kázně přišel, a vezmouce pana písaře práva rychtářského sebou, i všechny vězně společně sem napomínal, aby mezi sebou dobrou vůli a pokoj zachovali, se nevadili, povykův žádných nečinili. On pak Mikoláš Šebestián, jsa ožralý, toto mi za odpověď dal: že co já zde (totiž v domě kázně) rozkazovati mám.*“¹⁴⁹² Dle svědecké výpovědi Boreckého měl podobná slova slyšet i tzv. přidáný rychtář, který byl jako první vyslán k Šebestiánovi.¹⁴⁹³

Vrátíme-li se k písaři městského rychtáře, další osoba v této pozici je doložena až k roku 1678. Když se tehdejší hradecký císařský rychtář Václav mladší Bláha z Chotětova dozvěděl o potyčce mezi Petrem Delinartem a Karlem Klačem, požádal městského rychtáře o opisy svědeckých výpovědí osob v této záležitosti.¹⁴⁹⁴ „*Výpis zpráv*“ ovšem zachytil **Jindřich Václav Cejp z Peclinovce**, „*písař téhož práva*“, městský rychtář Jiří Vojtěch Žďárský se zde jen podepsal.¹⁴⁹⁵ Důležité je také říct, že písemnost byla ověřena pečeti „*téhož práva*“ a připojena k misivu císařského rychtáře Václava mladšího Bláhy z Chotětova, jenž jej zaslal české komoře.

Jindřich Václav Cejp z Peclinovce se v hradeckých pramenech vyskytuje již od roku 1672, kdy došlo k přátelskému vyrovnání mezi sourozenci Cejpvskými po smrti jejich otce.¹⁴⁹⁶ Byl nejmladším synem Samuela („nejstaršího“) Cejpa z Peclinovce a Lidmily, rozené Vadasové z Karlova.¹⁴⁹⁷ Kdy se Jindřich Václav stal písařem městského rychtáře a kdy post opustil, není známo. V roce 1674, kdy směnil se Samuelem

1490 NA, SM, sign. K 27/80, inv. č. 1606, kart. 1141, fol. 6.

1491 Tamtéž, fol. 6v.

1492 NA, NM, sign. K33/19, kart. 362, nefoliováno. (Svědomy Jana Vojtěch Boreckého, hradeckého městského rychtáře, cca 1667.)

1493 Tamtéž. (Svědomy Jana Vojtěcha Boreckého, hradeckého městského rychtáře, cca 1667.) O konfliktu Mikuláše Šebestiána s Hradeckými podrobněji Leoš REJMÁNEK – Jaroslav ŠŮLA, *Odpor královéhradeckých poddaných proti znevolňování v druhé polovině XVII. století*, Práce Muzea v Hradci Králové (Acta musei reginaehradecensis), Série B – vědy společenské X, 1966, s. 3–31.

1494 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Misiv hradeckého císařského rychtáře Václava mladšího Bláhy z Chotětova z 19. prosince 1678.)

1495 Tamtéž. (Ověřený opis svědeckých výpovědí z 18. prosince 1678.)

1496 SOkA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. P13r. Měl tři bratry (Rudolf, Samuel Václav a Jan Jiří) a dvě sestry (Lidmila Františková a Dorota Kameníková).

1497 Tamtéž.

Horákem krčmu v Malšovicích, řečenou od starodávna Cejповskou, včetně práva „šenků piva a páleného“, za vinici u Sv. Jana, je připomínán ještě bez funkce.¹⁴⁹⁸ O desetiletí později, konkrétně k létům 1685, 1693 a 1698, již působil jako obecní starší.¹⁴⁹⁹ Členem městské rady se stal až v roce 1700.¹⁵⁰⁰

Do konce 17. století již nemáme žádné doklady o působení písaře městského rychtáře. Ve dvou zápisech se však objevují dvě zmínky o písaři krevním. V roce 1684 se měl účastnit převodu louky, zvané Krumlovské a „ležící Za Ptákem vedle toku vody Umrlice k Střebší běžící“, která dle rozsudku apelačního soudu z téhož roku připadla Jiřímu mladšímu Hovorkovi.¹⁵⁰¹ Právní zvod provedl za přítomnosti dvou hradeckých konšelů tehdejší městský rychtář Jiří Vojtěch Žďárský. Nejvíce nás ovšem zaujme skutečnost, že jemu „i písaři krevnímu jest dáno, co náleží“.¹⁵⁰²

Druhým zdrojem zpráv o písaři krevním je svědecká výpověď, který byla sepsána k roku 1687 jím samotným. **Jan Jakub Sachs**, autor této písemnosti, a městský rychtář byli pravděpodobně požádáni nadřízenými úřady, aby poskytli bližší informace o činnosti hradeckého poddaného Mikuláše Šebestiána z vesnice Plotiště. Šlo totiž o člověka, který v minulosti nabádal poddané k nepokojům, odmítáním robot a placení povinných dávek.¹⁵⁰³ Jan Jakub Sachs zde především uvádí některé jeho výroky, které mířily proti panovnické moci a bezpečnosti v zemi. Ke konci textu přibližuje Sachs i svoji práci: „Nato jsem se jeho [tj. Adama Poláka] já Jan Jakub Sachs, jakožto písař krevní, ptal, co by to shon bylo? Adam Polák odpověděl, že by se bylo nětco podobného stalo. Dáleji nic vyjeviti nechtěl.“¹⁵⁰⁴ Jelikož začátek tohoto svědectví byl stylizován v první osobě čísla množného, nechyběly podpisy obou úředníků. Součástí této písemnosti se stala i pečeť „práva rychtářského“.¹⁵⁰⁵ Na základě rozboru této listiny lze usoudit, že krevní písař byl zároveň i písařem městského rychtáře, nebyl-li speciálně vyčleněným úředníkem podřízeným přímo městské radě a spjat s kanceláří radních

1498 *Tamtéž*, fol. Q3.

1499 *Tamtéž*, fol. R22r; R23r; SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Počet pivovaru všestarského jak na sváření a vystavení piva, tak také na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu a chmele, a to od 1. Januarii až do ultima Decembris Anno 1698*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 3v.

1500 SOKA HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. Q21r; Q22v.

1501 SOKA HK, AMHK, *Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)*, fol. G6r.

1502 *Tamtéž*.

1503 Leoš REJMÁNEK – Jaroslav ŠŮLA, *Odpor královéhradeckých poddaných proti znevolňování v druhé polovině XVII. století*, Práce Muzea v Hradci Králové (Acta musei reginaehradecensis), Série B – vědy společenské X, 1966, s. 3–31; J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 84–85.

1504 NA, SM, sign. K27/26/2, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 553r.

1505 *Tamtéž*. Viz obrazová příloha č. 4.

písařů. Nakonec dodejme, že se písmo Jana Jakuba Sachse v žádných jiných dochovaných pramenech hradecké provenience neobjevuje a že jistě nejde o anonymního písaře, který v hradecké centrální kanceláři působil v letech 1680–1697.

O životě Jana Jakuba Sachse toho také příliš nevíme. V roce 1678 si Sachs koupil na splátky dům v první čtvrti města od hradeckého měšťana Jana Šice.¹⁵⁰⁶ S kanceláří městského rychtáře je Sachs poprvé spojován v roce 1681, kdy „v pokojí rychtářským“ vyhotovil dle nařízení městské rady záznam o zvážení a ohodnocení cínových a stříbrných věcí, pozůstalých po Jiříkovi Mercovi,¹⁵⁰⁷ který byl zavražděn.¹⁵⁰⁸ Zdá se tedy, že Sachs, aniž by bylo z textu patrné, jakou funkci vykonával, spadal pod pravomoc městského rychtáře, což potvrzovalo naši domněnku o písaři krevním, jakožto písaři městského rychtáře. Nepočítáme-li výše uvedenou listinu z roku 1687, další zpráva o Sachsovi pochází až z roku 1693. Jako svědek byl přítomen uzavření smlouvy mezi Lidmilou Pokornou a Václavem Příhodou.¹⁵⁰⁹ Zda byl stále krevním písařem, není ovšem zřejmé. Podle hradecké úmrtní matriky zemřel 21. srpna 1714 ve věku 70 let.¹⁵¹⁰

2.3.3 Písemnosti vzešlé z okruhu působnosti městského rychtáře

Rychtářský manuál (též rychtářská registra¹⁵¹¹ či památný rejstřík¹⁵¹²)

Jen díky ověřenému výpisu, jenž byl vyhotoven k 9. únoru 1685 a jenž se dochoval mezi materiály Nové manipulace, víme, že existovala tato úřední kniha, jež byla používána hradeckým městským rychtářem.¹⁵¹³ V „*knize manuálu rychtářství městského města J. M. králové Hradce nad Labem*“¹⁵¹⁴ měl být na bližší neznámém foliu

1506 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1617–1716*, fol. P5v; P6v.

1507 SOkA HK, AMHK, *Trhová kniha bílá 1575–1707*, fol. V6v. Cínové předměty zvážil a ohodnotil kovář Jiří Tes, stříbrné věci zvážil a prošacoval zlatník Jan Borecký.

1508 *Tamtéž*, fol. V2v; V4v.

1509 SOkA HK, AMHK, *Knihy smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. R30v.

1510 SOA Z, SMVK, FÚ HK, *Matrika NOZ 1700–1714*, fol. 270v.

1511 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 295–296. O rychtářských manuálech v předbělohorském poddanském městě více M. ČESÁKOVÁ, *Rychtářské manuály města Náchod*, s. 68–329.

1512 V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 75–77.

1513 Ve fondu Nové manipulace se dochovalo několik ověřených opisů od „práva rychtářského“. Přestože není zdroj informací přímo zmíněn, lze usoudit, že se jedná o knihu, do které se zapisovaly svědecké výpovědi v různých sporech, vedených před soudem městského rychtáře. Srov. např. NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Svědecké výpovědi z 18. prosince 1678; svědecké výpovědi z 4. srpna 1677; svědecké výpovědi z 29. října 1676.)

1514 NA, NM, sign. K33/21, kart. 362, fol. 137r.

zaznamenán zvod na „*dům slove Čertorejskýho v první čtvrti města vedle domu Dohalského, nyní obecního, z jedné a p. Jeremiáše Tesserarius, doktora medicinae, z strany druhé*“, provedený 9. května 1675.¹⁵¹⁵ Výpis z této knihy byl přiložen k misivu, jenž byl odeslán císařským rychtářem české komoře v roce 1687.¹⁵¹⁶ Tímto krokem ji chtěl připomenout, že ještě nedošlo k ukončení sporu mezi hradeckou obcí a Mikulášem Františkem de Carmes, jenž s právním zvodem nesouhlasil. Apelační soud totiž přestal celou záležitost řešit poté, co de Carmes záhy zemřel. Vzhledem k tomu, že se do té doby neozvali žádní jeho pozůstalí a že z uvedeného domu nebyly odváděny žádné kontribuce a šosy, navrhl české komoře hradecký císařský rychtář uplatnit právo odúmrti. Výtěžek z prodeje domu by získali jak Hradečtí, tak i česká komora. Královský prokurátor Jan Jiří z Funken ale doporučil vyčkat na rozsudek apelačního soudu s tím, že se musí dbát i na panovníkovy finanční zájmy.¹⁵¹⁷ Kauza se táhla ještě několik let a nebyla dořešena ani k roku 1701, kdy se k celé věci opět vyjadřoval královský prokurátor.¹⁵¹⁸

Kromě rychtářských manuálů vznikaly v kancelářském zařízení městských rychtářů i další typy diplomatického materiálu. Šlo jistě o písemnosti listinného, listového či spisového charakteru. Jelikož se v Hradci nacházelo několik věznic,¹⁵¹⁹ můžeme předpokládat, že byla vedena i evidence vězněných osob, tedy jakási **knih** **věznů**.¹⁵²⁰

Smolná kniha (též černá či krevní)

V hradeckém prostředí jistě byla vedena smolná kniha (též černá či krevní). Nepřímý doklad o existenci smolné knihy poskytuje opis přípovědi, vyhotovený k 31. květnu 1649.¹⁵²¹ Hradecký císařský rychtář Jan Benedikt Dyringer učinil 17. května 1649 přípověď na veškerý majetek, který měl připadnout Anně po smrti jejího otce

1515 *Tamtéž*.

1516 *Tamtéž*, fol. 141–142.

1517 *Tamtéž*, fol. 133.

1518 *Tamtéž*, fol. 147–148. Tehdy byl královským prokurátorem Felix Václav Had z Proseče.

1519 V roce 1681 postihl město Jičín rozsáhlý požár. Část tamějších studentů se proto uchýlila do Hradce. V souvislosti s tím vydala městská rada zdejšímu rychtáři doporučení, aby jen v nejnutnějších případech nechával uvěznit jičínské studenty. F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl IV., s. 5. Obecní šatlava se nacházela na radnici, na Mýtské bráně, uvnitř Bílé věže, v dnešní Dlouhé ulici a prostorách věže Kropáčky. Srov. J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 315; J. VOJTÍŠKOVÁ, *Měští zaměstnanci*, s. 435, 455.

1520 *Tamtéž*, s. 299.

1521 NA, SM, sign. K27/64, inv. č. 1606, kart. 1141, fol. 9–11.

Martina Kožky, neboť dotyčná byla nevěrná svému muži, se kterým ovšem již nežila, a porodila u vsi Blato poblíž města Pardubic „*pankharta z cizoložného obcování uhoněnyho*“.¹⁵²² Ještě než bylo jisté, že se deliktu cizoložství dopustila, byla na základě tohoto obvinění uvězněna. Po nějaké době byla však s pomocí několika duchovních a světských osob na „*jistej hrdelní zápis*“¹⁵²³ propuštěna. Tato drobná zpráva o hrdelním zápisu tedy pravděpodobně potvrzuje užívání smolné knihy ve zdejší lokalitě, neboť se jednalo o záznamy, jež byly charakteristické pro tento druh úředních knih z oblasti soudnictví trestního. Pro úplnost dodejme, že do smolných knih zapisovali krevní písaři.

1522 *Tamtéž*, fol. 10r.

1523 *Tamtéž*.

3 Kancelář hradeckého královského (císařského) rychtáře

Samostatným a do značné míry na městské radě nezávislým kancelářským zařízením disponoval místní královský rychtář. Svůj úřad pravděpodobně vykonával ze svého domu. Žádná speciální místnost určená pro něj se na radnici patrně nenacházela. V radní síni však měl své vyhrazené místo, neboť byl povinen dohlížet na činnost městské rady.¹⁵²⁴

3.1 Hradečtí královští (císařští) rychtáři a adjunkti

Podíl na správě města Hradce příslušel i tamějšímu královskému (císařskému) rychtáři.¹⁵²⁵ Šlo o zeměpanského úředníka, ustanoveného po potlačení stavovského povstání v roce 1547 a hájícího zájmy panovníka. Zda mu z městského důchodu měl plynout nějaký roční plat, není ve „*Vyznamenání všechněch dluhův obecních města Hradce Králové nad Labem*“ z roku 1651 uvedeno.¹⁵²⁶ Máme pouze doloženo, že od obce dostával naturálie. K Vánocům v roce 1660 byl obdarován dvěma kapry a jednou štikou.¹⁵²⁷ Z obecního pivovaru získával každoročně ke svému úřadu jeden sud piva jako deputát.¹⁵²⁸ Největší část jeho příjmů patrně tvořily odměny z odúmrtí a pokut, které dle své instrukce vybíral pro císařskou pokladnu.¹⁵²⁹ S touto agendou mu pomáhal tzv. fiskální adjunkt (též podrychtář), který byl ustanovován českou komorou obvykle na návrh samotného císařského rychtáře.¹⁵³⁰ Pro ilustraci a v návaznosti na níže napsané

1524 O královských (císařských) rychtářích více F. ROUBÍK, *Královští rychtáři*, s. 265–355. Nejnověji k činnosti královských rychtářů v době předbělohorské David NOVOTNÝ, *Královští rychtáři ve východočeských zeměpanských městech v době předbělohorské*, Olomouc 2012.

1525 Stručně o jeho činnosti srov. s. 23–24.

1526 Lze však očekávat, že byl placen městskou radou. Srov. F. ROUBÍK, *Královští rychtáři*, s. 294–298; J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králově)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 301.

1527 F. de P. ŠVENDA, *Třetí měděný obraz*, Rozdíl II., s. 229.

1528 SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Registra na příjem i vydání piva všestarského pšeničného, jako i co za ně peněz přijato a co z nich vydáno, a to od 1. Januarii až do 31. Decemb. A. 1690*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 2r; SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Registra na příjem i vydání piva pšeničného všestarského, jako i co za ně peněz přijato a co z nich kam vydáno, a to od 1. Januarii až do 31. Decembris A. 1691*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 2v; SOKA HK, AMHK, *Listiny a listy, Počet pivovaru všestarského jak na sváření a vystavení piva, tak také na příjem a vydání peněz, tolikéž sladu a chmele, a to od 1. Januarii až do ultima Decembris Anno 1698*, inv. č. 156, krabice č. 36, fol. 3r. Téhož roku dostal ještě čtyři vědra piva k posvícení a jiným církevním slavnostem. Srov. *tamtéž*, fol. 3v.

1529 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králově)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 301.

1530 F. ROUBÍK, *Královští rychtáři*, s. 290–292.

uvedeme již na tomto místě jejich jména: **M. Samuel Filadelf** (Philadelphus),¹⁵³¹ doložen pro léta 1646¹⁵³²–1664¹⁵³³; **Jan Nikodém Gebaur**, zastával tuto funkci v letech 1664¹⁵³⁴–1672¹⁵³⁵, a **Martin Vincentin Březovský**, který na postu fiskálního adjunkta působil v letech 1672¹⁵³⁶–1695¹⁵³⁷.

Vzhledem k tomu, že známe jména všech hradeckých císařských rychtářů, ustanovených v letech 1648–1700,¹⁵³⁸ nebudeme se zabývat jejich životy a osobní kariérou, přestože by u některých osob byla velmi pozoruhodná,¹⁵³⁹ a zaměříme se pouze na jejich písařskou aktivitu ve světle dochovaných písemností úřední provenience. Zatímco v době předbělohorské byli hradečtí královští rychtáři závislí na písařských schopnostech zdejších radních písařů a na jejich právní pomoci,¹⁵⁴⁰ v době po třicetileté válce byly misivy, jež byly adresovány české komoře, psány jejich pomocníky, jimiž nejčastěji byli fiskální adjunkti. Hradečtí královští rychtáři připojovali

-
- 1531 V době třicetileté války zastával post předního radního písaře. K jeho životu více V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 34–35. Ve spisech Nové manipulace se dochovalo jeho vlastnoručně sepsané svědomí. K němu připojil i svůj podpis a soukromou pečeť. Stejně tak učinil i druhý svědek, jímž byl Blažej Fridrich Fezer. Srov. NA, NM, sign. K33/8/1, kart. 361, nefoliováno. (Svědomí M. Samuela Filadelfa a Blažeje Fridricha Fezera ze 27. července 1654.)
- 1532 F. ROUBÍK, *Královští rychtáři*, s. 343.
- 1533 Naposledy je jako fiskální adjunkt „JMC úřadu rychtářského“ připomínán ve vlastnoručně sepsané kvitanci ze 26. listopadu 1664, jejíž opis je zachycen v tržové knize z let 1617–1716. Srov. SOKA HK, AMHK, *Tržová kniha bílá 1617–1716*, fol. P28. Filadelf žil ještě k lednu 1666, kdy je zmiňován jako jeden ze svědků při uzavření trhu mezi Samuelem Václavem Cejpm z Peclínovce a dědici po zemřelém Václavu Semencovi, hradeckém sladovníku. Srov. SOKA HK, AMHK, *Tržová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 386v.
- 1534 Dle svých slov byl adjunktem ustanoven v prosinci 1664. Srov. NA, NM, sign. K33/8/1, kart. 361, nefoliováno. (Misiv Jana Nikodéma Gebaura, adresovaný české komoře, ze 10. září 1666.) V misivu, k němuž připojil svoji soukromou pečeť, také hovoří o smrti hradeckého královského rychtáře Blažeje Fridricha Blažeje, který zemřel 9. září 1666.
- 1535 F. ROUBÍK, *Královští rychtáři*, s. 343. Dne 25. července 1672 požádal Gebaur českou komoru o uvolnění z funkce fiskálního adjunkta. Srov. NA, NM, sign. K33/8/2, kart. 361, nefoliováno. (Misiv Jana Nikodéma Gebaura ze 25. července 1672.)
- 1536 F. ROUBÍK, *Královští rychtáři*, s. 343. Zmínku o jmenování Martina Vincentina Březovského nalezeneme v konceptu nařízení české komory ze 13. prosince 1672. Srov. NA, NM, sign. K33/8/2, kart. 361, nefoliováno. (Koncept nařízení české komory, adresovaný hradeckému královskému rychtáři, ze 13. prosince 1672.)
- 1537 Dle paleografické analýzy misivů hradeckého královského rychtáře byl fiskálním adjunktem jistě do roku 1695. Srov. NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Misiv Samuela Václava Cejpa z Peclínovce z 10. července 1695.) V témže fondu se dochovala i Březovského soukromá pečeť. Srov. NA, NM, sign. K33/8/2, kart. 361, nefoliováno. (Misiv Martina Vincentina Březovského ze 25. ledna 1680.)
- 1538 F. ROUBÍK, *Královští rychtáři*, s. 342; J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., Hradec Králové, s. 226.
- 1539 Nechvalně známým hradeckým královským rychtářem byl již několikrát zmíněný Jan Dyringer. K němu více F. ROUBÍK, *Královští rychtáři*, s. 304–305; J. MIKAN, *Jan Dyringer*, s. 249–267; J. MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové II/1*, s. 30–38; V. ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, s. 19–20; J. VOJTÍŠKOVÁ – P. POLEHLA, *Poválečná obroda*, in: Kol., Hradec Králové, s. 206.
- 1540 J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 303–304, 315.

k listům poselacím pouze svoji soukromou pečeť a většinou i svůj podpis, nebyl-li adjunkt opsán. Ve výjimečných případech mohli využívat služeb soukromých písařů, pokud si neplatili svého písaře, jenž měl na starost běžné písařské práce.¹⁵⁴¹ Pouze ke konci sledovaného období se můžeme setkat s předbělohorskou praxí, kdy si hradecký královský rychtář nechával sepisovat misivy zdejšími radními písaři a kancelisty.¹⁵⁴²

Za Jana Benedikta Dyringera¹⁵⁴³ psal misivy a podepisoval je jeho jménem M. Samuel Filadelf;¹⁵⁴⁴ za Jiřího Kotečnicka z Domaslavě¹⁵⁴⁵ neznámý písař¹⁵⁴⁶ a „ad hoc“ zřízený obhájce Adam Václav Kouřimský z Větčina;¹⁵⁴⁷ za Blažeje Fridricha Fezera

1541 Srov. F. ROUBÍK, *Královští rychtáři*, s. 291–292. Vzhledem k nedostatku srovnávacího diplomatického materiálu a absenci podpisů autorů písemností nejsme schopni určit, zda v hradeckém prostředí působil písař královského rychtáře. Výjimkou je Daniel Kavka, jenž byl písařem královského rychtáře Jana Benedikta Dyringera. Srov. s. 138.

1542 Viz dále.

1543 NA, SM, sign. K27/10/2, inv. č. 1606, kart. 1137, fol. 288v. Zde je pouze jeho podpis. Misiv pochází ze 30. prosince 1644. Kdo ho však sepsal, není jasné. Je možné, že autorem písemnosti byl tehdejší Dyringerův fiskální adjunkt Nikodém Vostárek z Vačetína. Srov. F. ROUBÍK, *Královští rychtáři*, s. 342. Dyringer ke konci svého života používal přídomek „z Hirsensfeldu“. Srov. NA, NM, sign. K33/8/1, kart. 361, nefoliováno. (Suplika Jana Benedikta Dyringera, cca říjen 1653.) SOkA HK, AMHK, *Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)*, fol. N11r.

1544 NA, SM, sign. K 27/80, inv. č. 1606, kart. 1141, fol. 21–22; NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Suplika Jana Benedikta Dyringera z 11. dubna 1652; misiv Jana Benedikta Dyringera z 27. ledna 1653.) NA, NM, sign. K33/6, kart. 361, 8v. (Misiv Jana Benedikta Dyringera z 26. října 1651.) Tuto praxi potvrzuje i sám Filadelf ve své svědecké výpovědi: „*Když jaká poručení z JMC komory české Janovi Dyringerovi přicházela a na ně odpovědi nebo zprávy dávati potřebí bylo, tehdáž mně je Jan Dyringer ku přečtení a odpovědi koncipování propůjčoval. Avšak po spravení konceptův mých, táž poručení spolu s mými koncepty Janovi Dyringerovi sem odvozoval. Kteréž to koncepty Jan Dyringer do obzvláštní knihy Danielovi Kavkovi, písaři svému tehdejšímu, vopisovati, mně pak ty zprávy aneb odpovědi načisto přepisovati poroučel. Takže já, věda, že ti konceptové v knize Jana Dyringera ingrosírování jsou, aby se jinam do rukou neroznášely, je sem kasíroval.*“ Srov. NA, NM, sign. K33/8/1, kart. 361, nefoliováno. (Svědomy M. Samuela Filadelfa ze 24. července 1654.) Z textu je mj. patrné, že Daniel Kavka byl písařem královského rychtáře. Tuto skutečnost potvrzuje i soupis poddaných podle víry z roku 1651. Srov. L. MATUŠÍKOVÁ – Z. KUKÁNOVÁ – M. ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Soupis poddaných*, s. 365.

1545 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Misiv Jiřího Kotečnicka z Domaslavě z 19. června 1654; misiv Jiřího Kotečnicka z Domaslavě ze 26. května 1656.) NA, NM, sign. K33/8/1, kart. 361, nefoliováno. (Misiv Jiřího Kotečnicka z Domaslavě z 8. června 1655; misiv Jiřího Kotečnicka z Domaslavě z 12. července 1655; „Zpráva“ Jiřího Kotečnicka z Domaslavě z 6. května 1656.) Tyto písemnosti jsou opatřeny pouze jeho podpisem, jeho pečeť schází.

1546 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Misiv Jiřího Kotečnicka z Domaslavě z 19. června 1654.) NA, NM, sign. K33/8/1, kart. 361, nefoliováno. (Misiv Jiřího Kotečnicka z Domaslavě z 12. července 1655; misiv Jiřího Kotečnicka z Domaslavě z 22. srpna 1655; misiv Jiřího Kotečnicka z Domaslavě z 8. června 1655; opis žaloby, datované k 7. květnu 1655, Jiřího Kotečnicka z Domaslavě na Jana Benedikta Dyringera.)

1547 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Misiv Jiřího Kotečnicka z Domaslavě ze 26. května 1656.) NA, NM, sign. K33/8/1, kart. 361, nefoliováno. („Zpráva“ Jiřího Kotečnicka z Domaslavě z 6. května 1656.) Adam Václav Kouřimský z Větčina, který byl tehdy pardubickým sousedem, pomáhal hradeckému královskému rychtáři Jiřímu Kotečnickovi z Domaslavě v soudním sporu v Chrudimi proti bývalému hradeckému císařskému rychtáři Janu Benediktu Dyringerovi. Na posledně jmenovaného měl dle svých slov sepsat 7 žalob. Jelikož nedostal za jejich vyhotovení zaplacen, stěžoval si české komoře. Ta Kotečnickovi poručila, aby odvedl Kouřimskému z Větčina sjednanou odměnu ve výši 30 zlatých. Srov. *tamtéž*. (Misiv Adama Václava Kouřimského z Větčina z cca července/srpna 1656; opis nařízení o ustanovení Adama Václava Kouřimského z

neznámý písař A,¹⁵⁴⁸ neznámý písař B¹⁵⁴⁹ a jeho adjunkti M. Samuel Filadelf¹⁵⁵⁰ a Jan Nikodém Gebaur,¹⁵⁵¹ za Martina Václava Voglera z Falkenhorstu jeho adjunkt Jan Nikodém Gebaur¹⁵⁵² a jeden neznámý písař;¹⁵⁵³ za Václava mladšího Bláhu z Chotětova (též Chotětovského)¹⁵⁵⁴ jeho adjunkti Jan Nikodém Gebaur¹⁵⁵⁵ a Martin Vincentin Březovský;¹⁵⁵⁶ a neznámý písař;¹⁵⁵⁷ za Václava Ludvíka Sýkoru jeho adjunkt Martin Vincentin Březovský;¹⁵⁵⁸ za Václava Františka Tejneckého z Oujezdce patrně jeho adjunkt Martin Vincentin Březovský;¹⁵⁵⁹ za Samuela Václava Cejpa z Peclínovce jeho adjunkt Martin Vincentin Březovský,¹⁵⁶⁰ neznámý písař¹⁵⁶¹ a radní písař Jiří Vojtěch Leixner¹⁵⁶² a kancelista Václav František Delinart¹⁵⁶³.

Větčina obhájcem ze 14. května 1655.) Roubík se domnívá, že Kouřimský z Větčina byl od 14. května 1655 i hradeckým fiskálním adjunktem. Srov. F. ROUBÍK, *Královští rychtáři*, s. 342–343. Hradeckým císařským adjunktem byl ale stále M. Samuel Filadelf. Srov. NA, NM, sign. K33/8/1, kart. 361, nefoliováno. (Opis žaloby, sepsané k 7. květnu 1655, Jiřího Kotečnicka z Domislavě na Jana Benedikta Dyringera.)

- 1548 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Misiv Blažeje Fridricha Fezera z 14. února 1660.) Na misivu je Fezerův podpis a soukromá pečeť.
- 1549 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Misiv Blažeje Fridricha Fezera z 18. dubna 1660.) I na tomto misivu je Fezerův vlastnoruční podpis a soukromá pečeť. Autor tohoto misivu zapisoval i do hradeckých městských knih. Jde totiž o anonymního písaře, působícího v hradecké kanceláři radních písařů od roku 1660 do roku 1665. Srov. s. 33–34. Viz obrazová příloha č. 1.
- 1550 *Tamtéž.* (Misiv Blažeje Fridricha Fezera z 28. dubna 1662.) Nacházíme zde pouze Fezerův podpis.
- 1551 *Tamtéž.* (Misiv Blažeje Fridricha Fezera z 8. prosince 1665.) Zde je pouze Fezerova pečeť.
- 1552 *Tamtéž.* (Misiv Martina Václava Voglera z Falkenhorstu ze 29. ledna 1667.) Zde je pouze Voglerova pečeť.
- 1553 NA, NM, sign. K33/8/2, kart. 361, nefoliováno. (Misiv Martina Václava Voglera z Falkenhorstu z 16. června 1667.) Misiv je vlastnoručně podepsán Voglerem.
- 1554 Jako Václav mladší Bláha Chotětovský je nazýván v tržové smlouvě z 13. dubna 1674. Srov. SOkA HK, AMHK, *Tržová kniha zelená 1604–1679 (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)*, fol. 370r.
- 1555 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Misiv Václava mladšího Bláhy z Chotětova z 5. července 1669.) Zde je jak Bláhův podpis, tak i jeho pečeť.
- 1556 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Misiv Václava mladšího Bláhy z Chotětova z 5. prosince 1672; misiv Václava mladšího Bláhy z Chotětova z 18. prosince 1674; misiv Václava mladšího Bláhy z Chotětova z 18. října 1676;) Součástí misivů je Bláhův podpis a jeho soukromá pečeť.
- 1557 NA, NM, sign. K33/1/1, kart. 360, nefoliováno. (Misiv Václava mladšího Bláhy z Chotětova ze 22. listopadu 1670.) K misivu je připojena Bláhova soukromá pečeť.
- 1558 NA, NM, sign. K33/1/2, kart. 360, nefoliováno. (Misiv Václava Ludvíka Sýkory ze 23. března 1681) Kromě Sýkorova podpisu je tu i jeho soukromá pečeť.
- 1559 Žádný misiv Václava Františka Tejneckého z Oujezdce se pravděpodobně nedochoval.
- 1560 *Tamtéž.* (Misiv Samuela Václava Cejpa z Peclínovce ze 29. listopadu 1693) Nalezneme na něm jak Cejpův vlastnoruční podpis, tak i jeho soukromou pečeť.
- 1561 *Tamtéž.* (Misiv Samuela Václava Cejpa z Peclínovce ze 29. října 1697). I zde byl Cejpův podpis a pečeť.
- 1562 *Tamtéž.* (Misiv Samuela Václava Cejpa z Peclínovce ze 24. listopadu 1699; misiv Samuela Václava Cejpa z Peclínovce ze 14. ledna 1700; misiv Samuela Václava Cejpa z Peclínovce z 5. října 1701.) U všech misivů lze najít Cejpův podpis a pečeť.
- 1563 *Tamtéž.* (Misiv Samuela Václava Cejpa z Peclínovce z 19. ledna 1703.)

3.2 Písemnosti vzniklé z okruhu působnosti královského (císařského) rychtáře

Jedinečný, ne však úplný přehled o diplomatickém materiálu, uloženém v domě hradeckého královského rychtáře, zachycuje inventář „z věci listovních ku panu Blažejovi Fridrichovi Feserovi, někdejšímu JMC rychtáři od JMC král. komory české prošlých“, jenž byl sepsán jeho adjunktem Janem Nikodémem Gebaurem.¹⁵⁶⁴ Ve svazku písemností měl být inventář „po neb. po dobré paměti pana Jiřího Kotečnicka, někdejšího JMC rychtáře v témž městě JM králové Hradci nad Labem“, jedna kniha „k úřadu JMC rychtářského patřící, v níž se některé poručení, od slavné král. komory české za úřadu JMC rychtářského p. Blažeje Fridricha Fesera zašlé, vespaná jako i počtové fiskální vepsané nacházejí“ a „paquet“ různých nařízení, která Fezer obdržel od české komory v průběhu vykonávání svého úřadu. Součástí tohoto svazku mělo být i nařízení, datované k 2. srpnu 1658, jímž byl Fezer jmenován do úřadu královského rychtáře. Lze předpokládat, že minimálně jednu úřední knihu, jež patrně mívala smíšený charakter,¹⁵⁶⁵ vedli i ostatní hradečtí královští rychtáři, působící v letech 1648–1700.¹⁵⁶⁶ Žádná z těchto knih královského rychtáře se bohužel nedochovala.

Královští fiskální adjunkti vytvářeli každého půl roku „počty fiskální“,¹⁵⁶⁷ které spolu s vybranými penězi předkládali ke kontrole královskému rychtáři, který je pak zasílal české komoře. Šlo ostatně o jednu z hlavních náplní jejich činnosti. Výběr poplatků, náležejících panovníkovi, byl přímo ustanoven v instrukci pro královské rychtáře.¹⁵⁶⁸

1564 NA, NM, sign. K33/8/2, kart. 361, nefoliováno. (Inventář písemností Blažeje Fridricha Fesera, cca 1666.)

1565 Viz výše.

1566 O úředních a finančních knihách a jiných písemnostech, vytvářených Janem Benediktem Dyringerem srov. s. 43–44.

1567 Srov. např. NA, NM, sign. K33/8/2, kart. 361, nefoliováno. („Punkta počtův fiskálních i ungeltních nebošt. Blažeje Fesera, JMC rychtáře města Hradce J. M. králové nad Labem, se tejkající“ z 9. prosince 1666; misiv Václava mladšího Bláhy z Chotětova z července 1672; misiv Martina Vincentina Březovského, adresovaný české komoře, ze 25. ledna 1680; misiv Václava Ludvíka Sýkory ze 30. června 1681.)

1568 Znění instrukce můžeme nalézt i v nejstarší dochované pamětní knize. Srov. SOkA HK, AMHK, Pamětní kniha cca 1540–1757, fol. 269r–272v.

Závěr

Předkládaná práce si vytyčila několik nelehkých úkolů. Pomocí paleograficko-diplomatické metody a obsahové analýzy písemných pramenů úřední provenience měla přiblížit činnost hradecké městské kanceláře a její personální obsazení ve zdejším prostředí v letech 1648–1700. Zatímco nejvíce informací se podařilo najít o kancelářském zařízení radních písařů a jejich písemné produkci, ostatní písařská centra, jimiž bylo kancelářské zařízení důchodních úředníků a kancelářské zařízení městského rychtáře, byla představena jen ve zběžných obrysech, neboť v této oblasti je pro druhou polovinu 17. století místní archivní fond značně torzovitý. Vzhledem k této skutečnosti byly proto využity komplementární prameny, uložené v Národním archivu a Archivu Národního muzea, které poskytly velice cenné zmínky o hradeckých městské kanceláři a jejich kancelářských zařízeních které do jisté míry nahrazují nedochovaný diplomatický materiál, vzniklý v letech 1648–1700.

Nejvýznamnější kancelářským zařízením byla stále kancelář radních písařů, která sloužila městu jako celku a jeho obyvatelům. Podle našeho výzkumu se od počátku 40. let 17. století skládala minimálně ze dvou radních písařů, kterým náležel pravidelný roční plat. Třetí radní písař se v pramenech vyskytuje až kolem roku 1660. Jmenovitě je však doložen až o deset později. Od druhé poloviny 70. let ovšem zmínky o třetím radním písaři mizí a bez bližšího vysvětlení se zjevuje pozice kancelisty. Přestože se nám nepodařilo identifikovat jednu písařskou ruku, jež zapisovala do městských knih v letech 1680–1697, zůstal model dvou radních písařů a jednoho kancelisty zachován až do konce 17. století. Jejich profesní působení a životní etapy jsou rovněž součástí této práce.

Na základě pramenné sondy do dvou knih císařských patentů, pocházejících ze sledovaného období, z nichž jedna je torzovitě dochovaná, lze dále konstatovat, že existoval neznámý počet anonymních písařů, kteří byli nápomocni kanceláři radních písařů a kteří měli na starost přepisovat došlé patenty do výše uvedených specializovaných pomocných knih a pravděpodobně opatřovat přijaté písemnosti praesentatem. Jejich písmo s výjimkou jednoho písaře, o němž jsme se již zmínili a o němž nevíme, jakou funkci zastával (předpokládáme však, že byl kancelistou), totiž v žádné dochované úřední knize z oblasti městského soudnictví nesporného nenalezneme.

Převážná část této práce se také věnuje písemnostem, jež se sice nedochovaly, ale o nichž jsou zmínky v některých pramenech hradecké provenience nebo ve

Švendových dějinách. Výzkum především odhalil, že existovaly radní manuály, tedy knihy zakládané zpravidla pro každý rok a obsahující protokoly o záležitostech projednaných městskou radou. Dále bylo zjištěno, že v hradeckém městském archivu chybí minimálně jedna trhovářská kniha, která byla vedena ve druhé polovině 17. století. Mimo ní schází celá řada knih městské správy v užším slova smyslu a některé knihy nesporného soudnictví nesporného a sporného. Stejně tak se v minimální míře dochovaly písemnosti listinného, listového, mandátového a spisového charakteru. Přes evidentní torzovitou pramennou základnu se ovšem podařilo zjistit, odkud hradecká městská centrální kancelář a její kancelářská zařízení odebírala papír. Užíván byl stále papír z Trutnova a nově i z Pardubic, Českého Krumlova, Benešova, Jáchymova a z několika dalších papíren, jejichž filigrány nebyly rozpoznány.

Pozornost byla věnována i kancelářskému zařízení důchodních úředníků. Přestože se z jejich činnosti nedochovaly téměř žádné prameny, ukázalo se, že šlo o velmi důležité písařské centrum, neboť v jeho kompetenci bylo vedení většiny finančních knih a shromáždění peněz a písemností, jež pocházely z produkce městských úředníků, zajišťujících provoz obecního majetku hradeckého panství. I sama městská rada přikládala k této agendě velkou váhu. Jeden z konšelů býval důchodním úředníkem. Podobnou personální propojenost můžeme nalézt i mezi kanceláři radních písařů a městskou radou, což v předbělohorském Hradci nebylo možné. Někteří radní písaři se po určité době stávali konšely, aniž by rezignovali na svůj písařský post. Aby městská rada ušetřila na výdajích a měla ve svých řadách znalce městského práva, dočasně povolovala vybraným osobám zastávat oba dva úřady současně. Časem se ovšem z provizorního opatření stal běžný jev. Posléze, kdy se v hradeckém prostředí personální a hospodářská situace stabilizovala, byla motivem ke kumulaci funkcí snaha jedince o lepší hmotné a finanční zajištění. Teprve ke konci sledovaného období došlo k opuštění této praxe, u důchodních úředníků nepochybně na popud nadřízených zeměpanských úřadů.

Své kancelářské zařízení měl i městský rychtář, kterému náležela policejní a dílčí soudní pravomoc. Jemu pomáhal úředník, jenž se nazýval písař městského rychtáře. Vzhledem k tomu, že od druhé poloviny 70. let 17. století chybí o tomto postu zprávy a že se od této doby objevují zmínky o krevním písaři, můžeme předpokládat, že obě funkce zastávala je jen jedna osoba. Roli krevního písaře tak tedy patrně plnil písař městského rychtáře.

Menší exkurz byl proveden do samostatné a svébytné kanceláře hradeckého

královského (císařského) rychtáře, které nepodléhalo městské radě. Na základě pramenné sondy do spisů Staré a Nové manipulace víme, že misivy, adresované české komoře, obvykle koncipoval a sepisoval rychtářův pomocník, jenž se nazýval fiskální adjunkt. Královský rychtář je zpravidla podepisoval a připojoval k nim svoji soukromou pečeť. Ke konci 90. let 17. století však spatřujeme, že misivy, opatřované soukromou pečeti královského rychtáře, byly vyhotovovány radními písaři a kancelistou. Běžnou písařskou agendu, která byla obvykle zachycena v úředních knihách královského rychtáře, zaznamenával písař královského rychtáře, byl-li ustanoven.

Seznam použitých zdrojů

Prameny písemné nevydané:

Archiv Národního muzea, Topografická sbírka F, Hradec Králové:

Vyhledání z register šosovních, 11. 11. 1652;

Misiv Hradeckých, adresovaný hejtmanovi Hradeckého kraje Ferdinandu Rudolfovi Dobřenskému z Dobřenic, 27. 4. 1688;

Výpis z komorní knihy, 3. 9. 1688.

Národní archiv Praha, fond *Stará manipulace*:

sign. D 163/1, inv. č. 837, kart. 855;

sign. J 18/18, inv. č. 1519, kart. 960;

sign. K 27/9, inv. č. 1606, kart. 1136;

sign. K 27/10/2, inv. č. 1606, kart. 1137;

sign. K 27/10/3, inv. č. 1606, kart. 1137;

sign. K 27/11, inv. č. 1606, kart. 1138;

sign. K 27/12, inv. č. 1606, kart. 1138;

sign. K 27/14, inv. č. 1606, kart. 1138;

sign. K 27/23, inv. č. 1606, kart. 1139;

sign. K 27/26/1, inv. č. 1606, kart. 1139;

sign. K 27/26/2, inv. č. 1606, kart. 1139;

sign. K 27/64, inv. č. 1606, kart. 1141;

sign. K 27/80, inv. č. 1606, kart. 1141.

Národní archiv Praha, fond *Nová manipulace*:

sign. K 33/1/1, kart. 360;

sign. K 33/1/2, kart. 360;

sign. K 33/5, kart. 361;

sign. K 33/6, kart. 361;

sign. K 33/8/1, kart. 361;

sign. K 33/8/2, kart. 361;

sign. K 33/15, kart. 362;

sign. K 33/19, kart. 362;

sign. K 33/21, kart. 362;

sign. K 33/22, kart. 362;

sign. K 33/25, kart. 362.

SOA Zámorsk, Sbírká matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Hradec Králové:

Matrika NO 1667–1679, sign. 51–1;

Matrika NOZ 1680–1689, sign. 51–2;

Matrika NOZ 1690–1702, sign. 51–3;

Matrika NOZ 1700–1714, sign. 51–4;

Matrika NOZ 1715–1733, sign. 51–5.

SOA Zámorsk, SOkA Hradec Králové, fond Archiv města Hradec Králové:

Listiny a listy, inv. č. 110, krabice č. 36; inv. č. 118, krabice č. 36; inv. č. 124, krabice č. 36; inv. č. 126, krabice č. 36; inv. č. 129, krabice č. 36; inv. č. 130, krabice č. 36; inv. č. 131, krabice č. 36; inv. č. 136, krabice č. 36; inv. č. 137, krabice č. 36; inv. č. 142, krabice č. 36; inv. č. 147, krabice č. 36; inv. č. 148, krabice č. 36; inv. č. 149, krabice č. 36; inv. č. 150, krabice č. 36; inv. č. 151, krabice č. 36; inv. č. 154, krabice č. 36; inv. č. 156, krabice č. 36; inv. č. 160, krabice č. 36.

Kopíř listin z roku 1650, inv. č. 292, kn. č. 3;

Kniha císařských patentů 1678–1685, inv. č. 293, kn. č. 4;

Kniha císařských patentů 1687–1753, inv. č. 294, kn. č. 5;

Kniha císařských patentů 1718–1723, inv. č. 295, kn. č. 6;

Kniha pamětní 1532–1757 (= Pamětní kniha cca 1540–1757), inv. č. 307, kn. č. 18;

Kniha pamětní 1638–1700 (= Pamětní kniha cca 1675–1700), inv. č. 308, kn. č. 19;

Kniha pamětní 1653–1783 (= Pamětní kniha 1672–1783), inv. č. 309, kn. č. 20;

Kniha svatebních smluv 1623–1850, inv. č. 331, kn. č. 42;

Trhová kniha 1588–1602 (= Trhová kniha žlutá 1588–1696), inv. č. 334, kn. č. 45;

Trhová kniha 1575–1667 (= Trhová kniha bílá 1575–1707), inv. č. 335, kn. č. 46;

Trhová kniha 1604–1690 (= Trhová kniha zelená (1680–1687, 1689, 1690, 1706, 1801)), inv. č. 336, kn. č. 47;

Trhová kniha 1617–1682 (= Trhová kniha bílá 1617–1716), inv. č. 337, kn. č. 48;

Trhová kniha 1675–1705 (= Trhová kniha zelená 1675–1706 (1707, 1708, 1720)), inv. č. 338, kn. č. 49;

Trhová kniha 1679–1698 (= Trhová kniha bílá 1679–1724), inv. č. 339, kn. č. 50;
Trhová kniha 1694–1734 (= Trhová kniha bílá 1694–1737 (1737)), inv. č. 340, kn. č. 51;
Kniha závětí 1612–1745, inv. č. 418, kn. č. 129;
Kniha smluv 1616–1706 (= Kniha smluv 1620–1703 (1706, 1707, 1708, 1709, 1717, 1725, 1726, 1727)), inv. č. 430, kn. č. 141;
Kniha nadační 1698–1843, inv. č. 445, kn. č. 156;
Kniha smluv na nájem a prodej masných krámů (též zápisy cechovních pořádků) 1560–1803, inv. č. 454, kn. č. 165;
Registra obce Roudničky, Kluků, Lhoty pod Strání a Malšové Lhoty 1705–1774, inv. č. 471, kn. č. 182;
Rejstřík I. 1700, inv. č. 502, kn. č. 213;
Rejstřík II. 1705, inv. č. 503; kn. č. 214;
Generální vizitace obce Hradec Králové 1653 (= Koncept listu přiznávacího obce Hradec Králové cca 1653), inv. č. 5148, kn. č. 3782;
Registra vsi Třebše k městu Hradec Králové náležející 1704–1772, inv. č. 5152, kn. č. 3786;
Trhová kniha 1631–1651 (= Kniha opisů z městských knih cca 1651), inv. č. 5167, kn. č. 3801;

List Albrechta Maxmiliána Růžovského Václavu Františku Tejneckému z Újezdce, správci solního důchodu, ohledně rozdělení soli 1669, inv. č. 5196, karton č. 1153;
Kvitanice Tomáše Khüina 1673, inv. č. 5197, karton č. 1153;
Torzo výpovědi Tobiáše Stračovského ohledně trestného činu 1678, inv. č. 5198, karton č. 1153.

Prameny písemné vydané:

Iva ČADKOVÁ – Magda ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Berní rula. Svazek 15. Kraj Hradecký IV*, Praha 2011.

Marek ĎURČANSKÝ – Roman KOLEK (edd.), *Radní manuál Pavla Ježdíka*, Čelákovice – Praha 2016.

Hermenegild JIREČEK (ed.), *Obnovené právo a zřízení zemské dědičného Království českého. Verneuerte Landes-Ordnung des Erb-Königreichs Böhmen 1627*, Praha 1888.

Václav LÍVA (ed.), *Prameny k dějinám třicetileté války. Regesta fondu militare Archiv*

Ministerstva vnitra ČSR, Díl VIII, 1646–1648, Praha 1957.

Lenka MATUŠÍKOVÁ – Zlataše KUKÁNOVÁ – Magda ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Soupis poddaných podle víry z roku 1651. Hradecko-Bydžovsko, sv. 1–4, Praha 2000.*

Jiří ŠOUŠA – Jana VOJTÍŠKOVÁ – Klára WOITSCHOVÁ (edd.), *Práva městská Království českého 1579. Edice*, in: Karel MALÝ a kol., *Práva městská Království českého. Edice s komentářem, Praha 2013, s. 51–622.*

Literatura:

Pavel BĚLINA, *Česká města v 18. století a osvícenské reformy, Praha 1995.*

Karel BERÁNEK, *Mistři, bakaláři a studenti pražské filozofické fakulty (Magistri, baccalaurei nec non studentes facultatis philosophicae Pragensis) 1640–1654, Praha 1998.*

Karl Joseph BIENER VON BIENENBERG, *Geschichte der Stadt Königgrätz II, Prag 1790.*

Radek BLÁHA, *Putování po hradeckých středověkých kostelech a kláštorech, Hradec Králové 2011.*

Marie BLÁHOVÁ, *Historická chronologie, Praha 2001.*

Václav BOK, *Slovník středověké němčiny pro historiky, České Budějovice 1995.*

Hugo BRÜCKNER, *Die Gründung des Bistums Königgrätz, Königstein 1964.*

Jiří ČAREK, *Městské a jiné úřední knihy Archivu hlavního města Prahy, Praha 1956.*

Jiří ČAREK – Bořivoj LŮŽEK, *Názvosloví městských knih v severozápadních Čechách, Sborník archivních prací 18, 1968, s. 452–477.*

Markéta ČESÁKOVÁ, *Rychtářské manuály města Náchod. Prameny k dějinám náchodské městské správy 1. poloviny 17. století, Praha 2013.*

Ivana ČORNEJOVÁ – Jiří KAŠE – Jiří MIKULEC – Vít VLNAS, *Velké dějiny zemí Koruny české VIII. (1618–1683), Praha 2008.*

Marek ĎURČANSKÝ, *Česká města a jejich správa za třicetileté války. Zemský a lokální kontext, Praha 2013.*

Ludmila FIALOVÁ a kol., *Dějiny obyvatelstva českých zemí, Praha 1998.*

Ivan HLAVÁČEK, *Diplomatika*, in: Ivan HLAVÁČEK – Jaroslav KAŠPAR – Rostislav NOVÝ, *Vademecum pomocných věd historických, Praha 2002, s. 179–277.*

Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, Praha 2007.*

Ladislav HOSÁK, *Dějiny Hradce Králové: digitalizace a přepis díla Karla Josepha*

Bienera pomocí OCR softwaru PDF X-change Viewer, diplomová práce na Katedře pomocných věd historických a archivnictví FF UHK, Hradec Králové 2015.

Hana HRACHOVÁ, *Městská správa v Rokycanech a její představitelé v letech 1573–1699*, disertační práce na Katedře archivnictví a pomocných věd historických Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Rokycany 2007.

Emanuel JANOUŠEK – Josef HANZAL, *Patrimoniální správa a její písemnosti po roce 1526*, in: Jindřich ŠEBÁNEK – Zdeněk FIALA – Zdeňka HLEDÍKOVÁ (edd.), *Česká diplomatika do roku 1848*, Praha 1984, s. 306–322.

Hana JORDÁNKOVÁ – Ludmila SULITKOVÁ, *Brněnská městská kancelář v předbělohorském období (Prosopografická a diplomatická studie)*, SAP 45, 1995, s. 291–510.

Pavel B. KŮRKA, *Kostelníci, úředníci, měšťané. Samospráva farnosti v utrakvismu*, Praha 2010.

Václav LEDVINKA, *Česká města v době třicetileté války a problematika jejich vývoje v epoše baroka*, s. 22–31.

Marek MADAJ, *Stavební podoba města Trutnova v 16. a 17. století*, in: Jan KILIÁN (ed.), *Věnná města za třicetileté války a jejich poválečná obnova. Sborník příspěvků z konference konané v Mělníce ve dnech 4.–5. května 2004*, Mělník 2004, s. 111–116.

Antonín MAŘÍK, *Správa města, písaři a archiv Karlových Varů*, Sborník archivních prací 48, 1998, s. 105–187.

Eduard MAUR, *K demografickým aspektům tzv. druhého nevolnictví*, Historická demografie 8, 1983, s. 7–43.

Olga MERTLÍKOVÁ – Jan ČÍŽEK, *Důsledky válečných událostí na vývoj Jaroměře v období třicetileté války*, in: Jan KILIÁN (ed.), *Věnná města za třicetileté války a jejich poválečná obnova. Sborník příspěvků z konference konané v Mělníce ve dnech 4.–5. května 2004*, Mělník 2004, s. 101–110.

Jaroslav MIKAN, *Jan Dyringer, JMC rychtář a Hradečtí*, Časopis Společnosti přátel starožitností 51–53, 1943–1945, s. 249–267.

Jaroslav MIKAN, *Usazení se řádu Tovaryšstva Ježíšova v Hradci Králové*, Časopis Společnosti přátel starožitností 47, 1939, s. 76–80 a 116–121.

Jaroslav MIKAN, *Jesuitské divadlo v Hradci Králové*, Hradec Králové 1939.

Jaroslav MIKAN, *Kolejní chrám Nanevzetí P. Marie v Hradci Králové*, Hradec Králové 1940.

Jaroslav MIKAN, *Vznik a počátky hradeckého biskupství*, Hradec Králové 1946.

- Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850*, sv. I/1, Hradec Králové 1994.
- Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850*, sv. I/2, Hradec Králové 1997.
- Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850*, sv. II/1, Hradec Králové 1994.
- Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850*, sv. II/2, Hradec Králové 1995.
- David NOVOTNÝ, *Královští rychtáři ve východočeských zeměpanských městech v době předbělohorské*, Olomouc 2012.
- Jaroslav NOVOTNÝ, *Zdanění českých měst podle katastrů z r. 1654–1757*, Praha 1929.
- Rostislav NOVÝ, *Soupis městských knih českých od roku 1310 do roku 1526*, AUC – Philosophica et historica 4, Praha 1963.
- Jiří PAVLÍK – Radek POKORNÝ, *Osudy fondu města Hradce Králové se zřetelem na 17. století*, in: Jan KILIÁN (ed.), *Věnná města za třicetileté války a jejich poválečná obnova*. Sborník příspěvků z konference konané v Mělníce ve dnech 4.–5. května 2004, Mělník 2004, s. 129–130.
- Josef PEKAŘ, *České katastry 1654–1789*, Praha 1932.
- Tomáš PETRÁČEK, *Církev, biskupové a jejich rezidence*, in: *Biskupská rezidence v Hradci Králové*, edd. Petr POLEHLA – Jan HOJDA, Hradec Králové 2010, s. 14–24.
- Karel POLESNÝ, *Manuál pelhřimovské městské rady z let 1680–1685*, Pelhřimov 2005.
- Josef P. RADOSTICKÝ, *Královéhradecké, chrudimské, pražské rodiny erbovní a měšťanské*, Vídeň 1919.
- Petr RAK, *Správa města Kadaně v letech 1465–1620*, Ústí nad Labem – Praha 2014.
- Leoš REJMÁNEK – Jaroslav ŠŮLA, *Odpor královéhradeckých poddaných proti znevolňování v druhé polovině XVII. století*, *Práce Muzea v Hradci Králové (Acta musei reginaehradecensis)*, Série B – vědy společenské X, 1966, s. 3–31.
- Bohumír ROEDL, *Vademecum městské správy v Lounech v letech 1573–1727*, Ústí nad Labem 2004.
- František ROUBÍK, *Královští rychtáři v pražských a jiných městech v letech 1547–1783*, Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy 6, 1930, s. 265–355.
- Antonín RYBIČKA, *Královéhradecké erbovní rodiny*, Praha 1873.
- Josef SIMON, *Stručné dějiny gymnasia v Hradci Králové*, in: Ludvík KALÁB – Josef SIMON (edd.), *Památník Rašínova státního čsl. gymnasia v Hradci Králové*, vydaný

- slavnostním výborem při jubileu roku 1936, Hradec Králové 1936, s. 49–54
- Jiří SLAVÍK, *Hledání místa pro biskupskou rezidenci*, in: Biskupská rezidence v Hradci Králové, edd. Petr POLEHLA – Jan HOJDA, Hradec Králové 2010, s. 36–43.
- Petra SKŘEJPKOVÁ, *Majetková práva*, in: Karel MALÝ a kol., *Práva městská Království českého*. Edice s komentářem, Praha 2013, s. 695–722.
- Jeroným Jan Nepomucký SOLAŘ, *Dějepis Hradce Králové nad Labem a biskupství hradeckého*, Praha 1870.
- Vladimír SPÁČIL, *Písaři a kanceláře města Olomouc do roku 1786*, Olomouc 2001.
- Karel STLOUKAL, *Česká dvorská kancelář 1599–1608. Pokus z moderní diplomatiky*, Praha 1931.
- Jindřich ŠEBÁNEK – Zdeněk FIALA – Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Česká diplomatika do roku 1848*, Praha 1984.
- Vít ŠEBESTA, *Královéhradecká městská kancelář v době třicetileté války*, diplomová práce na Katedře pomocných věd historických a archivnictví FF UHK, Hradec Králové 2016.
- Ivan ŠŤOVÍČEK a kol., *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti*, Praha 2002.
- František de Paula ŠVENDA, *Třetí měděný obraz historie Království českého a paměti města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl I., Hradec Králové 1807.
- František de Paula ŠVENDA, *Třetí měděný obraz historie Království českého a paměti města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl II., Hradec Králové 1808.
- František de Paula ŠVENDA, *Třetí měděný obraz historie Království českého a paměti města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl III., Hradec Králové 1811.
- František de Paula ŠVENDA, *Třetí měděný obraz historie Království českého a paměti města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl IV., Hradec Králové 1812.
- František de Paula ŠVENDA, *Čtvrtý hliněný obraz historie Království českého a paměti města Králové Hradce nad Labem*, Rozdíl I., Hradec Králové 1813.
- Antonín TRUHLÁŘ – Karel HRDINA – Josef HEJNIC – Jan MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě od konce 15. do počátku 17. století*, I–VI. díl, Praha 1966–2011.
- Veronika VALIGURSKÁ, *Královéhradecké masné krámy v letech 1560–1620 ve světle dochovaných pramenů*, bakalářská práce na Katedře pomocných věd historických a archivnictví FF UHK, Hradec Králové 2016.
- Josef VÁVRA, *Dějiny královského města Kolín nad Labem*, Kolín 1888.

- Václav VOJTÍŠEK, *O studiu městských knih českých*, in: Zdeněk FIALA (ed.), *Výbor rozprav a studií*, Praha 1953, s. 52–85.
- Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Městské kanceláře a jejich význam pro studium středověkých a raně novověkých urbánních dějin (na příkladu Čech a Moravy)*, *Mesto a dejiny* 5/1, 2016, s. 28–50.
- Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Městští zaměstnanci zajišťující provoz obecného majetku. Případová studie z předbělohorského „Hradce nad Labem“*, *Sborník archivních prací* 65, 2015, s. 388–466.
- Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Ve víru třicetileté války (1620–1648)*, in: Kol., *Hradec Králové*, Praha 2017, s. 189–218.
- Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Vztah města a královéhradeckého biskupství v době jeho založení*, in: *350 let královéhradecké diecéze*, Petr POLEHLA (ed.), *Červený Kostelec* 2014, s. 47–53.
- Jana VOJTÍŠKOVÁ – Petr POLEHLA, *Poválečná obroda: konsolidace městských poměrů a utváření nových církevních struktur (1649–1740)*, in: Kol., *Hradec Králové*, Praha 2017, s. 219–266.
- Jana VOJTÍŠKOVÁ – Vít ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, *Hradec Králové – Ústí nad Orlicí* 2013.
- Marie WASKOVÁ, *Liber memorabilium Starého města pražského z let 1631–1648 (1656) (v kontextu soudobých pražských knih pamětních)*, *Sborník archivních prací* 57, 2007, s. 574–706.
- Vladimír WOLF, *O Dvoře Králové nad Labem po třicetileté válce a o zpracování jeho dějin*, in: Jan KILIÁN (ed.), *Věnná města za třicetileté války a jejich poválečná obnova. Sborník příspěvků z konference konané v Mělníce ve dnech 4.–5. května 2004*, *Mělník* 2004, s. 56–59.
- Klára ZÁŘECKÁ, *Vztahy královéhradeckého biskupství a koleje Tovaryšstva Ježíšova v Hradci Králové mezi léty 1664 až 1773*, in: *350 let královéhradecké diecéze*, Petr POLEHLA (ed.), *Červený Kostelec* 2014, s. 275–294.
- František ZUMAN, *České filigrány v XVII. století*, *Památky archeologické* 35, 1926–1927, s. 441–464.
- František ZUMAN, *České filigrány v XVII. století. II.*, *Památky archeologické* 36, 1928–1930, s. 268–270.

Archivní inventáře:

Jiří PAVLÍK, *Archiv města Hradec Králové 1518–1945*, dílčí inventář, Hradec Králové 2002.

Petr ZIMMERMANN – Leoš REJMÁNEK – Jan WIPLER – Stanislava SVATOŇOVÁ, *Archiv města Hradec Králové 1225–1945 (1949)*, inventář, Hradec Králové 1980 (2001).

Rejstřík osobních jmen

Součástí jmenného rejstříku nejsou jména nejcitovanějších autorů o hradeckých dějinách, jako např. K. J. Biener z Bienenberku, F. de P. Švenda, J. Mikulka, J. Vojtíšková, V. Šebesta, a jiných historiků.

A

- Alexandr VII., papež 16
Alžběta, dcera JUC. Jana Kristiána Fischera 53
Anna, dcera Jana Jiřího Žáka z Radobejle a Anny Žákové, sestry Jana Revíra 39, 41
Anna, dcera JUC. Jana Kristiána Fischera 53
Anna, dcera Martina Kožky 167
Anna, dcera Matouše Městeckého 118
Anna, manželka Davida Premsla 38
Anna, manželka Havla Fischera 53
Anna, manželka Jana Jiřího Žáka z Radobejle, sestra Jana Revíra 39, 41
Anna, manželka Jana Patíka, dříve Opendová 42, 123
Anna, manželka Jiřího Cetlera 137
Anna, manželka Jiřího Martina Marcotia 40
Anna, manželka Jana Vilíma Růžovského z Růžova, dcera Doroty Levhartické z Levhatic 48
Anna, manželka Marka Adolfa Taxe 54
Anna, manželka Tobiáše Václava Šeje, dcera Samuela Suka 38
Anna, manželka Václava Suka 36
Anna, manželka Václava Františka Delinarta 61
Anna, manželka Václava Vratislava Čermáka 44
Anna, matka Jana Marcotia 39
Anna Barbora, manželka Urbana Metznera 103
Annu Františka, manželka Fridricha Švandy, dcera Albrechta Maxmiliána Růžovského z Růžova 48
Anna Františka, manželka Václava Josefa Sýkory, dcera Václava Radima Gregoria 58
Anna Marie, druhá manželka Jana Vilíma Růžovského z Růžova 49
Anna Rozina, manželka Petra Paula Vogla 134

B

- Balbín z Vorličné, Bohuslav 12
Bader, Jan 80
Barták, Jan 112
Becker, Tobiáš Jan 18
Bečkovský, Václav 142
Bendová z Ještětic, Kateřina, rozená Talacková 119

Beninga, dcera Ezechiáše Edmunda Pietsche 58
Berka, Jan 155
Bílá, Anna 106
Bláha z Chotětova (též Chotětovský), Václav mladší 47, 49, 54, 79, 80, 118, 119, 159, 164, 172, 173
Bláha, František 134
Bláhová, Anna 116
Boček, Václav 150, 152
Borecká, Anna 110
Borecký, Jan 166
Borecký, Jan Vojtěch 162, 163, 164
Borecký, Václav 162
Božena, dcera Ezechiáše Edmunda Pietsche 58
Brakule, Jan 32
Brentani di Bernardi, Ondřej (Andreas) 75, 78, 90
Břecký, Václav 113
Březovský, Martin Vincentin 159, 160, 170, 172, 173
Bukovský, P. Bartoloměj 115
Burgsthaler, Fridrich 80

C

de Carmes, Anna Zuzana 51
de Carmes, Mikuláš František 167
Cejp z Peclínovce, Jan Jiří 150, 164
Cejp z Peclínovce, Jindřich Václav 53, 59, 134, 164
Cejp z Peclínovce, Rudolf 164
Cejp z Peclínovce, Samuel starší 36, 46, 115, 118
Cejp z Peclínovce, Samuel Václav 28, 60, 111, 119, 132, 133, 151, 160, 164, 170, 172
Cetler, Jiří 128, 137
z Coenens, Jan 17, 22, 43, 45, 50, 78, 79, 80
z Coenens, Jan Cornelius, syn Jana z Coenens 80, 121, 122
Concordie, manželka Samuela Suka 36
Cornelius, Václav 32

Č

Čech, Tomáš František 109, 149
Čermák, Václav Vratislav 31, 32, 34, 41, 42–44, 46, 49, 52, 69, 84, 86, 87, 88, 89, 99, 101, 103, 125, 126, 153, 156,
Černá, Anna 94
Černíkovský, Václav 151
Černý, Ondřej 132

Červenka, Jakub 121
Červenka, Jiří 29
Čeřovský, Jakub 136
Činvic, Václav 45

D

Danhelius, Zikmund Karel 119
Daniel Blazius, syn Jana Marcotia 41
Dašická, Zuzana 79
Delinart, Jan Josef 51, 61, 156, 157, 162
Delinart, Petr, syn Jana Josefa Delinarta 157, 164
Delinart, Václav, bratr Jana Josefa Delinarta 61
Delinart, Václav František, syn Jana Josefa Delinarta 26, 33, 60–61, 65, 67, 69, 75, 76, 84, 86, 90, 92, 94, 96, 100, 102, 103, 110, 111, 172
Ditrich, Jan 116
Dobřenský z Dobřenic, Ferdinand Rudolf 52
Dobřenský z Dobřenic, Karel Ferdinand 79
Doležal, Adam starší 141, 163
Doležal, Jan 78
Doležal, Jiří 114
Doležal, Matěj 78
Dorota, dcera Adama Levhartického z Levhartic 48
Dorota, manželka Davida Revíra, bratra Jana Revíra 39, 41
Dorota, manželka Jakuba Červenky 121
Dorota, manželka Jana Kryštofa Fischera 53, 140
Dorota, manželka Jana Uhlíře 52
Dorota, manželka Pavla Trnky 41
Dorota, první manželka Jana Marcotia 39, 41
Dřevínko, Martin 54
Duchoslav z Libína, Jan Matyáš 44, 114
Dušek, Jiří 48
Dvorský, Jan 31, 136
Dyringer, Jan Benedikt 22, 29, 38, 39, 41, 42, 45, 74, 96, 104, 106, 107, 117, 123, 124, 126, 137, 161, 167, 170, 171, 172, 173

E

Eckert, Josef 83, 86, 88, 90, 93, 95, 99, 100, 102, 109,
Eleonora Gonzagová, manželka Ferdinanda II. 16
Eleonora Magdalena Gonzagová, manželka Ferdinanda III. 17, 42, 56
Eva Kateřina, manželka Jana Benedikta Dyringera 38

Eva Kateřina, manželka Jiřího Václava Runkla 160

F

Fabián, Martin 107

Ferdinand III. Habsburský 13, 16, 42, 47, 54

Fezer (též Feser), Blažej Fridrich 22, 27, 42, 45, 78, 118, 119, 148, 158, 159, 161, 170, 171, 172, 173

Fidler, Tobiáš 143

Filadelf (též Philadelphus), M. Samuel 34, 36, 37, 170, 171, 172

Filipi, Jan Karel 95

Fischer, Havel 53

Fischer, JUC. Jan Kristián 34, 47, 50–53, 60, 65, 67, 69, 78, 86, 90, 93, 94, 102, 103, 105, 126

Fischer, Jan Kryštof 53

František Sebastián, syn Marka Adolfa Taxe 54

Františková, Lidmila, dcera Samuela Václav Cejpa z Peclínovce 164

z Funken, Jan Jiří 167

G

Gallas, Antonín Pankrác 64

Gallas, Matyáš 17, 18, 156

Galle, Jiří 56

Gebaur, Jan Nikodém 55, 158, 170, 172, 173

z Götzen, pán 126

Gregorius, Václav Radim 58

H

Habeková, Anna Kateřina, rozená z Štířína 57

Had z Proseče, Felix Václav 167

Halířek, Mikuláš 129, 139

Hamza z Obědovic, Pavel Bořek 96

z Harrachu, Ferdinand Bonaventura 13

z Harrachu, Arnošt Vojtěch 17

Havlová (též Fišerová), Lidmila 81

Havránek, Jiří 112

Hebký, Jakub 154

Hejnic, Kryštof 128

Holá, Kateřina 136

Holý, Václav 136

Hergesl, David 156

Horák, Samuel 164, 165

Hovorka, Jiří mladší 165

Hubetius, Jan 118
Humburská, Dorota 155
Hunšovská Dorota, rozená Doležalová 53
Hunšovský, Martin 36, 38, 51

Ch

Chvála, Jan 48

J

Jakš, Adam 138
Jan Josef, syn JUC. Jana Kristiána Fischera 53, 105
Jan, syna Tobiáše ze vsi Ledce 117
Jandera, Jan 104
Janková, Lidmila 30
Jenych, Tomáš 56
Jestříbský z Rýzmburka, Jan Bernard 56
Jirásek, Martin 90
Jirka, Martin 116
Jirka, Vilím 29
Jiskra, Václav 77
Jiskra ze Sobince, Karel 31, 77, 155
Jozífek, Václav 79

K

Kačer, Josef 83
Kadenbach, Jiřík 98
Kamenický, Václav 104
Kameník, Václav 163, 164
Kameníková, Dorota, dcera Samuela Cejpa z Peclínovce 164
Karas z Rosenfeldu, Martin Xaverius 74
Kastner, František Xaverius 47
Kastner, M. Jiří Alexius 32, 34, 43, 46–47, 48, 49, 84, 86, 87, 88, 89, 102, 103
Kastner, Samuel Šebestián 47
Kastner, Samuel Vojtěch 46
Kateřina, dcera Albrechta Maxmiliána Růžovského z Růžova 48
Kateřina, dcera JUC. Jana Kristiána Fischera 53
Kateřina, dcera Matouše Maxmiliána Muraria z Neudorfu 49
Kateřina, manželka Albrechta Maxmiliána Růžovského z Růžova 48
Kateřina, manželka Daniela Kavky 138
Kateřina, manželka Jeremiáše Tessariuse 90

Kateřina, manželka Jiřiho Vojtěcha Leixnera, dcera Františka Jiřiho Wagnera z Wagenau 60
Kateřina, manželka Jiřiho Vojtěcha Žďárského, sestra Jana Velase 113, 131
Kateřina, manželka Samuela Vojtěcha Kastnera 46
Kateřina Tereza, dcera Marka Adolfa Taxe 54
Kaufman, Jiří 137
Kavka, Daniel 135, 136, 137, 138, 171
Kavka, Jan 119
Kavka, Jan Antonín 138–139, 162
Keller, Kryštof 38, 161
Kellerová, Kateřina 81
Kherbicer, M. Viktorin 39
Khol, Urban Ulrich 78
Khün, Tomáš 154, 179
Kirchner z Neukirchu, František 158, 160
Kirchner z Neukirchu, Jeroným (též Jarolím) Ignác 102, 131, 155, 156
Kirchner z Neukirchu, Ondřej 45, 126
Kirchnerová z Neukirchu, Voršila 78
Klač, Karel 157, 164
Klamperný, Matěj 150
Klatovský, Simeon 78
Klopp, Kašpar 132
Kňaur, Václav 47
Knout von Fahenschwung, Kryštof Norbert 80
Kornejšek, Adam 118
Kořínek, Jan 141
Kostelecký, Václav 161
Kotečník z Domaslavě, Jiří 22, 38, 44, 45, 161, 162, 171, 172, 173
Kotečník z Domaslavě, František (též Frantz) Adam 21, 51, 87, 150
Kouřimský z Větčina, Adam Václav 171, 172
Kožka, Martin 168
Kožka z Kněžova, Jan Antonín 46, 138
Kožka z Kněžova, Jan Václav 54, 138, 162
Kožka z Kněžova, Jiří Václav 137–138, 140, 150, 153
Kračmajerová, Kateřina 131
Krebs, Tomáš Ulrich 38, 129, 140,
Kryšpín, František 59
Křepelková, Dorota 77
Křižanovský, Jiřík 129, 137, 139, 140
Kustoš ze Zubřího a z Lipky, Jindřich 13, 74
Kuzma, Jan 98

Kuzmová, Kateřina 98

L

Lakus, Josef 96

Laubsky, Johannes 112

Leixner, Jiří Vojtěch 33, 34, 52, 59–60, 65, 67, 69, 75, 76, 84, 86, 87, 90, 92, 94, 96, 102, 103, 110, 111, 160, 172

Leopold I. Habsburský 13, 26, 42, 56, 68

Levhartický z Levhartic, Adam 48

Levhartický z Levhartic, Jan 118

Libuše, manželka M. Albrechta Maxmiliána Salandera ze Starkova 46

Lidmila, dcera Jiřího Václava Kožky z Kněžova 138

Lidmila, manželka Jana Jandery 104

Lidmila, manželka Jana Revíra 39

Lidmila, manželka Jiřího Václava Kožky z Kněžova, posléze manželka Ondřeje Brentani di Bernardi 78, 138

Lidmila, manželka Samuela (staršího) Cejpa z Peclínovce, rozená Vadasová z Karlova 164

Lidmila, sestra Anny Marcotiové 40

Liška, Martin 112

Lodgman von Auen, Melichar 102

Lochman, Jiří 75

Loskot, Jan 112

Ludmila, druhá manželka Jana Marcotia, posléze manželka Blažeje Fridricha Fezera 42

Ludmila, manželka Jana Josefa Delinarta 61

Ludmila, manželka Jana Tejchlera 50, 80

Ludmila, manželka JUC. Jana Kristiána Fischera, dcera Václava Františka Tejneckého z Oujezdce 50, 52, 53

Ludmila Florencie, dcera Ezechiáše Edmunda Pietsche 58

Ludmila Marta, manželka Ezechiáše Edmunda Pietsche 55, 56, 58

Luskač, Václav 38

M

Magdalena, dcera Jana Václav Vadase z Karlova 103

Magdalena, manželka Tomáše Františka Čecha 109, 149

Majer, Bernard 48

Mandalena, manželka Jana Lakuse 96

Marcotius, Jan 30, 31, 34, 36, 39–42, 65, 84, 86, 87, 88, 89, 97, 98, 99, 101, 103, 123, 126,

Marcotius, Jiří Martin 39, 40

Marcotius, M. Jiřík, otec Jana a Jiřího Martina Marcotia 39

Marcotius, Václav František 41, 134, 162

Markalouš, Jiřík 90
Markelík, Kryštof, měšťan ze Starého Města pražského, služebník při německé expedici české komory 39, 41
Marta, manželka Matouše Městeckého, posléze manželka Jana Hubetia 117
Martidines, Jiří mladší 79
Maternová z Květnice, Anna Rozina 96
Matoušek, Jiří 156
Matyáš Habsburský 12
Mayer, Jakub 162
Merc, Jiřík 166
Městecký, Matouš 118
Metzner, Urban 103
Mikšíčkovi, bratři 75
Morávek, Václav 156
Mrdásek, Jindřich 107
Mühl, Georg Leopold 64
Murarius z Neudorfu, Matouš Maxmilián 48, 49, 149, 151, 157
Murarius z Neudorfu, Maxmilián 57
Murarius z Neudorfu, Matyáš 161

N

Nasavrcký, Daniel 47
Nepomucký, Daniel Trčkovice 136
Nosek, Jan 78
Nováková, Alžběta 94
Novotný, František 76
Novotný, Mikuláš 54

O

Odkolek z Oujezdce, Vilím Hendrich 136
z Oppersdorfu, Jan Václav Ignác 29

P

Pachmayer de Hatty, Benedikt 111, 133, 134, 135
Patík, Jan 42
Pavlíček, Jan Václav 30, 153
Pavlovský, doktor medicíny 50
Pecingar, Albrecht Ctibor 126
Pech, Lukáš 106
Pekelský, Jan Václav 150

Pekelský, Mikuláš 39, 128, 136, 139
Pekelský, Mikuláš Václav 107
Pekelský, Václav Tobiáš 59, 133, 134, 135
Peters, Jan Jiří 56
Petříček, Václav 43
Pfof, Jiřík 130
Pfof, Kryštof 130
Pietsch, Ezechiáš Edmund 30, 34, 55–58, 65, 66, 67, 74, 84, 86, 87, 89, 90, 92, 94, 102, 103, 145, 156
Pichler, Frantz Arnošt 79, 80, 81
Plácel z Elbinku, Václav 87
Plešinský, Václav 150
Podolská, Anna 35
Pokorná, Alžběta 47
Pokorná, Lidmila 166
Polák, Jan 146, 147
Polák, Adam 165
Pražák z Petřína, Martin 98
Premsl, David 38
Prudký, Jan 79
Příhoda, František 111
Příhoda, Ondřej Vilím 52, 138, 139, 150, 162
Příhoda, Václav 166
Příhodová, Anna Františka, sestra Ondřeje Brentani di Bernardi 75
Purgkraf z Vracova, Johann Rudolf 64

R

Rašín z Rýzmburka, Jan 117
Reger, Jan 38
Revír, David 39, 41
Revír, Jan 38, 39, 41, 45, 107
Rodovská, Poxina Markéta 54
Rodovský z Hustřan, Bavor 64
Ross, Jiří Vilím 53, 57, 107, 134
Rozběrský, Václav 78, 157
Rudolf II. Habsburský 12
Runkl (též Rungl), Jiří Václav 25, 59, 80, 120, 131, 132, 133, 142, 151, 156, 159, 160, 162
Růžovský z Růžova, Albrecht Maxmilián 21, 32, 34, 47–50, 56, 65, 66, 67, 84, 86, 87, 89, 97, 101, 102, 103, 120, 148, 179
Růžovský z Růžova, Jan Vilím 47, 49
Růžovský z Růžova, Vít Ludvík 47

Rydle, Václav 38

S

Sachs, Jan Jakub 165–166

Salander ze Starkova, M. Albrecht Maxmilián 31, 34, 44–46, 47, 86, 89, 102, 108, 152, 153, 156,

Samuel Václav, syn Ezechiáše Edmunda Pietsche 58

Saxius, P. Johannes 112

Semenec, Tobiáš František 47

Semenec, Václav 47, 170

Sibyla, dcera Jana Hubetia 118

Scharf, Arnošt 49

Schindlerová, Marie 83

Skálová, Mariana 131

Sobek z Bilenberka, Matouš Ferdinand 16, 17, 45, 68

Souček, Lukáš 147

Souček, Matěj 145

Springer, Jiří 107

Stefan, Jan Kryštof 120, 133, 142, 157, 158

Stračovský, Tobiáš Bartoloměj 55, 161

Strnad, Václav Ferdinand 59

Stříbrský, Jakub 148

Sudlice (též Sudlicius), Samuel starší 21, 43, 80, 128, 129, 139, 154

Suchý, Jan 138

Suk, Samuel 21, 25, 29, 30, 31, 34, 36–39, 40, 42, 51, 65, 84, 86, 87, 88, 89, 99, 101, 103, 118, 123, 140, 152, 153

Suk, Václav 36

Sýkora, Václav Josef 32, 58–59, 73, 75, 76, 80, 84, 86, 90, 92, 94, 96, 99, 102, 103,

Sýkora, Václav Ladislav 59

Sýkora, Václav Ludvík 48, 58, 132, 148, 172, 173

Š

Šafránek, Mikuláš 114

Šarf, Frantz 75

Šaršoun, Frantz Augustin 58

Šebestián (též Šebesta), Mikuláš 164, 165

Šej (též Šaj, Schaj), Tobiáš Václav 38, 44, 48, 57, 130, 148, 161

Šic, Jan 166

Šilhavá, Kateřina 96

Širůček, Jan 121

Škrochovský, Pavel 87

Šlechta, Jiřík 98
Šmakovius, Jan Jiří 78
Šmíd, Jakub 106
Šostejnský, Petr 131, 138
Šofky, Jan Václav 107
Špork, Jan Karel 64, 148
Špork, František Antonín 64
Šrámek, Jiřík 30
Štěpánek, Jakub 80
Štika, generálwachtmeister 143
Švenda, Fridrich 48

T

z Talmberka, Jan František Kryštof 17, 18
Tax, Marek Adolf 51, 52, 54, 56, 67, 84, 86, 87, 89, 90, 92, 102, 103, 105,
Tejchler, Jan 50, 78, 79, 80
Tejnecký z Oujezdce, Jan Jindřich Ignác 128
Tejnecký z Oujezdce, Mikuláš 21
Tejnecký z Oujezdce, Václav František 21, 42, 46, 48, 50, 52, 54, 120, 128, 129, 130, 140, 148, 149, 154,
156, 157, 172, 179
Tes, Jiří 166
Tessarius, Jeremiáš 90
Tobiáš, poddaný ze vsi Ledce 117
Trnka, Jan 79
Trnka, Jiří 77
Trnka, Pavel 41, 98
Turek z Rožmitálu, Kryštof 22
Tychler z Vacetína, Jiří 131, 155

U

Uhlíř, Jan 52, 155
Uhlíř, Petr Bernard 59, 138, 151, 162
Ulrich, Václav 51
Ulrichová, Kateřina 106
Ulrichová, Ludmila 118

V

Václav, syn Albrechta Maxmiliána Růžovského z Růžova 48
Václav, syn JUC. Jana Kristiána Fischera 53
Václav Vojtěch, syn Ezechiáše Edmunda Pietsche 58

Vadas z Karlova, Jan Václav 41, 46, 47, 48, 130, 131, 132, 140, 148, 156
Vadas z Karlova, Václav, syn Jana Václava Vadase z Karlova 103
z Valdštejna, Jan Karel 19, 20, 53, 57, 147
z Valdštejna, Jan Bedřich 17
Velas, Jan 113
Vlček, Václav 38
Voděradský z Voděrad, Jaroslav Zikmund Putzhart 52
Vodička, F. František 143
Vogel, Petr Paul 134
Vogler z Falkenhorstu, Martin Václav 35, 46, 172,
Voršilka, Matouš 38
Vrba Nymbubský, Jakub Ferdinand Antonín 19, 147
Vyskočil, Matěj 80
Vyskočil, Samuel 138

W

Wagner z Wagenau, František Jiří 60, 151, 152, 155
Weber, Tobiáš 79
Weisová, Eva 151
Weisová, Kateřina 112
Weltzlová, Anna Marie 76

Z

Ziedler, Felix 123
Zottines, Jakub 12, 17, 45, 69
Zuzana, manželka Martina Jiráska 90

Ž

Žák, Lukáš 21, 48, 54
Žák, Pavel 12
Žamberský, Jan 52, 57, 138, 139
Žďárská, Kateřina, dříve Tychlerová 131
Žďárský, Jiří Vojtěch 53, 113, 144, 162, 164, 165

Seznam příloh

Textová příloha

I. Hradečtí radní písaři a kancelisté doložení v letech 1648–1700

Obrazové přílohy

Ukázka č. 1: Písmo neznámého písaře, působícího v kanceláři radních písařů od počátku 60. let 17. století do roku 1665

Ukázka č. 2: Písmo neznámého písaře (kancelisty), působícího v kanceláři radních písařů v letech 1680–1687

Ukázka č. 3: Vlastnoruční podpis a pečeť důchodních úředníků Samuela Sudlicia a Václava Tejneckého z Oujezdce

Ukázka č. 4: Vlastnoruční podpis městského rychtáře Václava Františka Marcotia a krevního písaře Jana Jakuba Sachse a úřední pečeť městského rychtáře

Textová příloha

I. Hradečtí radní písaři a kancelisté doložení v letech 1648–1700

Především je třeba říct, že následující přehled hradeckých radních písařů a kancelistů není kompletní. Je to dáno jednak torzovitostí hradeckých pramenů, jednak nedostatkem vlastních zpráv o osobách zaměstnaných v hradecké centrální kanceláři. Nepodařilo-li se zjistit jméno radního písaře či kancelisty, byl k danému roku uváděn otazník. V případě, kdy nebylo jasné, zda daná osoba vykonávala úřad radního písaře, byl za její jméno připojen otazník v kulatých závorkách. Jména předních radních písařů jsme pro větší přehlednost zvýrazňovali tučným písmem. Jelikož nebylo možné vždy určit hierarchii radních písařů, přiřazovali jsme k jednotlivým osobám předpokládanou pozici vyjádřenou řadovou číslovkou s otazníkem a kulatými závorkami. Stejný postup jsme použili i pro kancelistu, ovšem s tím rozdílem, že místo číslice byl uveden zmíněný post. Pokud jsou některé osoby přímo doloženy v pozici druhého radního písaře, třetího radního písaře či kancelisty, otazník jsme naopak nepřipisovali. Do závorek jsme také na základě dohledaných zmínek doplňovali časové údaje, které blíže vymezují zastávání dané pozice. Nachází-li se za jménem písaře lomítko, bývá za ním uveden ten, kdo ho měl ve funkci nahradit. Nakonec je třeba upozornit na to, že do přehledu nebyli zahrnuti anonymní písaři, jejichž písmo se objevuje v knize císařských patentů z let 1678–1685 a v knize císařských patentů z let 1687–1753, neboť není zřejmé, jaký měli vztah ke kanceláři radních písařů. Je totiž možné, že šlo o tzv. úřední či obecní služebníky, kteří patrně vypomáhali v centrální městské kanceláři, anebo soukromé (námezdní) písaře.

1648 **Samuel Suk**, Jan Marcotius (2.)

1649 **Samuel Suk**, Jan Marcotius (2.)

1650 **Samuel Suk**, Jan Marcotius (2.)

1651 **Samuel Suk**, Jan Marcotius (2.)

1652 **Samuel Suk** (ještě k 7. dubnu 1652) / Jan Marcotius (1.?.; nejdříve od dubna 1652), Jan Marcotius (2.) / Václav Vratislav Čermák (2.?.; nejdříve od dubna 1652)

1653 Jan Marcotius (1.?.), Václav Vratislav Čermák (2.?.)

1654 Jan Marcotius (1.?.), Václav Vratislav Čermák (2.?.)

1655 **Jan Marcotius** / Václav Vratislav Čermák (1.?.), Václav Vratislav Čermák (2.?.) / M. Albrecht

Maxmilián Salander ze Starkova (2.?)

1656 Václav Vratislav Čermák (1.?), M. Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova (2.?)

1657 Václav Vratislav Čermák (1.?), M. Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova (2.?)

1658 Václav Vratislav Čermák (1.?), M. Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova (2.?)

1659 Václav Vratislav Čermák (1.?), M. Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova (2.?)

1660 Václav Vratislav Čermák (1.?), M. Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova (2.?), ?

1661 Václav Vratislav Čermák (1.?), M. Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova (2.?), ?

1662 Václav Vratislav Čermák (1.?), M. Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova (2.?), ?

1663 Václav Vratislav Čermák (1.?), M. Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova (2.?), ?

1664 Václav Vratislav Čermák (1.?), M. Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova (2.?), ?

1665 Václav Vratislav Čermák (1.?), M. Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova (2.?), ?

1666 Václav Vratislav Čermák (1.?), M. Albrecht Maxmilián Salander ze Starkova (2.?), ? / M. Jiří Alexius Kastner (3.?)

1667 Václav Vratislav Čermák (1.?), M. Jiří Alexius Kastner (2.?), Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova (3.?)

1668 Václav Vratislav Čermák (1.?), M. Jiří Alexius Kastner (2.?), Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova (3.?)

1669 Václav Vratislav Čermák (1.?), M. Jiří Alexius Kastner (2.?), Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova (3.)

1670 Václav Vratislav Čermák (1.?), M. Jiří Alexius Kastner (2.?), Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova (3.)

1671 Václav Vratislav Čermák (1.?), M. Jiří Alexius Kastner (2.?) / Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova (2.?), Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova (3.) / JUC. Jan Kristián Fischer (3.?)

1672 Václav Vratislav Čermák (1.?), Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova (2.?), JUC. Jan Kristián Fischer (3.?)

1673 Václav Vratislav Čermák (1.?), Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova (2.?), JUC. Jan Kristián Fischer (3.?)

1674 Václav Vratislav Čermák (1.?) / Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova (1.?), Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova (2.?) / JUC. Jan Kristián Fischer (2.?): Ezechiáš Edmund Pietsch (kancelista?)

1675 Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova (1.?), JUC. Jan Kristián Fischer (2.?): Ezechiáš Edmund

Pietsch (kancelista?)

1676 **Albrecht Maxmilián Růžovský z Růžova** / JUC. Jan Kristián Fischer (1.?), JUC. Jan Kristián Fischer (2.?) / Marek Adolf Tax (2.?): Ezechiáš Edmund Pietsch (kancelista)

1677 **JUC. Jan Kristián Fischer**, Marek Adolf Tax (2.?): Ezechiáš Edmund Pietsch (kancelista)

1678 **JUC. Jan Kristián Fischer**, Marek Adolf Tax (2.?): Ezechiáš Edmund Pietsch (kancelista)

1679 JUC. Jan Kristián Fischer (1.?), Marek Adolf Tax (2.?): Ezechiáš Edmund Pietsch (kancelista)

1680 **JUC. Jan Kristián Fischer**, Marek Adolf Tax (2.?) / Ezechiáš Edmund Pietsch (2.?): Ezechiáš Edmund Pietsch (kancelista) / (kancelista?)

1681 **JUC. Jan Kristián Fischer**, Ezechiáš Edmund Pietsch (2.?): (kancelista?)

1682 JUC. Jan Kristián Fischer (1.?), Ezechiáš Edmund Pietsch (2.?): (kancelista?)

1683 JUC. Jan Kristián Fischer (1.?), Ezechiáš Edmund Pietsch (2.?): (kancelista?)

1684 JUC. Jan Kristián Fischer (1.?), Ezechiáš Edmund Pietsch (2.?): (kancelista?)

1685 JUC. Jan Kristián Fischer (1.?), Ezechiáš Edmund Pietsch (2.?): (kancelista?)

1686 JUC. Jan Kristián Fischer (1.?), Ezechiáš Edmund Pietsch (2.?): (kancelista?)

1687 JUC. Jan Kristián Fischer (1.?), Ezechiáš Edmund Pietsch (2.?): (kancelista?)

1688 JUC. Jan Kristián Fischer (1.?), Ezechiáš Edmund Pietsch (2.?): (kancelista?)

1689 JUC. Jan Kristián Fischer (1.?), Ezechiáš Edmund Pietsch (2.?): (kancelista?)

1690 JUC. Jan Kristián Fischer (1.), Ezechiáš Edmund Pietsch (2.?): (kancelista?)

1691 JUC. Jan Kristián Fischer (1.?), Ezechiáš Edmund Pietsch (2.?): (kancelista?)

1692 JUC. Jan Kristián Fischer (1.?), Ezechiáš Edmund Pietsch (2.?) / Václav Josef Sýkora (2.?): ?

1693 JUC. Jan Kristián Fischer (?) / Václav Josef Sýkora (1.), Václav Josef Sýkora (2.?) / Jiří Vojtěch Leixner (2.?): (kancelista?)

1694 Václav Josef Sýkora (1.), Jiří Vojtěch Leixner (2.?): (kancelista?)

1695 Václav Josef Sýkora (1.), Jiří Vojtěch Leixner (2.?): (kancelista?)

1696 Václav Josef Sýkora (1.), Jiří Vojtěch Leixner (2.?): (kancelista?)

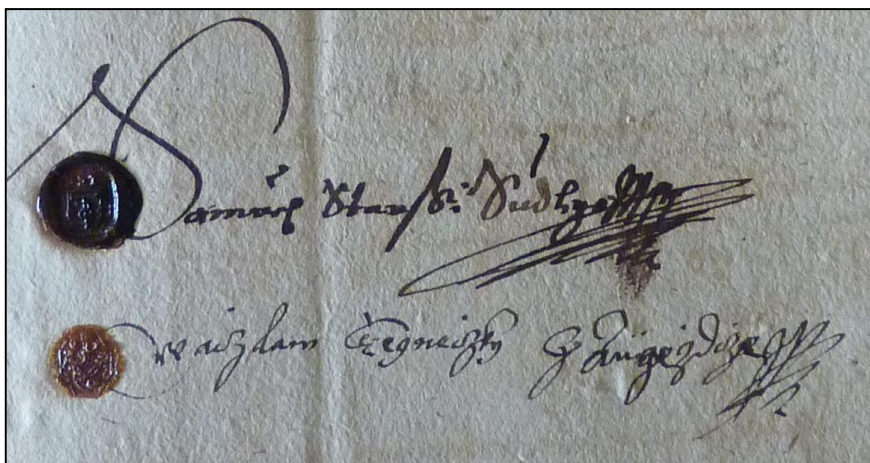
1697 Václav Josef Sýkora (1.), Jiří Vojtěch Leixner (2.?): (kancelista?) / Václav František Delinart (kancelista?)

1698 Václav Josef Sýkora (1.), Jiří Vojtěch Leixner (2.?): Václav František Delinart (kancelista)

1699 Václav Josef Sýkora (1.), Jiří Vojtěch Leixner (2.?): Václav František Delinart (kancelista)

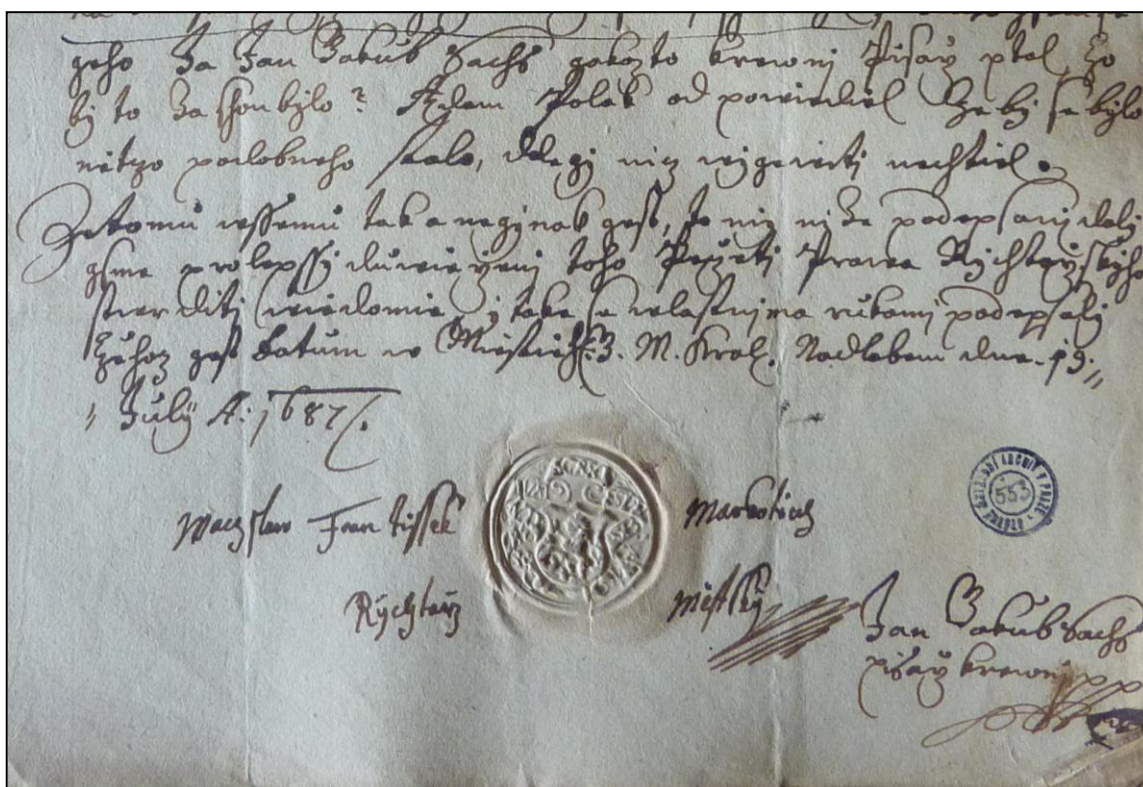
1700 Václav Josef Sýkora (1.), Jiří Vojtěch Leixner (2.?): Václav František Delinart (kancelista)

Ukázka č. 3

(Vlastnoruční podpis a pečeť důchodních úředníků Samuela Sudlicia a Václava Tejneckého z Oujezdce)¹⁵⁷¹

Ukázka č. 4

(Vlastnoruční podpis městského rychtáře Václava Františka Marcotia a krevního písaře Jana Jakuba Sachse a úřední pečeť městského rychtáře)¹⁵⁷²

Annun 1682“ z 28. srpna 1682.)

1571 NA, SM, sign. K27/26/2, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 462r.

1572 NA, SM, sign. K27/26/2, inv. č. 1606, kart. 1139, fol. 553r.